

วารสาร

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

Journal of Humanities and Social Sciences Nakhon Phanom University

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2562

Volume 9 No.1 January - April 2019

ISSN 2651-2459

www.npu.ac.th/npujournal

www.tci-thaijo.org/index.php/npuj

ISSN 2651-2459

9 772228 935006

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม Journal of Humanities and Social Sciences Nakhon Phanom University

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม เดิมชื่อวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม (Nakhon Phanom University Journal) ISSN Print 2228-9356 ISSN Online 2539-5769 วารสารฉบับนี้เป็นมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่พิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย (Research Articles) บทความวิชาการและ/หรือบทความปริทัศน์ (Review Articles) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตีพิมพ์บทความดังกล่าวในสาขาศึกษาศาสตร์ บริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ นิเทศศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ส่งเสริมการเกษตร ศิลปะ วัฒนธรรม และสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมให้เกิดแนวคิด เทคนิค และพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ขึ้น ตลอดจนเป็นเวทีนำเสนอผลงานวิชาการของบุคลากรในมหาวิทยาลัยและบุคคลทั่วไป โดยมีกำหนดออกราย 4 เดือน

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.ภาวิช ทองโรจน์	ดร.ธีรภัฏ พิริยะพลิน	รองศาสตราจารย์ ดร.กรไชย พรหมอักษร	รองศาสตราจารย์ ดร.สุดา สุวรรณภิรมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัฒนาพงษ์ วันจันทร์	ดร.ตรีภพ ชินบุรณ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษรัตน์ มั่งคละศิริ	ดร.อนันรุทธิ์ ผงคลี

ผู้ตรวจสอบทางวิชาการ (Peer Review)

ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ รุญเจริญ	รองศาสตราจารย์ ดร.บุญชม ศรีสะอาด	ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
รองศาสตราจารย์ ดร.ธรร สุนทรายุทธ	รองศาสตราจารย์ ดร.วินิต ชินสุวรรณ	ศาสตราจารย์ ดร.เพิ่มพูน กิรติกลีกร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเชษฐ์ ชูติมา		

ผู้ประเมินบทความ (Readers) ประจำปีที่ 8 ฉบับที่ 2

รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐ์ กุลสิริ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	รองศาสตราจารย์ ดร.ธรร สุนทรายุทธ	ข้าราชการบำนาญ
รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณ์นต์ วัฒนารมรงค์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
รองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร		
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	รองศาสตราจารย์ อภิรดา สุทธิสานนท์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.เมธิภูมิ กิจระการ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระวีวรรณ วรรณวิไชย	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวงศ์ พูนพล	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุราเพ็ญ ยิ้มประเสริฐ	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.อุษา ปักกินสี	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุกุล ใจนุสสมบุญ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ทิพาพร วงศ์หังกุล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สุวรรณน้อย	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ฐิติมา พุฒินานท์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธินี ฤกษ์ข้า	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.กฤตพา แสนชัยธร	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัทมา สุพรรณกุล	มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา อารีรัตน์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร คำผลศิริ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ศรีสุชาติ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.นันทาสรี สุขโต	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมยศ วัฒนากมลชัย	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยะนุช จิตตุนนท์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ชนวงค์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิวิมล สุขบท	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลลิภา ฉลากบาง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.สญา ธีระวนิชตระกูล	มหาวิทยาลัยบูรพา		

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ภคพงศ์ ปวงสุข	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา เพียรชนะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.จางง วงษ์ชาวม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศมณพร สุทธิบาก	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพล อาจอินทร์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรพรรณ ตีประเสริฐ	วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จ.สกลนคร
รองศาสตราจารย์ จินตนา พุทธเมตะ	ข้าราชการบำนาญ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุราเพ็ญ ยิ้มประเสริฐ	มหาวิทยาลัยนครพนม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลลิภา ฉลากบาง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรัตน์ คำปวิ	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยเอก ดร.ชาญวิทย์ หาญรินทร์
ฝ่ายจัดการ	นางสาวสุภาวดี สุตะโคตร
ฝ่ายศิลปกรรม	อาจารย์วัชร สุตะโคตร
สำนักงาน	สำนักงานวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม
กำหนดเผยแพร่	ปีละ 3 ฉบับ

นางสาวสุภาวดี สุตะโคตร	นางศศิวิมล อรรถศรีวร
------------------------	----------------------

ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน
ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม

ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม

พิมพ์ที่ หจก.กาฬสินธุ์การพิมพ์ 338/12-13 อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ 46000 โทร. 0-4360-0011, E-mail : kalasinprinting@hotmail.com

บทความทุกเรื่องได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกอย่างน้อย 2 ท่าน โดยเป็นการประเมินแบบ double-blind peer review ความคิดเห็นในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม เป็นความคิดเห็นของผู้เขียนไม่ใช่มติของมหาวิทยาลัยนครพนม และไฟล์บทความดิจิทัลเป็นลิขสิทธิ์ของวารสารมิใช่ของผู้เขียน บทความในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนมสงวนสิทธิ์ตามกฎหมายไทย การจะนำไปเผยแพร่ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากกองบรรณาธิการ

Journal of Humanities and Social Sciences Nakhon Phanom University

Journal of Humanities and Social Sciences Nakhon Phanom University was formerly known as Nakhon Phanom University Journal, ISSN Print 2228-9356, and ISSN Online 2539-5769. The journal deals with humanities and social sciences, which publishes research articles, academic articles and/or review articles. Its objectives are to publish articles as above-mentioned in the fields of education, business administration, economics, political science, public administration, law, communications, linguistics, agricultural extension, art, culture and related fields for promoting the concept, technique and development of something new and to provide a platform for the presentation of academic outputs among the universities' personnel and people in general. It is issued every 4 months

Consultants

Prof.Dr.Pavich Tongroach	Dr.Theerath Piriya-parin	Assoc.Prof.Dr.Kornchai Phonlaphatrachako	Assoc.Prof.Dr.Suda Suwannapirom
Asst.Prof.Dr.Phattaphong Wanchanthuek	Dr.Treepop Chinboon	Asst.Prof.Dr.Nutcharat Maungkarakeree	Dr.Anirut Pongklee

Peer Reviewers

Prof.Dr.Teera Runcharoen	Assoc.Prof.Dr.Boonchom Srisa-ard	Prof.Dr.Boontan Dokthaisong
Assoc.Prof.Dr.Dhorn Suntrayuth	Assoc.Prof.Dr.Winit Chinsuwan	Prof.Dr.Pirmpoon Keerati-kasikorn
Assoc.Prof.Dr.Surachate Chutima		

Readers Journal ; Vol.9 No.1

Assoc.Prof.Dr.Nak Gulid	Srinakharinwirot University	Assoc.Prof.Dr.Dhorn Suntrayuth	Retired Government Official
Assoc.Prof.Dr.Manop Wisutipat	Srinakharinwirot University	Assoc.Prof.Dr.Krismant Whattananarong	King Mongkut's University of Technology
Assoc.Prof.Dr.Pitak Siri-wong	Silpakorn University		North Bangkok
Assoc.Prof.Dr.Nattawat Sutti-yotin	Sukhothai Thammathirat Open University	Assoc.Prof.Apirada Suthisanonth	Rajamangala University of Technology
Assoc.Prof.Dr.Pachoen Kidrakarn	Maharakham University		Thanyaburi
Assoc.Prof.Dr.Nuttavong Poonpool	Maharakham University	Asst.Prof.Dr.Rawiwan Wanwichai	Srinakharinwirot University
Assoc.Prof.Dr.Ousa Biggins	National Institute of Development Administration	Asst.Prof.Dr.Uraphen Yimprasert	Panyapiwat Institute of Management
Assoc.Prof.Dr.Tipaporn Wonghongkul	Chiang Mai University	Asst.Prof.Dr.Anukoon Rotjanasuksomboon	Chulalongkorn University
Assoc.Prof.Dr.Thitima Puttitanun	Kasetsart University	Asst.Prof.Dr.Paisan Suwannoi	Khon Kaen University
Assoc.Prof.Dr.Krittapha Saenchaiyathorn	Khon Kaen University	Asst.Prof.Dr.Suthinee Rurkkhum	Prince of Songkhla University
Assoc.Prof.Dr.Wallapha Ariratana	Khon Kaen University	Asst.Prof.Dr.Pattama Suphunnakul	Naresuan University
Assoc.Prof.Dr.Chalerm-sak Pikulsri	Khon Kaen University	Asst.Prof.Dr.Totsaporn Khampolsiri	Chiang Mai University
Assoc.Prof.Dr.Nuntasaree Sukato	Dhurakij Pundit University	Asst.Prof.Dr.Supachai Srisuchart	Thammasat University
Assoc.Prof.Dr.Piyanuch Jittanoon	Prince of Songkhla University	Asst.Prof.Dr.Somyot Watthanakamonchai	Bangkok University
Assoc.Prof.Dr.Sasiwemon Sukhabot	Prince of Songkhla University	Asst.Prof.Dr.Amnaj Chanawongse	Maharakham University
Assoc.Prof.Sadayu Teeravanittrakul	Burapha University	Asst.Prof.Dr.Wannika Chalabang	Sakon Nakhon Rajabhat University

Editorial Board

Assoc.Prof.Dr.Pakkapong Pongsuk	King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang	Asst.Prof.Dr.Anucha Phianchana	Ubon Ratchathani University
		Asst.Prof.Dr.Samonporn Suttibak	Kasetsart University
Assoc.Prof.Dr.Chumnong Wongchachom	Sakon Nakhon Rajabhat University		Chalemphrakiat Sakon Nakhon
Assoc.Prof.Dr.Sitthipon Art-in	Khon Kaen University		Province Campus
Assoc.Prof.Jintana Puttamata	Retired Government Official	Asst.Prof.Dr.Jirawan Deeprasert	Nakhon Phanom University
Asst.Dr.wanika Chalabang	Sakon Nakhon Rajabhat University	Asst.Prof.Dr.Uraphen Yimprasert	Panyapiwat Institute of Management
		Dr.Sudarot Compliew	Maharakham University

Editor

Dr.Wanida Hongmaneerat

Associate Editors

Asst.Prof.Dr.Chanwit Hanrin

Operating team

Mrs.Supawadee Sutakot

Ms.Suwaphat Keekat

Mrs.Sasiwimol Arkkasriworn

Art designer

Mr.Watchara Sutakot

Editorial Office

Nakhon Phanom University Journal Office

Publication Frequency

3 issues per year

Issue 1, January-April and Issue 3, September-December

Issue 2, May-August

Place of Publication

Kalasinprinting Co.,Ltd., 338/12-13 mueang distict, kalasin province. 46000. Tel: 0-4381-1140, E-mail : kalasinprinting@hotmail.com

Every article undergoes double-blind peer review for the academic correctness by 2 qualified persons outside at least. The opinions in Journal Humanities and Social Sciences Nakhon Phanom University Journal belong to the authors; do not belong to the Publisher. Thus, Nakhon Phanom University denies to be held responsible for them. And copyrights of the digital files of articles belong to the Journal

สารบัญ

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการกับความภักดีของนักศึกษาต่อมหาวิทยาลัยของรัฐ.....1	1
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย	
The Relationship between Service Quality and Student Loyalty to Public Universities in the Northeast Region of Thailand	
นุชนาถ บัวสุตตา และ ลัดดา วัจนะสาริกากุล Nudchanard Buasudta and Ladda Vatjanasaregagul	
ส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการ.....9	9
The Marketing Mix That Affects the Selection of Private Hospital Services of the Inpatients in Samut Prakan Province	
ปัญจพล เหล่าทา ฉัตรชัย ลอยฤทธิภูมิไกร และ เสาวภา มีถาวรกุล Punjabol Laotha, Chatchai Loylitwutthikrai and Saowapa Meetawornkul	
รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู.....18	18
A Causal Relationship Model of Factors Influencing the Effectiveness of the Graduate Diploma Program in Teaching Profession	
จรูญเกียรติ พงศ์กุลศรี สารัชต์ วิเศษหลง และ มิลินท์ เจริญชนม์ Jaroonkiat Pongkunsorn, Sarat Wisetlong and Milint Charoenchon	
การเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษา : การวิจัยทฤษฎีฐานราก.....26	26
Enhancing a Peace Culture in Schools: A Grounded Theory Study	
อาร์ปัสรา สีดอนเตา ดาวรุวรรณ ถวิลการ และ วัลลภา อารีรัตน์ Arpadsara Seedornatow Dawruwan Thawinkarn and Wallapha Ariratana	
ผลกระทบของระบบบริหารจัดการคนเก่งและการวางแผนสืบทอดตำแหน่งที่มีผลต่อความภักดีต่อองค์กร.....34	34
และผลการดำเนินงานขององค์กร : หลักฐานเชิงประจักษ์จากธนาคารทหารไทย	
Effects of Talent Management System and Succession Planning on Employee Loyalty and Organizational Performance: The Empirical Evidence of TMB Bank	
ภูริศร์ พงษ์เพียจันทร์ และ จิรายุ รัตนบวร Purit Pongpearchan and Jirayu Rattanaborworn	
การวิเคราะห์องค์ประกอบของทัศนคติต่อปัจจัยความเสี่ยงในการทุจริตเพื่อระบบการควบคุมภายในที่ดี.....42	42
Factor Analysis of the Attitude towards fraud Risk factors for a Good Internal Control System	
ปิยาภิศักดิ์ดีโก เจียรสุคนธ์ และ สุรีย์ โปษกรณัฐ Piyaphisaktiko Jearasukon and Suree Bosakoranut	
การจัดหมวดหมู่ ทำนอง และองค์ประกอบในลายของโป่งยาง.....50	50
The Study of Pong Lang Song Styles: Classification of Melodies and Elements	
ศราวุธ โชติจรัส ธนกร เพ่งศรี และ เจริญชัย ชนไพโรจน์ Sarawut Choatchamrat, Thanaporn Bhengsri and Jarernchai Chonparot	

การพัฒนาบทเรียนแบบผสมผสานวิชาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา.....	59
คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ	
A Development of Blended Learning Lesson on the Innovative Media and Information Technology for Education Course, Faculty of Education, Chaiyaphum Rajabhat University	
ลักขณา สุกใส กนกอร โคตรผาบ และ ฤทธิชัย ผานาค	
Luckhana Suksai, Kanokon Kothpab and Rittichai Phanak	
การพัฒนารูปแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครู.....	68
ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร	
Model Development for Enhancing Competency in Measurement and Evaluation of Learning for Teachers in Schools under the Municipality of Sakon Nakhon City	
ณัฐมา ไกยะฝ่าย วลัยนิภา ฉลากบาง และ วันเพ็ญ นันทะศรี	
Nattacha Kaiyafai, Wannika Chalabang and Wanpen Nantasee	
การบริหารพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อสร้างพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อกรณีศึกษาโรงเรียนเมืองคง.....	76
(คงคาวิทยา)และโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล จังหวัดศรีสะเกษ	
The Management of Creative Space for Building Democratic Citizenship through Media Literacy: The Case Study of Mueang Khong (Khongkha Withaya) School and Thung Thoen Model Network Group School, Sisaket Province	
พวงชมพู ไชยอลา แสงรุ่งเรืองโรจน์	
Phuangchompu Chaijala Sangrungruengroj	
ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านมและพฤติกรรมการตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านมของสตรี.....	84
หมู่บ้านไทย - เวียดนาม จังหวัดนครพนม	
The Relationship between Perception of Breast Cancer Risk and Breast Cancer Screening Behavior of Women in the Thai-Vietnamese Village, Nakhon Phanom Province	
ณัตติยา พรหมสาขา ณ สกลนคร จรินทร์พร โคตพรม รัตติยา ทองอ่อน และ อรุณา แก้วเกิด	
Nuttiya Prommasaka Na Sakonnakhon Jarintorn Koteprom	
Rattiya Thong-on and Onuma Kaewkerd	
การพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยเบาหวานในชุมชนของหน่วยบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ เขตสุขภาพที่ 10.....	92
Development of a Community Diabetes Care Model of Primary Health Care Service Units, Health District 10	
อมรรัตน์ สุขเลิศ จินตนา จุลทัศน์ และ สุภาพร ใจการุณ	
Amonrat Sooklers, Jintana Junlatat and Supaporn Chaigarun	
ปรีชาญาณของคนพากย์โขน.....	100
Intuition of Khon Voice-Over Narrators	
เกษนิภา นิลบาลัน และ บุญสม ยอดมาลี	
Ketrnipa Ninbalan and Boonsom Yodmalee	

รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภคสินค้าปศุสัตว์อินทรีย์ไทย.....	109
--	-----

The Linear Structural Relationship Model of Factors Affecting Consumer Loyalty
of Thai Organic Livestock Commodity

จิตรา ปันรูป นันทวัน เหลี่ยมปรีชา และ อติศักดิ์ โชติธรรมธรา
Jittra Punroob, Nantawan Leamprecha and Adisak Chotitumtara

นวัตกรรมจัดการของสายการบินไทยแอร์เอเชีย.....	118
--	-----

Management Innovations of Thai AirAsia

ลตวรรณ ชยมงคล และ ไชยนันท์ ปัญญาศิริ
Latawan Chayamongkon and Chaiyanant Panyasiri

คำแนะนำในการเตรียมและการส่งต้นฉบับ.....	124
---	-----

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการกับความภักดีของนักศึกษาต่อมหาวิทยาลัยของรัฐ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

The Relationship between Service Quality and Student Loyalty to Public Universities in the Northeast Region of Thailand

นุชนาถ บัวสุตตา¹ และ ลัดดา วัจนะสาริกกุล²

Nudchanard Buasudta¹ and Ladda Vatanasaregagul²

Article History

Received : November 15, 2018

Revised : December 19, 2018

Accepted : December 19, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคาดหวังและการรับรู้ของนักศึกษาต่อคุณภาพบริการของมหาวิทยาลัยของรัฐ 2) เปรียบเทียบความคาดหวังกับการรับรู้ของนักศึกษาต่อคุณภาพบริการของมหาวิทยาลัยของรัฐ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณภาพบริการกับความภักดีของนักศึกษาต่อมหาวิทยาลัยของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จำนวน 60,834 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 402 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และสถิติทดสอบที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคาดหวังและการรับรู้ของนักศึกษาต่อคุณภาพบริการของมหาวิทยาลัยของรัฐโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ความคาดหวังกับการรับรู้ของนักศึกษาต่อคุณภาพบริการของมหาวิทยาลัยของรัฐ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) การรับรู้คุณภาพบริการและความภักดีของนักศึกษาต่อมหาวิทยาลัยของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : คุณภาพบริการ ; ความภักดีของนักศึกษา ; มหาวิทยาลัยของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, Master's Student in School of Management Science, Sukhothai Thammathirat Open University

² รองศาสตราจารย์ สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, Associate Professor, School of Management Sciences, Sukhothai Thammathirat Open University

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to study students' expectation and perception of service quality provided by public universities, 2) to compare students' expectation and perception of service quality provided by public universities, and 3) to study the relationship between perception of service quality and loyalty of students to public universities in the Northeast region of Thailand. The populations were 60,834 undergraduate students in public universities in the Northeast region of Thailand. The samples were 402 undergraduate students chosen by stratified random sampling method. The research tool was a questionnaire. Statistics used in data collection were frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson correlation coefficient, and t-test.

The results were as follows: 1) The students' overall expectation and perception of service quality provided by public universities were at the highest level; 2) The students' expectation and perception of service quality provided by public universities were not found significantly different at the .05 level; 3) the perception of service quality and loyalty of students to public universities in the Northeast region of Thailand were highly correlated at the .01 level of significance.

Keywords : Service Quality ; Student Loyalty ; Public Universities in the Northeast Region of Thailand

บทนำ

มหาวิทยาลัยของรัฐ เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตบัณฑิต ตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และระดับปริญญาเอก เพื่อเป็นกำลังสำคัญของประเทศในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการแข่งขันกับนานาประเทศ ทั้งด้านพาณิชย์ การอุตสาหกรรม การผลิต เกษตรกรรม การบริการ การท่องเที่ยว การรักษามรดกวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการพัฒนาเทคโนโลยีโดยสถาบันอุดมศึกษารับสมัครนักศึกษาตามความพร้อมหลายด้าน ทั้งทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรต่างๆ เช่น อาคาร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ สิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนให้ได้คุณภาพมาตรฐาน การศึกษาในมหาวิทยาลัยนั้น นักศึกษาต้องมีความรับผิดชอบในการศึกษาค้นคว้าและฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง นอกเหนือจากการเรียนรู้ในชั้นเรียนแล้ว กระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในมหาวิทยาลัยย่อมทำให้ผู้ที่สำเร็จการศึกษาเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพและมีคุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2560)

ในศตวรรษที่ 21 สภาพการณ์โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ในด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี การศึกษา เป็นต้น เป็นยุคที่ธุรกิจมีการแข่งขันในทุกด้าน รวมทั้งธุรกิจด้านการศึกษา (ยุรมาศ อุดมศิริ, 2559) ที่กล่าวว่าระบบการศึกษาต้องมีการปรับปรุงพัฒนาและปรับตัว เพื่อเข้าสู่กระบวนการแข่งขัน ปัจจุบันบาง

มหาวิทยาลัยจำนวนยอมนักศึกษาน้อยลงกว่าจำนวนที่นั่งของการรับเข้าทำให้ไม่สมดุลกัน มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับอาจไม่ได้รับผลกระทบมากนัก ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะเกิดกับมหาวิทยาลัยที่ไม่มีชื่อเสียงหรือมหาวิทยาลัยเปิดใหม่ บางแห่งโดยปัจจัยการเลือกศึกษาต่อของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้น มีเหตุผลแตกต่างกันไป เช่น เป็นสถาบันที่มีชื่อเสียง หลักสูตรหรือสาขาตรงตามที่ต้องการ ดังนั้น ผู้บริหารมหาวิทยาลัยจึงต้องเร่งวางแผนและหาแนวทางในการเพิ่มจำนวนของนักศึกษาหรือลดจำนวนนักศึกษาให้น้อยลงแต่เน้นคุณภาพ (อานนท์ ศักดิ์วีระชัย, 2559)

คุณภาพบริการมีความสำคัญอย่างมากสำหรับมหาวิทยาลัยและธุรกิจอื่นๆ ในสังคมปัจจุบันการยกระดับมาตรฐานการให้บริการขององค์กรเพื่อสร้างภาพลักษณ์ ความเชื่อมั่น และสร้างความแตกต่างของมหาวิทยาลัยและธุรกิจให้เหนือกว่าคู่แข่งนั้น รวมทั้งยังเพิ่มทางเลือกให้กับนักศึกษาที่สนใจเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยใกล้บ้าน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักศึกษาและเป็นการสร้างความเชื่อมั่น คุณค่าและความจงรักภักดีให้กับผู้รับบริการอีกด้วย (ภาวิณี ทองแย้ม, 2560)

ด้วยเหตุผลนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการกับความภักดีของนักศึกษาต่อมหาวิทยาลัยของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เพื่อเป็นประโยชน์แก่มหาวิทยาลัย ในการบริหารจัดการให้เกิดคุณภาพสูงสุด สร้างความพึงพอใจอย่างยั่งยืนแก่ผู้รับบริการ

และเป็นทางเลือกสำหรับผู้สนใจเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยนครพนม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี รวมทั้งสถาบันการศึกษาต่างๆ ได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม นำผลการวิจัยนี้ไปต่อยอดองค์ความรู้ในมิติต่างๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคาดหวังและการรับรู้ของนักศึกษาต่อคุณภาพบริการของมหาวิทยาลัยของรัฐ
2. เพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังกับการรับรู้ของนักศึกษาต่อคุณภาพบริการของมหาวิทยาลัยของรัฐ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณภาพบริการกับความภักดีของนักศึกษาต่อมหาวิทยาลัยของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

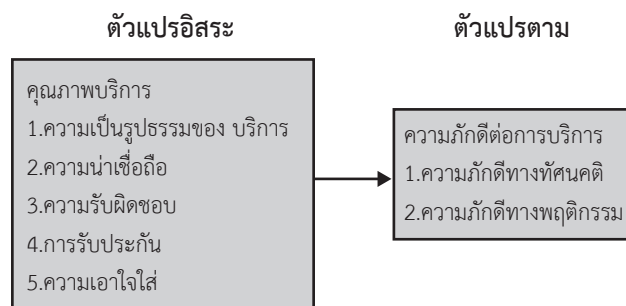
1. นักศึกษามีความคาดหวังและการรับรู้ต่อคุณภาพบริการของมหาวิทยาลัยของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่แตกต่างกัน
2. การรับรู้คุณภาพบริการมีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อการบริการของมหาวิทยาลัยของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีคุณภาพบริการ ของ Parasuraman, Zeithaml & Berry (1994) กล่าวว่า ผลลัพธ์ที่เกิดจากการที่ลูกค้าประเมินคุณภาพของการบริการที่ได้รับ เรียกว่า “คุณภาพบริการที่ลูกค้ารับรู้ (Perceived Service Quality)” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการที่ลูกค้าทำการเปรียบเทียบ “บริการที่ได้รับ (Perceived Service)” หลังจากได้รับการบริการแล้วกับความคาดหวังต่อการบริการที่จะได้รับ (Expected Service) โดยเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพบริการ ประกอบด้วย 5 ข้อ ดังต่อไปนี้ 1. ความเป็นรูปธรรมของบริการ 2. ความน่าเชื่อถือ 3. ความรับผิดชอบ 4. การรับประกัน 5. ความเอาใจใส่

แนวคิดและทฤษฎีความภักดีของลูกค้า ของ Gremler & Brown (1996), Lu & Tang (2001) กล่าวว่า ความภักดีต่อการบริการ หมายถึง ความเต็มใจของลูกค้าที่ยังคงใช้บริการจากผู้ให้บริการหรือบริษัทเดิม หรือพฤติกรรมในการซื้อซ้ำ และเป็นตัวเลือกแรกในการตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการ ซึ่งผลที่เกิดจากความภักดีนั้นเป็นสิ่งที่เกิดจากทัศนคติและพฤติกรรมที่เป็นบวกต่อผู้ให้บริการ ตามแบบจำลองการวัดคุณภาพบริการที่รับรู้

(The SERVQUAL Model) (Parasuraman, Zeithaml & Berry, 1985) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ จำนวน 5,255 คน มหาวิทยาลัยนครพนม จำนวน 5,236 คน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 35,610 คน และมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จำนวน 14,733 คน รวมทั้งหมด 60,834 คน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2560) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยทั้ง 4 แห่ง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างดังนี้ 1. จำแนกนักศึกษาตามชั้นปี 2. สุ่มตัวอย่างนักศึกษาอย่างง่ายโดยกำหนดสัดส่วนแบบเป็นระบบ เพื่อให้ได้นักศึกษากระจายตามชั้นปีที่กำหนด โดยรวมชั้นปีที่ 5 และนักศึกษาชั้นปีเกินไว้ด้วยกัน ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน 402 คน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาในแต่ละมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัย	ชั้นปี 1		ชั้นปี 2		ชั้นปี 3		ชั้นปี 4		ชั้นปี 5 และ ชั้นปี เกิน		รวม	
	ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง
มหาวิทยาลัย กาฬสินธุ์	1,347	9	1,051	7	1,147	8	946	7	734	5	5,255	36
มหาวิทยาลัย นครพนม	1,281	8	1,249	8	1,091	7	887	6	728	5	5,236	34
มหาวิทยาลัย มหาสารคาม	10,154	67	9,774	65	6,811	45	6,820	45	2,051	14	35,610	236
มหาวิทยาลัย อุบลราชธานี	3,364	22	3,894	26	3,400	22	2,905	19	1,170	7	14,733	96
รวม	16,146	106	15,968	106	12,449	82	11,588	77	4,683	31	60,834	402

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาเป็นคำถามปลายปิด (Closed-ended Question) โดยกำหนดให้เลือกเพียงคำตอบเดียว ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปี มหาวิทยาลัยที่กำลังศึกษาและเหตุผลที่ทำให้ตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ

ตอนที่ 2 ความคาดหวังและการรับรู้ต่อบริการของมหาวิทยาลัยของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการสอบถามความพึงพอใจก่อนและหลัง โดยประเมินจากระดับการให้ความสำคัญตามมาตรวัด SERVQUAL มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Closed-ended Question) ซึ่งเป็นคำถามชุดเดียวกันแบ่งพื้นที่ของการตอบคำถามเป็น 2 ส่วน คือ ระดับความคาดหวังและระดับการรับรู้ ผู้วิจัยใช้มาตรวัดของ Likert (1967) ซึ่งมีเกณฑ์ 5 ระดับ ดังนี้

- 1.00-1.80 พอใจน้อยที่สุด
- 1.81-2.60 พอใจน้อย
- 2.61-3.40 พอใจปานกลาง
- 3.41-4.20 พอใจมาก
- 4.21-5.00 พอใจมากที่สุด

ตอนที่ 3 ความภักดีต่อการบริการเป็นการวัดความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อมหาวิทยาลัยที่ใช้บริการ โดยประเมินจากระดับความคิดเห็น การให้ความสำคัญในแต่ละมิติ คือ ความภักดีทางทัศนคติและความภักดีทางพฤติกรรม มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Closed-ended Question) เลือกเพียงคำตอบเดียว

ผู้วิจัยใช้มาตรวัดของ Likert (1967) ใช้เกณฑ์ 5 ระดับ ดังนี้

- 1.00-1.80 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- 1.81-2.60 ไม่เห็นด้วย
- 2.61-3.40 ไม่แน่ใจ
- 3.41-4.20 เห็นด้วย
- 4.21-5.00 เห็นด้วยอย่างยิ่ง

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ด้วยการหาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ ได้ผลการวัดความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC : Index of Item Objective Congruence) ระหว่าง 0.69-1.00 และตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำไปทดลอง (Tryout) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ด้วยวิธีวัดความสอดคล้องภายใน คำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า ความคาดหวังคุณภาพบริการมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78 การรับรู้คุณภาพบริการมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.76 และความภักดีต่อการบริการมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.75

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้แจกและเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 402 คน ได้รับกลับคืนมาทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100 ระยะเวลาในการเก็บแบบสอบถามในเดือนตุลาคม พ.ศ.2560

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้บันทึกข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องประมวลผลข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลด้วยการหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ค่าความคาดหวังก่อนการให้บริการ การรับรู้หลังจากให้บริการจริง และความภักดีต่อการบริการ ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และประเมินระดับค่าเฉลี่ยโดยรวม

3. การวิเคราะห์ค่าความแตกต่างของคุณภาพบริการ ระหว่างความคาดหวังก่อนการให้บริการและการรับรู้หลังจากใช้บริการจริง ด้วยการทดสอบที่ t-test (Dependent Samples)

4. การวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการ ที่เกิดจากการรับรู้หลังจากใช้บริการจริงกับความภักดีต่อการบริการ ด้วยการวิเคราะห์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) (Taweerat, 1997) และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย 5 ระดับ ดังนี้

- 0.81 ขึ้นไป มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
- 0.61-0.80 มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง
- 0.41-0.60 มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
- 0.21-0.40 มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างต่ำ
- ต่ำกว่า 0.20 มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

สรุปผลการวิจัย

1. ความคาดหวังและการรับรู้ของนักศึกษาต่อคุณภาพบริการของมหาวิทยาลัย โดยรวมมีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.31 และ 4.28) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวัดความคาดหวังและการรับรู้ของนักศึกษาต่อคุณภาพบริการของมหาวิทยาลัย

คุณภาพบริการ	ความคาดหวัง		การรับรู้	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ความเป็นรูปธรรมของบริการ				
1.อาคารและอุปกรณ์ทางการศึกษา	4.22 (มากที่สุด)	0.79	4.17 (มากที่สุด)	0.83
มีเพียงพอและทันสมัย				
2.อาจารย์ประจำและเจ้าหน้าที่	4.24 (มากที่สุด)	0.79	4.24 (มากที่สุด)	0.74
มีเพียงพอ				
ความเป็นรูปธรรมของบริการโดยรวม	4.23	0.79	4.21	0.79

ตารางที่ 2 (ต่อ)

คุณภาพบริการ	ความคาดหวัง		การรับรู้	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ความน่าเชื่อถือ				
3.หลักสูตรของมหาวิทยาลัยแห่งนี้	4.33 (มากที่สุด)	0.73	4.40 (มากที่สุด)	0.68
น่าเชื่อถือ				
4.เจ้าหน้าที่ให้บริการอย่างถูกต้อง	4.26 (มากที่สุด)	0.74	4.18 (มากที่สุด)	0.80
และสม่ำเสมอ				
ความน่าเชื่อถือโดยรวม	4.28	0.74	4.29	0.74
ความรับผิดชอบ				
5.นักศึกษาสามารถเข้าถึงบริการ	4.25 (มากที่สุด)	0.82	4.16 (มากที่สุด)	0.82
ทางการศึกษาได้โดยสะดวกและ				
สามารถติดต่อสื่อสารกับทั้งอาจารย์				
และเจ้าหน้าที่ได้ง่าย				
6.เจ้าหน้าที่เต็มใจให้บริการและพร้อม	4.31 (มากที่สุด)	0.74	4.18 (มากที่สุด)	0.80
ให้ความช่วยเหลือนักศึกษาทันที				
ความรับผิดชอบโดยรวม	4.28	0.78	4.17	0.81
การรับประกัน				
7.หลักสูตรมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ	4.40 (มากที่สุด)	0.74	4.43 (มากที่สุด)	0.69
8.อาจารย์มีความรู้ ทักษะและ	4.42 (มากที่สุด)	0.71	4.49 (มากที่สุด)	0.64
เชี่ยวชาญในการสอน				
การรับประกันโดยรวม	4.41	0.72	4.46	0.67
ความเอาใจใส่				
9.อาจารย์ดูแลนักศึกษาเป็นอย่างดี	4.36 (มากที่สุด)	0.74	4.38 (มากที่สุด)	0.69
10.เจ้าหน้าที่เอาใจใส่แก้ปัญหา	4.27 (มากที่สุด)	0.80	4.20 (มากที่สุด)	0.85
ให้นักศึกษาเป็นรายคน				
ความเอาใจใส่โดยรวม	4.32 (มากที่สุด)	0.77	4.29 (มากที่สุด)	0.77
คุณภาพบริการโดยรวม	4.31 (มากที่สุด)	0.76	4.28 (มากที่สุด)	0.75

2. นักศึกษามีความคาดหวังต่อคุณภาพบริการก่อนการให้บริการและการรับรู้หลังจากใช้บริการจริงต่อคุณภาพบริการ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านความรับผิดชอบที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความคาดหวังสูงกว่าการรับรู้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคุณภาพบริการ
ความคาดหวังก่อนเป็นนักศึกษาและการรับรู้หลังเป็น
นักศึกษา

ความแตกต่างของ คุณภาพบริการ	คุณภาพบริการ				t	sig
	คาดหวัง		รับรู้			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ความเป็นรูปธรรม ของบริการ	4.23	0.79	4.21	0.79	0.62	.53
2. ความน่าเชื่อถือ	4.28	0.74	4.29	0.74	0.21	.83
3. ความรับผิดชอบ	4.28	0.78	4.17	0.81	2.74*	.01
4. การรับประกัน	4.41	0.72	4.46	0.67	-1.69	.09
5. ความเอาใจใส่	4.32	0.77	4.29	0.77	0.77	.44
คุณภาพบริการโดยรวม	4.31	0.76	4.28	0.75	0.75	.45

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักศึกษามีความภักดีต่อการบริการ โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{X}=4.32$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่งกับทั้งความภักดีทางทัศนคติ ($\bar{X}=4.34$) และความภักดีทางพฤติกรรม ($\bar{X}=4.31$) สำหรับรายข้อพบว่า การเลือกศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ในระดับที่สูงขึ้นได้คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวัดความภักดีต่อการบริการ

ความภักดีต่อการบริการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านทัศนคติ			
1. หลักสูตรของมหาวิทยาลัยตรงตามความต้องการของท่าน	4.33	0.75	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2. ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย	4.28	0.73	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3. อาจารย์มีความรู้ ทักษะและเชี่ยวชาญในการสอน	4.42	0.70	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4. คณาจารย์และบุคลากรของมหาวิทยาลัยให้บริการด้วยความเต็มใจเสมอ	4.34	0.74	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ความภักดีทางด้านทัศนคติโดยรวม	4.34	0.73	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ด้านพฤติกรรม			
5. การพูดถึงมหาวิทยาลัยในทางที่ดีกับผู้อื่นเสมอ	4.41	0.71	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
6. การใช้บริการของมหาวิทยาลัยต่อไปถึงแม้ผู้อื่นจะชักชวนให้ไปใช้บริการของมหาวิทยาลัยอื่น	4.31	0.73	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ความภักดีต่อการบริการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
7. การเลือกศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ในระดับที่สูงขึ้น	4.18	0.83	เห็นด้วย
8. การแนะนำญาติหรือคนรู้จักให้เข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้	4.34	0.76	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ความภักดีทางด้านพฤติกรรมโดยรวม	4.31	0.76	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ความภักดีโดยรวม	4.32	0.74	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

4. คุณภาพที่เกิดจากการรับรู้หลังจากใช้บริการจริงกับความภักดีต่อการบริการ มีความสัมพันธ์โดยรวมในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .81$) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการที่เกิดจากการรับรู้
หลังจากใช้บริการจริงกับความภักดีต่อการบริการ

คุณภาพบริการที่เกิด จากการรับรู้	ความภักดีต่อการบริการ		
	ด้านทัศนคติ	ด้านพฤติกรรม	ความหมาย
1. ความเป็นรูปธรรม ของบริการ	.73**	.67**	ค่อนข้างสูง
2. ความน่าเชื่อถือ	.72**	.70**	ค่อนข้างสูง
3. ความรับผิดชอบ	.65**	.66**	ค่อนข้างสูง
4. การรับประกัน	.75**	.66**	ค่อนข้างสูง
5. ความเอาใจใส่	.70**	.64**	ค่อนข้างสูง
ความสัมพันธ์โดยรวม	.81**	ระดับสูง	ค่อนข้างสูง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความพึงพอใจก่อนการใช้บริการและการรับรู้หลังจากใช้บริการจริงของนักศึกษาตามคุณภาพบริการทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ความเป็นรูปธรรมของบริการ ความน่าเชื่อถือ ความรับผิดชอบ การรับประกันและความเอาใจใส่ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรับประกัน นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการบริการที่ได้จากการรับรู้เหนือกว่าความคาดหวัง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หลักสูตรมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ และอาจารย์มีความรู้ ทักษะและเชี่ยวชาญในการสอน สามารถถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ทางการศึกษาให้แก่นักศึกษาได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Yacout (2010) กล่าวว่า การรับรู้คุณภาพการให้บริการและการรับรู้คุณค่าเป็นตัวพยากรณ์ที่สำคัญของความภักดี

2. ความคาดหวังก่อนการใช้บริการและการรับรู้หลังจากใช้บริการจริง แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นักศึกษามีความพึงพอใจก่อนการรับบริการและหลังจากใช้บริการตามที่ตั้งใจไว้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้บริการสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้ สำหรับด้านความรับผิดชอบต่อลูกค้า ความคาดหวังก่อนการให้บริการสูงกว่าการรับรู้หลังจากใช้บริการจริง ดังนั้น ผู้ให้บริการควรพัฒนา การให้บริการ โดยปฏิบัติตามขั้นตอนที่ถูกต้องเหมาะสม และให้ความสำคัญในการบริการเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับประโยชน์ตรงตามความต้องการมากที่สุด และเมื่อผู้ให้บริการได้ทราบจากลูกค้าว่า ผลการให้บริการเป็นบวกหรือลบก็จะสามารถรู้ถึงทิศทางในการพัฒนาคุณภาพบริการตามความต้องการของลูกค้าสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ภาวินี ทองแถม (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสำคัญของคุณภาพการบริการต่อความสำเร็จของธุรกิจกล่าวว่า คุณภาพของการบริการ หมายถึง ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของธุรกิจ การบริการ คุณภาพของบริการเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะสร้างความแตกต่างของธุรกิจให้เหนือกว่าคู่แข่งได้ การเสนอคุณภาพบริการที่ตรงกับความต้องการของผู้รับบริการเป็นสิ่งที่จะต้องทำ ผู้รับบริการจะพอใจถ้าได้รับสิ่งที่ต้องการ เมื่อผู้รับบริการมีความต้องการ ณ สถานที่ที่ผู้รับบริการต้องการและในรูปแบบที่ต้องการ

3. คุณภาพบริการที่เกิดจากการรับรู้หลังจากใช้บริการจริงของนักศึกษากับความภักดีต่อการบริการ มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความภักดีต่อการบริการทางด้านทัศนคติต่อการรับประกัน มีระดับความสัมพันธ์สูงสุดแสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการบริการที่ได้รับ และมีความเชื่อมั่นต่อมหาวิทยาลัยว่า หลักสูตร คณาจารย์และบุคลากรสามารถให้บริการตรงตามความต้องการได้ สำหรับความภักดีต่อการบริการด้านพฤติกรรมต่อความน่าเชื่อถือ มีระดับความสัมพันธ์สูงสุด แสดงให้เห็นว่า การให้บริการต่างๆ ของมหาวิทยาลัยมีความน่าเชื่อถือ สามารถให้บริการได้อย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ เพราะความน่าเชื่อถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความภักดีต่อการบริการ และจะนำไปสู่พฤติกรรมการใช้บริการซ้ำๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นความภักดีต่อการบริการอย่างแท้จริง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปยุต ภัทราพงศธร (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ของคุณภาพบริการ ปัจจัยการตัดสินใจของผู้บริโภคและความภักดีต่อการบริการของอุตสาหกรรมหลักทรัพย์ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ความภักดีต่อการบริการมีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก ในทิศทางเดียวกันกับการรับรู้คุณภาพบริการของบริษัทหลักทรัพย์ในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารมหาวิทยาลัยของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรให้ความสำคัญกับการรับรู้ต่อคุณภาพบริการ เนื่องจากมีความสำคัญเท่าเทียมกับความคาดหวังต่อบริการ เพื่อสร้างความพึงพอใจสูงสุดและสร้างจุดแข็งให้แก่องค์กร
2. ผู้บริหารมหาวิทยาลัยของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรเร่งพัฒนาคุณภาพบริการ ในทุกด้าน จากสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะด้านการศึกษาที่ส่งผลต่อการเลือกศึกษาต่อมหาวิทยาลัยในระดับที่สูงขึ้น
3. ผู้บริหารมหาวิทยาลัยของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรผลักดันการบริการที่เป็นรูปธรรมและได้มาตรฐานอย่างสม่ำเสมอ เพราะการสร้างทัศนคติที่ดีในการบริการส่งผลให้มีการบอกต่อที่เป็นผลบวกต่อองค์กร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่าง นักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในคราวต่อไปควรศึกษากลุ่มตัวอย่างมหาวิทยาลัยของรัฐในภาคอื่นๆ หรือมหาวิทยาลัยภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลที่หลากหลาย และมีความชัดเจนมากขึ้น
2. ควรแยกวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างตามชั้นปี เพื่อให้เห็นความแตกต่างกัน และสามารถนำไปพัฒนาคุณภาพบริการให้ตรงตามความต้องการมากยิ่งขึ้น
3. ควรเพิ่มเติมตัวแปรอื่นๆ ในการศึกษา เช่น ปัจจัยการตัดสินใจของผู้บริโภค คุณค่าตราผลิตภัณฑ์ ความภักดีต่อตราสินค้า เป็นต้น เพื่อพัฒนางานวิจัยให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ปยุต ภัทราพงศ์ธร. (2556). ความสัมพันธ์ของคุณภาพบริการ ปัจจัยการตัดสินใจของผู้บริโภคและความภักดีต่อการบริการ ของ อุตสาหกรรมหลักทรัพย์ในประเทศไทย [Khwāmsamphan khoṅg khunnaphāp boṛikan patchai kantsinchai khoṅg phubōriphok læ khwām phakdī tō kan boṛikan khoṅg 'utsahakam laksap nai prathet Thai]. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ [Withikan wichai thang phruttkam sat læ sangkhommasa]. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ภาวิณี ทองแย้ม. (2560). ความสำคัญของคุณภาพการบริการต่อความสำเร็จของธุรกิจ [Khwāmsamkhan khoṅg khunnaphāp kan boṛikan tō khwāmsamret khoṅg thurakit]. วารสารเกษมบัณฑิต. 18(1),219-232.
- ยุรมาศ อุดมศิริ. (2559). การศึกษาการรับรู้คุณภาพบริการทางการศึกษาต่อความพึงพอใจ ความจงรักภักดี และแรงจูงใจของ นักศึกษา MBA ใน ประเทศไทย [Kānsuksā kanrapru khunnaphāp boṛikan thāngkan suksā tō khwāmphungphoṅchai khwām chongrakphakdī læ ræng chūngchai khoṅg suksā MBA nai prathet]. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2560). ศูนย์สารสนเทศอุดมศึกษา กลุ่มสารนิเทศ [Suṅ sarasonthet 'udomsuksa klum saranithet]. สืบค้นเมื่อ มิถุนายน 2560,จาก <http://www.info.mua.go.th/information/>.
- อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์. (2559). มหาวิทยาลัยจะอยู่รอดได้หรือไม่ [Mahawiththayalai cha yu rot dai nu mai]. สืบค้นเมื่อ มีนาคม 2561, จาก <https://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9590000051896>.
- Gremler, D. and Brown, W. (1996) The Loyalty Effect Appreciating The Full Value of Customers. *International Journal of Service Industry Management*. 10: 271-293.
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. New York : John Wiley & Son.
- Lu, T. P. & Tang, P. Y. (2001). *An Integrated Model of Service Loyalty*. Academy of Business & Administrative Sciences 2001 International Conferences, Brussels, Belgium 23-25 July, 2001.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A. & Berry, L. L. (1985). A Conceptual Model of Service Quality and Its Implications for Future Research. *Journal of Marketing*. 49(4),41-50.
- _____. (1994). Reassessment of expectations as a comparison standard in measuring service quality: implications for further research. *Journal of Marketing*. 58(1),111-124.
- Yacout, O.M. (2010). Service Quality, Relational Benefits, and Customer Loyalty in a Non-Western Context. *SAM Advanced Management Journal*. 75(1), 4-16.

ส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการ โรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการ The Marketing Mix That Affects the Selection of Private Hospital Services of The Inpatients in Samut Prakan Province

ปัญญาพล เหล่าหา¹ ฉัตรชัย ลอยฤทธิพิไกร² และ เสาวภา มีถาวรกุล³
Punjabol Laotha,¹ Chatchai Loylitwutthikrai² and Saowapa Meetawornkul³

Article History

Received : November 20, 2018

Revised : December 13, 2018

Accepted : December 13, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ส่วนประสมการตลาดที่มีต่อการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน ในจังหวัดสมุทรปราการ 2) เหตุผลของการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับเหตุผลการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการ และ 4) ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมการตลาดกับเหตุผลการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรคือ ชาวไทยที่มารับบริการประเภทผู้ป่วยในของโรงพยาบาลเอกชน ในจังหวัดสมุทรปราการ ที่ไม่ทราบจำนวนผู้ป่วยที่แน่นอน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายแบบมีสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่าไคสแควร์ และ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ส่วนประสมการตลาดที่มีต่อการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วย

ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านผลิตภัณฑ์บริการ และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด 2) เหตุผลในการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความรู้สึกมั่นใจว่าจะได้รับการรักษาอาการเจ็บป่วยที่จะได้รับให้หายหรือทุเลาลงจากการเข้ารับบริการจากแพทย์และพยาบาล ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีความรวดเร็วในการให้บริการ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับเหตุผลในการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และสิทธิในการรักษาพยาบาล มีความสัมพันธ์กับเหตุผลในการเลือกใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมการตลาดกับเหตุผลในการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน มีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ บุคลากร/ผู้ให้บริการ และด้านกระบวนการให้บริการ มีความสัมพันธ์ในระดับมาก ด้านความคุ้มค่าของราคา ลักษณะทางกายภาพ และด้านสถานที่ที่มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ด้านการส่งเสริมการตลาดมีความสัมพันธ์ในระดับน้อยที่สุด

คำสำคัญ : ส่วนประสมการตลาด ; เหตุผลในการเลือกใช้บริการ ; ผู้ป่วยใน ; โรงพยาบาลเอกชน

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, Master's Student in School of Management Science, Sukhothai Thammathirat Open University

^{2,3} อาจารย์ สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, Lecturer, School of Management Science, Sukhothai Thammathirat Open University

ABSTRACT

The objectives of this research were to study: 1) the marketing mix that affects the selection of private hospital services in Samut Prakan province, 2) the reasons for choosing to use private hospital services of the inpatients in Samut Prakan province, 3) the relationship between personal factors and the reasons for choosing to use private hospital services of the inpatients in Samut Prakan province, and 4) the relationship between the marketing mix and the reasons for choosing to use private hospital services of the inpatients in Samut Prakan province. This study is a survey research. The population was Thai people who came to receive inpatient services at private hospitals in Samut Prakan province, whose exact number was infinite. The sample size was determined by the confidence of 95 percent of 400 people and the sample was selected by convenience sampling. The tool used was a questionnaire. Data analysis was done using descriptive statistics of frequency, percentage, mean, and standard deviation. Inferential statistics used were Chi-square test and Pearson product moment correlation coefficient.

Findings of the study were as follows. 1) The overall marketing mix that affected the selection of private hospital services of the inpatients was at high level. When considering each aspect, the aspect that gained the highest mean score was of service products and the lowest mean score was of marketing promotion. 2) The reasons for choosing to use private hospital services of the inpatients were, on the whole, at the highest level. When considering each aspect, the aspect that gained the highest mean score was of feeling confident that ailments will be cured or alleviated from getting medical and nursing services, and the lowest mean score was of being quick in service. 3) In relation to the relationship between personal factors and the reasons for choosing to use private hospital services of the inpatients, it was found that their personal factors in educational attainment, average income per month, and the right to medical treatment were significantly related to the reasons for choosing to use the service at the .05 level. 4) The marketing mix and the reasons for choosing to use the private hospital of the inpatients were positively correlated with statistical significance at the .05 level. The marketing mix in the aspects of products, personnel/service providers, and service procedure gained a high level of the relationship, while the aspects of value for money, physical appearance, and location gained a moderate level; and the aspect of marketing promotion gained the lowest level of the relationship.

Keywords : Marketing Mix ; Reasons for Choosing to Use Services ; Inpatients ; Private Hospital

บทนำ

จากสถานการณ์ภาพรวมของกลุ่มธุรกิจโรงพยาบาลเอกชนในปี 2558 จนถึงปัจจุบันมีแนวโน้มการเติบโตที่เพิ่มมากขึ้น ความนิยมดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ รวมถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีเพิ่มมากขึ้น ทำให้ธุรกิจโรงพยาบาลเอกชนต้องมีการปรับเปลี่ยนส่วนประสมการตลาด และแผนดำเนินธุรกิจ เพื่อรองรับการเติบโตของธุรกิจที่มีการแข่งขันเพิ่มมากขึ้น รวมถึงปัญหาที่มีมากขึ้นทั้งคู่แข่งโดยตรง คือกลุ่มธุรกิจโรงพยาบาลเอกชนด้วยกันเอง และคู่แข่งทางอ้อม (เทวัญ ทวีวงศ์ศรี, 2559)

ปัจจุบันลูกค้าสนใจประกันสุขภาพกันมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ และเด็ก ประกอบกับการขยายขอบเขตการให้สิทธิในการรักษาพยาบาลทั้งจากกลุ่มข้าราชการ และประกันสังคม จึงกลายเป็นโอกาสของธุรกิจโรงพยาบาลเอกชนที่จะขยายฐานลูกค้าไปยังกลุ่มดังกล่าว เพื่อสร้างรายได้ให้กับธุรกิจมากขึ้นในอนาคต แนวโน้มการปรับตัวของธุรกิจโรงพยาบาลเอกชนน่าจะเปลี่ยนแปลงจากการเน้นกลยุทธ์ทางด้านการรักษาอาการเจ็บป่วยไปสู่การให้บริการดูแลสุขภาพที่ครบวงจรมากขึ้น (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2559)

จังหวัดสมุทรปราการเป็นจังหวัดในเขตปริมณฑล มีจำนวนโรงพยาบาลเอกชนมากถึง 13 แห่ง (สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรปราการ, 2558) และยังคงเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรง ผู้ประกอบการโรงพยาบาลเอกชนต้องแข่งขันสูงขึ้นทั้งด้านราคา การมีแพ็คเกจ และการเสนอโปรแกรมรักษาพยาบาลเฉพาะ รวมทั้งการแย่งชิงบุคลากรทางการแพทย์ นอกจากนี้ โรงพยาบาลเอกชนยังต้องแข่งขันกับกลุ่มคลินิกนอกเวลาของโรงพยาบาลรัฐ และโรงพยาบาลในเครือโรงเรียนแพทย์ที่มีข้อได้เปรียบในการแข่งขันทั้งแง่ของชื่อเสียง เทคโนโลยีทางการแพทย์ และแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ จากสภาพการแข่งขันข้างต้นจึงเป็นแรงกดดันต่อผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชน ดังนั้น คุณภาพการบริการนับเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินธุรกิจการให้บริการสุขภาพให้ประสบผลสำเร็จ อัสพร หมอมูล (2557) ได้กล่าวถึงส่วนประสมการตลาดว่า ประกอบไปด้วยเครื่องมือ 4 ประการ หรือ 4Ps คือ ผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด แต่ในธุรกิจบริการจะมีความแตกต่างกับสินค้าทั่วไป จึงมีการเพิ่มเครื่องมือการตลาดที่เป็นปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการให้บริการอีก 3 ตัว คือ ด้านบุคคล ด้านลักษณะทางกายภาพ และกระบวนการเรียกว่า ส่วนประสมการตลาดบริการ 7Ps (Service Marketing Mix 7Ps) นอกจากนี้ Kotler & Keller (2006) ได้กล่าวไว้ว่ากระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค นั้นจะประกอบไปด้วย การรับรู้ปัญหา การค้นหาข้อมูล การประเมินผลทางเลือกซื้อ และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ทุกขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจจะช่วยให้การตัดสินใจสามารถเข้าใจพฤติกรรมของผู้บริโภคได้ดียิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การวางแผนการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา คือ ส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการในปัจจุบันเป็นอย่างไร เหตุผลของการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการมีอะไรบ้างที่มีความโดดเด่น หรือต้องปรับปรุงมากน้อยเพียงใด ปัจจัยส่วนบุคคลด้านใดที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลและความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมการตลาดกับเหตุผลในการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการอยู่ในทิศทางใด ทั้งนี้เพื่อเป็นสารสนเทศในการส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาบุคลากร และองค์กร ตลอดจนการบริการ เพื่อสร้างความได้เปรียบด้านการแข่งขัน และสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม และเกิดความพึงพอใจสูงสุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

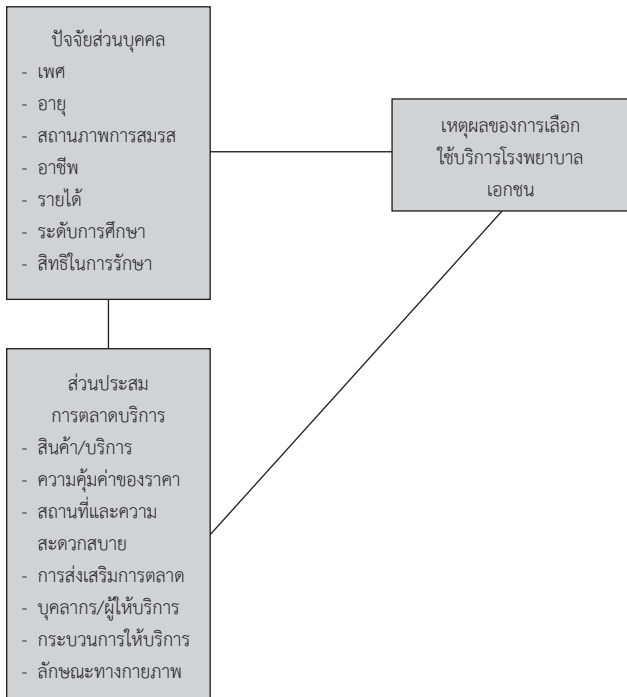
1. เพื่อศึกษาส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน ในจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาเหตุผลของการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับเหตุผลในการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการ
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมการตลาดกับเหตุผลในการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการ

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการ
2. ส่วนประสมการตลาดมีความสัมพันธ์กับเหตุผลของการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องแนวคิดส่วนประสมการตลาดบริการ 7Ps (Service Marketing Mix 7Ps) ของ Kotler (2006) ได้แก่ 1. ผลิตภัณฑ์ 2. ราคา 3. ช่องทางการจัดจำหน่าย 4. การส่งเสริมการตลาด 5. พนักงาน 6. กระบวนการให้บริการ 7. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งมีความสอดคล้อง และสัมพันธ์กับความต้องการของลูกค้า ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจใช้บริการโรงพยาบาล ซึ่งได้แก่ 1. คุณค่าที่จะได้รับ 2. ต้นทุน 3. ความสะดวก 4. การติดต่อสื่อสาร 5. การดูแลเอาใจใส่ 6. การตอบสนองความต้องการ 7. ความสบาย (กานทิรมย์ กุลพสุนต์, 2556) และกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ตามทัศนะของ Kotler & Keller (2006) ที่ประกอบไปด้วยการรับรู้ปัญหา การค้นหาข้อมูล การประเมินผลทางเลือกซื้อ และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ รวมถึงปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ รายได้ การศึกษา สิทธิในการรักษา (อดุลย์ จาตุรงค์, 2556) เพราะปัจจัยเหล่านี้มีความสำคัญต่อธุรกิจ เกี่ยวพันกับความต้องการของสินค้าและบริการ การเปลี่ยนปัจจัยส่วนบุคคลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งอาจทำให้ความสำคัญของสินค้าและบริการ มีคุณค่ามากขึ้นหรือลดน้อยลงไปได้เป็นได้ สามารถแสดง กรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คนไทยที่มาเข้ารับบริการประเภทผู้ป่วยในของโรงพยาบาลเอกชน อยู่ในเขตจังหวัดสมุทรปราการทั้ง 13 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลกรุงเทพพระประแดง โรงพยาบาลรวมชัยประชารักษ์ โรงพยาบาลเปาโลเมโมเรียล โรงพยาบาลปิยะมิตร โรงพยาบาลในเครือจุฬารัตน์ โรงพยาบาลบางนา 2 โรงพยาบาลสำโรง โรงพยาบาลเมืองสมุทรปราการ โรงพยาบาลบางปะกอก 3 โรงพยาบาลเมืองสมุทรปราการ โรงพยาบาลเซ็นทรัลปาร์ค โรงพยาบาลรัตนรินทร์ และโรงพยาบาลวิภาราม-ชัยปราการ ซึ่งไม่ทราบจำนวนผู้ป่วยที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ คนไทยที่มาเข้ารับบริการประเภทผู้ป่วยใน ของโรงพยาบาลเอกชน 5 แห่ง ในเขตจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 400 คน โดยใช้สูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ Cochran (1953) กำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย จากโรงพยาบาล 13 แห่ง ในเขตจังหวัดสมุทรปราการ ด้วยวิธีจับฉลาก ได้โรงพยาบาลตัวอย่าง 5 แห่ง ของโรงพยาบาล กำหนดอักษรแทนชื่อโรงพยาบาล คือ A-E

ขั้นตอนที่ 2 การสุ่มอย่างง่ายแบบสัดส่วนร้อยละ 53 ตามจำนวนเตียงผู้ป่วยในของโรงพยาบาลเอกชนในเขตจังหวัดสมุทรปราการ ทั้ง 5 แห่ง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนเตียงและจำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วยในของโรงพยาบาลเอกชน

ชื่อโรงพยาบาล	จำนวนเตียงผู้ป่วยใน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
A	208	110
B	200	105
C	100	53
D	150	79
E	100	53
รวม	758	400

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดจากทฤษฎี เอกสารต่างๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทดลองใช้แบบสอบถามกับคนที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและสิทธิในการรักษาพยาบาล มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด แบบมีสองคำตอบให้เลือก และแบบมีหลายคำตอบให้เลือก

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยในแบ่งเป็น จำนวน 7 ด้าน ตามแนวคิดส่วนประสมการตลาดบริการ 7Ps (Service Marketing Mix 7Ps) ของ Kotler (2006) โดยมีความเชื่อมั่นรายด้าน ดังนี้ ด้านผลิตภัณฑ์ 0.93 บริการด้านความคุ้มค่าของราคา 0.87 ด้านสถานที่ 0.91 ด้านการส่งเสริมการตลาด 0.94 ด้านบุคลากร/ผู้ให้บริการ 0.90 ด้านกระบวนการให้บริการ 0.79 และด้านลักษณะทางกายภาพ 0.85 โดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเหตุผลของการเลือกใช้บริการสุขภาพโรงพยาบาลเอกชน ตามแนวคิดโมเดล 5 ขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจซื้อ ได้แก่ การรับรู้ปัญหา การค้นหาข้อมูล การประเมินผลทางเลือกซื้อ และพฤติกรรมภายหลัง

การซื้อ (อัปสร หมอมูล, 2557 ; อ้างอิงจาก Kotler & Keller, 2006) มีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ 0.89 ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถาม พร้อมอธิบายและตอบข้อสงสัยแก่ผู้ตอบแบบสอบถาม และเก็บแบบสอบถามด้วยตัวเอง จำนวนทั้งสิ้น 400 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ดำเนินการในช่วงระหว่างเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม พ.ศ. 2560

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพอาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และสิทธิในการรักษาพยาบาลวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ

2. ส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ บริการด้านความคุ้มค่าของราคาด้านสถานที่ด้านการส่งเสริมการตลาดด้านบุคลากร/ผู้ให้บริการด้านกระบวนการให้บริการ และด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพวิเคราะห์โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. เหตุผลของการเลือกใช้บริการสุขภาพโรงพยาบาลเอกชน วิเคราะห์โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์การแบ่งค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

4.21 – 5.00 มากที่สุด 1.81 – 2.60 น้อย
3.41 – 4.20 มาก 1.00 – 1.80 น้อยที่สุด
2.61 – 3.40 ปานกลาง

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับเหตุผลของการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการ วิเคราะห์โดยใช้การทดสอบไคสแควร์

5. ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมการตลาดกับเหตุผลของการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการ วิเคราะห์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายค่าสหสัมพันธ์ 5 ระดับ ดังนี้

0.00 - 0.20 มีความสัมพันธ์ในระดับ น้อยที่สุด
0.21 - 0.40 มีความสัมพันธ์ในระดับ น้อย
0.41 - 0.60 มีความสัมพันธ์ในระดับ ปานกลาง
0.61 - 0.80 มีความสัมพันธ์ในระดับ มาก
0.81 - 1.00 มีความสัมพันธ์ในระดับ มากที่สุด

สรุปผลการวิจัย

1. ส่วนประสมการตลาดที่มีต่อการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.93$, $S.D.=0.44$) ด้านผลิตภัณฑ์บริการมีผลต่อการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลมากที่สุด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของส่วนประสมการตลาดที่มีต่อการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในภาพรวม

ส่วนประสมการตลาด	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านผลิตภัณฑ์บริการ	4.30	0.51	มากที่สุด
ด้านความคุ้มค่าของราคา	3.83	0.51	มาก
ด้านสถานที่	3.99	0.73	มาก
ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.38	0.74	มาก
ด้านบุคลากร/ผู้ให้บริการ	4.20	0.55	มาก
ด้านกระบวนการให้บริการ	3.94	0.51	มาก
ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	3.92	0.71	มาก
รวม	3.93	0.44	มาก

2. เหตุผลในการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.31$, $S.D.=0.51$) และส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นด้านความรวดเร็วในการให้บริการอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของเหตุผลในการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน ในภาพรวม

เหตุผลในการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
โรงพยาบาลมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ	4.23	0.63	มากที่สุด
ความรู้สึกมั่นใจต่อคุณภาพ เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ	4.40	0.61	มากที่สุด
ความรู้สึกมั่นใจว่าอาการเจ็บป่วยที่จะได้รับการรักษาให้หาย หรือทุเลาลงจากการเข้ารับบริการจากแพทย์และพยาบาล	4.44	0.62	มากที่สุด
การวางตัวและบุคลิกภาพของแพทย์ พยาบาล มีความน่าเชื่อถือ	4.38	0.61	มากที่สุด
เจ้าหน้าที่ให้การบริการด้วยความสุภาพอ่อนโยน มีอัธยาศัยไมตรี	4.28	0.65	มากที่สุด

ตารางที่ 3 (ต่อ)

เหตุผลการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
มีความรวดเร็วในการให้บริการ	4.20	0.69	มาก
ให้บริการอย่างเสมอภาค เท่าเทียมกัน	4.22	0.67	มากที่สุด
แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ ให้ความสนใจ			
ในการรับฟังปัญหาของผู้ป่วย และให้การช่วยเหลือผู้ป่วยในการแก้ปัญหาทุกครั้ง	4.24	0.66	มากที่สุด
โรงพยาบาลอยู่ใกล้บ้าน/ที่ทำงาน	4.32	0.67	มากที่สุด
แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ คำนึง			
ถึงสิทธิของผู้ป่วย	4.37	0.64	มากที่สุด
รวม	4.31	0.51	มากที่สุด

3. ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับเหตุผลการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการ ดังนี้

3.1 ปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตาม ระดับการศึกษา รายได้ และการใช้สิทธิในการรักษาพยาบาล มีความสัมพันธ์กับเหตุผลการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพสมรส และอาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับเหตุผลการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับเหตุผลการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการ

ปัจจัยส่วนบุคคล	เหตุผลการเลือกใช้บริการโรงพยาบาล	
	X^2	Sig
เพศ	9.51	.57
อายุ	70.65	.07
สถานภาพสมรส	25.82	.25
อาชีพ	65.98	.47
ระดับการศึกษา	90.21*	.00
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	84.41*	.00
การใช้สิทธิในการรักษาพยาบาล	102.58*	.02

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ส่วนประสมการตลาดมีความสัมพันธ์กับเหตุผลการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ด้านบุคลากร/ผู้ให้บริการ ด้านผลิตภัณฑ์บริการ และด้านกระบวนการให้บริการมีความสัมพันธ์กับเหตุผลการเลือกใช้บริการอยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านความคุ้มค่าของราคา ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านสถานที่มีความสัมพันธ์กับเหตุผลการเลือกใช้บริการอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการส่งเสริมการตลาดมีความสัมพันธ์กับเหตุผลการเลือกใช้บริการ อยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมการตลาดกับเหตุผลการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการ ในภาพรวม

ส่วนประสมการตลาด	เหตุผลการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการ		
	Pearson Correlation	Sig	ระดับความสัมพันธ์
ด้านผลิตภัณฑ์บริการ	0.71*	.00	มาก
ด้านความคุ้มค่าของราคา	0.50*	.00	ปานกลาง
ด้านสถานที่	0.48*	.00	ปานกลาง
ด้านการส่งเสริมการตลาด	0.15*	.00	น้อยที่สุด
ด้านบุคลากร/ผู้ให้บริการ	0.79*	.00	มาก
ด้านกระบวนการให้บริการ	0.63*	.00	มาก
ด้านลักษณะทางกายภาพ	0.50*	.00	ปานกลาง

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านผลิตภัณฑ์บริการ ได้แก่ แพทย์มีความเชี่ยวชาญในการตรวจรักษาและวินิจฉัยโรค ได้อย่างถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ กิจกรรมรยาท ความกระตือรือร้น ความพร้อมให้บริการบุคลากร/ผู้ให้บริการ ความพร้อม สะดวก สะอาดของสถานที่ ด้านกระบวนการให้บริการ การประสานงานอย่างคล่องแคล่ว อาคารสถานที่ ทันสมัย ด้านความคุ้มค่าของราคาในการรักษา และด้านการส่งเสริมการตลาด แพ้เกิดโปรโมชัน ราคาพิเศษอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยทุกๆ ด้านนี้ล้วนมีความสำคัญยิ่งในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ซึ่งหากการให้บริการที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ก็จะส่งผลต่อ

การตัดสินใจเลือกใช้บริการซึ่งสอดคล้องกับ สิริกาญจน์ กมลปิยะพัฒน์ (2557) ศึกษาเรื่องการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านผลิตภัณฑ์และบริการมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งปัจจัยทุกๆ ด้าน ล้วนมีความจำเป็นต้องมองถึงปัจจัยหลายด้านประกอบกัน และต้องใช้ร่วมกันเพื่อสนองความต้องการของตลาดเป้าหมาย ส่วนปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ได้แก่ แพทย์มีความเชี่ยวชาญ ในการตรวจรักษาและวินิจฉัยโรค จัดว่าเป็นสิ่งที่เสนอขาย โดยธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจ และลูกค้าจะได้รับผลประโยชน์ และคุณค่าของผลิตภัณฑ์บริการนั้นๆ โดยในปัจจุบันการแข่งขันจะมุ่งเน้นการสร้างผลิตภัณฑ์ที่ให้คุณค่าแก่ลูกค้าเกินความคาดหมาย

ด้านการส่งเสริมการตลาด ได้แก่ แพ็คเกต โปรโมชัน ราคาพิเศษ และการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แต่เป็นค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุดของปัจจัยกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดทั้งหมด ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นว่าการทำตลาดสินค้าและบริการของโรงพยาบาล ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะโรงพยาบาลคือสถานที่รักษาผู้ป่วย จึงเป็นเรื่องท้าทายที่โรงพยาบาลต้องสร้างภาพลักษณ์ใหม่ และการสื่อสารว่าการเข้าโรงพยาบาลไม่ใช่การรักษาอาการเจ็บป่วยเท่านั้น แต่เป็นการปรึกษาปัญหาสุขภาพและการป้องกันโรคอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ พรชัย ดีไพศาลสกุล (2558) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการตลาดของโรงพยาบาลเอกชน คือ การจัดกิจกรรม หรือการประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ ผ่านอินเทอร์เน็ต สื่อออนไลน์ เช่น โปรโมชัน หรือส่วนลดโปรแกรมตรวจสุขภาพประจำปี หรือการบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ

2. การตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณา รายด้าน ส่วนใหญ่มีระดับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งได้แก่ ความรู้สึกมั่นใจในทีมแพทย์และพยาบาลว่า มารับการรักษาอาการเจ็บป่วยจะหายหรือทุเลาเบาบางลง ยกเว้นความรวดเร็วด้านการให้บริการอยู่ในระดับมาก ซึ่งจัดว่าการแสดงออกของผู้บริโภคเพื่อตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจ ส่งผลต่อพฤติกรรมและกระบวนการตัดสินใจซื้อ ของผู้บริโภคด้วยเสมอ และสอดคล้องกับ จริยา ณ บางช้าง (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจเลือกใช้บริการสุขภาพโรงพยาบาลเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และปัจจัยด้านการสร้างความเชื่อมั่น และรู้สึกมั่นใจให้แก่ผู้มาใช้บริการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

ดังนั้นทุกแผนกในงานบริการโรงพยาบาลนั้นว่ามีความสำคัญไม่ด้อยกว่ากัน ผู้บริหารการพยาบาลจะต้องมีการกำหนดอัตราค่าจ้างตามความจำเป็นทั้งด้านปริมาณและคุณภาพไว้ล่วงหน้า แต่ละปีหรือวางแผนในระยะยาว นอกจากนี้ยังต้องมีการปฐมนิเทศเจ้าหน้าที่ใหม่และมีการฝึกอบรมซ้ำ

3. ปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามระดับการศึกษา ได้แก่ ระดับมัธยมศึกษา อนุปริญญา และปริญญาตรี ด้านรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท -15,000 บาท/ 15,001-45,000 บาท 45,001-มากกว่า 60,000 บาท และการใช้สิทธิในการรักษาพยาบาล ได้แก่ ใช้เงินส่วนตัว/ประกันสังคม/สวัสดิการข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/ประกันอุบัติเหตุ/ประกันสุขภาพ/ประกันชีวิต/กองทุนเงินทดแทน/สวัสดิการบริษัท และอื่นๆ มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการ ทั้งนี้ เพราะปัจจัยดังกล่าวนี้เป็นปัจจัยที่ชี้วัดถึงการตัดสินใจเลือกใช้บริการ จากความรู้ความเข้าใจ หรือรสนิยม รวมถึงความพร้อมทางด้านการเงิน และสวัสดิการที่ได้รับ ซึ่งหากผู้รับบริการเป็นผู้ที่มีการศึกษา มีความรู้ มีรายได้ที่เพียงพอ หรือการได้รับสวัสดิการในการรักษาย่อมส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน เพราะมีความมั่นใจในคุณภาพของกระบวนการรักษาและบริการที่ดีกว่า ซึ่งสอดคล้องกับ จริยา ณ บางช้าง (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การศึกษารายได้เฉลี่ยต่อเดือน และสวัสดิการมีความสัมพันธ์กันไปทิศทางเดียวกันกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของประชาชน

ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ สถานภาพสมรส และอาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการเจ็บป่วย และอุบัติเหตุสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย และจำเป็นต้องมารับบริการกับโรงพยาบาล สอดคล้องกับ จริยา ณ บางช้าง (2558) พบว่า เพศ อายุ อาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงพยาบาล แต่ไม่สอดคล้องกับ ปิยะนุช สถาพงศ์ภักดี (2559) ศึกษาเรื่องธุรกิจโรงพยาบาลเอกชน พบว่า เพศ อายุ และอาชีพส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสุขภาพ เพราะเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่ออัตราการเจ็บป่วย เช่น อายุที่มากขึ้น ต้องการการดูแลด้านสุขภาพที่มากขึ้น หรือเพศและอาชีพมีพฤติกรรมเสี่ยงที่จะเกิดโรคร้ายได้

4. กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดทุกด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ บริการ ด้านความคุ้มค่าของราคา ด้านสถานที่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร/ผู้ให้บริการด้านกระบวนการให้บริการ และ

ด้านลักษณะทางกายภาพให้บริการมีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้ บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นปัจจัย พื้นฐานในการตัดสินใจของผู้ใช้บริการ ที่ต้องการการบริการที่ดี มีคุณภาพ รู้สึกเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์และบุคลากร รวมถึงความคุ้มค่า ของราคาอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ วรวัฒน์ เอียวสินพานิช (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อ พฤติกรรมการใช้บริการด้านเวชศาสตร์ฟื้นฟู โรงพยาบาลเอกชน 150 เตียง ในเขตห้วยขวางกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาดมีผลกับพฤติกรรมการใช้บริการ ด้านเวชศาสตร์ฟื้นฟู โรงพยาบาลเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ส่วนประสมการตลาดมีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้ บริการ ดังนั้นผู้ประกอบการควรเพิ่มกิจกรรมทางการตลาดที่ นอกเหนือจากการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ และการขาย โดยพนักงานขาย เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดการซื้อหรือเพิ่มยอดขาย ของกิจการ เช่น การร่วมมือกับพันธมิตรของโรงพยาบาลแห่งอื่น ในการมอบส่วนลด

2. การตัดสินใจเลือกใช้บริการสุขภาพโรงพยาบาลเอกชน ผู้ประกอบการควรจัดหาทีมแพทย์ พยาบาล เครื่องมือและอุปกรณ์ ทางการแพทย์ที่ทันสมัย และมีประสิทธิภาพอย่างเพียงพอเพื่อให้ โรงพยาบาลเกิดภาพลักษณ์และชื่อเสียงที่ดี

3. ปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามระดับการศึกษา รายได้ เฉลี่ยต่อเดือน และการใช้สิทธิในการรักษาพยาบาลมีความสัมพันธ์ กับการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัด สมุทรปราการ ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรให้ความสำคัญกับการ เป็นโรงพยาบาลในเครือของบริษัทประกันชั้นนำ รวมถึงการทำ

การตลาดกับกลุ่มผู้รับบริการที่มีการถือประกันสุขภาพอยู่แล้ว อย่างไรก็ตามจากคำตอบในด้านปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ผู้ตอบ แบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ดังนั้น ผู้ประกอบการและนักการตลาด ควรเห็นถึงความสำคัญโดยเพิ่ม การทำการตลาดกับบริษัทคู่สัญญาการรักษาพยาบาลให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มจำนวนผู้รับบริการที่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน เพื่อเพิ่ม การทำกำไรของโรงพยาบาลรวมถึงเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน และ การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจโรงพยาบาลเอกชน

4. จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ส่วนประสม การตลาดทุกด้านมีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการโรงพยาบาล เอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการ ดังนั้นผู้ประกอบการ จึงควรให้ความสำคัญกับการบริการในโรงพยาบาล โดยการฝึก อบรมด้านการบริการอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการสรรหาพนักงาน ที่มีความตั้งใจในการให้บริการที่ดี เพื่อเป็นการ สร้างภาพลักษณ์ที่ดีในด้านการบริการของโรงพยาบาล พร้อมทั้ง จัดเตรียม ความพร้อมของเครื่องมืออุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ทันสมัย เพื่อรองรับความต้องการของผู้รับบริการ และการสร้างความ ได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจโรงพยาบาลเอกชน รวมถึงทั้ง ควรให้ความสำคัญกับกิริยาท่าทางและมารยาทของบุคลากรผู้ให้ บริการ รวมถึงให้การบริการอย่างไม่เลือกปฏิบัติ และการรับคำแนะนำ ดิชมจากผู้รับบริการ เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับบุคลากรการแพทย์ ในการปรับปรุงคุณภาพการบริการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเรื่องเดียวกันนี้จากมิติอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก เนื่องจากในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้มุ่งมองจาก ผู้ใช้บริการเท่านั้น ดังนั้นควรทำการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ด้วยว่ากลยุทธ์การตลาดของโรงพยาบาลเอกชนในปัจจุบัน และ อนาคตมีแนวโน้มไปในทิศทางใด ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ โดยตรงแก่ผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับการให้บริการสุขภาพ และการ รักษาพยาบาล

เอกสารอ้างอิง

กานต์ภิรมย์ กุลพสุนต์. (2556). กลยุทธ์การตลาดบริการสุขภาพของโรงพยาบาลเอกชนจังหวัดชลบุรี เพื่อรองรับเขตการค้าเสรีอาเซียนจากทัศนคติของผู้ใช้บริการของจังหวัดชลบุรี [Konlayut kantalat boṛikan sukhhaphap khoṅg rōṅghayabān 'ēkkachon chāṅwat Chon Burī phuā roṅg rap khēt kākha seṛī 'Āsian chāk thatsanakhati khoṅg phuṁchai boṛikan khoṅg chāṅwat Chon Burī]. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

- จริยา ณ บางช้าง. (2558). ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร [Patchai thāngkān talat thī mī phon tō kāntatsinchai chai boṛikān rōngphayabān 'ēkkachon khanat yai nai khēt Krung Thep Maha Nakhon]. การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบัณฑิต, สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์.
- เทวัญ ทวยศรีศรี. (2559). รายงานสถานการณ์และแนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม [Raīngān sathanakān lāe nāonōm thurakit/utsahakam]. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจ ธนาคารออมสิน.
- ปิยะนุช สถาพงศ์ภักดี. (2559). ธุรกิจโรงพยาบาลเอกชน [Thurakit rōngphayabān 'ēkkachon]. สืบค้นเมื่อ มิถุนายน 2561, จาก https://www.krungsri.com/bank/getmedia/89dc254c-dd17-4fe7-aa86-39bdbed89459/IO_Hospital_2016_TH.aspx.
- พรชัย ดีไพศาลสกุล. (2558). ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงพยาบาลเอกชนสู่ความเป็นบรรษัทภิบาล [Yutthasat kānphatthana rōngphayabān 'ēkkachon sū khwāmpen bansatphibān]. วารสารอิเล็กทรอนิกส์มหาวิทยาลัยศิลปากร. 8(3), 229-248.
- วรวัฒน์ เอียวสินพานิช (2557). ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการด้านเวชศาสตร์ฟื้นฟูโรงพยาบาลเอกชนขนาด 150 เตียง ในเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร [Patchai suān prasomkān talat thī mī phon tō phruttkam kānchai boṛikān dān wetchasat fūnfū rōngphayabān 'ēkkachon khanat nungroṛihāsip tiāng nai khēt huāikhwāng Krung Thep Maha Nakhon]. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2559). บทวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจ [Bot wikhrō thāng setthakit]. สืบค้นเมื่อ พฤษภาคม 2561. จาก <https://www.kasikornresearch.com/th/KEconAnalysis/Pages/ViewSummary.aspx?docid=36173>
- สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรปราการ. (2558). รายงานสถิติจังหวัด [Raīngān sathiti chāngwat]. สมุทรปราการ : สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรปราการ.
- สิริกาญจน์ กมลปิยะพัฒน์. (2556). การตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนในกรุงเทพมหานคร [Kāntatsinchai luāk chai boṛikān rōngphayabān 'ēkkachon nai Krung Thep Maha Nakhon]. การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- อดุลย์ จาตุรงค์. (2556). พฤติกรรมผู้บริโภค [Phruttkam phubōṛiphok]. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อัปสร หมอมูล. (2557). อิทธิพลของกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดและคุณภาพบริการที่มีต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจเสริมความงามของผู้ใช้บริการ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง [Itthiphon khōng konlayut suān prasom thāngkān talat lāe khunnaphap boṛikān thī mī tō kāntatsinchai luāk chai boṛikān thurakit soēm khwām ngām khōng phuchai boṛikān 'amphoe muāng chāngwat lam pāng]. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- Cochran, W.G. (1953). *Sampling Techniques*. New York : John Wiley & Sons. Inc.
- Kotler, P. and Keller, K. (2006). *Marketing Management*. 12th Edition. Upper Saddle River : Prentice Hall.

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผล

หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู

A Causal Relationship Model of Factors Influencing the Effectiveness of the Graduate Diploma Program in Teaching Profession

จรรณเกียรติ พงศ์กุลสร¹ สารีชต์ วิเศษหลง² และ มิลินท์ เจริญชนม์³

Jaroonkiat Pongkunsorn,¹ Sarat Wisetlong² and Milint Charoenchon³

Article History

Received : November 26, 2018

Revised : December 17, 2018

Accepted : December 17, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ การวิจัยแบ่งเป็นสองระยะ ระยะที่หนึ่งการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ระยะที่สองเป็นการตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู รวมทั้งสิ้น 312 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้โปรแกรมลิสเรล ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรูปแบบเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ประกอบด้วย สมรรถนะสถาบัน คุณลักษณะอาจารย์ คุณลักษณะนักศึกษา และสภาพแวดล้อม และรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่า χ^2 เท่ากับ 113.49 ค่า df เท่ากับ 68 ค่า P-value เท่ากับ 0.00 ค่า GFI เท่ากับ 0.95 ค่า AGFI เท่ากับ 0.92 และค่า RMSEA เท่ากับ 0.40 โดยปัจจัยคุณลักษณะนักศึกษามีอิทธิพลทางตรงอย่างมีนัยสำคัญต่อประสิทธิผลหลักสูตรมากที่สุด รองลงมาคือคุณลักษณะอาจารย์ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญต่อประสิทธิผลหลักสูตรมากที่สุดคือ สมรรถนะของสถาบัน ตัวแปรทั้งหมดในรูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ได้ร้อยละ 59

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพหลักสูตร ; หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู ; รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

¹⁻³อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล, Lecturer, Faculty of Education, Santapol College

ABSTRACT

This research aimed to develop and verify a causal relationship model of factors influencing the effectiveness of the graduate diploma program in teaching profession with the empirical data. The study was conducted in 2 phases. Phase 1 – defining the research concept framework by study of relevant documents and research and focus group discussion of specialists. Phase 2 – testing the research hypothesis. A rating scale questionnaire was used as the instrument for data collection, which had the entire reliability coefficient of 0.96. A sample used included 312 students of the graduate diploma program in teaching profession, being obtained by stratified random sampling. Statistics used for analyzing data were frequency, percentage, mean, standard deviation, and LISREL program in a confirmatory factor analysis and an examination of congruence between the hypothetical model and the empirical data.

Findings of the research were as follows. The causal relationship model of factors influencing the effectiveness of the Graduate Diploma Program in Teaching Profession comprised institutional competency, lecturer characteristics, student characteristics and the environment. The developed model had goodness of fit with the empirical data by considering from $\chi^2 = 113.49$, $df = 68$, $P\text{-value} = 0.00$, $GFI = 0.95$, $AGFI = 0.92$, and $RMSEA = 0.40$. The factor of student characteristics had the most significant direct influence on the effectiveness of the graduate diploma program, followed by the factor of lecturer characteristics. The factor that had the most significant indirect influence on the effectiveness of the program was institutional competency. All the variables in the developed model could explain 59 percent of the variance of the effectiveness of the graduate diploma program in teaching profession.

Keywords : Effectiveness of the Program ; Graduate Diploma Program in Teaching Profession ; Causal Relationship Model

บทนำ

วิทยาลัยสันตพล ได้รับการอนุมัติจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2541 (วิทยาลัยสันตพล, 2560) อยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษา โดยเน้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นเป้าหมายหลัก และมีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารหลักสูตรให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ ได้มาตรฐาน เอื้อประโยชน์ และอำนวยความสะดวกด้านทรัพยากรการบริหารและการจัดการทั้งระบบมุ่งเน้นการกำกับติดตามตรวจสอบและพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษา ที่ส่งผลโดยตรงต่อนักศึกษา โดยมีรูปแบบกระบวนการในการบริหารจัดการบนพื้นฐานของความโปร่งใส ชัดเจน เหมาะสม จริงจัง เป็นระบบและมีความต่อเนื่อง โดยยึดเงื่อนไขหลักบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วม โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 เพื่อให้มีอิสระ

ในการพัฒนาการศึกษาที่ยึดพื้นฐานความแตกต่างของหน่วยงานปฏิบัติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

ในปี พ.ศ.2557 วิทยาลัยสันตพล ได้รับการอนุมัติให้เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู โดยเปิดรับนักศึกษาจนถึงปัจจุบัน รวม 4 รุ่น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักศึกษาระดับชั้นในศาสตร์ ทางวิชาชีพครู มีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎี แนวคิด สารของศาสตร์ทางวิชาชีพครูรวมถึงสามารถจัดการความรู้เพื่อประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ มีทักษะคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมิน และการสื่อสาร รวมทั้งใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ สามารถพัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบ ประยุกต์ใช้ความรู้ไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อวิชาชีพ (วิทยาลัยสันตพล, 2560) หลักสูตรประกอบด้วยหมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาบังคับ และหมวดวิชาเลือก ตามเกณฑ์มาตรฐานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและคุรุสภาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบัณฑิตที่เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ความสามารถทักษะและประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงานและมาตรฐานการปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดความรู้ความสามารถและความชำนาญเพียงพอในการประกอบ

วิชาชีพ เกิดคุณภาพในการประกอบวิชาชีพ สามารถสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้แก่ผู้รับบริการ ตอบสังคมได้ว่าการที่กฎหมายให้ความสำคัญกับวิชาชีพทางการศึกษาเนื่องจากเป็นวิชาชีพที่มีลักษณะเฉพาะต้องใช้ความรู้ทักษะความเชี่ยวชาญในการประกอบอาชีพ

ประสิทธิผลของหลักสูตรเป็นตัวบ่งชี้และเครื่องวัดความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สอนและประสิทธิภาพการวางแผนกลยุทธ์ การบริหารจัดการทรัพยากร สื่อวัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพสอดคล้องกับเงื่อนไขกระบวนการจัดการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตร และการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ โดยมีผู้สอนเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงปัจจัยสนับสนุนการบริหารจัดการหลักสูตรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายบนพื้นฐานกระบวนการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของหลักสูตร ด้วยความกลมกลืนกับสมรรถนะของสถาบันการบริหารทรัพยากร ลักษณะบุคลากร สภาพแวดล้อมและบรรยากาศจากการวิจัยของเตือนใจ เขียนชานาญ(2559)พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถาบัน อุดมศึกษาเอกชน ประกอบด้วยภาวะผู้นำการบริหาร วัฒนธรรมองค์กร และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการวิจัยของ สมัทนา หาญสุรีย์ (2560) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาระดับคณะของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้แก่ สมรรถนะองค์กร ภาวะผู้นำการบริหาร กิจกรรมเรียนรู้ และบรรยากาศองค์กร

ความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คือการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน สามารถพิจารณาได้จากผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักศึกษาซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ประสิทธิผลของนักศึกษาที่สำคัญประการหนึ่ง เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นคุณลักษณะและความสามารถของผู้เรียนที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอน ส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์ อันเป็นผลที่ได้มาจากการเรียนรู้ การฝึกอบรมและการพัฒนาการเรียนรู้ จากการการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการศึกษา มีหลายประการ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน พฤติกรรมการสอนอาจารย์ บรรยากาศการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมครอบครัว และแรงจูงใจต่อการเรียนของนักศึกษา สอดคล้องกับการวิจัยของ สุพิชญ์กฤตา พักโพธิ์เย็น (2560) ที่พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการศึกษาด้านลักษณะส่วนบุคคลด้านเจตคติและแรงจูงใจ ด้านสภาพแวดล้อมด้านครอบครัวและเพื่อน ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และสอดคล้องกับการวิจัยของ รัตนา วงศ์ศรีมีเดือน (2555) พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอน

ด้านลักษณะส่วนบุคคล และด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรการบัญชี จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาประกอบด้วย สมรรถนะของสถาบัน คุณลักษณะผู้สอน คุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษา กิจกรรมการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ การสนับสนุนของสถาบัน และการบริหารจัดการทรัพยากร

อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลทางการศึกษาไว้แล้วจำนวนหนึ่ง แต่ที่ผ่านมายังไม่ปรากฏงานวิจัยที่ดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ซึ่งผลจากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นสารสนเทศเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารที่มีผลต่อประสิทธิผลของหลักสูตรให้สามารถดำเนินการต่อเนื่องไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

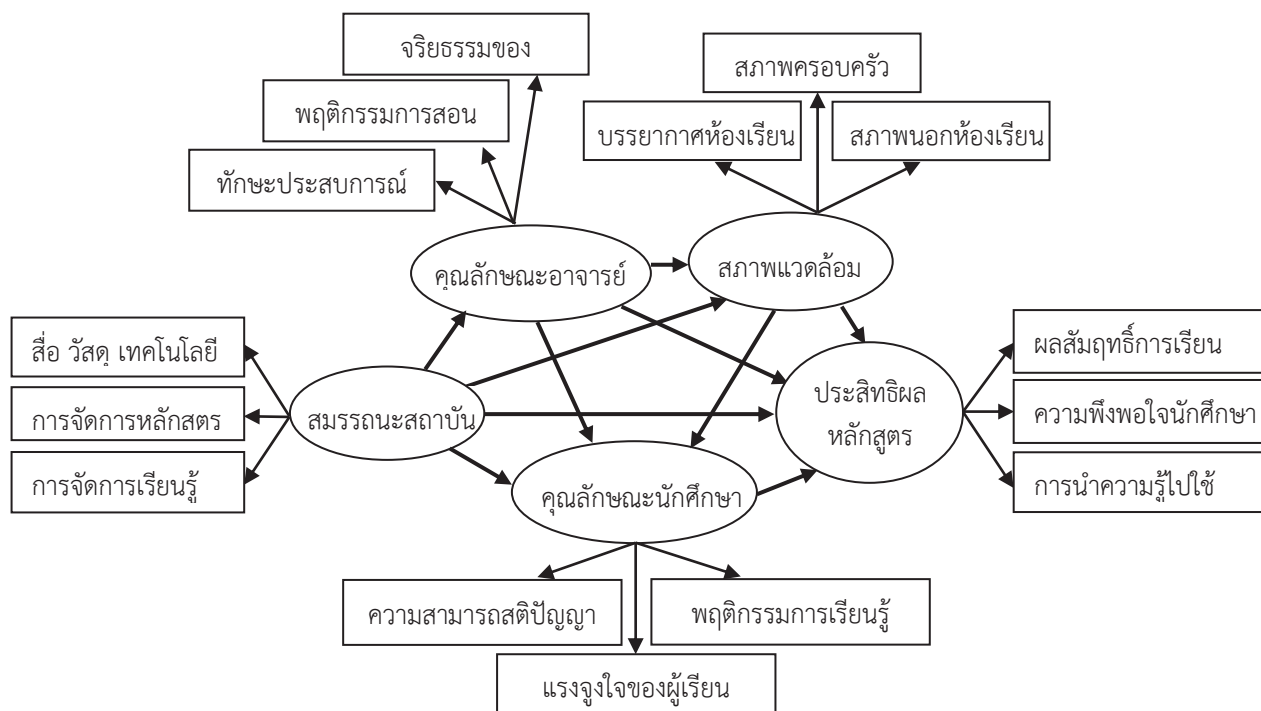
เพื่อพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์ เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกตัวมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู
2. รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่พัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำผลที่ได้จากการศึกษาวรรณกรรม และผลงานวิจัยของ รัตนา วงศ์ศรีมีเดือน (2555) อิลฮาม ฮาเก็ม (2557), เตือนใจ เขียนชานาญ (2559), สุพิชญ์กฤตา พักโพธิ์เย็น (2560), สมัทนา หาญสุรีย์ (2560) รวมทั้งผลการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ มาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ระยะ

ระยะที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยด้วยการสังเคราะห์วรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน เป็นนักวิชาการด้านบริหารการศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน ที่มีคุณวุฒิระดับรองศาสตราจารย์หรือวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก โดยใช้เครื่องมือวิจัยคือ แนวคำถามเพื่อเป็นกรอบการสนทนากลุ่ม

ระยะที่ 2 ตรวจสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักศึกษาระดับ หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู จำแนกเป็นนักศึกษา รุ่น 1 จำนวน 60 คน นักศึกษารุ่น 2 จำนวน 90 คน นักศึกษารุ่น 3 จำนวน 120 คน และนักศึกษารุ่น 4 จำนวน 180 คน รวมทั้งสิ้น 450 คน (วิทยาลัยสันตพล, 2560)

2. กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดอัตราส่วน 20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกตในรูปแบบ (สุกมาส อังสุโชติ และคณะ, 2551)

การวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตจำนวน 12 ตัว เกณฑ์ขั้นต่ำของขนาดกลุ่มตัวอย่างควรมีไม่น้อยกว่า 240 คน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างรวม 340 คน และใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมวิพากษ์และเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลหลักสูตรประกอบด้วย สมรรถนะสถาบัน คุณลักษณะอาจารย์ คุณลักษณะนักศึกษา สภาพแวดล้อม และประสิทธิผลหลักสูตร

ระยะที่ 2 แบบสอบถามผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัยแบ่งเป็น 5 ตอน ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2-5 เป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วน (Rating Scale) 5 ระดับ ใน 4 ด้าน ได้แก่ สมรรถนะสถาบัน คุณลักษณะอาจารย์ คุณลักษณะนักศึกษา สภาพแวดล้อม และประสิทธิผลหลักสูตร แบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ระหว่าง 0.60-1.00 โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) เท่ากับ 0.96 มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.42-0.85

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย แบ่งตามระยะการวิจัย ออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ มีขั้นตอน ดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 การสนทนากลุ่ม(Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย นักวิชาการด้านบริหารการศึกษา จำนวน 5 คน ด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 7 คนในวันที่ 18 พฤศจิกายน 2560

ระยะที่ 2 การเก็บข้อมูลแบบสอบถาม ระหว่าง เดือน ธันวาคม 2560-มกราคม 2561 จำนวน 340 ฉบับ รวบรวม แบบสอบถามกลับคืน และเป็นแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ จำนวน 312 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 91.76

การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา(Content Analysis) และสรุปประเด็นสำคัญ

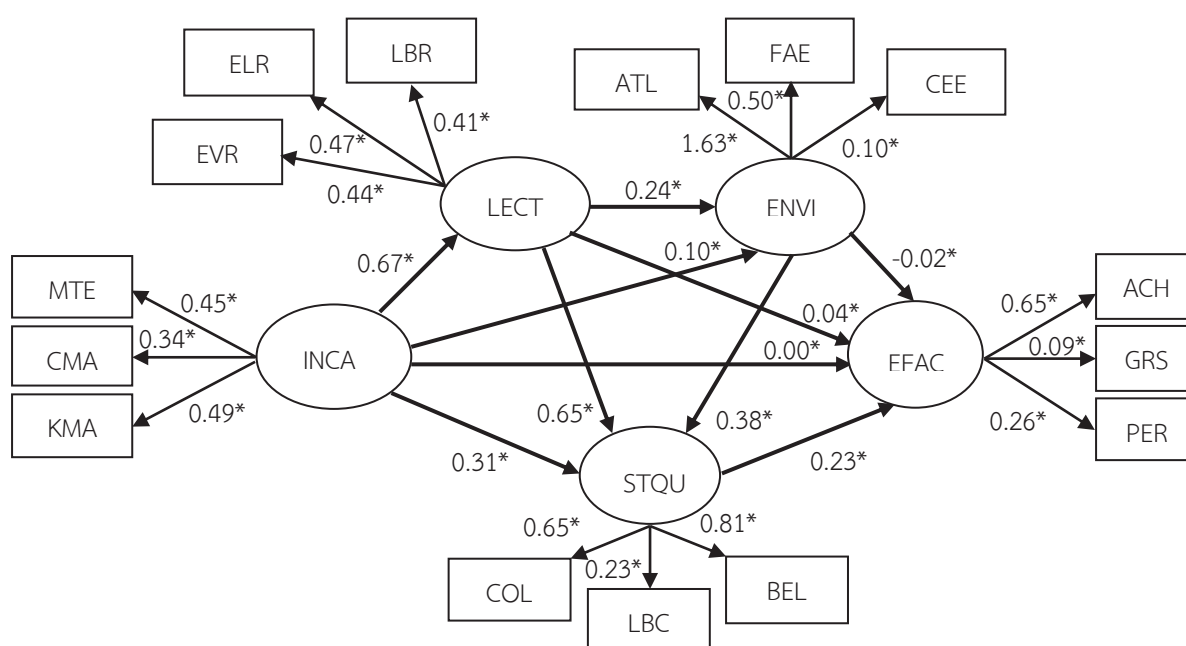
ระยะที่ 2 ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์หาค่า ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) และตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของ หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครูประกอบด้วย ตัวแปรแฝงภายนอก คือ สมรรถนะสถาบัน ตัวแปรแฝงภายใน 3 ตัวแปร ได้แก่ คุณลักษณะอาจารย์ คุณลักษณะนักศึกษา และ สภาพแวดล้อม และตัวแปรผล 1 ตัวแปร คือ ประสิทธิภาพหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู

2. รูปแบบเชิงสมมติฐานที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้อง กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 113.48 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 68 ระดับความน่าจะเป็น (P-value) เท่ากับ 0.00 ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยความคลาดเคลื่อน จากการประมาณค่า (RMSEA) เท่ากับ 0.04 ค่าดัชนีรากกำลัง สองเฉลี่ยเศษ (RMR) เท่ากับ 0.01 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.95 และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับ แก่แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.92 ค่าไค-สแควร์ต่อองศาอิสระ (χ^2/df) เท่ากับ 1.67 ดังภาพที่ 2

* $P < .05$ $\chi^2 = 113.49$, $df = 68$, $P\text{-Value} = 0.00$, $GFI = 0.95$, $AGFI = 0.92$, $RMSEA = 0.04$, $CFI = 0.97$, $R^2 = 0.59$

ภาพที่ 2 รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลหลักสูตรที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรในรูปแบบ

ตัวแปรสาเหตุ	ประเภทอิทธิพล	ตัวแปรผล			
		EFAC	LECT	STQU	ENVI
INCA	DE	0.00 (0.00)	0.67* (0.18)	0.31 (0.14)	0.10* (0.44)
	IE	0.23* (0.54)	-	0.45* (0.17)	0.16* (0.24)
	TE	0.23* (0.54)	0.67* (0.18)	0.76* (0.37)	0.26* (0.38)
LECT	DE	0.04 (0.11)	-	0.65* (0.24)	0.24* (0.39)
	IE	0.15* (0.21)	-	0.09* (0.17)	0.16* (0.22)
	TE	0.19* (0.19)	-	0.74* (0.24)	0.40* (0.36)
STQU	DE	0.35* (0.34)	-	-	-
	IE	-	-	-	-
	TE	0.35* (0.34)	-	-	-
ENVI	DE	-0.02 (0.06)	-	0.38* (0.23)	-
	IE	0.09 (0.24)	-	-	-
	TE	0.07 (0.10)	-	0.38* (0.23)	-

* $P < .05$

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปร

- ตัวแปรแฝงภายนอก (Exogenous Variable) คือ
INCA แทน สมรรถนะสถาบัน
- ตัวแปรแฝงภายใน (Endogenous Variable) คือ
LECT แทน คุณลักษณะอาจารย์
STQU แทน คุณลักษณะนักศึกษา
ENVI แทน สภาพแวดล้อม
EFAC แทน ประสิทธิภาพหลักสูตร
- ตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variable)
MTE แทน สื่อ วัสดุ เทคโนโลยีทางการศึกษา
CMA แทน การจัดการหลักสูตร
KMA แทน การจัดการเรียนรู้
LBR แทน จริยธรรมของอาจารย์
ELR แทน พฤติกรรมการสอน
EVR แทน ทักษะและประสบการณ์

COL แทน ความสามารถทางสติปัญญา

LBC แทน แรงจูงใจผู้เรียน

BEL แทน พฤติกรรมการเรียนรู้

ATL แทน บรรยากาศในห้องเรียน

CEE แทน สภาพแวดล้อมนอกห้องเรียน

FAE แทน สภาพแวดล้อมครอบครัว

ACH แทน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

GRS แทน ความพึงพอใจของนักศึกษา

PER แทน การนำความรู้ไปใช้

ผลการตรวจสอบอิทธิพลต่อประสิทธิผลหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู (EFAC) สรุปดังนี้

สมรรถนะสถาบัน (INCA) มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านคุณลักษณะนักศึกษา (STQU) และสภาพแวดล้อม (ENVI) โดยมีอิทธิพลรวมต่อประสิทธิผลหลักสูตร (EFAC) เท่ากับ 0.23 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คุณลักษณะอาจารย์ (LECT) มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลหลักสูตร (EFAC) เท่ากับ 0.04 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านคุณลักษณะนักศึกษา (STQU) และสภาพแวดล้อม (ENVI) และมีอิทธิพลรวมต่อประสิทธิผลหลักสูตร (EFAC) เท่ากับ 0.19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คุณลักษณะนักศึกษา (STQU) มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลหลักสูตร เท่ากับ 0.35 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สภาพแวดล้อม (ENVI) มีอิทธิพลทางตรงในทิศทางลบต่อประสิทธิผลหลักสูตร เท่ากับ -0.02 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านคุณลักษณะนักศึกษา (STQU) เท่ากับ 0.09 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตัวแปรทั้งหมดในรูปแบบสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ได้ร้อยละ 59 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครูประกอบด้วย สมรรถนะสถาบัน คุณลักษณะอาจารย์ คุณลักษณะนักศึกษา และสภาพแวดล้อม ปัจจัยทุกด้านมีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 1 สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1.1 สมรรถนะสถาบันมีอิทธิพลทางอ้อม และมีอิทธิพลรวมต่อประสิทธิผลหลักสูตร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถาบัน

มีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกทรัพยากร การบริหาร มุ่งเน้นการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ พัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ผลิตภัณฑ์วิชาชีพครูที่มี คุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ สนับสนุนอาจารย์ขับเคลื่อน กลยุทธ์สู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Hansuri (2017) ที่ได้วิจัยโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผล การบริหารงานในระดับคณะของมหาวิทยาลัยราชภัฏพบว่า สมรรถนะ องค์กรมีอิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมต่อประสิทธิผล การจัดการศึกษา

1.2 คุณลักษณะอาจารย์มีอิทธิพลทางตรง และ อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อประสิทธิผลหลักสูตร ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากอาจารย์ในสถาบันได้รับการส่งเสริมสนับสนุน ความรู้ทักษะประสบการณ์ มีความสามารถในการบูรณาการ สารหลักสูตร ด้วยการใช้เทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสม จัดสภาพ แวดล้อมบรรยากาศที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะประสบการณ์ สามารถประยุกต์ใช้กับงานได้เหมาะสม สอดคล้องกับ สุพิชญ์กฤตา พักโพธิ์เย็น (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ การศึกษานักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและ การสอน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต พบว่า คุณลักษณะผู้สอน มีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษา

1.3 คุณลักษณะ นักศึกษามีอิทธิพลทางตรง ต่อประสิทธิผลหลักสูตร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สถาบันได้จัดกิจกรรม เสริมสร้างความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ โดยผ่านกระบวนการ บริหารจัดการหลักสูตรของอาจารย์ผู้สอน และการสนับสนุน สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการบรรยากาศการเรียนรู้ให้นักศึกษามีเจตคติ สามารถสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ด้วยการนำสมรรถนะด้านสติ ปัญญาและทักษะด้านร่างกายของตนไปใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการเรียนรู้ของตนในทางบวกเกิดประสิทธิผลต่อตนเอง และสถาบัน สอดคล้องกับ สุพิชญ์กฤตา พักโพธิ์เย็น (2560) พบว่า แรงจูงใจต่อการเรียนของนักศึกษาและคุณลักษณะส่วนบุคคล เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษา

1.4 สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงทิศทางลบ และอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลหลักสูตร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสนับสนุนและสภาพแวดล้อมของสถาบันที่เอื้อต่อการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและบรรยากาศนอกห้องเรียน เป็นการส่งเสริมให้นักศึกษามีแหล่งเรียนรู้และมีกิจกรรมแลกเปลี่ยน ความรู้ มีความเป็นกันเองไว้วางใจส่งเสริมให้มีการตัดสินใจ ร่วมกันเป็นวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ และสร้างแรงจูงใจให้ นักศึกษามุ่งสู่ความสำเร็จซึ่งส่งผลต่อประสิทธิผลกระบวนการ จัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับ สุพิชญ์กฤตา พักโพธิ์เย็น (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตพบว่า การสนับสนุน และสภาพแวดล้อม ของมหาวิทยาลัยมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ของนักศึกษา

2. รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขา วิชาชีพครู ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่า $\chi^2 = 113.49$ df = 68 P-value = 0.00 GFI = 0.95 AGFI = 0.92 RMSEA = 0.40 ปัจจัยคุณลักษณะอาจารย์ และปัจจัยคุณลักษณะนักศึกษามีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม ต่อประสิทธิผลหลักสูตร ส่วนปัจจัยด้านสมรรถนะสถาบัน และ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผล หลักสูตร ซึ่งทุกปัจจัยสามารถร่วมกันทำนายประสิทธิผลหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ได้ร้อยละ 59 แสดงว่า ตัวแปรทุกด้านสามารถทำนายประสิทธิผลหลักสูตรได้ ทั้งนี้ เนื่องจาก รูปแบบที่พัฒนาขึ้นได้จากการสังเคราะห์วรรณกรรม แนวคิดงานวิจัยของนักวิชาการจำนวนมาก รวมทั้งสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้เกิดความตรงเชิงเนื้อหาและความตรงเชิง โครงสร้าง จึงส่งผลให้รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขา วิชาชีพครู มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูล เชิงประจักษ์ สอดคล้องการวิจัยของ สมัทนา หาญสุรีย์ (2560) พบว่า ปัจจัย เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานในระดับคณะของ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำการบริหาร สมรรถนะ องค์กร บรรยากาศองค์กร และการจัดการเรียนรู้ และสอดคล้องกับ เตือนใจ เขียนขานา (2559) พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผล ต่อประสิทธิผลของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ประกอบด้วย ภาวะ ผู้นำวิชาการ และสภาพแวดล้อม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. คุณลักษณะของนักศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อ ประสิทธิผลหลักสูตรมากที่สุด สถาบันควรส่งเสริมสนับสนุน ให้นักศึกษาพัฒนาทักษะและประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเป็น พลวัตให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอันเป็นคุณลักษณะของนักศึกษา มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพหลักสูตรมากที่สุด

2. สถาบันควรพัฒนาสภาพแวดล้อมบรรยากาศที่ส่งเสริม การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนเพื่อให้ ผู้เรียนเกิดทักษะ และประสบการณ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลหลักสูตร

3. สถาบันควรสนับสนุนสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และระบบงาน อินเทอร์เน็ตให้อาจารย์และนักศึกษาสามารถใช้งานในกิจกรรม หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาของคณะศึกษาศาสตร์ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้ทันสมัย

2. ควรทำวิจัยรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาวิชาชีพครู ของสถาบันการศึกษาของรัฐ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างและเป็นแนวทางพัฒนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 *Phraratchabanyat kaṅsuksā hāṅg chaṭ PhoṭSoṭ sōṅgphanharōṭsīsisipsōṅg thi kākhai phoēmtoēm (chabap thi sōṅg) PhoṭSoṭ sōṅgphanharōṭsīsisipha lāe thi kākhai phoēmtoēm (chabap thi sām) PhoṭSoṭ sōṅgphanharōṭihasipsām*. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- เตือนใจ เขียนขานาจ. (2559). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน *Patchai chaēṅ sahet thi song phon toṭ prasitthiphon khoṅg sathaban 'udomsuksā 'ēkkachon*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น [*Kānwichai būāṅton*]. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- รัตนาวงศ์ศรีคมเดือน. (2555). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรการบัญชีให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม [*Kānsuksā patchai thi song phon toṭ prasitthiphon khoṅg kānchatkān rian kānsōṅ khoṅg laksut kān banchi hai sōṭkhloṅg kap khwāmtoṅgkān khoṅg sangkhom*]. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต*. 8(3),141-146.
- วิทยาลัยสันตพล. (2557). หลักสูตรหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2557) คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล *Laksut laksut prakāsaniyabat bandit sākha wichāchīp khru (laksut prapprung PhoṭSoṭ sōṅgphanharōṭihasipchēt) Khana Suksasat witthayalai santaphon*. อุตรธานี : วิทยาลัยสันตพล.
- สุพิชญ์กฤตา พักโพธิ์เย็น. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาขาลหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต [*Patchai thi song phon toṭ phon samrit thāṅgkān suksā khoṅg naksuksā radap bandit suksā sākha laksut lāe kānsōṅ mahawitthayalai thurakit bandit*]. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุกมาส อังคุโชติ และคณะ. (2551). สถิติการวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ : เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL [*Sathiti kān wikhro samrap kānwichai thāṅg sangkhommasat lāe phruttikam sat : theknik kānchai prokrām LISREL*]. กรุงเทพฯ : มิสชั่น มีเดีย.
- สุมัทนา หาญสุริย์. (2560). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานกิจการนักศึกษาในระดับคณะของมหาวิทยาลัยราชภัฏ [*Modēn khwāmsamphan chaēṅ sahet khoṅg prasitthiphon kānbōṭihaṅ ngān kitčakān naksuksā nai radap khana khoṅg mahawitthayalai ratchapath*]. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อิลฮาม อาเก็ม. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสตูล [*Patchai thi song phon toṭ prasitthiphon kānbōṭihaṅ ngān wichakān khoṅg rōṅgrian 'ēkkachon sōṅg satsana 'itsalām nai chāṅwat satun*]. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

การเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษา : การวิจัยทฤษฎีฐานราก Enhancing a Peace Culture in Schools: A Grounded Theory Study

อาภัสรา สีดอนเตา¹ ดาวรุวรรณ ถวิลการ² และ วัลลภา อาริรัตน์³
Arpadsara Seedorntaow,¹ Dawruwan Thawinkarn² and Wallapha Ariratana³

Article History

Received : July 10, 2018

Revised : November 26, 2018

Accepted : November 26, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอข้อสรุปเชิงทฤษฎีการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษา โดยใช้วิธีการวิจัยทฤษฎีฐานราก พื้นที่วิจัย คือ เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ของรัฐแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยที่เกิดปัญหาความขัดแย้งภายในสถานศึกษา ผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือวิจัยเป็นแนวคำถามในการสัมภาษณ์และให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินก่อนนำไปใช้สัมภาษณ์จริง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ผู้ที่อยู่ในปรากฏการณ์หลักในสถานศึกษา โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง คือ ผู้บริหาร 3 คน ครู 20 คน ผู้ปกครอง 5 คน นักเรียน 15 คน และศึกษานิเทศก์ 3 คน รวมทั้งหมด 46 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแปลความหมายข้อมูลตามรูปแบบเชิงระบบของ Strauss & Corbin โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรม ATLAS.ti ช่วยจัดระบบข้อมูลและพัฒนาสู่การเสนอข้อสรุปเชิงทฤษฎี

ผลการวิจัยพบว่า การเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษามีข้อสรุปเชิงทฤษฎี ดังนี้ 1) การเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษาเป็นกระบวนการป้องกัน แก้ไขและเยียวยาฟื้นฟูการเกิดความขัดแย้งในสถานศึกษา การเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษาแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ด้านโครงสร้าง และด้านจิตใจ 2) วิธีเสริมสร้างสันติวัฒนธรรม ในสถานศึกษา จำแนกได้ 5 ลักษณะ คือ (1) สร้างแรงจูงใจ (2) มีส่วนร่วม (3) สนับสนุนทรัพยากรและสารสนเทศที่จำเป็น (4) มอบหมายงาน และ (5) พัฒนาศักยภาพครู 3) เงื่อนไขเชิงสาเหตุของการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษาเกิดขึ้นจากเงื่อนไขภายนอกและเงื่อนไขภายในโรงเรียน 4) ยุทธศาสตร์การทำงานควรอยู่ในลักษณะของการปรับกระบวนการทัศน์การจัดการเรียนรู้ การจัดการความรู้ เพื่อรวบรวม วิเคราะห์และจัดระบบความรู้ในการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรม 5) การใช้ยุทธศาสตร์การทำงานดังกล่าวก่อให้เกิดผลลัพธ์ทั้งที่เป็นศักยภาพที่เกิดขึ้นในตัวครูและส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร และ 6) ผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นจำแนกได้เป็นระดับบุคคลและระดับองค์กร

คำสำคัญ : การเสริมสร้างสันติวัฒนธรรม ; ทฤษฎีฐานราก ; สถานศึกษา

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, Master's Student in Educational Administration, Faculty of Education, Khon Kaen University

² อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, Lecturer, Faculty of Education, Khon Kaen University

³ รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, Associate Professor, Faculty of Education, Khon Kaen University

ABSTRACT

This research aims to offer theoretical conclusions of enhancing a culture of peace in schools using grounded theory as the research methodology. The school that looked consistent with the objective of the study was a large secondary school located in northeastern Thailand, where the conflict problem occurred within the school. The research interview guide was developed into research questions and was assessed by the experts prior to the actual interviews. Data were collected by in-depth interviews. The main informants selected by purposive sampling were those who encountered the main events in the schools including 3 administrators, 20 teachers, 5 parents, 15 students, and 3 educational supervisors, respectively totaling 46 people. To analyze the data, this author followed the systematic approach of Strauss and Corbin by using the Atlas.ti software package to help organize the information system and develop into theoretical conclusions.

Results of the study found that enhancing a culture of peace in schools had the following theoretical conclusions. 1) Strengthening the culture of peace in educational institutions is a process of prevention, correction, remedy and rehabilitation of conflicts in schools. Strengthening the culture of peace in schools was divided into 2 types: structural and psychological. 2) An approach to strengthening the culture of peace in schools can be classified into 5 characteristics: (1) creating motivation, (2) participation, (3) supporting the necessary resources and information, (4) assigning work, and (5) developing teacher's potential. 3) The causal conditions of building a culture of peace in schools arises from external conditions and conditions within the school. 4) The operating strategy should be in the form of a paradigm shift in learning and knowledge managements in order to collect, analyze, and organize the knowledge system for enhancing a culture of peace. 5) The use of the above mentioned strategy resulted in both potential outcomes occurred in the teachers and forwarding the effectiveness of the organization. And 6) the consequences happened were classified into individual and organizational levels.

Keywords : Enhancing a Peace Culture ; Grounded Theory ; Schools

บทนำ

สังคมปัจจุบันมนุษย์เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีการแสดงความคิดเห็นที่รุนแรง ตลอดจนมีการใช้อารมณ์ในการตัดสินปัญหามากยิ่งขึ้น จากข่าวสารที่พบในปัจจุบันจะพบว่าการตัดสินปัญหาวด้วยความรุนแรงนี้ ยังเกิดขึ้นในสถานศึกษา ซึ่งเป็นสถาบันที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด ดังปรากฏในข่าวต่างๆ อยู่เสมอว่ามีการทำร้ายกันทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ จนนำไปสู่การสูญเสียหลายครั้ง ด้วยเหตุนี้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงเล็งเห็นความสำคัญจึงหาหนทางป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการที่หลากหลาย วันชัย วัฒนศัพท์ (2545) ได้ให้ความเห็นว่า การป้องกันปัญหาความรุนแรงในสถานศึกษา ควรมีแนวทางการจัดการปัญหา และแก้ไขความขัดแย้งอย่างยั่งยืน คือ การแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม กระบวนการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรม

นั้นควรเริ่มจากการศึกษา เพื่อยอมรับความแตกต่างและเห็นคุณค่าของความหลากหลายทางความคิดและทางวัฒนธรรม รู้จักให้อภัย และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ตระหนักว่าความรุนแรงไม่อาจแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน หากแต่ต้องแก้ด้วยสันติวิธีเพราะสันติวิธีเท่านั้นที่เป็นหนทางสู่สันติภาพที่แท้จริง (พระไพศาล วิสาโล, 2550) การส่งเสริมให้มีทักษะในการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี จึงเป็นอีกวิธีการหนึ่งซึ่งจะสามารถช่วยให้ครูจัดการชั้นเรียนได้ดีขึ้น

ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรม ในสถานศึกษา โดยสถานศึกษาที่ผู้วิจัยเลือกทำการศึกษาเป็นสถานศึกษาที่เคยเกิดปรากฏการณ์ความขัดแย้งและเคยมีการใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหา จึงได้มีการนำกระบวนการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมมาใช้ในสถานศึกษาเพื่อลดปรากฏการณ์ความขัดแย้งดังกล่าวและปรากฏผลเป็นที่น่าพอใจ ที่ตั้งของพื้นที่วิจัยคือ สถานศึกษา

มัธยมประจำอำเภอ ของจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยปกป้องข้อมูลหลักของพื้นที่วิจัย โดยใช้ชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักตามตำแหน่งในการทำงานหรือตามบทบาทหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาและใช้ชื่อสถานที่เป็นนามสมมติ การวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้กระบวนการวิจัยแบบทฤษฎีฐานราก ซึ่งเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีอุปนัย (Inductive Approach) คือ การศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เจาะจงเลือกขึ้นมา แล้วนำมาวิเคราะห์หาข้อสรุปเพื่อให้ได้คำอธิบายเชิงทฤษฎีที่สามารถนำไปอธิบายเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์อื่นที่มีลักษณะหรือบริบทคล้ายกันเป็นคำอธิบายที่เฉพาะเจาะจงมีขอบเขตจำกัด

ผู้วิจัยได้สรุปผลของการวิจัยในลักษณะที่เป็นรูปแบบความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างลักษณะของการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษา เงื่อนไขเชิงสาเหตุ เงื่อนไขเชิงบริบท เงื่อนไขสอดแทรก ยุทธศาสตร์ที่ใช้และผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้น เพื่อให้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้สนใจได้นำไปทำการวิจัยเพื่อต่อยอดองค์ความรู้โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

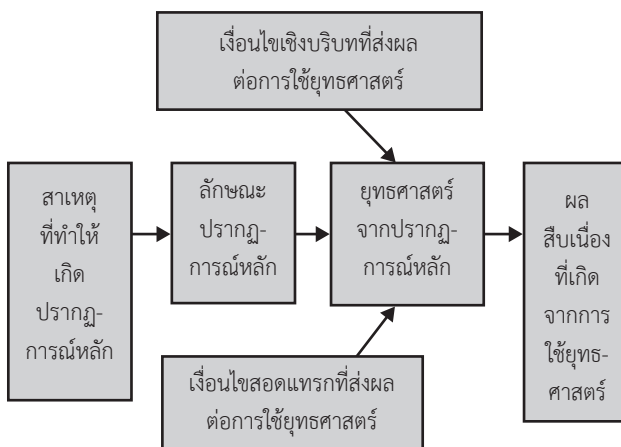
การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอข้อสรุปเชิงทฤษฎีการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษามัธยมศึกษา ซึ่งเป็นการอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างลักษณะของการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษามัธยมศึกษา เงื่อนไขเชิงสาเหตุ เงื่อนไขเชิงบริบท เงื่อนไขสอดแทรก ยุทธศาสตร์ที่ใช้ และผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษากรอบแนวคิดของคำว่า “สันติวัฒนธรรม” จากหลายแหล่งข้อมูล นำมาสู่การสรุปความหมายของคำว่าสันติวัฒนธรรมได้ว่า คือ คุณค่า ทักษะและรูปแบบพฤติกรรมวิธีการดำเนินชีวิตและการกระทำทั้งหมดที่ได้รับแรงบันดาลใจและแสดงถึงการเคารพต่อชีวิตและต่อมนุษย์ เป็นการปฏิเสธความรุนแรงและยึดมั่นในหลักการแห่งอิสรภาพ (UNESCO, 2015) ซึ่งกรอบแนวคิดนี้มาจากองค์การสหประชาชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักของการส่งเสริมสันติวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมและสถานศึกษา การเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษามัธยมศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยในประเด็นดังต่อไปนี้

1. การศึกษาลักษณะการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษาจากมุมมองของคนที่อยู่ในปรากฏการณ์ อันจะนำไปสู่การกำหนดความหมาย และความสำคัญของคำว่าเสริมสร้างสันติวัฒนธรรม

2. การศึกษาเงื่อนไขเชิงสาเหตุว่าเมืองค้อประกอบอะไรและเงื่อนไขเหล่านั้นมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลกับการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมอย่างไร
3. การศึกษาเงื่อนไขเชิงบริบทที่ส่งผลต่อการใช้ยุทธศาสตร์
4. เงื่อนไขสอดแทรกว่ามีปัจจัยหรือเงื่อนไขใดที่มีผลต่อยุทธศาสตร์ที่ใช้ และเงื่อนไขเหล่านั้นมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลกับยุทธศาสตร์อย่างไร
5. การศึกษายุทธศาสตร์การทำงาน ว่ามีการกระทำหรือปฏิสัมพันธ์ที่เฉพาะเจาะจงในส่วนใด ที่เกิดขึ้นจากการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษา
6. การศึกษาผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นจากการใช้ยุทธศาสตร์ที่ปรากฏในระดับบุคคลและระดับองค์การ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเพื่อให้ได้รายละเอียด เพียงพอที่จะนำไปสู่การสร้างทฤษฎีฐานรากและให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเป็นจริงมากที่สุด โดยได้ศึกษาข้อมูลจากสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัยและคำถามการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทฤษฎีฐานราก วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดกลุ่มสนทนา การสังเกตและการจดบันทึกภาคสนาม และการศึกษาเอกสารเพื่อนำไปสู่การเสนอข้อสรุปเชิงทฤษฎี โดยผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยทฤษฎีฐานรากตามทัศนะของ Strauss & Corbin (1998) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยทำการคัดเลือกเพื่อให้ได้สถานศึกษาตามลักษณะที่กำหนด ใช้การสุ่มแบบสโนว์บอล (Snowball Sampling) เป็นการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยการแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จนได้กลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวน และได้ข้อมูลที่สนใจศึกษา (กลายาวาณิชบุญญา, 2542) โดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกระบวนการ

สร้างสันติวัฒนธรรม จำนวน 3 คน เพื่อขอให้ระบุชื่อสถานศึกษาที่มีลักษณะตามที่กำหนด ผู้เชี่ยวชาญคนแรกคือ วิทยากรเกี่ยวกับสันติวิธี เมื่อได้ข้อมูลจากคนแรกแล้ว จึงแนะนำผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐบาลที่เชี่ยวชาญด้านสันติวิธีและคนสุดท้ายคือผู้เชี่ยวชาญด้านสันติวิธีในสถานศึกษา เมื่อได้รายชื่อสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาบริบทของสถานศึกษาที่ผู้เชี่ยวชาญได้ระบุไว้ จากนั้นได้ทำการสร้างเครื่องมือวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เมื่อได้เครื่องมือวิจัยแล้วจึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง เมื่อผู้เชี่ยวชาญให้ผ่านแล้วจึงนำบทสัมภาษณ์ไปทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักที่เลือกแบบเจาะจง โดยคนที่ถูกเลือกล้วนเป็นคนที่มีส่วนร่วมอยู่ในปรากฏการณ์หรือสถานศึกษาดังกล่าว ประกอบด้วยผู้บริหาร ครู ศึกษานิเทศก์ ผู้ปกครองและนักเรียน ในโรงเรียนที่เกิดปรากฏการณ์ รวมทั้งหมด 46 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้มี 4 ประเภท คือ

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียนศึกษานิเทศก์ และผู้ปกครอง จำนวน 46 คน

2. การจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) 2 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน คือ ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระและครูผู้สอนที่อยู่ในปรากฏการณ์

3. การสังเกตและจดบันทึกภาคสนาม (Observation and Field-note) ประกอบด้วย การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยเป็นความสามารถในการดู เก็บจดจำ นำมาเขียน อ่าน ทำบันทึก แล้วนำมาเรียบเรียงหรือเขียนสะท้อนประสบการณ์ที่ได้จากพื้นที่วิจัย (นิศา ชูโต, 2545)

4. การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) เป็นการศึกษาเอกสารทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องแล้วทำการวิเคราะห์เอกสารตามประเด็นที่ต้องการศึกษา ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษาได้ใช้หลักการตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกันจากแหล่งข้อมูลแบบสามเส้า (Theoretical Triangulation) การหาข้อมูลและมโนทัศน์ที่แตกต่างไปจากที่ได้มาแล้ว (Negative Case) จนกระทั่งถึงจุดอิ่มตัว (Theoretical Saturation) ได้ข้อสรุปเชิงทฤษฎี (ทวิศักดิ์ นพเกสร, 2550) และเพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่ศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรม ATLAS.ti ซึ่งเป็นโปรแกรมช่วยจัดกลุ่มข้อมูล เป็นเครื่องมือช่วยในการจัดเรียง แยกแยะและจัดกลุ่มข้อมูล เพื่อให้ง่ายต่อการนำมาวิเคราะห์สำหรับการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยได้นำอุปกรณ์ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการสัมภาษณ์ไปด้วยเสมอ เช่น กล้องถ่ายภาพ กล้องวิดีโอ เทปบันทึกเสียง สมุดสำหรับจดบันทึก เป็นต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เตรียมการเพื่อเก็บข้อมูลโดยสร้างแนวคำถามและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม จากนั้นได้ลงพื้นที่วิจัยและศึกษาข้อมูลบริบทของพื้นที่วิจัยในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2560

2. เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่วิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นระยะๆ ระหว่างที่เก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ.2560 ถึงเดือน พฤษภาคม พ.ศ.2561 และได้เก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมตามความจำเป็นจนถึงเดือน มิถุนายน พ.ศ.2561

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้การรวบรวมข้อมูลในสนามวิจัย โดยใช้ 4 วิธีการ คือ

3.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ ด้วยการเรียบเรียงคำถามให้มีลักษณะติดต่อกันเป็นลูกโซ่ เพื่อให้แนวคิดของผู้ให้ข้อมูลหลักติดต่อกันเป็นเรื่องเดียวกัน เพื่อจะได้สามารถลำดับเหตุการณ์จากประสบการณ์และสามารถถ่ายทอดตามทัศนะได้อย่างเป็นระบบไม่สับสน ตลอดระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้พยายามสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ด้วยการตั้งใจฟัง พยายามจับประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลหลักพูด โดยผู้ให้ข้อมูลหลักได้คิด ได้พูด ได้แสดงออกอย่างเต็มที่โดยไม่มีการขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม เมื่อการสัมภาษณ์เสร็จสิ้นลง ผู้วิจัยได้ขอบคุณผู้ให้ข้อมูลหลักโดยการกล่าวขอบคุณในความกรุณาที่เสียสละเวลาและให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก หากผู้วิจัยมีข้อสงสัยหรือได้ข้อมูลที่ยังไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยจะขออนุญาตสัมภาษณ์ในโอกาสต่อไป การสัมภาษณ์เชิงลึกดำเนินการระหว่าง เดือนตุลาคม พ.ศ.2560 ถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2561 และการสัมภาษณ์ทุกครั้งใช้เทปบันทึกเสียงและแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเครื่องมือช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงาน

3.2 การจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) การเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มสนทนา 2 ครั้งๆ ละ 8 คน โดยมีผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระและครูที่อยู่ในปรากฏการณ์เป็นผู้ร่วมสนทนา ในระหว่างสนทนาผู้วิจัยได้สังเกตและบันทึกข้อมูลความรู้สึกต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการสนทนาด้วยกล้องถ่ายภาพ เทปบันทึกเสียง และแบบการจดบันทึกการสนทนากลุ่ม ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะนำมาประกอบกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องที่ต้องการศึกษาอย่างสมบูรณ์ ในการสนทนาจะมีการบันทึกข้อมูลด้วยการบันทึกภาพบรรยากาศ และบันทึกเสียงการสนทนา การจัดกลุ่มสนทนาดำเนินการในเดือนมกราคม พ.ศ.2561 และเดือนมีนาคม พ.ศ.2561

3.3 การสังเกตและการจดบันทึกภาคสนาม (Observation and Field Notes) เมื่อผู้วิจัยเข้าสู่พื้นที่วิจัย ผู้วิจัย

ได้สังเกตและจดบันทึกภาคสนามในพื้นที่วิจัย ด้วยการเข้าไปช่วยทำงานและเข้าไปร่วมการประชุมในวาระต่างๆ ของโรงเรียน รวมถึงเข้าสอนแทน ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรม ในสถานศึกษาเพิ่มมากขึ้น การสังเกตและจดบันทึกภาคสนาม ใช้แบบบันทึกภาคสนามเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน โดยเริ่มทำการสังเกตและจดบันทึก ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ.2560 ถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2561 และระหว่างการจัดบันทึกภาคสนาม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์และตรวจสอบสมมติฐาน อย่างสม่ำเสมอ จากนั้นได้ทำการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษาข้อมูลเอกสาร โดยจำแนกเอกสารออกเป็น 2 ประเภท คือ เอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ ข้อมูลเอกสารจะให้ ภาพที่มีทั้งตัวปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาและสภาพแวดล้อม หรือบริบททางสังคมที่ปรากฏการณ์นั้นเกิดขึ้น ข้อมูลเอกสารและ สติแสดงถึงความสม่ำเสมอของทัศนคติและความคิดเห็นได้ดีกว่า การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาในเอกสาร ขึ้นต้นและขึ้นรองแต่ละฉบับ แล้วทำการวิเคราะห์ตามประเด็น ที่ต้องการศึกษา และมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ในเอกสารแต่ละฉบับด้วยการใช้แบบจดบันทึกข้อสรุปจากเอกสาร และใช้ผลการวิเคราะห์ส่วนนี้ควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูลด้วยการ สัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษา ทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ.2561 ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ.2561

การเก็บข้อมูลด้วยระเบียบวิธีวิจัยแบบทฤษฎีฐานราก ทุกขั้นตอนของการวิจัยต้องดำเนินไปอย่างสอดคล้องและอยู่ในระยะเวลาที่เกี่ยวข้องกัน เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกและการ จดบันทึกภาคสนามจะดำเนินการในระยะเวลาเดียวกัน การทำวิจัยนี้ ควบคุมด้วยข้อเสนอเชิงทฤษฎี (Theoretical Proposition) ที่เกิด จากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ดำเนินไปจนกว่าผู้วิจัยเกิดความเชื่อมั่น ว่าแม้จะวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมก็ไม่ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนมโน ทัศน์และข้อเสนอมืออยู่ได้ เรียกว่า ทฤษฎีถึงจุดอิ่มตัว กระบวนการ วิจัยจึงยุติลง หลังจากนั้นได้ถอดเทปเพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ ต่อไปโดยกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้โปรแกรม ATLAS.ti เป็นเครื่องมือช่วยในการจัดเรียง แยกแยะและจัดกลุ่มข้อมูล เพื่อสร้างข้อสรุปเชิงทฤษฎี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการประมวลผลการวิจัยต้องทำ ในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นระยะๆ เมื่อสิ้นสุดการให้ สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละคน ผู้วิจัยจะถอดเทปและบันทึก รายละเอียดของการสัมภาษณ์แล้ววิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสร้าง มโนทัศน์ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ต่างๆ โดยผู้วิจัย อ่านทำความเข้าใจและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดว่าข้อมูล

แต่ละเรื่องสื่อถึงประเด็นใด และควรนำมาพิจารณาโดยอาศัยความไว ทางทฤษฎี (Theoretical Sensitivity) การวิเคราะห์ข้อมูลของ ผู้วิจัยใช้รูปแบบเชิงระบบของ Strauss & Corbin (1998) เป็นพื้นฐาน โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ การเปิดรหัส (Open Coding) การหาแก่นของรหัส (Exial Coding) การเลือกรหัส (Selective Coding) และการพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุหรือ แผนภาพของทฤษฎี (Development of a Logic Paradigm or a Visual Picture Of The Theory Generated) จากนั้นได้วิเคราะห์ ข้อมูลด้วยโปรแกรม ATLAS.ti ซึ่งเป็นเครื่องมือช่วยในการจัดเรียง แยกแยะ และจัดกลุ่มข้อมูลตามคุณสมบัติของมโนทัศน์ที่ผู้วิจัย ได้กำหนดรหัสข้อมูลไว้ ซึ่งช่วยให้ผู้วิจัยสามารถกรองเอาแก่นแท้ ของข้อมูลที่ได้อาจมาจากพื้นที่วิจัยที่มีรายละเอียดปลีกย่อยบางอย่าง ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา และสามารถนำข้อมูลที่ผ่าน การกลั่นกรองแล้วมาใช้ในการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล ตีความหมาย ของข้อมูล สร้างมโนทัศน์เชิงทฤษฎี และสร้างข้อสรุปเชิงทฤษฎี

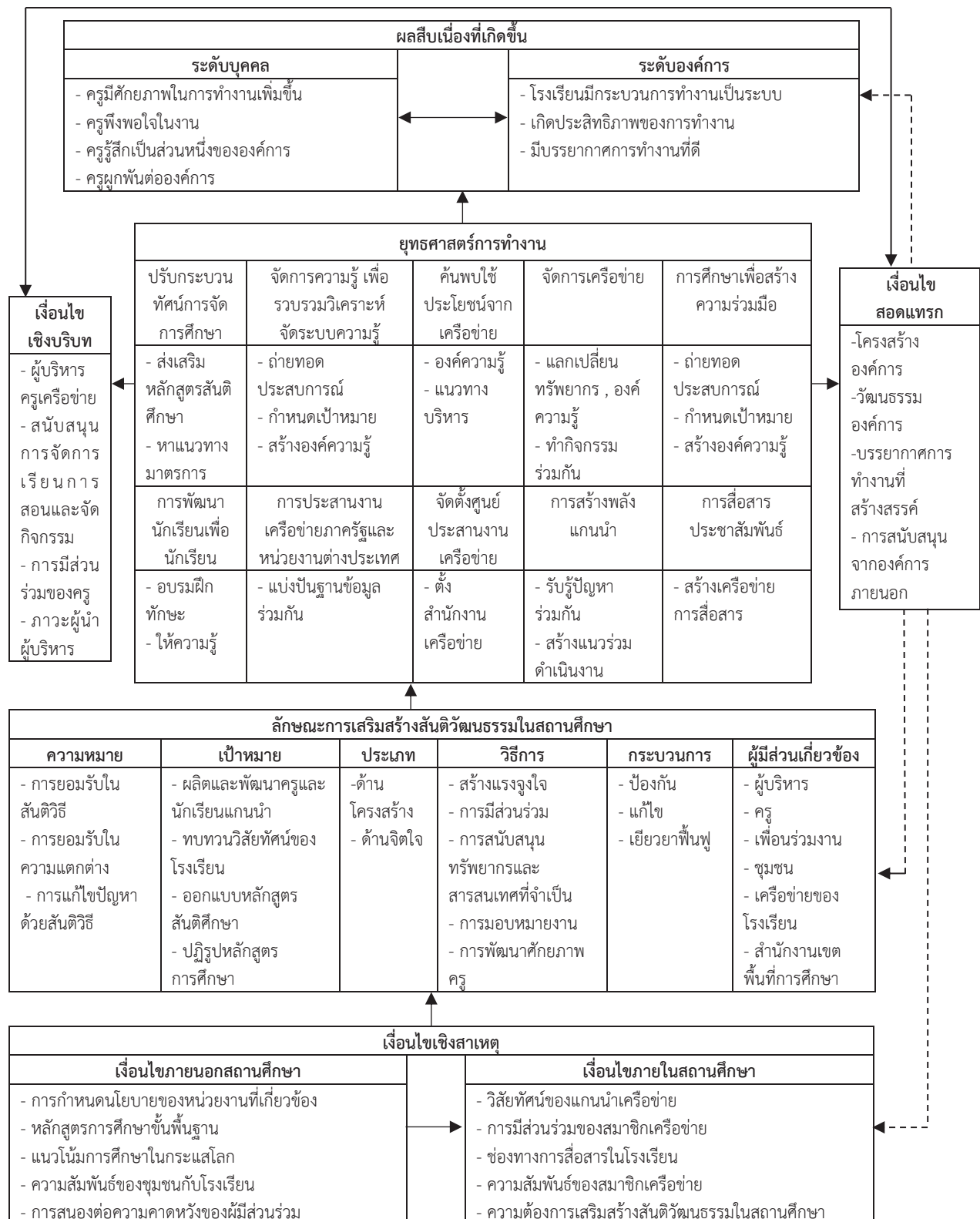
สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษา สรุปเป็นข้อสรุปเชิงทฤษฎี ได้ดังนี้

1. ลักษณะการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษา มีเป็นกระบวนการป้องกัน แก้ไขและเยียวยา การเกิดความขัดแย้ง ในสถานศึกษา ประเภทของการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมใน สถานศึกษา แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ด้านโครงสร้างและด้านจิตใจ วิธีการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษา จำแนกได้เป็น ลักษณะ 5 คือ การสร้างแรงจูงใจ การมีส่วนร่วมการสนับสนุน ทรัพยากรและสารสนเทศที่จำเป็น การมอบหมายงาน และการพัฒนา ศักยภาพครู
2. เงื่อนไขเชิงสาเหตุของการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรม ในสถานศึกษาเกิดขึ้นจากเงื่อนไขภายนอกและเงื่อนไขภายใน โรงเรียน
3. เงื่อนไขเชิงบริบทประกอบด้วยผู้บริหาร ครูและเครือข่าย มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและ จัดกิจกรรมด้านสันติวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของครูและภาวะผู้นำ ของผู้บริหารสถานศึกษา
4. เงื่อนไขสอดแทรก คือ โครงสร้างองค์การ วัฒนธรรม หลักขององค์การ บรรยายภาพการทำงานที่สร้างสรรค์ และการได้รับ การสนับสนุนจากองค์การภายนอก
5. ยุทธศาสตร์การทำงานอยู่ในลักษณะของการปรับ กระบวนทัศน์การจัดการเรียนรู้ การจัดการความรู้ เพื่อรวบรวม วิเคราะห์และจัดระบบความรู้ในการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรม

6. ผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นจำแนกได้เป็นระดับบุคคลและระดับองค์การ สามารถสรุปเป็นข้อสรุปเชิงทฤษฎีการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษา ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ข้อสรุปเชิงทฤษฎีการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษาดังโมทัศน์ที่ได้เสนอในสรุปผลการวิจัยนั้นนำมาสู่ข้อสรุปเชิงทฤษฎีจากความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างลักษณะของการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษา เงื่อนไขเชิงสาเหตุ เงื่อนไขเชิงบริบท เงื่อนไขสอดแทรกยุทธศาสตร์ที่ใช้และผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้น ดังนี้

1. ลักษณะการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษามีความหมายต่อผู้ที่อยู่ในปรากฏการณ์ในฐานะที่เป็นกระบวนการป้องกัน แก้ไขและเยียวยาการเกิดความขัดแย้งในสถานศึกษา ทำให้ครู นักเรียนและสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ครูมีแรงจูงใจในการทำงาน มีศักยภาพและเชื่อมั่นในศักยภาพของตนว่าสามารถทำงานให้บรรลุผลสำเร็จได้ เป้าหมายของการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษา จำแนกได้เป็น 4 ลักษณะ คือ การปฏิรูปหลักสูตรการศึกษา การทบทวนวิสัยทัศน์ของโรงเรียน การออกแบบหลักสูตรสันติศึกษา และการพัฒนาครูและผลิตนักเรียนแกนนำ ทั้งนี้การเสริมสร้างสันติวัฒนธรรม ในสถานศึกษาแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ด้านโครงสร้างและด้านจิตใจ กล่าวคือการที่ครูได้รับการสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ การไกล่เกลี่ย การจัดการเรียนการสอนโดยใช้สันติวิธีเป็นฐานในรูปแบบต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความชำนาญ เช่น ฝึกอบรมร่วมประชุมสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาต่อ รวมถึงการจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรที่โรงเรียนจัดขึ้นเองซึ่งถือได้ว่าเป็นการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมด้านโครงสร้างที่จำเป็นสำหรับการกระตุ้นให้ครูเกิดความรักและความสามัคคี เกิดสันติในตนเองและสันติภายนอก มีความรู้สึกมั่นใจในศักยภาพ เชื่อมั่นในคุณค่าและความสำคัญของตนเองที่มีต่อการก่อให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน

วิธีการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษา จำแนกได้เป็น 5 ลักษณะ คือ การพัฒนาศักยภาพครู การสนับสนุนทรัพยากรและสารสนเทศที่จำเป็น การมอบหมายงาน การมีส่วนร่วม และการสร้างแรงจูงใจ ทั้ง 5 ลักษณะ มีความเกี่ยวข้องกับบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ ผู้บริหาร ครู เพื่อนร่วมงาน ชุมชน เครือข่ายโรงเรียน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทั้งนี้ระดับของความมีอิทธิพลหรือความเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษาขึ้นอยู่กับให้ความหมายของบุคคลหรือหน่วยงานเหล่านั้น

2. เงื่อนไขเชิงสาเหตุของการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษาเกิดขึ้นจากเงื่อนไขภายนอกและเงื่อนไขภายในโรงเรียน กล่าวคือ เงื่อนไขภายนอกโรงเรียน ได้แก่ การกำหนดนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แนวโน้ม

การศึกษาในกระแสโลก ความสัมพันธ์ของชุมชนกับโรงเรียน การสนองต่อความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เงื่อนไขภายในโรงเรียน ได้แก่ วิสัยทัศน์ของแกนนำเครือข่าย การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย ช่องทางการสื่อสารในโรงเรียน ความสัมพันธ์ของสมาชิกเครือข่ายและความต้องการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษา

3. เงื่อนไขเชิงบริบทประกอบด้วยหน้าที่ผู้บริหาร ครูและเครือข่ายมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมด้านสันติวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของครู และภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา กล่าวได้ว่า ความเชื่อถือและไว้วางใจซึ่งกันและกันของบุคลากรในโรงเรียนเป็นพื้นฐานสำคัญอีกประการหนึ่งในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การทำงานร่วมกันไปสู่เป้าหมาย ภายใต้ความแตกต่างหลากหลายของบุคลากรและบริบทการทำงานที่มีความยากและท้าทาย

4. เงื่อนไขสอดแทรก คือ โครงสร้างองค์การ วัฒนธรรมหลักขององค์การ บรรยากาศการทำงานที่สร้างสรรค์ และสนับสนุนจากองค์กรภายนอก กล่าวได้ว่า การสนับสนุนจากองค์กรภายนอกนั้นเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนายุทธศาสตร์ของโรงเรียนให้สำเร็จตามเป้าหมาย ทั้งการสนับสนุนทางวิชาการ ทางทรัพยากร เทคโนโลยีและการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน

5. ยุทธศาสตร์การทำงานเกิดขึ้นในลักษณะของการปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ การจัดการความรู้ เพื่อรวบรวมวิเคราะห์และจัดระบบความรู้ในการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรม การค้นพบและใช้ประโยชน์จากเครือข่าย การจัดการเครือข่ายการศึกษาเพื่อสร้างความร่วมมือ การพัฒนานักเรียนเพื่อนักเรียน การเชื่อมประสานเครือข่ายภาครัฐและหน่วยงานต่างประเทศ การจัดตั้งศูนย์ประสานงานเครือข่าย การสร้างพลังแกนนำ และการสื่อสารประชาสัมพันธ์ การใช้ยุทธศาสตร์ในการทำงานดังกล่าวก่อให้เกิดผลลัพธ์ทั้งที่เป็นศักยภาพที่เกิดขึ้นในตัวครูและส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การ

6. ผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลและผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นในระดับองค์การ ผลสืบเนื่องระดับบุคคลพิจารณาได้จากการที่ครูมีศักยภาพในการทำงานเพิ่มขึ้น ครูมีความพึงพอใจในงาน ครูมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ และครูเกิดความผูกพันต่อองค์การ ส่วนผลสืบเนื่องระดับองค์การพิจารณาได้จากโรงเรียนมีกระบวนการทำงานเป็นระบบ เกิดประสิทธิภาพของการทำงาน และโรงเรียนมีบรรยากาศการทำงานที่ดี

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำแกนนำของโรงเรียนที่เป็นพื้นที่วิจัย มาอธิบายเกี่ยวกับกระบวนการแก้ไข เยียวยา ฟันฟูให้แก่โรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกันหรือชุมชน ให้ได้มีความรู้ ความเข้าใจและนำไปปรับใช้ในโรงเรียนของตนเองได้
2. เพื่อลดการเกิดความรุนแรงในสถานศึกษา ควรนำผลวิจัยที่ได้ คือ กระบวนการป้องกัน แก้ไขและเยียวยาฟันฟูไปปรับใช้ในสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ครูและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำการวิจัยและพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

เพื่อเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในระดับห้องเรียนหรือชั้นเรียน เพื่อให้เกิดผลในการเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมทั้งในกระบวนการป้องกัน แก้ไขและเยียวยาฟันฟูที่เหมาะสมในโรงเรียน

2. ศึกษาปรากฏการณ์การเสริมสร้างสันติวัฒนธรรมในสถานศึกษาในพื้นที่วิจัยอื่นๆ ในบริบทที่แตกต่างกันเพื่อตรวจสอบ ยืนยันข้อค้นพบและค้นหาข้อค้นพบใหม่ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างข้อสรุปเชิงทฤษฎีที่มีความเข้มแข็งและเป็นพื้นฐานที่จะพัฒนาไปสู่การกำหนดนโยบายให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับการปฏิบัติในแต่ละโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกันกับพื้นที่วิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2542). *การวิเคราะห์สถิติ: สถิติเพื่อการตัดสินใจ [Kaṇ wikhrō sathiti : sathiti phuā kantatsinchai]*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์วิทยาลัย.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2552). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ [Sā lāe sin hæng kānwichai chœng khunnaphāp]*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ทวีศักดิ์ นพเกสร. (2550). *การวิจัยเชิงคุณภาพ [Kānwichai chœng khunnaphāp]*. พิษณุโลก : ชมรมพยาบาลชุมชนแห่งประเทศไทย.
- นิตา ชูโต. (2545). *การวิจัยเชิงคุณภาพ [Kānwichai chœng khunnaphāp]*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : แมทส์ปอยท์.
- พระไพศาล วิสาโล. (2550). *สันติวิธีและปฏิบัติการไร้ความรุนแรง [Santiwithi lāe patibatkān rai khwāmrunræng]*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2545). *การแก้ปัญหาความขัดแย้งในสถานศึกษา [Kaṇ kǎe panha khwāmkhatyæng nai sathan suksa]*. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Thousand Oaks, CA : Sage Publications, Inc.
- UNESCO. (2015). *Culture of peace: What is it?*. Retrieved June 2018, from http://Portal.unesco.org/en/files/41036/11936572091English_version.pdf/english!version.pdf.

ผลกระทบของระบบบริหารจัดการคนเก่งและการวางแผนสืบทอดตำแหน่งที่มีผลต่อความภักดีต่อองค์กรและผลการดำเนินงานขององค์กร : หลักฐานเชิงประจักษ์จากธนาคารทหารไทย

Effects of Talent Management System and Succession Planning on Employee Loyalty and Organizational Performance: The Empirical Evidence of TMB Bank

ภูริศร์ พงษ์เพียจันทร์¹ และ จิรายุ รัตนบวร²

Purit Pongpeachan¹ and Jirayu Rattanaborworn²

Article History

Received : May 7, 2018

Revised : November 27, 2018

Accepted : January 1, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระบบการบริหารจัดการคนเก่งและการวางแผนสืบทอดตำแหน่งที่มีผลต่อความภักดีต่อองค์กรและผลการดำเนินงานขององค์กร และ 2) ระบบการบริหารจัดการคนเก่ง การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง การสนับสนุนจากผู้บริหารที่มีผลต่อความภักดีต่อองค์กร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้จัดการสาขาของธนาคารทหารไทยทุกแห่งทั่วประเทศ จำนวน 451 สาขา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.606-0.962 และค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.897-0.941 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยมีสมการพยากรณ์คือ 1) ความภักดีต่อองค์กร = $\beta_0 + \beta_1$ ระบบการบริหารจัดการคนเก่ง + β_2 การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง + ϵ 2) ผลการดำเนินงานขององค์กร = $\beta_0 + \beta_3$ ความภักดีต่อองค์กร + ϵ 3) ความภักดีต่อองค์กร = $\beta_0 + \beta_4$ ระบบการบริหารจัดการคนเก่ง + β_5 การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง + β_6 การสนับสนุนจากผู้บริหาร + β_7 (ระบบการบริหารจัดการคนเก่ง* การสนับสนุนจากผู้บริหาร) + β_8 (การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง*การสนับสนุนจากผู้บริหาร) + ϵ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระบบบริหารจัดการคนเก่งและการวางแผนสืบทอดตำแหน่งมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ความภักดีต่อองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความภักดีต่อองค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) การสนับสนุนจากผู้บริหารมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนสืบทอดตำแหน่งและความภักดีต่อองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นระบบบริหารจัดการคนเก่งและการวางแผนสืบทอดตำแหน่งจะทำให้เกิดความภักดีต่อองค์กร และส่งผลต่อผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นขององค์กรในท้ายที่สุด ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการและพัฒนาองค์กรเพื่อให้ประสบความสำเร็จต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ : ระบบบริหารจัดการคนเก่ง ; การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง ; ความภักดีต่อองค์กร ; ผลการดำเนินงานขององค์กร ; การสนับสนุนจากผู้บริหาร

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, Assistant Professor, Mahasarakham Business School, Mahasarakham University

² อาจารย์ คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, Lecturer, Mahasarakham Business School, Mahasarakham University

ABSTRACT

The objectives of this research were to investigate the effects of: 1) talent management and succession planning on employee loyalty and organizational performance, and 2) talent management, succession planning and administrator's support on organizational loyalty. A sample used in the study was 451 branch managers of TMB Bank nationwide. The data were collected by 5 point Likert scale questionnaire which had discrimination power values ranging between 0.606 and 0.962 and reliability values ranging between 0.897 and 0.941. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and multiple regression analysis. The predictive equations were: 1) organizational loyalty = $\beta_0 + \beta_1$ talent management system + β_2 succession planning + ϵ 2) organizational performance = $\beta_0 + \beta_3$ organizational loyalty + ϵ 3) organizational loyalty = $\beta_0 + \beta_4$ talent management + β_5 succession planning + β_6 administrator's support + β_7 (talent management system* administrator's support) + β_8 (succession planning*administrator's support) + ϵ

The results of study revealed as follows. 1) Talent management system and succession planning had significantly positive relationship with organizational loyalty at the .01 level, and organizational loyalty had significantly positive relationship with organizational performance at the .01 level. 2) Administrator's support had significantly effects on the relationship between succession planning and organizational loyalty at the .05 level. Therefore, talent management system and succession planning resulted in organizational loyalty and better organizational performance at last. The findings of this study can be used as a guide that is useful to organizational management and development in order to ensure success in the future.

Keywords : Talent Management System ; Succession Planning ; Organizational Loyalty ; Organizational Performance ; Administrator's Support

บทนำ

สภาพแวดล้อมทางการแข่งขันของธุรกิจ ในปัจจุบันทำให้องค์กรต้องปรับตัวในแนวปฏิบัติทางด้าน การจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้สามารถเผชิญกับ การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กรได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ถือได้ว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมถึงทำให้องค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบทาง การแข่งขัน (Jyoti & Rani, 2014)

การจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบันได้มุ่งเน้นไปที่ระบบบริหารจัดการคนเก่ง (Talent Management) เพื่อสร้างผลการดำเนินงานที่ดีมากขึ้นขององค์กร ซึ่งมีผลต่อยอดขาย ผลกำไร ความสำเร็จ ความได้เปรียบทางการแข่งขัน รวมถึงความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืนในท้ายที่สุด ระบบการบริหารจัดการคนเก่งเป็นเครื่องมือทางการบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างหนึ่งที่ในปัจจุบันองค์กรจำนวนมากกำลังให้ความสนใจกับการบริหาร

จัดการคนเก่งที่มีอยู่ในองค์กร หากกำหนดนิยามของระบบบริหารจัดการคนเก่งกล่าวได้ว่า ระบบบริหารจัดการคนเก่ง หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์และบูรณาการอย่างเป็นระบบเพื่อให้มีความสอดคล้องกันในการคัดเลือก การพัฒนา และการรักษาทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถสูง มีความสามารถพิเศษที่โดดเด่นกว่าบุคคลอื่นทั้งพนักงานใหม่และพนักงานปัจจุบัน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานให้กับองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (Festing & Schäfer, 2014)

Michel & Kammerlander (2015) ได้นิยาม การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง (Succession Planning) ว่าเป็น 7 กระบวนการในการระบุและวางแผนเพื่อให้เกิด ความต่อเนื่องในตำแหน่งงาน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาพนักงานที่มีความรู้ความสามารถและศักยภาพเพื่อทดแทนตำแหน่งงานใดงานหนึ่งไว้ล่วงหน้า การวางแผนสืบทอดตำแหน่งต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่ชัดเจน 4 ข้อ คือ 1. ต้องเลือกและฝึกอบรมผู้ที่มีสืบทอดตำแหน่ง 2. พัฒนาวิสัยทัศน์หรือแผนกลยุทธ์ขององค์กรหลังจากกระบวนการการสืบทอด 3. กำหนด

บทบาทและหน้าที่ของผู้ที่ออกจากตำแหน่ง 4. สรุปผลการดำเนินการวางแผนสืบทอดตำแหน่งให้กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นกระบวนการในการระบุคุณสมบัติของพนักงานที่มีศักยภาพสูง ส่งเสริมให้มี การพัฒนาพนักงาน และเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนากลยุทธ์ทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (ปัทมา อินทรจันทร์, เกษราภรณ์ สุตตพวงษ์ และยุวดี ลิเป็น, 2560) จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นการวางแผนสืบทอดตำแหน่งขององค์กร สามารถทำให้องค์กรมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น และนำไปสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขันในที่สุด

เมื่อพิจารณาถึงระบบธนาคารในประเทศไทยพบว่า ปัจจุบันธนาคารพาณิชย์มีการแข่งขันและอัตราการเข้าออกของพนักงานที่สูงมาก (พรรณีภา เนื่อนา, 2555) เนื่องจากเมื่อพนักงานทำงานมีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญในงาานมากขึ้น จะมีธนาคารพาณิชย์อื่นๆ เข้ามาซื้อตัวยื่นข้อเสนอให้ผลตอบแทนที่ดีกว่าในการทำงาน รวมถึงปัจจุบันพนักงานธนาคารพาณิชย์ต้องทำยอดขายประกัน สินเชื่อ และผลิตภัณฑ์ทางการเงินอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก ทำให้พนักงานที่เป็นคนเก่งและมีความสามารถ ได้รับโอกาสหรือผลประโยชน์ตอบแทนที่ดีกว่า และมีแรงกดดันในการทำงานที่น้อยกว่าจากธนาคารพาณิชย์อื่นๆ ก็พร้อมที่จะย้ายงาน (กรุงเทพมหานคร, 2560)

จากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย ระบุว่า ตั้งแต่เดือนกันยายน 59-กันยายน 60 มีการปิดตัวของธนาคารพาณิชย์ ส่งผลให้จำนวนพนักงานธนาคาร ทั้งระบบลดลงด้วย โดย ณ สิ้นไตรมาส 2 ปี 60 มีพนักงานทั้งระบบเหลือแค่ 153,139 คน ลดลง 1,351 คน ซึ่งธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) เป็นธนาคารที่ได้มีการปิดสาขาของกิจการลงมากในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน (Money2Know, 2561) ทำให้ธนาคารต้องมีการรักษาคนเก่งที่มีความรู้ ความดี และมีความสามารถไว้ เพื่อเป็นการรักษาพนักงานที่มีคุณภาพในขณะที่มีการปิดตัวของสาขาลงเป็นจำนวนหลายสาขา และธนาคารต้องมีระบบการวางแผนสืบทอดตำแหน่งของบุคคลเหล่านั้นที่เป็นผลจากการลดขนาดขององค์กร (Downsizing) ด้วยการปิดสาขาจึงต้องเน้นคุณภาพของพนักงานมากกว่าปริมาณ

จากอิทธิพลของระบบบริหารจัดการคนเก่ง และการบริหารการสืบทอดตำแหน่ง รวมถึงปัญหาสมองไหลของธนาคารพาณิชย์ของประเทศไทยที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลของระบบบริหารจัดการคนเก่ง และการบริหารการสืบทอดตำแหน่งที่มีต่อความภักดีต่อองค์กร และผลการดำเนินงานของธนาคารทหารไทย ซึ่งเป็นองค์กรที่มีการพัฒนารุดหน้ามากในรอบทศวรรษที่ผ่านมา จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้ผู้วิจัยพบหลักฐาน

เชิงประจักษ์ว่า ระบบบริหารจัดการคนเก่ง และการบริหารการสืบทอดตำแหน่งมีอิทธิพลต่อความภักดีในองค์กรและส่งผลต่อมายังผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นขององค์กรในท้ายที่สุด อย่างไรก็ตามจากการศึกษาของ Goh, Ilies & Wilson (2015) พบว่าการสนับสนุนของผู้บริหารจะทำให้เกิดผลกระทบด้านบวกต่อการทำงานของพนักงานในองค์กร ซึ่งในบริบทนี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่าการสนับสนุนของผู้บริหารจะทำให้ระบบบริหารจัดการคนเก่งและการวางแผนสืบทอดตำแหน่ง เกิดผลด้านบวกต่อความภักดีต่อองค์กรที่มากขึ้นของพนักงานหรือไม่ในบริบทของธนาคารทหารไทย

ผู้วิจัยมุ่งหวังว่าผลของการศึกษาในครั้งนี้จะนำมาปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของธนาคารทหารไทยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของผู้บริหารในองค์กร รวมถึงเป็นแนวทางในการยกระดับความสามารถของธนาคารทหารไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

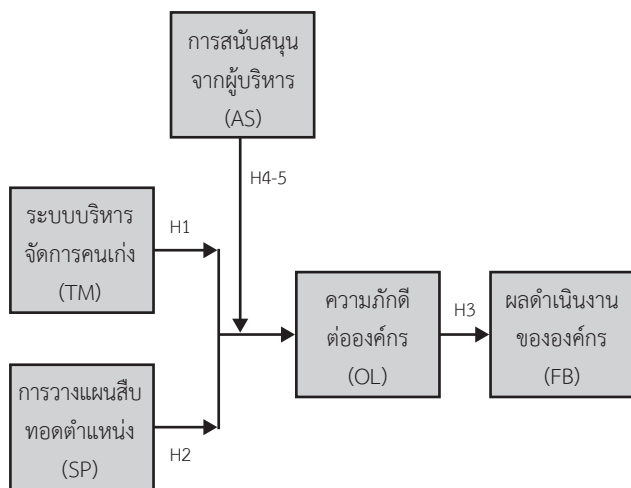
1. เพื่อศึกษาระบบการบริหารจัดการคนเก่งและการวางแผนสืบทอดตำแหน่งที่มีต่อความภักดีต่อองค์กรและผลการดำเนินงานของธนาคารทหารไทย
2. เพื่อศึกษาระบบการบริหารจัดการคนเก่ง การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง การสนับสนุนจากผู้บริหารที่มีต่อความภักดีต่อองค์กรของพนักงานธนาคารทหารไทย

สมมติฐานการวิจัย

1. ระบบการบริหารจัดการคนเก่ง มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความภักดีต่อองค์กรของพนักงานธนาคารทหารไทย
2. การวางแผนสืบทอดตำแหน่งมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความภักดีต่อองค์กรของพนักงานธนาคารทหารไทย
3. ความภักดีต่อองค์กรมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อผลการดำเนินงานของธนาคารทหารไทย
4. การสนับสนุนจากผู้บริหารมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างระบบการบริหารจัดการคนเก่งและความภักดีต่อองค์กรของพนักงานธนาคารทหารไทย
5. การสนับสนุนจากผู้บริหารมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนสืบทอดตำแหน่งและความภักดีต่อองค์กรของพนักงานธนาคารทหารไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาระบบการบริหารจัดการคนเก่ง และการวางแผนสืบทอดตำแหน่งที่มีต่อ ความรักดีต่อองค์กรและ ผลการดำเนินงานของธนาคารทหารไทย ซึ่งจากทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) แสดงให้เห็นว่าระบบการบริหาร จัดการคนเก่งและการวางแผนสืบทอดตำแหน่งจะทำให้พนักงาน มีความรักดีต่อองค์กรที่มากขึ้น ส่งผลถึงผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น ในที่สุด โดยที่การสนับสนุนของผู้บริหารจะเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพล ต่อความสัมพันธ์ระหว่างระบบการบริหารจัดการคนเก่งและ ความรักดีต่อองค์กร รวมถึงมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนสืบทอดตำแหน่งและความรักดีต่อองค์กร ผู้วิจัย ได้ศึกษาแนวคิด เอกสาร วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากนักวิชาการ หลายท่าน ได้แก่ Jyoti & Rani (2014) Farndale, Scullion & Sparrow (2010) Huynh (2016) Whiting, Podsakoff & Pierce (2008) Lo, Lin, Jou & Lin (2018) Aghaz, Sheikh & Amirkhani (2017) โดยได้รับรู้ว่าตัวแปรดังที่กล่าวมาข้างต้นมีความเกี่ยวข้อง และมีความสัมพันธ์ระหว่างกันโดยสามารถอธิบายเป็นกรอบแนวคิด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้จัดการสาขาของ ธนาคารทหารไทยทุกแห่งทั่วประเทศจำนวนทั้งสิ้น 451 สาขา (ธนาคารทหารไทย, 2560) โดยการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษา จากประชากร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 8 ตอน ประกอบไปด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารในธนาคาร ทหารไทย

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับธนาคารทหารไทย

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการคนเก่งของธนาคารทหารไทย

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผน สืบทอดตำแหน่งของธนาคารทหารไทย

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรักดีต่อองค์กรของธนาคารทหารไทย

ตอนที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของธนาคารทหารไทย

ตอนที่ 7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสนับสนุนของผู้บริหารของธนาคารทหารไทย

ตอนที่ 8 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลกระทบของระบบบริหารจัดการคนเก่งและการวางแผนสืบทอดตำแหน่งที่มีผลต่อความรักดีต่อองค์กรและ ผลการดำเนินงานของธนาคารทหารไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้มีการพัฒนาขึ้นมาจากการเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.60-0.96 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach ระหว่าง 0.89-0.94

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือราชการจากคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขอความร่วมมือจากผู้จัดการธนาคารทหารไทย ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม โดยนำส่งแบบสอบถามทางจดหมาย และผู้ตอบแบบสอบถาม ส่งคืนแบบสอบถามทางไปรษณีย์ได้รับแบบสอบถามคืนทั้งหมด จำนวน 102 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 22.62 โดยเก็บรวบรวมข้อมูล เดือนตุลาคม 2560 ถึง ธันวาคม 2560

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารธนาคารทหารไทย โดยการแจกแจงความถี่และร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับธนาคารทหารไทย โดยการแจกแจงความถี่และร้อยละ

3. วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่าง ระบบการจัดการคนเก่ง การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง ความภักดีต่อองค์กร และ ผลการดำเนินงานของธนาคารทหารไทย

4. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระบบการบริหารจัดการคนเก่ง การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง การสนับสนุนจากผู้บริหาร ความภักดีต่อองค์กร และ ผลการดำเนินงานของธนาคารทหารไทยโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบ Multicollinearity พิจารณาจากค่า Variance inflation factor (VIF) และค่า Tolerance โดยมีเกณฑ์ การตรวจสอบ คือ VIF ที่เหมาะสมไม่ควรเกิน 10 หากเกินกว่านี้แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองในระดับที่สูงมาก และหากค่า Tolerance < 0.2 แสดงว่าเกิด Multicollinearity (Hair, Black, Babin & Anderson, 2010) จากผลการวิเคราะห์พบว่า ค่า VIF สูงสุดที่ได้มีค่า 6.06 ซึ่งไม่เกิน 10 และค่า Tolerance ที่มีค่าน้อยที่สุด 0.25 ซึ่งไม่ต่ำกว่า 0.2 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงหรือไม่เกิด Multicollinearity

สรุปผลการวิจัย

1. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระบบ การบริหารจัดการคนเก่ง การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง ความภักดีต่อองค์กร และ ผลการดำเนินงานของธนาคารทหารไทย โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ดังตารางที่ 1 พบว่า

1.1 ระบบการบริหารจัดการคนเก่ง (Talent Management) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ ความภักดีต่อองค์กร (Organizational Loyalty) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1

1.2 การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง (Succession Planning) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความภักดีต่อองค์กร (Organizational Loyalty) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2

1.3 ความภักดีต่อองค์กร (Organizational Loyalty) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการดำเนินงานของธนาคารทหารไทย (Firm Performance) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ 3

ตารางที่ 1 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระบบการบริหารจัดการคนเก่ง การวางแผนสืบทอด ตำแหน่ง ความภักดีต่อองค์กรและผลการดำเนินงานขององค์กรโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	
	ความภักดีต่อองค์กร	ผลการดำเนินงานขององค์กร
ระบบบริหารจัดการคนเก่ง	0.43**	(0.07)
การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง	0.42**	(0.07)
ความภักดีต่อองค์กร		0.68** (0.05)
อายุของสาขา	-0.09	(0.10)
	0.03	(0.11)
ขนาดของสาขา	-0.03	(0.09)
	0.15	(0.13)
Adjusted R ²	0.65	0.44
Maximum VIF	2.53	1.03
Derbin-Watson	1.76	2.06

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมการอธิบายความสัมพันธ์

ความภักดีต่อองค์กร = $\beta_0 + \beta_1$ ระบบการบริหารจัดการคนเก่ง + β_2 การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง + ϵ

ผลการดำเนินงานขององค์กร = $\beta_0 + \beta_3$ ความภักดีต่อองค์กร + ϵ

2. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระบบการบริหารจัดการคนเก่ง การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง การสนับสนุนจากผู้บริหาร และความภักดีต่อองค์กร โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระบบการบริหารจัดการคนเก่ง การวางแผนสืบทอดตำแหน่งการสนับสนุนจากผู้บริหารและความภักดีต่อองค์กรโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	
	ความภักดีต่อองค์กร	
ระบบบริหารจัดการคนเก่ง	0.35** (0.07)	
การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง	0.27** (0.08)	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม
	ความภักดีต่อองค์กร
การสนับสนุนจากผู้บริหาร	0.35** (0.07)
ระบบบริหารจัดการคนเก่ง *	-0.06 (0.07)
การสนับสนุนจากผู้บริหาร	(0.07)
การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง *	0.15** (0.07)
การสนับสนุนจากผู้บริหาร	(0.07)
อายุของสาขา	-0.02 (0.08)
ขนาดของสาขา	-0.15 (0.10)
Adjusted R ²	0.70
Maximum VIF	6.06
Derbin-Watson	1.84

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมการอธิบายความสัมพันธ์

ความภักดีต่อองค์กร = $\beta_0 + \beta_1$ ระบบการบริหารจัดการคนเก่ง + β_2 การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง + β_3 การสนับสนุนจากผู้บริหาร + β_4 (ระบบการบริหารจัดการคนเก่ง* การสนับสนุนจากผู้บริหาร) + β_5 (การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง* การสนับสนุนจากผู้บริหาร) + ϵ

2.1 การสนับสนุนจากผู้บริหาร (Administration Support) ไม่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างระบบบริหารจัดการคนเก่ง (Talent Management) กับความภักดีต่อองค์กร (Organizational Loyalty) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 4

2.2 การสนับสนุนจากผู้บริหาร (Administration Support) มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่าง การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง (Succession Planning) กับ ความภักดีต่อองค์กร (Organizational Loyalty) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ 5

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ระหว่างระบบการบริหารจัดการคนเก่ง การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง ความภักดีต่อองค์กร และผลการดำเนินงานของธนาคารทหารไทย พบว่า

1.1 ระบบการบริหารจัดการคนเก่ง (Talent Management) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความภักดีต่อองค์กร (Organizational Loyalty) แสดงให้เห็นว่าธนาคารทหารไทยที่มีระบบบริหารจัดการคนเก่งจะทำให้พนักงานมีความภักดีต่อองค์กรมากขึ้นสอดคล้องกับงานของ Jyoti & Rani (2014) ที่ระบุว่า ระบบการบริหารจัดการคนเก่งในประเด็นการรักษาคนเก่งให้อยู่กับองค์กรได้นั้น เมื่อองค์กรมีความมุ่งมั่นและจริงจังในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีในการทำงานและการให้พนักงานได้มีส่วนร่วมในการทำงานจะส่งผลให้พนักงานมีความจงรักภักดีกับองค์กรและลดการหมุนเวียนของพนักงานที่มีความสามารถ แสดงให้เห็นหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าธนาคารทหารไทยที่มีระบบบริหารจัดการคนเก่งทำให้พนักงานของธนาคารทหารไทยมีความภักดีต่อองค์กรที่มากขึ้น

1.2 การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง (Succession Planning) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความภักดีต่อองค์กร (Organizational Loyalty) แสดงให้เห็นว่าธนาคารทหารไทยที่มีระบบการวางแผนสืบทอดตำแหน่งที่ดีจะทำให้พนักงานธนาคารทหารไทยมีความภักดีต่อองค์กรมากขึ้น สอดคล้องกับงาน Huynh (2016) ที่ระบุว่า การวางแผนสืบทอดตำแหน่งมีความสำคัญมากในการวางแผนกลยุทธ์ โดยจะมีการเตรียมบุคคลสำหรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต องค์กรจะพัฒนาทักษะเฉพาะในแต่ละตำแหน่งงานและคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งงานนั้นๆ ซึ่งความชัดเจนในการวางแผนงานในการสรรหาจะส่งเสริมให้เกิดความภักดีต่อองค์กรและ การเจริญเติบโตในหน้าที่งานของพนักงาน

1.3 ความภักดีต่อองค์กร (Organizational Loyalty) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการดำเนินงานของธนาคารทหารไทย (Firm Performance) แสดงให้เห็นว่าพนักงานของธนาคารทหารไทยที่มีความภักดีต่อองค์กรจะทำให้ธนาคารทหารไทยมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นสอดคล้องกับงานของ Alshraideh, Masa'deh & Alshurideh (2017) ที่ระบุว่า การที่องค์กรสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของบุคลากรได้ไม่จำเป็นเป็นการจ่ายค่าตอบแทนที่เหมาะสม การมอบหมายหน้าที่ตรงกับความสามารถ รวมถึงการฝึกอบรมและสวัสดิการต่างๆ จะส่งผลให้พนักงานมีความรักและผูกพันต่อองค์กร ซึ่งจะทำให้เกิดความจงรักภักดีในการทุ่มเทการทำงานให้กับองค์กรเสมือนว่าองค์กรนี้เป็นของตน และพร้อมที่จะทำให้องค์กรบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ นับเป็นแรงผลักดันในการขับเคลื่อนสู่ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพขององค์กร

2. ความสัมพันธ์ระหว่างระบบการบริหารจัดการคนเก่ง การวางแผนสืบทอดตำแหน่ง การสนับสนุนจากผู้บริหาร และความภักดีต่อองค์กร พบว่า

2.1 การสนับสนุนจากผู้บริหาร (Administration Support) ไม่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่าง ระบบบริหารจัดการคนเก่ง (Talent Management) กับความภักดีต่อองค์กร (Organizational Loyalty) แสดงให้เห็นว่าในบริบทของธนาคารทหารไทยในประเทศไทย การสนับสนุนจากผู้บริหารจะไม่ส่งผลให้ระบบบริหารจัดการคนเก่งทำให้เกิดความภักดีต่อองค์กรของพนักงานธนาคารทหารไทยที่มากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปได้ว่าพนักงานที่มีความสามารถและเป็นคนเก่งขององค์กรมีทางเลือกในการทำงานที่หลากหลายและไม่ยึดติดกับการทำงานในธนาคารทหารไทยในระยะยาวและสิ่งที่เกิดขึ้นกับวงการธนาคารในปัจจุบันคือปัญหาสมองไหล หรือการล่าหัว (Head Hunting) พนักงานธนาคารที่เป็นคนเก่งและมีความสามารถมักมีการย้ายงานหรือการทำงานในองค์กรธนาคารในระยะสั้นและเปลี่ยนที่ทำงานเมื่อมีผลประโยชน์ที่มากกว่าหรือมีความกดดันที่น้อยกว่า (ธนาคารกสิกรไทย, 2559)

2.2 การสนับสนุนจากผู้บริหาร (Administration Support) มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนสืบทอดตำแหน่ง (Succession Planning) กับ ความภักดีต่อองค์กร (Organizational Loyalty) สอดคล้องกับงานของ Schepker, Nyberg, Ulrich & Wright (2018) ที่ระบุว่า การวางแผนเกี่ยวกับคุณสมบัติของพนักงานที่เหมาะสมสำหรับตำแหน่งงานในอนาคตจะทำให้พนักงานเห็นถึงความชัดเจนและความก้าวหน้าในการทำงานในองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม โดยจะทำให้พนักงานมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตัวเอง มีขวัญและกำลังใจจะทำงานในองค์กรนั้นอย่างต่อเนื่อง และถ้าหากมีการการสนับสนุนจากผู้บริหารจะทำให้พนักงานมีความมุ่งมั่นมากขึ้นและมีความสุขในการทำงานมากขึ้น ซึ่งจะเพิ่มระดับความภักดีต่อองค์กรให้สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

การสนับสนุนจากผู้บริหารไม่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างระบบการบริหารจัดการคนเก่งและความภักดีต่อองค์กร ดังนั้นควรสร้างแรงจูงใจในการทำงาน เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตในการทำงานให้สูงขึ้นและเป็นการสร้างความภักดีต่อองค์กร ซึ่งควรปรับปรุงดังนี้

1. มิติรางวัลและผลตอบแทน ควรให้ค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับงานที่ต้องรับผิดชอบ สวัสดิการพิเศษอื่นๆ รวมถึงค่าชมเชยพนักงานตามกาลเทศะและสถานที่

2. มิติโอกาสที่ท้าทายใหม่ๆ ควรให้โอกาสใหม่ๆ ในการทำงานและเพิ่มความท้าทายในการทำงาน ซึ่งจะทำให้พนักงานรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าต่อองค์กร โดยเน้นการมีส่วนร่วมและการสื่อสารเพื่อสร้างความรู้สึกที่ดีต่อองค์กร เพื่อรักษาคนดีคนเก่งที่มีความรู้ความสามารถให้อยู่กับองค์กรในระยะยาวต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาและพัฒนาตัวบ่งชี้ การบริหารจัดการคนเก่งและการวางแผนสืบทอดตำแหน่ง ซึ่งจะทำให้ได้ตัวบ่งชี้ที่จะนำไปสู่การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการสร้างหลักสูตรการอบรมสำหรับผู้บริหารเพื่อรักษาพนักงานที่เก่งและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานเพิ่มมากขึ้น

2. ควรมีการศึกษาในประเด็นตามกรอบแนวคิดของงานวิจัยชิ้นนี้ในบริบทของธนาคารอื่นในประเทศไทยเพื่อยืนยันแนวคิดตามกรอบแนวคิดนี้หรือสร้างข้อค้นพบใหม่

3. ควรมีการศึกษาในประเด็นตามกรอบแนวคิดของงานวิจัยชิ้นนี้ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพหรือผสมวิธี (Mix Method) เพื่อยืนยันแนวคิดตามกรอบแนวคิดนี้หรือเพื่อสร้างข้อค้นพบใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2560). แบงก์พาณิชย์ มองต่างมุม 'ปิดสาขา-ลดพนักงาน.' รับมือยุคดิจิทัล *Baēng phānīt mōṅg tāng mum pit sākha - lot phanakngān . rapmūyuk dichithan*. สืบค้นเมื่อ พฤศจิกายน 2560, จาก <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/790516>.
- ธนาคารกรุงไทย. (2558). ทางออก 4 ปัญหาอดีตเรื่องการบริหารคน [*Thāṅg 'ōk sī panhā yoṭ 'ong kānboṛihān khon*]. สืบค้นเมื่อ เมษายน 2561, จาก <https://www.kasikornbank.com/th/business/sme/KSMEKnowledge/article/HRMTips/Pages/Top4HRMProblems.aspx>.
- ธนาคารทหารไทย. (2560). สาขาและบริการ [*Sākha lāe boṛikan*]. สืบค้นเมื่อ พฤศจิกายน 2560, จาก <https://www.tmbbank.com/contact/location>.
- ปัทมา อินทรจันทร์, เกษราภรณ์ สุดตาพงศ์ และยุวดี ลิเบ็น. (2560). กลยุทธ์การสร้างและพัฒนาผู้นำองค์กรรุ่นถัดไป Konlayut kānsāng lāe phatthana phū nam 'ongkoṭ run that pai. wārasān kānchatkān samai mai]. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*. 15(1),45-54.
- พรณิภา เนื่อนา. (2555). การศึกษาระดับความต้องการลาออกของพนักงานธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งในเขตจังหวัดสมุทรปราการ [*Kānsuksā radap khwāmtoṅgkān lā 'ōk khoṅg phanakngān thanākha phānīt hāēng nung nai khēt chāngwat samut prakān*]. การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- Alshraideh, A. T. R., Masa'deh, Ra'ed, A-L, M. & Alshurideh, M. T. (2017). The Impact of Training Strategy on Organizational Loyalty via the Mediating Variables of Organizational Satisfaction and Organizational Performance: An Empirical Study on Jordanian Agricultural Credit Corporation Staff. *Journal of Social Sciences (COES&RJ-JSS)*, 6(2), 383-394.
- Farndale, E., Scullion, H. & Sparrow, P. (2010). The role of the corporate HR function in global talent management. *Journal of World Business*, 45(2), 161-168.
- Festing, M. & Schäfer, L. (2014). Generational challenges to talent management: A framework for talent retention based on the psychological-contract perspective. *Journal of World Business*, 49(2),262-271.
- Goh, Z., Ilies, R. & Wilson, K. S. (2015). Supportive supervisors improve employees' daily lives: The role supervisors play in the impact of daily workload on life satisfaction via work-family conflict. *Journal of Vocational Behavior*, 89,65-73.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective*. 7th ed. New Jersey : Pearson Prentice Hall.
- Huynh, T. (2016). *Library leadership and succession planning in Vietnam*. Ph.d. Thesis, Victoria : RMIT University.
- Jyoti, J. & Rani, R. (2014). Exploring talent management practices: antecedents and consequences. *International Journal of Management Concepts and Philosophy*, 8(4), 220-248.
- Lo, K-H., Lin, W-T., Jou, Y-T. & Lin, S-W. (2018). Medical employees' core competency: Application of two-stage clustering. *International Journal of Management, Economics and Social Sciences (IJMESS)*, 7(2), 175-185.
- Michel, A. & Kammerlander, N. (2015). Trusted advisors in a family business's succession-planning process—An agency perspective. *Journal of Family Business Strategy*, 6(1), 45-57.
- Money2Know. (2561). ดิจิทัลทุบแบงก์ไทย ปี 60 ปิด 230 สาขา [*Dichithan thup baēng Thai pī hoksip pit soṅgoṛsāmsip sākha*]. สืบค้นเมื่อ เมษายน 2561, จาก <https://money2know.com/%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%82%E0%B8%B2%E0%B9%81%E0%B8%9A%E0%B8%87%E0%B8%81%E0%B9>

การวิเคราะห์องค์ประกอบของทัศนคติต่อปัจจัยความเสี่ยงในการทุจริต เพื่อระบบการควบคุมภายในที่ดี

Factor Analysis of the Attitude towards Fraud Risk Factors For a Good Internal Control System

ปิยาภิศักดิ์ดีโก เจียรสุคนธ์¹ และสุรีย์ โบษกรณัฐ²
Piyaphisaktiko Jearasukon¹ and Suree Bosakoranut²

Article History

Received : May 24, 2018

Revised : December 12, 2018

Accepted : December 12, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยความเสี่ยงต่างๆ ตามสภาพที่เป็นจริงของสังคม 2) วิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยความเสี่ยงต่างๆ ที่มีต่อการทุจริตตามสภาพที่เป็นจริงของสังคม กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบ สังกัดสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ประกอบด้วย ผู้สอบบัญชี 760 คน และ ผู้ตรวจเงินแผ่นดินภาค 15 คน ทั้งหมดจำนวน 775 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสอบถาม ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ เท่ากับ 0.45-0.73 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) โดยใช้วิธีสกัดองค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis : PCA)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยความเสี่ยงต่างๆ ตามสภาพที่เป็นจริงของสังคม ประกอบด้วย 21 ปัจจัย 2) องค์ประกอบของปัจจัยความเสี่ยงต่างๆ ตามสภาพที่เป็นจริงของสังคม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยความเสี่ยงด้านการปฏิบัติที่ผิดกฎหมาย ระเบียบ องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยความเสี่ยงด้านส่วนบุคคล และ องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยความเสี่ยงด้านระบบการควบคุมภายใน เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักของแต่ละองค์ประกอบสามารถเรียงจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยความเสี่ยงด้านการปฏิบัติที่ผิดกฎหมาย ระเบียบ (.55-.79) องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยความเสี่ยงด้านส่วนบุคคล (.61 - .75) และองค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยความเสี่ยงด้านระบบการควบคุมภายใน (.72-.78) ซึ่งค่าน้ำหนักแต่ละองค์ประกอบมากกว่า .50 แสดงให้เห็นได้ว่าปัจจัยความเสี่ยงทั้ง 3 ปัจจัย มีความสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกับมิติการควบคุมภายในตามแนวคิดของมาตรฐาน COSO

คำสำคัญ : ปัจจัยความเสี่ยง ; การทุจริต ; ระบบการควบคุมภายใน

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบัญชี คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม, Doctoral Student in Accountancy, School of Accounting, Sripatum University

² อาจารย์ คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม, Lecturer, School of Accountancy, Sripatum University

ABSTRACT

The purposes of this study were: 1) to investigate different risk factors according to the actual conditions of society, and 2) to analyze the elements of different risk factors for fraud according to the actual conditions of society. A sample was inspection workers of the State Audit Office of the Kingdom of Thailand comprising 760 auditors and 15 regional inspector generals totaling 775 people. The instruments used were an in-depth interview guide, a 5 point rating scale questionnaire which had a discrimination power value for each item ranging from 0.45 to 0.73. Statistics used in data analysis were exploratory factor analysis by using the extraction method of the main components (principal component analysis: PCA).

The findings disclosed as follows. 1) There were 21 different risk factors according to the actual conditions of society; 2) different risk factors according to the actual conditions of society consisted of 3 components: component 1 - risk factors of illegal practices and of regulations; component 2 - personal risk factors, and component 3 - internal control system risk factors. When considering the weighted value of each component, all of the weighted values can be arranged in descending order as follows: component 1 - risk factors of illegal practices and of regulations (.55-.79), component 2 - personal risk factors (.61-.75), and component 3 - internal control system risk factors (.72-.78). The weighted values over .50 show that all 3 components of risk factors are consistent in the same directions with the internal control dimensions according to the concept of standards by Frameworks of COSO (the Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission).

Keywords : Risk Factors ; Fraud ; Internal Control System

บทนำ

ปัญหาการทุจริต (Fraud Problem) เป็นปัญหาของสังคมและประเทศชาติไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนา การทุจริตได้เข้าไปฝังตัวในระบบการบริหารงานทั้งภาครัฐและเอกชน จนกลายเป็นปัญหาที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ในช่วงเวลาที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่ากลไกการบริหารงานภาครัฐถูกแทรกแซงฝ่ายการเมือง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการทุจริต จึงเป็นการบริหารราชการแผ่นดินที่ตอบโต้ผลประโยชน์ทางการเมืองมากกว่าการตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประเทศชาติและประชาชน การแทรกแซงดังกล่าวทำให้ภาครัฐขาดประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดิน ขาดหลักธรรมาภิบาลที่ดี (Good Governance) ระบบการควบคุมภายในไม่มีประสิทธิภาพ (Internal Control System) ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือในสายตาสาธารณชนทั่วโลก (Heidenheimer, 1989)

จากการศึกษาผลเสียหายที่เกิดจากการทุจริต ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาหลายประการ เช่น ระบบ การบริหารราชการไม่มีประสิทธิภาพ ระบบการควบคุมภายในไม่เข้มแข็ง เกิดช่องว่างระหว่างประชาชน เกิดการเอื้อประโยชน์ระหว่างเจ้าหน้าที่และ

นักธุรกิจ เป็นต้น จึงมีการศึกษาถึงสาเหตุ ปัจจัย หรือพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดการทุจริต ซึ่งการทุจริตมักเกิดจากพฤติกรรมและเจตนาของบุคคลที่อาศัยอำนาจ ตำแหน่งหรือวิชาชีพของตนในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนและคนอื่น (Singleton, Singleton, Bologna & Lindquist, 2006) Cressey (1970) ได้นำเสนอกรอบแนวคิดสามเหลี่ยมการทุจริต (Fraud Triangle) ในการอธิบายถึงพฤติกรรมของบุคคล โดยวิเคราะห์จากองค์ประกอบเหตุจูงใจทั้ง 3 ประการ คือ 1) โอกาส หมายถึง โอกาสที่ก่อให้เกิดการทุจริต นำมาซึ่งความสูญเสียทรัพยากรขององค์กร อันเป็นผลจากความอ่อนแอของระบบการควบคุมภายใน 2) แรงจูงใจหรือภาวะกดดัน หมายถึง เหตุจูงใจหรือแรงกดดันซึ่งส่งผลให้เกิดการทุจริต เช่น ดัดการพนันสุรา สถานะทางการเงินไม่เพียงพอ ภาระด้านหนี้สินส่วนตัว 3) ทักษะและเหตุผล หมายถึง การมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งอาจเป็นการคิดเข้าข้างตนเพื่ออาศัยช่องว่างของระบบการควบคุมภายในเพื่อทำการทุจริต จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยความเสี่ยง (Risk Factors) เนื่องจาก ความเสี่ยงถือเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานในองค์กร ดังนั้น การระบุปัจจัยความเสี่ยง (Risk Factors) ที่อาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือล้มเหลว ดังนั้นการหาแนวทางการจัดการ ควบคุม ประเมินความเสี่ยง

ให้อยู่ในระดับที่สามารถยอมรับได้ จึงเป็นที่มาของแนวคิดการบริหารความเสี่ยง (Risk Management) ตามแนวคิดระบบการควบคุมภายในของ โคโซ (COSO, 2013) การวิเคราะห์หาปัจจัยความเสี่ยง (Risk Factor) เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ต้นเหตุหรือสาเหตุที่มาของความเสี่ยงอันจะทำให้เกิดความผิดพลาด การรู้ไหลที่อาจนำไปสู่การไม่บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ขององค์กร

การวิเคราะห์ปัจจัยความเสี่ยงเป็นการมองไปในอนาคตและประเมินว่ามีเหตุการณ์อะไรบ้างที่เป็นสัญญาณเตือนภัยที่อาจเกิดขึ้นและมีผลกระทบให้การดำเนินงานขององค์กรไม่บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ หากพบว่ามีปัจจัยความเสี่ยงที่สูงเกินกว่าระดับที่ยอมรับได้ ผู้บริหารหรือแม้กระทั่งผู้ตรวจสอบภายในจะต้องกำหนดแผนจัดการความเสี่ยงและนำแผนนั้นไปปฏิบัติ พร้อมทั้งติดตามและรายงานความเสี่ยงอย่างสม่ำเสมอ

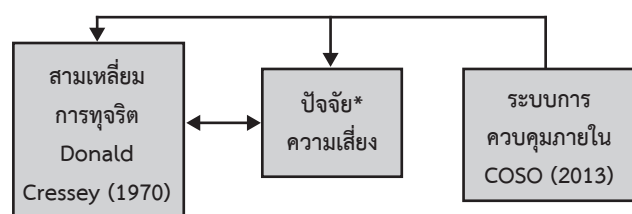
การบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบจะช่วยให้ทุกคนภายในองค์กรปฏิบัติงานอย่างระมัดระวังเพื่อป้องกันความเสี่ยงที่ก่อให้เกิดการทุจริต จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น จึงแสดงให้เห็นได้ว่าการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบจะนำไปสู่ระบบการควบคุมภายในที่ดี และลดโอกาสที่จะนำไปสู่การทุจริต อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยความเสี่ยงต่างๆ ตามสภาพที่เป็นจริงของสังคม
2. วิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยความเสี่ยงต่างๆ ที่มีต่อการทุจริตตามสภาพที่เป็นจริงของสังคม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีแนวคิดสามเหลี่ยมการทุจริต (Fraud Triangle) ของ Cressey (1970) และแนวคิดของระบบการควบคุมภายในตามแนวโคโซ (COSO, 2013) และปัจจัยความเสี่ยงจากการรวบรวมของแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการให้ข้อมูลสำคัญของการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interviews) คือ ผู้ตรวจเงินแผ่นดินภาค 1-15 โดยการสมัครใจ (Voluntary) จำนวน 15 ราย และผู้ปฏิบัติงานด้านการตรวจสอบ สังกัดสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน จำนวน 1,676 คน (สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, 2561)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ปฏิบัติงานด้านการตรวจสอบ จำนวน 760 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) โดยกำหนดผู้ปฏิบัติงานด้านการตรวจสอบ 76 จังหวัด จังหวัดละ 10 คน ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็น จำนวน 760 คน และเลือกผู้ตรวจเงินแผ่นดินภาค 1-15 ใช้วิธีการเลือกแบบการสมัครใจ (Voluntary) จำนวน 8 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) แบบไม่มีโครงสร้างเพื่อสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยความเสี่ยงที่มีต่อการทุจริตจากประสบการณ์ด้านการตรวจสอบที่ผ่านมา ลักษณะแบบสัมภาษณ์เป็นแบบ ไม่มีโครงสร้าง ตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์ ด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน (Glaser & Strauss, 1967) ผลการตรวจสอบ พบว่า ข้อคำถาม จำนวน 21 ข้อ ค่าสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

2. แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ Likert (1932) ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน (Glaser & Strauss, 1967) ผลการตรวจสอบ ข้อคำถามจำนวน 21 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

นำแบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่น โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 และหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้เทคนิค Item-total

Correlation ได้ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.42-0.83 (Nunnally, 1978)

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามแนวคิดของ Best (1986) ซึ่งมีความหมาย

ค่าเฉลี่ย	4.50 – 5.00	อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.50 – 4.49	อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.50 – 3.49	อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50 – 2.49	อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.49	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัย ความเสี่ยงต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงสถิติ รายงานผลการตรวจสอบของหน่วยงานภาครัฐเพื่อสกัดออกเป็นตัวแปรนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดข้อคำถาม การลงพื้นที่สัมภาษณ์ต่อไป

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ คือ ผู้ตรวจเงินแผ่นดินภาค 1-5 โดยทำการนัดหมายวัน เวลา เพื่อสัมภาษณ์ เมื่อถึงกำหนดในการเข้าสัมภาษณ์ ผู้วิจัยแนะนำตัว แจ้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย และการสัมภาษณ์ข้อมูล เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศในการสัมภาษณ์ไม่ให้เกิดความกดดันที่จะนำมาซึ่งคุณภาพของข้อมูลในการสัมภาษณ์ โดยดำเนินการลงพื้นที่ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน ถึง 30 ธันวาคม 2560 เมื่อได้ข้อมูลจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เสร็จสิ้น ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อสกัดเป็นข้อคำถามของปัจจัยความเสี่ยงที่มีต่อการทุจริต และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. นำแบบสอบถามมาหลังจากการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบ โดยจัดส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง ใน 76 จังหวัดๆ ละ 10 ฉบับ โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) จำนวน 760 ฉบับ ตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ ถึง 20 เมษายน 2561 เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมา ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบจากแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ทุกฉบับ จำนวน 325 ฉบับ คิดเป็นอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามร้อยละ 42 ของแบบสอบถามที่ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับ Aaker, Kumar, Day & Leone (2010) ที่เสนอว่าอัตราการตอบกลับอย่างน้อยร้อยละ 30 ถือว่าสามารถยอมรับได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จาก 1) การลงพื้นที่สัมภาษณ์เจาะลึก 2) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยความเสี่ยงที่มีต่อการทุจริตมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้หลักสถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยวิธีสกัดปัจจัยแบบองค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis : PCA)

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยความเสี่ยงต่างๆ ตามสภาพที่เป็นจริงของสังคม จากแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงาน ด้านการตรวจสอบ ประกอบด้วยตัวแปร ทั้งสิ้น 21 ตัวแปร มีค่าเฉลี่ย อยู่ระหว่าง 3.27-3.95 โดยเฉลี่ยตั้งแต่ระดับปานกลางถึงมาก และ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรที่เป็นปัจจัย ความเสี่ยง

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1. ความโลภ ความทะเยอทะยาน เช่น รายได้ต่ำไม่พอกับค่าครองชีพต้องการมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ต้องการความร่ำรวย	3.65	1.00	มากที่สุด
2. มีแรงจูงใจทางวัตถุ สิ่งเ็น เช่น ทรัพย์สิน เงินทองของทางราชการ	3.35	0.91	ปานกลาง
3. มีปัญหาทางการเงิน เช่น นิสัยใช้จ่ายฟุ่มเฟือย อิทธิพลของภรรยา ติดการพนัน ปัญหาเสพติด นิสัยยืมเงินเพื่อน	3.42	0.91	ปานกลาง
4. ต้องการยกฐานะตัวเองเป็นที่ยอมรับในสังคม ค่านิยมในการยกย่อง	3.68	0.94	มาก
5. คุ่มค่ากับความเสี่ยงเมื่อถูกจับและพ้นโทษออกมา ไม่เกรงกลัวกฎหมาย	3.27	0.94	ปานกลาง
6. ความไม่เสมอภาค ลำเอียง อคติยกย่องในพวกพ้องของตนเอง	3.39	0.96	ปานกลาง
7. การประพฤติปฏิบัติโดยมิชอบการใช้ อำนาจในทางไม่ถูกต้อง โดยอาศัย ตำแหน่ง บทบาทหน้าที่ที่ตนปฏิบัติการใช้ดุลพินิจ เพื่อเอื้อประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง	3.62	1.11	มาก
8. ความไม่ซื่อสัตย์สุจริต ประพฤติผิดศีลธรรมขาดคุณธรรม สำนึกในความรับผิดชอบ	3.67	0.97	มาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
9. ความตึงเครียดในทางจิตใจ มีแรงจูงใจที่ไม่เหมาะสมในการเอื้อประโยชน์ให้กับคนใดคนหนึ่ง เช่น การโยกย้ายการอนุมัติโครงการ	3.32	1.07	ปานกลาง
10. การบริหารจัดการภายในองค์กร ไม่โปร่งใส ปกปิด ซ่อนเร้น ข้อมูลที่เป็นนัยสำคัญ	3.50	0.99	มาก
11. ความเคยชินในการปฏิบัติงานจนกลายเป็นวัฒนธรรม เช่น รับสินบนเพื่อความสะดวก การฮั้ว หรือ สมยอม หรือ ฉกฉวยโอกาส	3.77	0.98	มาก
12. การมอบหมายหน้าที่ไม่ตรงกับความรู้ความสามารถ หรือคุณวุฒิการศึกษาหรือความเชี่ยวชาญ เช่น จบบัญชีแต่ปฏิบัติหน้าที่ธุรการ	3.78	1.01	มาก
13. นโยบาย วัฒนธรรม เจตจำนงทางการเมือง หรือนักการเมืองใช้เป็นนโยบายหลักในการหาเสียง	3.71	0.99	มาก
14. เจ้าหน้าที่ถูกครอบงำอำนาจโดยผู้บริหาร ไม่มีบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานโดดเด่นกันในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	3.95	0.96	มาก
15. ข้อมูลในแผนการจัดซื้อจัดจ้างไม่เป็นไปตามระเบียบ เช่น ลือคสปก ไม่เผยแพร่ประกาศ กำหนดราคากลาง ค่า Factor - F สูงกว่ามาตรฐาน	3.33	1.06	ปานกลาง
16. ผู้บริหารเคยประกอบอาชีพผู้รับเหมาหรือธุรกิจก่อนเข้ารับตำแหน่ง	3.48	1.02	ปานกลาง
17. การใช้ทรัพยากรหรือทรัพย์สินของรัฐไปในทางที่มิชอบ เช่น ใช้อำนาจอุปถัมภ์สำนักงาน ไปใช้ส่วนตัว เป็นต้น	3.53	1.04	มาก
18. ระบบการควบคุมภายในไม่เข้มแข็ง	3.91	1.08	มาก
19. หน่วยงานตรวจสอบภายในถูกครอบงำด้วยอำนาจของผู้บริหาร	3.78	1.14	มาก
20. ระบบการบริหารจัดการขาดประสิทธิภาพ	3.75	1.13	มาก
21. ปลอมแปลงเอกสารทางราชการ เช่น เช็ก ใบเสร็จ รายงานการตรวจรับงานจ้าง หรือเอกสารใด เป็นต้น	3.87	1.00	มาก

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

2.1 ค่าสถิติของไคเซอร์ - ไมเยอร์ - โอลกิน (Kaiser - Meyer-Olkin : KMO) มีค่าเท่ากับ 0.93 มีค่ามากกว่า .80 แสดงให้

เห็นว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 สามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ และจากค่าสถิติของบาร์ทเลทท์ (Bartlett's Test of Sphericity) พบว่า ค่าสถิติไคสแควร์ (χ^2) ที่ใช้ในการทดสอบมีค่าเท่ากับ 4148.99 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า เมตริกสหสัมพันธ์ของตัวแปรมีความสัมพันธ์กัน ดังนั้น เมตริกสหสัมพันธ์ จึงเหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบได้

2.2 ปัจจัยที่สกัดได้จากเกณฑ์ค่าไอเกน (Eigen Values) ที่มากกว่าหนึ่ง พบว่า ตัวแปร 21 ตัวแปร สามารถสกัดปัจจัยได้จำนวน 3 องค์ประกอบมีค่าไอเกน ตั้งแต่ 1.71-9.42 ซึ่งทั้ง 3 องค์ประกอบ สามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมได้ร้อยละ 61.96 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์สกัดองค์ประกอบปัจจัยก่อนการปรับหมุนแกนแบบอโรทอนอล

Component	Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative
1	9.42	44.84	44.84
2	1.89	8.98	53.83
3	1.71	8.14	61.96

2.3 ภายหลังการหมุนแกนแบบอโรทอนอล (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax Method) ได้ค่าไอเกนตั้งแต่ 2.99-6.25 ทั้ง 3 องค์ประกอบ สามารถอธิบายความแปรปรวนสะสม ได้ร้อยละ 61.96 โดยแสดงเฉพาะค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มากกว่า 0.50 ดังตารางที่ 3-4

ตารางที่ 3 แสดงผลการสกัดองค์ประกอบภายหลังการ ปรับหมุนแกนแบบอโรทอนอล

Component	Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative
1	6.25	29.77	29.77
2	3.77	17.94	47.72
3	2.99	14.24	61.96

2.4 ตัวแปรที่เป็นปัจจัยเสี่ยง 21 ตัว สามารถอธิบายถึงองค์ประกอบของปัจจัยความเสี่ยงต่างๆ ที่มีต่อการทุจริต ได้ทั้งหมด 3 องค์ประกอบ โดยสามารถอธิบาย ความหมายขององค์ประกอบทั้ง 3 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 มี 11 ตัวแปร ประกอบด้วยข้อคำถามข้อที่ 7-17 มีค่าไอเกน เท่ากับ 6.25 มีพิสัยของค่าน้ำหนัก

องค์ประกอบอยู่ระหว่าง .55-.79 เมื่อพิจารณาข้อความโดยรวมแล้ว ข้อคำถาม ดังกล่าวจะเน้นในเรื่องของ “การประพฤติปฏิบัติโดยมิชอบ การใช้อำนาจในทางไม่ถูกต้อง โดยอาศัยตำแหน่ง บทบาทหน้าที่ที่ตนปฏิบัติการใช้ดุลพินิจ” จึงเรียกชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “ปัจจัยความเสี่ยงด้านการปฏิบัติที่ผิดกฎหมาย ระเบียบ”

องค์ประกอบที่ 2 มี 6 ตัวแปร ประกอบด้วยข้อคำถาม ข้อที่ 1-6 มีค่าไอเกน เท่ากับ 3.77 มีพิสัยของ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .61-.75 เมื่อพิจารณาข้อความโดยรวมแล้ว ข้อคำถามดังกล่าวจะเน้น ในเรื่องของ “ทัศนคติ ความโลภ ความทะเยอทะยาน ความไม่ซื่อสัตย์สุจริต ประพฤติผิดศีลธรรม ขาดคุณธรรม ต้องการยกฐานะตัวเองเป็นที่ยอมรับในสังคม หรือ ความต้องการของมนุษย์ จึงเรียกชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “ปัจจัยความเสี่ยงด้านส่วนบุคคล”

องค์ประกอบที่ 3 มี 4 ตัวแปร ประกอบด้วยข้อคำถาม ข้อที่ 18-21 มีค่าไอเกน เท่ากับ 2.99 มีพิสัยของค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .72-.78 เมื่อพิจารณาข้อความโดยรวมแล้ว ข้อคำถามดังกล่าวจะเน้นในเรื่องของ “ประสิทธิภาพของระบบการควบคุม ตรวจสอบ กำกับดูแลทรัพย์สินขององค์กร” จึงเรียกชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “ปัจจัยความเสี่ยงด้านระบบการควบคุมภายใน” ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลค่าน้ำหนักของตัวแปรแต่ละองค์ประกอบ

ข้อคำถาม	องค์ประกอบที่		
	1	2	3
1. ความโลภ ความทะเยอทะยาน เช่น รายได้ต่ำไม่พอ กับค่าครองชีพต้องการมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ต้องการ ความร่ำรวย		.68	
2. มีแรงจูงใจทางวัตถุ สิ่งเร้า เช่น ทรัพย์สิน เงินทอง ของทางราชการ		.75	
3. มีปัญหาทางการเงิน เช่น นิยืมใช้จ่ายฟุ่มเฟือย อิทธิพลของภรรยา ตัดการพนัน ปัญหายาเสพติด นิยืมยืมเงินเพื่อน		.61	
4. ต้องการยกฐานะตัวเองเป็นที่ยอมรับในสังคม ค่านิยมในการยกย่อง		.68	
5. คุ่มค้ำกับความเสียงเมื่อถูกจับและพ้นโทษออกมา ไม่เกรงกลัวกฎหมาย		.75	
6. ความไม่เสมอภาค ลำเอียง อคติ ยกย่องใน พวกพ้องของตนเอง		.75	
7. การประพฤติปฏิบัติโดยมิชอบ การใช้อำนาจ ในทางไม่ถูกต้อง โดยอาศัย ตำแหน่ง บทบาทหน้าที่ ที่ตนปฏิบัติการใช้ดุลพินิจ เพื่อเอื้อประโยชน์ส่วนตน และพวกพ้อง	.72		

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อคำถาม	องค์ประกอบที่		
	1	2	3
8. ความไม่ซื่อสัตย์สุจริต ประพฤติผิดศีลธรรม ขาดคุณธรรม สำนึกในความรับผิดชอบ	.73		
9. ความตึงเครียดในทางผิดๆ มีแรงจูงใจที่ไม่เหมาะสม ในการเอื้อประโยชน์ให้กับคนใดคนหนึ่ง เช่น การ โยกย้ายการอนุมัติโครงการ	.70		
10. การบริหารจัดการภายในองค์กรไม่โปร่งใส ปกปิด ซ่อนเร้น ข้อมูลที่เป็นนัยสำคัญ	.71		
11. ความเคยชินในการปฏิบัติงานจนกลายเป็น วัฒนธรรม เช่น รับสินบนเพื่อความรวดเร็ว การฮั้ว หรือ สมยอม หรือ ฉกฉวยโอกาส	.69		
12. การมอบหมายหน้าที่ไม่ตรงกับความรู้ ความสามารถ หรือคุณวุฒิการศึกษาหรือ ความเชี่ยวชาญ เช่น จบบัญชีแต่ปฏิบัติหน้าที่ธุรการ	.75		
13. นโยบาย วัฒนธรรม เจตจำนงทางการเมือง หรือนักการเมืองใช้เป็นนโยบายหลักในการหาเสียง	.79		
14. เจ้าหน้าที่ถูกครอบงำอำนาจโดยผู้บริหาร ไม่มี บทบาทหน้าที่การปฏิบัติงาน โคตรคิดกันในการรับรู้ ข้อมูลข่าวสาร	.55		
15. ข้อมูลในแผนการจัดซื้อจัดจ้างไม่เป็นไปตาม ระเบียบ เช่น ลือคสเปก ไม่เผยแพร่ประกาศ กำหนด ราคากลาง ค่า Factor - F สูงกว่ามาตรฐาน	.72		
16. ผู้บริหารเคยประกอบอาชีพผู้รับเหมาหรือธุรกิจ ก่อนเข้ารับตำแหน่ง	.75		
17. การใช้ทรัพยากรหรือทรัพย์สินของรัฐไปในทาง ที่มิชอบ เช่น ใช้รถหลวง อุปกรณ์สำนักงาน ไปใช้ ส่วนตัว เป็นต้น	.75		
18. ระบบการควบคุมภายใน ไม่เข้มแข็ง			.72
19. หน่วยงานตรวจสอบภายในถูกครอบงำด้วยอำนาจ ของผู้บริหาร			.75
20. ระบบการบริหารจัดการขาดประสิทธิภาพ			.78
21. ปลอมแปลงเอกสารทางราชการ เช่น เช็ก ใบเสร็จ รายงานการตรวจรับงานจ้าง หรือเอกสารใด เป็นต้น			.75

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยความเสี่ยงต่างๆ ตามสภาพที่เป็นจริงของสังคม ที่มีความเสี่ยงประกอบด้วย 21 ปัจจัยเสี่ยง เมื่อพิจารณา 2 อันดับแรก ที่อาจเกิดการทุจริต ประกอบด้วย 1.1) นโยบาย วัฒนธรรม เจตจำนงทางการเมือง หรือนักการเมืองใช้เป็นนโยบายหลักในการ หาเสียง และ 1.2) ระบบการบริหารจัดการขาดประสิทธิภาพ

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยความเสี่ยงต่างๆ ตามสภาพที่เป็นจริงของสังคมจากการวิเคราะห์ปัจจัยความเสี่ยงทั้ง 21 ปัจจัยเสี่ยง

ผู้วิจัยสามารถแบ่งองค์ประกอบของปัจจัยความเสี่ยงเป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้

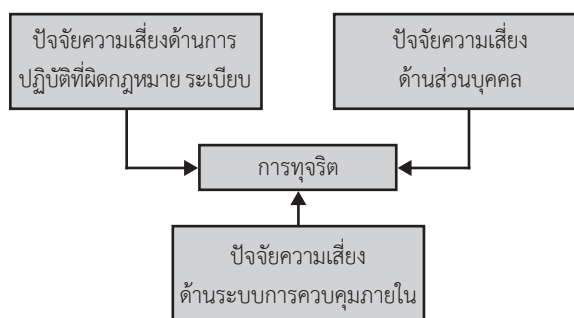
องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยความเสี่ยงด้าน การปฏิบัติที่ผิดกฎหมาย ระเบียบ ประกอบด้วย 11 ปัจจัยเสี่ยงย่อย และปัจจัยที่มีความเสี่ยงมากที่สุด คือ “นโยบาย วัฒนธรรม เจตจำนงทางการเมือง หรือนักการเมืองใช้เป็นนโยบายหลักในการหาเสียง” สอดคล้องกับ Heidenheimer (1989) กล่าวว่า พฤติกรรมซึ่งเบี่ยงเบนออกจากหน้าที่ที่ปฏิบัติโดยปกติ เพราะคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัวเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ซึ่งรวมถึงการให้สินบน การเกื้อหนุนญาติมิตร การโกงเงินหรือทรัพย์สินที่จัดไว้เป็นพิเศษ เช่นเดียวกับ Webster (1973) อธิบายถึงการกระทำผิดทำนองคลองธรรม กฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ นับเป็นความเสี่ยงที่นำมาสู่การทุจริตถือเป็นการกระทำที่ไม่บริสุทธิ์และไม่เหมาะสมและ Finer (1987) สนับสนุนแนวคิดข้างต้นว่า การใช้ตำแหน่งหน้าที่หรืออำนาจในทางมิชอบของข้าราชการ แบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ 1) ไม่ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เป็นไปกฎหมาย ระเบียบ 2) การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งก่อให้เกิดการสูญเสียแก่องค์กร 3) การกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เกินขอบเขตแห่งอำนาจที่มีอยู่

องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยความเสี่ยงด้านส่วนบุคคล ประกอบด้วย 6 ปัจจัยเสี่ยง และปัจจัยที่มีความเสี่ยงมากที่สุด คือ “มีแรงจูงใจทางวัตถุ สิ่งเร้า เช่น ทรัพย์สินเงินทองของทางราชการ และคุ้มค้ำกับความเสียงเมื่อถูกจับและพ้นโทษออกมา ไม่เกรงกลัวกฎหมาย และความไม่เสมอภาค ลำเอียง อคติ ยกย่องในพวกพ้องของตนเอง” สอดคล้องกับ Klitgard (1999) กล่าวถึงสาเหตุที่เกิดการทุจริตว่า ทางด้านตัวบุคคลเองจะต้องไตร่ตรองหรือใคร่ครวญถึงองค์ประกอบต่างๆ 4 ประการคือ โอกาส สิ่งจูงใจ การเสี่ยงภัย และความซื่อสัตย์

องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยความเสี่ยงด้านระบบการควบคุมภายใน ประกอบด้วย 4 ปัจจัยเสี่ยงย่อย และปัจจัยที่มีความเสี่ยงมากที่สุด คือ “ระบบการบริหารจัดการขาดประสิทธิภาพ” สอดคล้องกับ Habib & Hossain (2013) กล่าวว่า ความโปร่งใส (Transparency) เป็นหลักการพื้นฐานของธรรมาภิบาลอันเป็นพื้นฐานสำคัญของการรายงานทางการเงิน และระบบการควบคุมภายใน Rittenberg (2013) กล่าวว่า “การจัดให้มีระบบการควบคุมภายในที่ดีมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายการดำเนินงานขององค์กรทั้งในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมถึงช่วยสร้างความเชื่อถือได้ของรายงาน

ทางการเงิน ทั้งนี้ การควบคุมภายในยังรวมถึงการปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อป้องกันการทุจริตหรือการใช้ทรัพยากรขององค์กรในทางที่ผิด อันเป็นการช่วยลดความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในกิจกรรมการปฏิบัติงานต่างๆ ซึ่งมาตรฐาน COSO (2013) เป็นมาตรฐานสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยงและการจัดให้มีระบบการควบคุมภายในที่ดี ซึ่งกำหนดโดยคณะกรรมการ COSO มาตรฐาน COSO ได้เสนอแนะการวางกรอบแนวทางการจัดระบบการควบคุมภายในองค์กร ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม 2) ด้านการประเมินความเสี่ยง 3) ด้านกิจกรรมการควบคุม 4) ด้านข้อมูลและการสื่อสาร และ 5) ด้านการติดตามประเมินผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยสามารถนำมาอธิบายเป็นรูปแบบในการพยากรณ์ปัจจัยความเสี่ยงที่มีต่อการทุจริต ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบของปัจจัยความเสี่ยงที่มีต่อการทุจริต

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ประโยชน์ทางด้านวิชาการ

ทำให้ทราบข้อมูลของปัจจัยความเสี่ยงที่เป็นสาเหตุของการเกิดการทุจริต เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแนวทางกฎหมาย ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการต่อต้านการทุจริต

2. ประโยชน์ด้านวิชาชีพ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือหน่วยงานอื่นๆ สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย ออกกฎระเบียบของระบบการควบคุมภายในองค์กรให้มีความครอบคลุมทุกปัจจัยความเสี่ยงที่เอื้อต่อการทุจริต

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษางานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบจาก สตง. เท่านั้น ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบภายในองค์กร และผลการตรวจสอบที่พบประเด็นข้อบกพร่องจากระบบการควบคุมภายในที่ผ่านมา 5-10 ปี เพื่อให้ได้ข้อมูลของปัจจัยความเสี่ยงที่มีต่อการทุจริตเชิงลึก มากยิ่งขึ้น

2. องค์ประกอบทั้ง 3 องค์ประกอบ ไม่มีการทดสอบความสัมพันธ์หรืออิทธิพล ดังนั้นควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเรื่องปัจจัยความเสี่ยงทั้ง 3 ปัจจัย ไปทดสอบในเชิงปริมาณโดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเป็นการยืนยันตัวแปรที่ได้จากการศึกษางานวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. (2561). *ข้อมูลฐานทรัพยากรบุคคล [Khoṃmun thān sapphayakōṇ bukkhon]*. สืบค้นเมื่อ พฤษภาคม 2561, จาก <http://www.oag.go.th/en/manager-category>.
- Aaker, D. A., Kumar, V. Day, G. S. & Leone, R. (2010). *Marketing Research*. 10th ed. New York : John Wiley & Sons.
- Best, J W., & James V. K. (1986). *Research in Education*. 5th ed. New Jersey : Prentice Hall Inc.
- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). (2013). *Guidance on internal control: Internal control framework 2013*. Retrieved April 2018, from <http://www.coso.org>.
- Cressey, R. D. (1970). *Other People's Money*. Illinois : The Free Press.
- Finer, H. (1987). *Criminal Justice*. New York : Harcourt brace Jovanovick publishers.
- Glaser, B.G., & Strauss, A.L. (1967). *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. New York : Aldine De Gruyter.
- Habib, A., & Hossain, M. (2013). CEO/CFO Characteristics and Financial Reporting Quality : A Review. *Research in Accounting Regulation*, 25(1), 88-100.
- Heidenheimer, A. J. (1989). *Political Corruption : Readings in Comparative Analysis*. New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc.,.
- Klitgard, Robert. (1999). *Controlling Corruption*. University of California Press.
- Likert, R. (1932). A Technique for the measurement of Attitude. *Arch. Psychol*, p. 140
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric Theory*. 2nd ed. New York : McGraw - Hill.
- Rittenberg, L. (2013). *COSO Internal control-integrated framework : turning principles into positive action*. Altamonte Springs, Florida: The Institute for Internal Auditors Research Foundation.
- Singleton, T. W., Singleton, A., Bologna, J., & Lindquist, R. (2006). *Fraud auditing and forensic accounting*. New York : John Wiley & Sons.
- Webster, N. (1973). *The Webster's dictionary*. New York : Prentice Hall.

การจัดหมวดหมู่ ทำนอง และองค์ประกอบในลายของโปงลาง

The Study of Pong Lang Song Styles: Classification of Melodies and Elements

ศราวุธ โชติจรัส¹ ธนภร เฟ่งศรี² และ เจริญชัย ชนไพโรจน์³

Sarawut Choatchamrat,¹ Thanaporn Bhengsri² and Jarernchai Chonparot³

Article History

Received : September 5, 2018

Revised : December 26, 2018

Accepted : December 26, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดหมวดหมู่ ทำนอง และองค์ประกอบในลายของโปงลาง วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสังเกต และการสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจง แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้านอีสาน จำนวน 6 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติงานจำนวน 6 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสำรวจ แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า การจัดหมวดหมู่ ทำนอง และองค์ประกอบในลายโปงลาง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) หมวดหมู่ลายชั้นพื้นฐาน คือ กลุ่มเสียงลายใหญ่ มีทำนองที่สั้น กะทัดรัด เช่น ลายโปงลาง ลายเตี้ย ลายเตี้ยโงง ลายเตี้ยพม่า ลายน้ำ โตนตาด ลายนกไซบินข้ามทุ่ง ลายลมพัดพร้าว ลายลมพัดไผ่ ลายแมงมุดตอมดอก 2) หมวดหมู่ลายชั้นกลาง (ลายประกอบชุดการแสดง) คือ กลุ่มเสียงลายใหญ่ มีทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ในด้านวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น เช่น ลายผู้ไท (ภูไทเรณู ภูไทกาฬสินธุ์ ภูไทสกล มวยโบราณ) ลายเตี้ย (เตี้ยหัวโนนตาล เตี้ยเกี้ยว เตี้ยเดือนห้า) ลายลำเพลิน (หมากกับกับลำเพลิน กาฬสินธุ์ลำเพลิน สารคามลำเพลิน มโนราห์เล่นน้ำ สังข์ศิลป์ชัย) ลายเซิ้ง (เซิ้งบั้งไฟ เซิ้งกะโป้ เซิ้งแห่ไข่มดแดง เซิ้งกลองดุ่ม เซิ้งกระติบข้าว เซิ้งสะวิง) และ 3) หมวดหมู่ลายชั้นสูง (ลายเดี่ยวโปงลาง) คือ กลุ่มเสียงลายใหญ่ ลายสุดสะแนน มีทำนองที่ยาว สลับซับซ้อน และอัตราความเร็ว เช่น ลายกาเต้นก้อน ลายไถ่วัวขึ้นภู และลายสุดสะแนน ผลการวิเคราะห์หมวดหมู่ลายชั้นพื้นฐาน หมวดหมู่ลายชั้นกลาง หมวดหมู่ลายชั้นสูง อยู่ในกลุ่มเสียงลายใหญ่ ลายสุดสะแนน มีทำนองสั้น กะทัดรัด ไปจนถึงทำนองที่ยาวและสลับซับซ้อน องค์ประกอบในลายของโปงลาง มีอัตราจังหวะช้า ปานกลาง เร็ว มีกลุ่มตัวโน้ต 5 เสียง คือ โด เร มี ซอล ลา มีลูกตก 2 ลูกตก คือ เสียง ลา และเสียง มี ลายของโปงลางมีรูปแบบกระสวนจังหวะ ที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละลาย มีเทคนิคของการบรรเลงในการแบ่งมือในการตีโปงลางโดยใช้มือซ้ายเคาะเสฟ มือขวาตีดำเนินทำนอง และการตีสลับมือซ้ายมือขวา มีคนตีเสียงประสาน (คนเสฟ) คอยควบคุมจังหวะให้ผู้บรรเลงดำเนินทำนองพร้อมทั้งบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีประเภทอื่นคือ พิณ แคน โหวด และเครื่องประกอบจังหวะของดนตรีพื้นบ้านอีสาน

คำสำคัญ : การจัดหมวดหมู่ ; ทำนอง ; องค์ประกอบ ; ในลาย ; โปงลาง

¹ นิสิตปริญญาเอก สาขาดุริยางคศิลป์ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, Doctoral Student in Music Program, College of Music, Mahasarakham University

² อาจารย์ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, Lecturer, College of Music, Mahasarakham University

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, Assistant Professor, College of Music, Mahasarakham University

ABSTRACT

This research aimed to study classification of melodies, and elements of Pong Lang songs. The study of related data was used for methodology. Data of the purposive sample were collected from 3 groups of people, comprising: 1) 6 people of Isan music experts, 2) 6 people of Isan musicians, and 3) 10 people of other informational contributors. The instruments for research included forms of surveying, observing, and interviewing. The descriptive analysis was used for research report.

The results were that classification of melodies and elements in the Pong Lang songs was divided into 3 groups: 1) a basic level of songs as a group of Lai Yai. It had a short and compact melody such as Lai Pong Lang, Lai Toei, Lai Toei Khong, Lai Toei Phama, Lai Namtontaad, Lai Noksai Binkhamthung, Lai Lom phadphrao, Lai Lom Phadphai and Lai Mangphu Tomdok; 2) a middle level of songs as songs for performance. This group had its identity melody in side of lifestyle, tradition and culture of each area, which included Lai Phutai (Phutai Renu, Phutai Kalasin, Phutai Sakon and Muay Boran), Lai Toei (Toei Huanontan, Toei Kiao, Toei Dueanhah), Lai Lam Phloen (Mak Kupkaeb Lamphloen, Kalasin Lamphloen, Sarakham Lamploen, Manora Lennam and Sangsinchai), and Lai Zoeng (Zoeng Bangfai, Zoeng Kapo, Zoeng Yaekhai Moddaeng, Zoeng Klongtum, Zoeng Kratiphao and Zoeng Sawing); and 3) a high level of songs (solo) was a group of Lai Yai and Lai Sudsanaen. It had a long and complicated melody and also a fast rhythmic pattern such as Lai Katenkon, Lai Laiwua Khuenphu and Lai Sudsanaen.

The analytical results of a basic style category, middle style category and high style category are considered to be in the group of Siang Lai Yai style and Sud Sa Nan style having melodies ranging from short and compact melody to long and complex one. The composition of the Pong Lang styles is of slow, moderate, and quick tempos. There is a group of 5 tones which are Do, Re, Mi, Sol, and La. There are 2 types of Look Tok tones, namely La tone and Mi tone. Each style of the Pong Lang songs has a unique rhythmic pattern. There are techniques of separating hands in playing the Pong Lang songs by using the left hand side to tap while the right hand side to beat for conducting a melody and then switching hands for tapping and beating. There has to be a person who controls the Pong Lang's harmony (Khon Sep) by conducting the tempos for musicians as well as plying music with other musical instruments such as Phin, Khaen, Vod and other accompanying Isan musical instruments.

Keywords : Classification ; Melody ; Element ; Style ; Pong Lang

บทนำ

ดนตรีพื้นบ้านคือดนตรีที่แต่งขึ้นโดยนักดนตรีพื้นบ้าน ด้วยเนื้อหา สำนวนและสำเนียงของชาวบ้าน และถ่ายทอดสืบต่อกันด้วยความจำ(เจริญชัย ชนไฟโรจน์, 2526) ดนตรีพื้นบ้านอีสานเป็นดนตรีที่เกิดขึ้นจากความคิดสร้างสรรค์ของชาวอีสานในการนำเอาวัสดุที่มีในท้องถิ่นมาคิดประดิษฐ์ทำเครื่องดนตรี สำหรับใช้ในการประกอบการเล่น ขบร้อง แบบดั้งเดิม เพื่อความบันเทิงและความเชื่อของตนเอง (ปิยพันธ์ แสนทวีสุข, 2549) ดนตรีบางชนิดสืบต่อมาตั้งแต่บรรพกาลแต่หากไม่มีการพัฒนาในรูปแบบลักษณะ

ระบบเสียงและวิธีการเล่นและอยู่ในชุมชนท้องถิ่นจึงถูกเรียกว่า ดนตรีพื้นบ้าน สำหรับประเทศไทยในด้านศิลปการดนตรีมีทั่วทุกภูมิภาคโดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือที่เรียกทั่วไปว่า ภาคอีสาน ดนตรีพื้นบ้านอีสานแบ่งออกตามลักษณะของดนตรีไทย คือ ดีด สี ตี เป่า เครื่องดนตรีประเภทตีที่เป็นรู้จักคือกันทั่วไปคือโปงลางนิยมและแพร่หลายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย รวมทั้งขยายไปยังทุกภูมิภาคของไทย ก่อนหน้าทีโปงลางจะได้รับการพัฒนาจนมีรูปแบบกลายเป็นเครื่องดนตรีที่เห็นอยู่ในปัจจุบันนี้ มีคนรู้จักโปงลางในรูปแบบที่แตกต่างไปทั้งในด้านรูปร่างลักษณะ และการใช้สอย ถูกพัฒนาปรับปรุงรูปร่าง

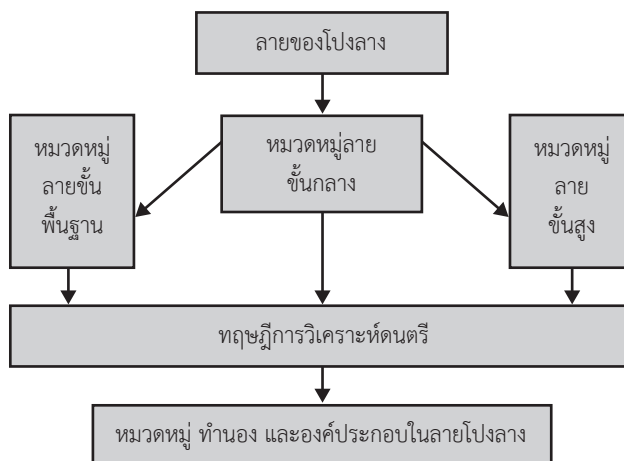
และวิธีการบรรเลง ซึ่งเครื่องดนตรีลักษณะนี้ยังสามารถพบเห็นในดินแดนอื่นแต่ไม่เหมือนกันทั้งหมดเป็นเพียงแต่คล้ายกัน ดังเครื่องดนตรีของคนป่าในแอ่งพริกากลางยังมีลักษณะคล้ายโปงลาง โปงลางเครื่องดนตรีพื้นบ้านของชาวอีสาน เป็นเครื่องดนตรีอีกชนิดหนึ่งที่จัดอยู่ในกลุ่มประเภทเครื่องดี แต่มีลักษณะที่โดดเด่นกว่าเครื่องดีชนิดอื่น กล่าวคือ เป็นเครื่องดีที่สามารถตีเป็นทำนอง และจังหวะไปพร้อม กันได้ หรือที่เรียกว่า Melodic Percussion ซึ่งหมายถึงเครื่องดนตรีที่เกิดเสียงด้วยการใช้ค้อนเคาะลงบนสายลวดซึ่งแผ่นไม้ หรือแผ่นโลหะ ให้เกิดเสียงเป็นท่วงทำนอง และจังหวะไปพร้อมกัน (สำเร็จ คำโหมง, 2522) วงโปงลางศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน มีวิวัฒนาการความเป็นมาที่ยาวนานโดยมีเอกสารหลักฐานที่ปรากฏให้ศึกษาว่า โปงลางเป็นแต่เพียงอุปกรณ์ในการขับไล่สัตว์ต่างๆ ที่ลงมากินพืชไร่ของชาวบ้าน และใช้เป็นสัญญาณให้กับคนในหมู่บ้านเท่านั้น จนต่อมามีผู้ให้ความสนใจนำโปงลางเหล่านี้มาร้อยเรียงกันตามขนาดของเสียงนำมาตีเป็นทำนองต่างๆ จนในที่สุดก็มีคนนำเครื่องดนตรีโปงลางเข้ามาบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานอื่นๆ เช่น แคน พิณ โหวด จึงทำให้เกิดวงโปงลาง ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน (วิญญู ฝักรัตน์, 2558) ต่อมาโปงลางมีพัฒนาการมาตามลำดับ ซึ่งในสมัยแรกเริ่มทำกันอย่างเรียบง่าย มีลักษณะการตีที่ให้เสียงดังกังวาน องค์กรประกอบของลายโปงลาง มีทำนอง วรรณเพลง รูปแบบ บัณเฑาะเสียง ลูกตก จังหวะ มีความโดดเด่นด้วยวิธีการตีโปงลางทั้งแบบการฝึกตีขั้นพื้นฐาน การตีโปงลางประกอบการแสดง และการตีบรรเลงเดี่ยวโปงลาง จากความสำคัญดังกล่าวจึงเป็นเหตุให้งานวิจัยนี้ต้องศึกษาการจัดหมวดหมู่ ทำนอง และองค์ประกอบในลายของโปงลาง โดยเป็นการอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้าน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการยกระดับของดนตรีพื้นบ้านให้เป็นที่เข้าใจและรู้จักอย่างกว้างขวางออกไป ซึ่งคาดว่าจะสามารถเผยแพร่วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสานสู่ภูมิภาคอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดหมวดหมู่ ทำนอง และองค์ประกอบในลายของโปงลาง

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ได้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีดนตรีไทยวิเคราะห์ของ มานพ วิสุทธิแพทย์ (2533) ว่าด้วยเรื่อง ทำนอง วรรณเพลง รูปแบบ บัณเฑาะเสียง ลูกตก และจังหวะ นำมาสู่กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ ตำรา งานวิจัย สื่อวัฒนธรรม และข้อมูลจากการลงภาคสนาม ด้านเนื้อหา การวิจัย การจัดหมวดหมู่ ทำนองและองค์ประกอบในลายของโปงลาง อาศัยแนวคิดทฤษฎี ประกอบด้วย ทฤษฎีการวิเคราะห์ดนตรี โดยศึกษาข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้ข้อมูลดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น วิทยานิพนธ์ บทความ ฯลฯ
2. สร้างคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยพิจารณาจากประเด็นวัตถุประสงค์ของการวิจัยนำมาแยกแยะ จัดกลุ่มสร้างหัวข้อคำถามลงในเครื่องมือ
3. การสัมภาษณ์ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะจงโดยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ 6 คน คือ ผศ.ดร.เจริญชัย ชนไพโรจน์ ผศ.ดร.ทินกร อัดไพบูลย์ ผศ.ดร.สิทธิศักดิ์ จำปาแดง อ.ชุมเดช เดชภิมล อ.ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ผศ.ดร.คมกริช การินทร์ กลุ่มผู้ปฏิบัติ 6 คน ศิลปินโปงลางยุคเริ่มต้น จำนวน 2 คน คือ นายเงิน ภารผุด และนางทองจันทร์ คำพิพจน์ ได้รับการเชิญเกียรติให้เป็นศิลปินพื้นบ้านด้านการตีโปงลาง ศิลปินโปงลาง ยุครุ่งเรือง จำนวน 2 คน คือ นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ และนายละมุด ชับผาด เป็นครูและศิลปินด้านโปงลางที่ได้รับการยอมรับในวงการดนตรีพื้นบ้านอีสาน ศิลปินโปงลางยุคปรับตัว เปลี่ยนแปลง ร่วมสมัย จำนวน 2 คน นายชิงชัย วิเชียรชัย และนายพงศ์ธร พันธุ์ผาด เป็นศิลปินพื้นบ้านอาชีพที่ได้นำโปงลางเข้าไปบรรเลงร่วมกับวงดนตรีตะวันตก และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป

ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา ประชาชนที่มีความรู้ด้านการโปงลาง
จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสำรวจ เป็นการสำรวจเพื่อหาข้อมูลเบื้องต้นของ
พื้นที่ ศิลปินพื้นบ้านโปงลาง จำนวน 6 คน ประกอบด้วย นายเงิน
การผุด และนางทองจันทร์ คำพิพนธ์ อายุ 60 ปีขึ้นไป นายทรง
ศักดิ์ ประทุมสินธุ์ และนายละมุด ชัยผาด อายุ 50-59 ปี นายชิงชัย
วิเชียรชัย และนายพงศ์ธร พันธุ์ผาด อายุ 30-49 ปี

2. แบบสัมภาษณ์ ใช้ 2 แบบ คือ

2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured
Interviews) ในการใช้เก็บข้อมูลเชิงลึก (In-depth Interviews)
จากศิลปินพื้นบ้านโปงลาง ทำการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมี
โครงสร้าง ตามวัตถุประสงค์การวิจัยและประเด็นที่เกี่ยวข้อง ศึกษา
แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างแบบสัมภาษณ์
เสนอต่อที่ปรึกษาตรวจสอบภาษา ข้อคำถามความครอบคลุม
ของเนื้อหา และนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของที่ปรึกษา

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์
แบบปลายเปิดไม่จำกัดคำตอบเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงลึกซึ่งเป็น
ข้อมูลเฉพาะของแต่ละบุคคลในการตีโปงลาง ใช้วิธีเรียบเรียง
เชิงพรรณนา โดยจับประเด็น คำตอบนำมาตีความหมายโดยใช้
แนวคิด ทฤษฎี เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในการวิจัย

3. แบบสังเกต ใช้สำหรับสังเกตสภาพทั่วไปของผู้เกี่ยวข้อง
ในการวิจัย โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกต
แบบไม่มีส่วนร่วมผสมผสานไปในเวลาเดียวกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การศึกษาได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ทำการ
เก็บรวบรวมข้อมูล โดยยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับ
วัตถุประสงค์ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ข้อมูลเอกสาร เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากการศึกษา
เอกสาร ที่มีการบันทึกไว้ ทั้งที่เป็นภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ
เพื่อจัดหมวดหมู่ ทำนองและองค์ประกอบในลายของโปงลาง

2. ข้อมูลภาคสนาม เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยรวบรวมได้จาก
การลงพื้นที่วิจัย โดย วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 3 กลุ่ม

2.1 กลุ่มผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญ
ด้านดนตรีพื้นบ้านอีสาน ประกอบด้วย

2.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 6 คน เป็นผู้ปฏิบัติด้านการ
ตีโปงลาง

2.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป จำนวน 10 คน ได้แก่ผู้ที่
มีความรู้เรื่อง ดนตรีพื้นบ้านโปงลาง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารและตำรา มาจำแนกหมวดหมู่
ตามประเด็นที่จะศึกษาและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล
โดยการเปรียบเทียบกับแหล่งข้อมูลเอกสารอื่น เช่น ตำรา งานวิจัย
และข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จากนั้นทำการเชื่อมโยง
ประเด็นที่สอดคล้องกันนำมาหาความหมาย และทำการสรุปข้อมูล

2. จัดหมวดหมู่ และสรุปประเด็นว่าสอดคล้องกับ
วัตถุประสงค์และคำถามที่ตั้งไว้หรือไม่ โดยแยกตามระยะเวลา
ก่อน-หลัง

3. ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological
Triangulation) และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยวิธี
Investigator Triangulation โดยการนำข้อมูลกลับไปให้อ่านหรือ
กลับไปถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีกเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นความจริง

4. นำข้อมูลผ่านการตรวจสอบแล้วมาวิเคราะห์บนพื้นฐาน
ทฤษฎีการวิเคราะห์ดนตรี เพื่อหาผลลัพธ์ของการวิจัย

5. นำเสนอข้อมูลในประเด็นที่ศึกษาด้านต่างๆ ด้วยการ
พรรณนาวิเคราะห์พร้อมภาพประกอบ จากนั้นจึงสรุปผล อภิปราย
ผลและเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์องค์ความรู้ในการจัดหมวดหมู่ ทำนองและ
องค์ประกอบในลายของโปงลาง โดยใช้แนวคิดของมานพ วิสุทธิแพทย์
(2533) เรื่องจังหวะดนตรีไทย ความสั้น-ยาว เร็ว-ช้า ที่กำหนด
โดยฉิ่ง แบ่งเป็น 3 อัตราจังหวะ คือ สามชั้น สองชั้น และชั้นเดียว
ทำนองสั้น-ยาวของดนตรีไทย โดยผู้วิจัยพบว่า หมวดหมู่ลายของ
โปงลางประกอบด้วย 3 หมวดหมู่ คือ 1) หมวดหมู่ลายชั้นพื้นฐาน
2) หมวดหมู่ลายชั้นกลาง (ประกอบชุดการแสดง) และ 3) หมวดหมู่
ลายชั้นสูง (ลายเดี่ยวโปงลาง) องค์ประกอบในลายของโปงลาง
มีทำนองในกลุ่มเสียงลายใหญ่ สั้น-ยาว จังหวะมีซ้ำ-ปานกลาง-เร็ว
มีกลุ่มตัวโน้ตและวรรณเพลง รูปแบบกระสวนจังหวะ ลูกตก เทคนิค
การบรรเลง ความหมายด้านวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี
วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ดังนี้

1. หมวดหมู่ลายชั้นพื้นฐาน กลุ่มเสียงลายใหญ่ มีทำนอง
ที่สั้น กะทัดรัด เช่น ลายโปงลาง ลายเตี้ย ลาย เตี้ยโขง ลายเตี้ยพม่า
ลายน้ำโดนตา ลายนกไขบินข้ามทุ่ง ลายลมพัดพร้าว ลายลมพัดไผ่
ลายแมงกูดอมดอก เป็นลายที่มีอัตราจังหวะซ้ำ และปานกลาง ดังนี้

1.1 องค์ประกอบในลายของโปงลาง มีกลุ่มตัวโน้ต
และวรรณเพลง เป็นลายท่อนเดียว มีกลุ่มตัวโน้ต 5 เสียง คือ โด เร มี
ซอล ลา มีลูกตก 2 ลูกตก คือ เสียง ลา และเสียงมี ดังภาพที่ 2

----	--ม	-ช-ล	-ช-ล	-ลลล	-ล-ร	-ด-ล	-ช-ล
-ลลล	-ล-ด	-ร-ม	-ร-ม	-ม-ม	-ม-ล	-ช-ม	-ร-ม
-ม-ม	-ม-ม	-ช-ล	-ช-ล	-ล-ล	-ล-ร	-ด-ล	-ช-ล
-ล-ล	-ล-ช	-ม-ล	-ช-ม	-ม-ม	-ม-ด	-ร-ช	-ร-ม
-ม-ม	-ม-ช	-ม-ล	-ช-ม	-ม-ม	-ม-ด	-ร-ช	-ร-ม
-ม-ล	-ม-ร	-ด-ล	-ช-ล	-ลลล	-ม-ร	-ด-ล	-ช-ล

ภาพที่ 2 โน้ตและลูกตกในลายโปงลาง
ที่มา : ศรารุช โชติจรัส (2560)

มีรูปแบบกระสวนจังหวะทั้งหมด 3 รูปแบบ รูปแบบที่พบมากที่สุด คือ รูปแบบที่ 2 พบทั้งหมด 20 ครั้ง ถือว่ารูปแบบที่ 2 เป็นเอกลักษณ์ของลายโปงลาง ซึ่งพบในทุกส่วนของลายโปงลาง ส่วนรูปแบบที่ 1 พบเพียงครั้งเดียวเป็นวรรคที่ขึ้นต้นลายเพลงเท่านั้น และรูปแบบที่ 3 พบ 4 ครั้ง ดังภาพที่ 3

รูปแบบที่	กระสวนจังหวะ		จำนวนครั้งที่พบ
1	----	---X	1 ครั้ง
2	-X-X	-X-X	20 ครั้ง
3	-XXX	-X-X	4 ครั้ง

ภาพที่ 3 รูปแบบกระสวนจังหวะในลายโปงลาง
ที่มา : ศรารุช โชติจรัส (2560)

1.2 เทคนิคสำคัญของการบรรเลงคือ มีวิธีการแบ่งมือในการตีโปงลางที่ใช้มือซ้ายเคาะเสฟเสียงจังหวะที่เสียงลาดต่ำ มือขวาก็ตีดำเนินทำนองไปเรื่อยๆ และการตีแบบสลับมือซ้ายและมือขวา พร้อมทั้งบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีประเภทอื่นคือ พิณ แคน โหวด และเครื่องประกอบจังหวะของดนตรีพื้นบ้านอีสาน ดังภาพที่ 4 และภาพที่ 5

---ม	-ช-ล	-ล-ด	-ช-ล	-ล-ม	-ช-ล	-ล-ด	-ช-ล
-ม-ด	-ร-ม	-ม-ช	-ร-ม	-ม-ด	-ร-ม	-ม-ช	-ร-ม
---ม	-ช-ล	-ล-ด	-ช-ล	-ล-ม	-ช-ล	-ล-ด	-ช-ล
-ล-ม	-ร-ด	-ล-ด	-ช-ล	-ล-ม	-ร-ด	-ล-ด	-ช-ล
-ล-ช	-ม-ร	-ด-ล	-ช-ล	-ล-ช	-ม-ร	-ด-ล	-ช-ล
-ล-ช	-ม-ร	-ม-ด	-ม-ร	-ม-ด	-ม-ร	-ด-ล	-ช-ล
-ล-ด	-ร-ม	-ม-ช	-ร-ม	-ม-ด	-ร-ม	-ม-ช	-ร-ม
-ม-ด	-ม-ร	-ด-ล	-ช-ล	-ม-ด	-ม-ร	-ด-ล	-ช-ล

ภาพที่ 4 โน้ตและลูกตกกลายนโขนขันหมาก
ที่มา : ศรารุช โชติจรัส (2560)

รูปแบบที่	กระสวนจังหวะ		จำนวนครั้งที่พบ
1	----	---X	1 ครั้ง
2	-X-X	-X-X	29 ครั้ง
3	-XXX	-X-X	3 ครั้ง

ภาพที่ 5 รูปแบบกระสวนจังหวะในลายนโขนขันหมาก
ที่มา : Choatchamrat (2017)

2. หมวดย่อยลายชั้นกลาง (ประกอบชุดการแสดง) กลุ่มเสียงลายใหญ่ มีทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ในด้านวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น เช่น ลายผู้ไท (ภูไทเรณู ภูไทกาฬสินธุ์ ภูไทสกล มวยโบราณ), ลายเต้ย (เต้ยหัวโนนตาล เต้ยเกี้ยว เต้ยเดือนห้า) ลายลำเพลิน (หมากกับแก็บลำเพลิน กาฬสินธุ์ลำเพลิน สารคามลำเพลิน มโนราห์เล่นน้ำ สังข์ศิลป์ชัย) ลายเซ็ง (เซ็งบังไฟ เซ็งกะโป เซ็งแห่ไข่มดแดง เซ็งกลองตุ้ม เซ็งกระดืบข้าว เซ็งสะวิง) เป็นลายที่มีจำนวน 3 ท่อน มีอัตราจังหวะช้าปานกลาง เร็ว ดังนี้

2.1 องค์ประกอบในลายของโปงลาง มีกลุ่มตัวโน้ต และวรรคเพลง มีกลุ่มตัวโน้ต 5 เสียง คือ โด เร มี ซอล ลา มีลูกตก 2 ลูกตก คือ เสียง ลา และเสียง มี ดังภาพที่ 6 ลายสังข์ศิลป์ชัย

ท่อน 1	----	----	----	----	---ล	---ล	---
---ล	ชม-ล	---ล	ชม-ล	---ล	ชม-ล	-ล-ช	ม-ร-ม
-ม-ช	ชม-ล	-ดล-ล	-ร-ม	-ช-ด	-ร-ม	ชม-ร	ร-ม-ด
---ร	-ดล-ร	-ร-ด	ลช-ล	---ร	-ดล-ร	-ร-ด	ลช-ล
-ท-	-ท-ช	-ท-ช	-ท-ล	-ร-	-ร-ช	-ท-ช	-ท-ล
----	-ม-ล	ชล-ล	ชม-ล	----	-ม-ล	ชล-ล	ชม-ร
---	ชม-ล	-ล-ช	ม-ร-ม	-ม-ช	ชม-ล	-ดล-ล	-ร-ม
-ช-ด	-ร-ม	ชม-ร	ร-ม-ด	---	-ดล-ร	-ร-ด	ลช-ล
---	-ดล-ร	-ร-ด	ลช-ล	---	ดล-ล	ด-ร-ม	ดล-ล
---	ดล-ล	ด-ร-ม	ดล-ล	---	ด-ร-ม	ชม-ร	ดล-ล
---	ด-ร-ม	ชล-ล	ชม-ร	---	ด-ร-ม	ชล-ล	ชม-ล
-ด-	-ท-ด	ท-ม-ร	ดล-ล	-ด-	-ท-ด	ท-ม-ร	ดล-ล
-ด-	-ล-ล	ชล-ล	ชม-ล	-ด-	-ล-ล	ชล-ล	ชม-ร
ท่อน 3	---	-ช-ล	ดล-ล	-ช-ล	ดล-ล	-ช-ล	ดล-ล
ด-ร-ม	ดล-ล	---	ด-ร-ม	ดล-ล	---	ด-ร-ม	ดล-ล
-ช-	-ม-ร	---	ด-ร-ม	ชล-ล	ชม-ล	-ด-	-ท-ด
ร-ม-ร	ดล-ล	-ด-	-ท-ด	ร-ม-ร	ดล-ล	-ด-	-ล-ล
ดล-ล	ชม-ล	-ด-	-ล-ล	ดล-ล	ชม-ร	---	ชม-ล
-ล-ช	ม-ร-ม	-ม-ช	ชม-ล	-ดล-ล	-ร-ม	-ช-ด	-ร-ม
ชม-ร	ร-ม-ด	---	-ดล-ร	-ร-ด	ลช-ล	---	-ดล-ร
-ร-ด	ลช-ล						

ภาพที่ 6 โน้ต ท่อนเพลง และลูกตกในลายสังข์ศิลป์ชัย
ที่มา : ศรารุช โชติจรัส (2560)

ลายประกอบการแสดงสังข์ศิลป์ชัย มีจำนวน 3 ท่อน มีรูปแบบกระสวนจังหวะทั้งหมด 14 รูปแบบ รูปแบบที่พบมากที่สุด คือ รูปแบบที่ 8 พบทั้งหมด 20 ครั้ง ถือว่ารูปแบบที่ 8 เป็นเอกลักษณ์ของลายสังข์ศิลป์ชัย รูปแบบที่ 4 พบ 9 ครั้ง

เป็นเอกลักษณ์ของลายสังขศิลป์ชัย และรูปแบบอื่นๆ พบ 1-6 ครั้ง ดังภาพที่ 7

รูปแบบที่	กระสวนจันทะ	จำนวนครั้งที่พบ
1	----	2 ครั้ง
2	--- X	1 ครั้ง
3	--- X	5 ครั้ง
4	- X - X	9 ครั้ง
5	- XXX	4 ครั้ง
6	- XXX	3 ครั้ง
7	- X - X	5 ครั้ง
8	XXXX	20 ครั้ง
9	--- X	4 ครั้ง
10	-- XX	2 ครั้ง
11	--- X	6 ครั้ง
12	- X - -	4 ครั้ง
13	- X - -	4 ครั้ง
14	- X - X	3 ครั้ง

ภาพที่ 7 รูปแบบกระสวนจันทะลายสังขศิลป์ชัย
ที่มา : ศราวุธ โชติจรัส (2560)

2.2 เทคนิคสำคัญของการบรรเลงคือ มีวิธีการตีแบบสลับมือซ้ายและมือขวา พร้อมทั้งบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีประเภทอื่นคือ พิณ แคน โหวด และเครื่องประกอบจังหวะของดนตรีพื้นบ้านอีสาน

3. หมวดหมู่ลายชั้นสูง (ลายเดี่ยวโป่งกลาง) กลุ่มเสียงลายใหญ่ ลายสุดสะแนน มีทำนองที่ยาว สลับซับซ้อน และอัตราความเร็ว เช่น ลายกาเต้นก้อน ลายไฉ่วขึ้นภู และลายสุดสะแนน เป็นลายที่มีอัตราจังหวะเร็ว ดังนี้

3.1 องค์ประกอบในลายของโป่งกลาง มีกลุ่มตัวโน้ตและวรรคเพลง เป็นลายที่มีหลายท่อน เช่น ท่อนกรีน ท่อนเดิน ท่อนลาวงเกี้ยว ท่อนยาว มีกลุ่มตัวโน้ต 5 เสียง คือ โด เร มี ซอล ลา มีลูกตก 2 ลูกตก คือ เสียง ลา และเสียง มีรูปแบบที่ 3 รูปแบบที่ 9 รูปแบบที่ 12 ถือว่าเป็นรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของลายกาเต้นก้อน คือ เป็นรูปแบบที่พบมากที่สุดในลายนี้ และพบได้ทุกส่วนของลายที่สำคัญลาย กาเต้นก้อนนี้มี 4 บรรทัด มีการบรรเลงรูปแบบที่ 3 รูปแบบที่ 9 และรูปแบบที่ 12 นี้ ติดต่อกัน 2 บรรทัดครั้งโดยไม่มีรูปแบบอื่นแทรก ส่วนรูปแบบอื่นๆ พบบ้างเล็กน้อยสังเกตจากตารางรูปแบบจังหวะ ดังภาพที่ 8

รูปแบบที่	กระสวนจันทะ	จำนวนครั้งที่พบ
1	--- X	2 ครั้ง
2	--- X	4 ครั้ง
3	XXXX	141 ครั้ง
4	--- X	3 ครั้ง
5	--- X	2 ครั้ง
6	- X - X	3 ครั้ง
7	- X - X	1 ครั้ง
8	XXXX	7 ครั้ง
9	- X - X	31 ครั้ง
10	- X - X	2 ครั้ง
11	- XXX	1 ครั้ง
12	- XXX	11 ครั้ง
13	XXXX	8 ครั้ง
14	- XX	2 ครั้ง
15	- XX	3 ครั้ง
16	XXXX	2 ครั้ง
17	XX - -	1 ครั้ง
18	XX - X	1 ครั้ง
19	XXXX	2 ครั้ง
20	XXXX	3 ครั้ง
21	- X - X	1 ครั้ง

ภาพที่ 8 รูปแบบกระสวนจันทะลายกาเต้นก้อน
ที่มา : ศราวุธ โชติจรัส (2560)

3.2 เทคนิคสำคัญของการบรรเลงคือ มีวิธีการแบ่งมือในการตีโป่งกลาง มี 2 คน คนที่หนึ่งตีแบบบรรเลงดำเนินทำนองไปเรื่อยๆ และการตีแบบสลับมือซ้ายและมือขวา คนที่สองเป็นคนตีแบบเสียงประสาน (คนเสฟ) คอยควบคุมจังหวะให้ผู้บรรเลงดำเนินทำนองด้วย ลายกาเต้นก้อน เป็นลายเดี่ยวทางโป่งกลางที่มีเอกลักษณ์ ซึ่งถือว่าเป็นเพลงครูของโป่งกลาง เนื้อหาและอารมณ์ของลายเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของชาวอีสานที่อยู่กับท้องไร่ท้องนา และเทคนิคในการบรรเลงที่สนุกสนาน เนื่องจากเป็นลายที่มีอัตราจังหวะเร็ว ในลายกาเต้นก้อนนั้นมีทั้งโครงสร้างของลาย และเทคนิคการบรรเลงที่เป็นจุดเด่นน่าสนใจ คือ ทำนองหลัก ลาย กาเต้นก้อน เกิดจากการนำเอาโน้ตทั้ง 5 ตัว ได้แก่ โด เร มี ซอล ลา มาร้อยเรียงเป็นทำนอง โดยจากการวิเคราะห์สามารถแบ่งทำนองออกเป็น 2 ลักษณะคือ ทำนองลักษณะที่ 1 บรรทัดที่ 1 ถึง บรรทัดที่ 7 จะใช้

เทคนิคการบรรเลงการตีแบบสลับมือเป็นส่วนมาก ซึ่งการตีลักษณะนี้จะมีอยู่ทั่วทั้งเพลงตั้งแต่ต้นจนจบเพลง โดยจะมีเสียงที่ทำหน้าที่ประสานเสียงอยู่ตลอดเวลาเพื่อความกลมกลืนของเสียงโปงลาง และกระแสเสียงโปงลางจะเป็นตัวที่สร้างเสน่ห์ให้กับโปงลางแต่จะต้องอาศัยความชำนาญในการตีของผู้บรรเลงเป็นพิเศษ ลักษณะการประสานเสียงหรือการประสานทำนองจะมีการบรรเลงไปพร้อมกันๆ ทั้ง 2 แนว ในเวลาเดียวกัน ดังภาพที่ 9

-ม-ม	-ม-ม	-ม-ม	-ม-ม	- - - ม	-มซม	ซลตม	ซลซล
- - - ม	-มซม	ซลตม	ซลซล	- - - ล	- - - ซ	- - - ล	- - - ซ
-ล-ร	ดลซด	-ด-ล	- - - ซ	-ล-ร	ดลซด	ลตรล	-ด-ร
-ม-ม	-ม-ม	-ม-ม	-ม-ม	-ม-ม	-มซล	- ลดล	-ลดม
-มซล	ซลดม	ดมซล	ซลดม	ซมร	ซมดม	ซมร	ซมดม
ซมร	ซมดม	ซมร	ซมซด	รรม	รรม	-ลตร	ดมด
ดลตร	ดซม	ดซม	ดซม	ดซม	ดซม	-ซม	ดลตร

ภาพที่ 9 ลักษณะทำนองที่ 1
ที่มา : ศราวุธ โชติจรัส (2560)

ทำนองลักษณะที่ 2 บรรทัดที่ 37 ถึง บรรทัดที่ 40 จะใช้เทคนิคการบรรเลงการตีสลับมือเหมือนกันกับลักษณะทำนองที่ 1 แต่จะมีข้อแตกต่างนั่นก็คือ ลักษณะการบรรเลงทำนอง โดยโน้ตทุกตัวที่ร้อยเรียงออกมาจะเป็นโน้ตที่ได้จากการตีโดยมือข้างขวาของผู้บรรเลงทั้งหมดทุกโน้ต กล่าวคือ โน้ตหนึ่งห้องจะมี 4 จังหวะ เช่น จังหวะที่ 1-3 จะเป็นการตีโดยมือข้างซ้าย หรือข้างที่ไม่ถนัด จังหวะที่ 2-4 เป็นข้างขวา หรือข้างที่ถนัด ดังภาพที่ 10

- - - -	- - - -	- - - -	-ซ-ม	-ร-ม	-ด-ม	-ร-ม	-ด-ม
-ร-ม	-ด-ม	-ร-ม	-ซ-ม	-ล-ม	-ซ-ล	-ด-ล	-ร-ล
-ด-ร	-ม-ร	-ซ-ร	-ม-ร	-ด-ล	-ร-ล	-ด-ล	-ซ-ล
-ม-ล	-ซ-ม	-ร-ม	-ซ-ม	-ร-ม	-ด-ม	-ร-ม	- - - -

ภาพที่ 10 ลักษณะของทำนองที่ 2
ที่มา : ศราวุธ โชติจรัส (2560)

การซ้ำทำนองในลายกาเดินก่อน จะมีการซ้ำทำนองค่อนข้างมาก เช่น อาจใช้ทำนองเดิมนั้นในการเล่นในชุดเสียงที่ต่ำ และอาจใช้ทำนองเดิมเล่นในชุดเสียงที่สูง ดังนั้น เทคนิคการบรรเลงการตีโปงลาง ทำนองทั้ง 2 ทำนองนี้มีลักษณะไม่เหมือนกัน อีกทั้งยังเป็นทำนองที่ให้อารมณ์ความรู้สึกไม่เหมือนกัน เช่น ทำนองที่ 1 เปรียบเหมือนการที่กระโดดไปมาอยู่ตลอดเวลา ทำนองที่ 2 เปรียบเหมือนการที่กระโดดขาลงนั่นเอง ลายไล่ว้ขึ้นญ เป็นลายที่ใช้ในการเดี่ยวโปงลาง ซึ่งถือว่าเป็นเพลงครูของโปงลางซึ่งผู้แต่ง

คืออาจารย์ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ เนื้อหาและอารมณ์ของลายเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของชาวอีสาน เมื่อเสร็จจากการทำนาหลังฤดูเก็บเกี่ยวเรียบร้อยแล้ว ชาวบ้านจะรวมตัวกัน โดยจะรวบรวมฝูงวัวควายทั้งของตนเองและของญาติที่ฝากไปขาย แต่ละฝูงจะมีวัว ควาย ประมาณ 200-300 ตัว โดยจะมุ่งหน้าและเลี้ยงขายเขาภูพานทางกาฬสินธุ์ กลุ่มนายฮ้อย ไล่ว้ขึ้นญก็จะฟังเสียงเคาะหรือหมากกะແລ່ງ (กระดิ่งแขวนคอวัว ควาย) เสียงจะดังเป็นจังหวะตามการก้าวเท้าของวัว และได้นำมาประยุกต์ให้เป็นเสียงดนตรี กลุ่มตัวโน้ตและวรรคเพลงลายไล่ว้ขึ้นญ ของโปงลางเป็นทางลายใหญ่ มีอัตราจังหวะเร็ว มีกลุ่มตัวโน้ตที่ใช้ คือ โด เร มี ซอล ลา ดังภาพที่ 11

รูปแบบที่	กระสวนจังหวะ		จำนวนครั้งที่พบ
1	- - - X	- - - X	4 ครั้ง
2	- X - X	XXXX	2 ครั้ง
3	XXXX	- - - X	10 ครั้ง
4	- XXX	- - - X	3 ครั้ง
5	- XXX	- X - X	3 ครั้ง
6	- XXX	- XXX	6 ครั้ง
7	XXXX	- XXX	16 ครั้ง
8	XXXX	XXXX	51 ครั้ง
9	XXXX	X-XX	9 ครั้ง
10	X-XX	XXXX	6 ครั้ง
11	-X-X	-X-X	47 ครั้ง
12	-X-X	--XX	2 ครั้ง
13	XXXX	- - XX	4 ครั้ง
14	-XXX	- - XX	4 ครั้ง
15	XXXX	- - - -	4 ครั้ง
16	-XXX	XXXX	4 ครั้ง

ภาพที่ 11 รูปแบบกระสวนจังหวะลายไล่ว้ขึ้นญ
ที่มา : ศราวุธ โชติจรัส (2560)

ลายไล่ว้ขึ้นญ มีความยาว 42 บรรทัดสามารถแบ่งวรรคเพลงได้ 84 วรรคเพลง แบ่งรูปแบบได้ 16 รูปแบบ ดังนี้ ทำนองเพลงและลูกตกตกของลายไล่ว้ขึ้นญมี 5 ลูกตก คือ เสียง มี ซอล ลา โด และ เร ลูกตกเสียง มี มีทำนอง ดังนี้ลูกตกของลายไล่ว้ขึ้นญมี 5 ลูกตก คือ ลูกตกเสียง มี ซอล ลา โด และ เร ลูกตกเสียง มี มีทำนองทั้งหมด 19 ทำนอง ลูกตกเสียง ซอลมีทำนองทั้งหมด 1 ทำนอง ลูกตกเสียง ลา มีทำนองทั้งหมด 27 ทำนอง ลูกตกเสียง โด มีทำนองทั้งหมด

9 ทำนอง ลูกตกเสียง เร มี ทำนองทั้งหมด 21 ทำนอง สำหรับทำนองของลายไ่่ว้ขึ้นญ จะมีลักษณะทำนองที่คล้ายกันกับ ลายกาเดินก้อน แต่ละลายนั้นได้มีการสั่งสอนสืบทอดโดยการจำ การบอกเล่ากันมา ต้องมีการท่องจำให้ขึ้นใจ ฟังซ้ำแล้วซ้ำอีกจนสามารถท่องได้จนติดปาก ซึ่งลายไ่่ว้ขึ้นญ จะมีเทคนิควิธีการที่แตกต่างกันตามความสามารถ ประสบการณ์ของแต่ละคนในการตีลาย “ไ่่ว้ขึ้นญ” ซึ่งในลายเดียวกันแต่ต่างคนตี ลายก็จะออกไปมาไม่เหมือนกัน และในกรณีที่คนตีโป่งกลางคนเดียวกัน เพลงเดียวกันแต่ต่างวาระโอกาสและสถานที่ อาจจะพบว่า มีทำนองลายโป่งกลางผิดเพี้ยนแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจน เทคนิคการบรรเลงลายไ่่ว้ขึ้นญ เป็นลายบรรเลงเดี่ยวทางโป่งกลางที่มีเอกลักษณ์ เนื้อหาและอารมณ์ของลายเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของชาวอีสานที่อยู่กับท้องไร่ท้องนา และเทคนิคในการบรรเลงที่สนุกสนาน เล่าใจ เนื่องจากเป็นลายเพลงที่มีอัตราจังหวะเร็ว ในลายไ่่ว้ขึ้นญนั้นมีทั้งโครงสร้างของลาย และเทคนิคการบรรเลงที่เป็นจุดเด่นน่าสนใจ คือทำนองหลัก ลายไ่่ว้ขึ้นญ เกิดจากการนำเอาโน้ตทั้ง 5 ตัว ได้แก่ โด เร มี ซอล ลา มา ร้อยเรียงเป็นทำนอง โดยจากการวิเคราะห์สามารถแบ่งทำนองออกเป็น 5 ลักษณะคือ ดังโน้ตเพลงต่อไปนี้ทำนองลักษณะที่ 1 บรรทัดที่ 1 ถึง บรรทัดที่ 7 เป็นขึ้นท่อนการเริ่มการบรรเลงลายเพลง จะใช้เทคนิคการบรรเลงการตีแบบสลับมือเป็นส่วนใหญ่ การตีลักษณะนี้จะมียุ่ทั่วทั้งเพลงตั้งแต่ต้นจนจบเพลง โดยจะมีเสียงที่ทำหน้าที่ประสานเสียงอยู่ตลอดเวลาเพื่อความกลมกลืนของเสียงโป่งกลาง และกระแสเสียงโป่งกลางจะเป็นตัวที่สร้างเสน่ห์ให้กับโป่งกลางแต่จะต้องอาศัยความชำนาญในการตีของผู้บรรเลงเป็นพิเศษ ลักษณะการประสานเสียงหรือการประสานทำนองจะมีการบรรเลงไปพร้อมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์องค์ความรู้การจัดหมวดหมู่ทำนองและองค์ประกอบในลายของโป่งกลาง ผู้วิจัยนำมาตีความอภิปรายผลดังต่อไปนี้ 1) หมวดหมู่ลายขึ้นพื้นฐาน กลุ่มเสียงลายใหญ่ มีทำนองที่สั้น กะทัดรัด เช่น ลายโป่งกลาง ลายเดี่ยว ลายเดี่ยวโขง ลายเดี่ยวพม่า ลายน้้าโตนตาด ลายนกไซบิน ข้ามทุ่ง ลายลมพัดพร้าว ลายลมพัดไผ่ ลายแมงภู่ตอมดอก เป็นลายที่มีอัตราจังหวะช้า และปานกลาง กลุ่มตัวโน้ตและวรรคเพลง เป็นลายท่อนเดียว มีกลุ่มตัวโน้ต 5 เสียง คือ โด เร มี ซอล ลา มีลูกตก 2 ลูกตก คือ เสียง ลา และเสียง มี เทคนิคสำคัญของการบรรเลงคือ มีวิธีการแบ่งมือในการตีโป่งกลางที่ใช้มือซ้ายเคาะเสฟเสียงจังหวะที่เสียง ลา ต่ำ มือขวาก็ตีดำเนินทำนองไปเรื่อยๆ และการตีแบบสลับมือซ้ายและ

มือขวา พร้อมทั้งบรรเลงรวมกับเครื่องดนตรีประเภทอื่นคือ พิณ แคน โหวด และเครื่องประกอบจังหวะของดนตรีพื้นบ้านอีสาน ได้สอดคล้องกับ วีระวัฒน์ วัชรโกเมน (2525) พบว่า ความเป็นมาของทำนองเพลงโป่งกลาง หรือลายโป่งกลาง มี 12 ลูก 5 เสียง คือ โด เร มี ซอล ลา โป่งกลาง ขนาดใหญ่มี 14 ลูก 7 เสียง คือ โด เร มี ฟา ซอล ลา ซี ที่จังหวัดอุบลราชธานี ผู้นำเอาโป่งกลางมาเผยแพร่ คือ นายสมัย ตาโรจน์ ครูใหญ่โรงเรียนบ้านสร้างถ่อ อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี 2) หมวดหมู่ลายชั้นกลาง (ประกอบชุดการแสดง) กลุ่มเสียงลายใหญ่ มีทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ ในด้านวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น เช่น ลายผู้ไท (ภูไทเรณู ภูไทภาพสินธุ์ ภูไทสกล มวยโบราณ) ลายเดี่ยว (เดี่ยวหัวโนนตาล เดี่ยวเกี่ยวเดี่ยวเดือนห้า) ลายลำเพลิน (หมากกับแก้มลำเพลิน ภาพสินธุ์ ลำเพลิน สารคามลำเพลิน มโนราห์เล่นน้ำ สังข์ศิลป์ชัย) ลายเซิ้ง (เซิ้งบั้งไฟ เซิ้งกะโป เซิ้งแห่ไข่มดแดง เซิ้งกลองตุ้ม เซิ้งกระดืบข้าวเซิ้งสะวิง) เป็นลายที่มีอัตราจังหวะช้า ปานกลาง เร็ว กลุ่มตัวโน้ตและวรรคเพลง เป็นลายที่มี 3 ท่อน มีกลุ่มตัวโน้ต 5 เสียง คือ โด เร มี ซอล ลา มีลูกตก 2 ลูกตก คือ เสียง ลา และเสียง มี ได้สอดคล้องกับมานพ วิสุทธิแพทย์ (2533) ได้อธิบายเกี่ยวกับลูกตกไว้ว่าโดยปกติลูกตกมักจะเป็นโน้ตใดโน้ตหนึ่งในบันไดเสียงของเพลงนั้น เช่น ในบันไดเสียงโด ลูกตกมักจะเป็นเสียง โด เร มี ซอล หรือ ลา ในเพลงบันไดเสียง ฟา ลูกตก จะเป็นฟา ซอล ลา โด หรือ เร ลูกตกเสียงต่างๆ ของแต่ละบันไดเสียงจะบอกลำดับขั้นตอนด้วย คือ บันไดเสียงลูกตกเสียงโด เป็นลูกตกเสียงที่ 1 ของบันไดเสียงเสียง เร เป็นลูกตกเสียงที่ 2 ของบันไดเสียง เป็นต้น และเป็นเทคนิคสำคัญของการบรรเลงคือ มีวิธีการ ตีแบบสลับมือซ้ายและมือขวา พร้อมทั้งบรรเลงรวมกับเครื่องดนตรีประเภทอื่นคือ พิณ แคน โหวด และเครื่องประกอบจังหวะของดนตรีพื้นบ้านอีสาน 3) หมวดหมู่ลายชั้นสูง (ลายเดี่ยวโป่งกลาง) กลุ่มเสียงลายใหญ่ ลายสุดสะแนน มีทำนองที่ยาว สลับซับซ้อน และอัตราความเร็ว เช่น ลายกาเดินก้อน ลายไ่่ว้ขึ้นญ และลายสุดสะแนน หรือบันไดเสียงเมเจอร์ และไมเนอร์ สอดคล้องกับ คมกริช การ์รินทร์ (2558) สรุประบบเสียงของดนตรีพื้นบ้านอีสานเป็นระบบ เพนตาโทนิค คือ มี 5 เสียงที่ใช้ในบทเพลงบันไดเสียงของดนตรีพื้นบ้านมีอยู่ 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือบันไดเสียงเมเจอร์ และบันไดเสียงไมเนอร์ ดนตรีไทยนั้นจะใช้คำว่าทาง และเป็นลายที่มีอัตราจังหวะเร็ว กลุ่มตัวโน้ตและวรรคเพลง เป็นลายที่มีหลายท่อน เช่น ท่อนเกริ่น ท่อนเดิน ท่อนล่าวงเกี่ยว ท่อนยาว มีกลุ่มตัวโน้ต 5 เสียง คือ โด เร มี ซอล ลา มีลูกตก 2 ลูกตก คือ เสียง ลา และเสียง มี เทคนิคสำคัญของการบรรเลงคือ มีวิธีการแบ่งมือในการตีโป่งกลาง มี 2 คน คนที่หนึ่งตีแบบบรรเลงดำเนินทำนองไปเรื่อยๆ และการตีแบบสลับมือซ้ายและมือขวา คนที่สอง

เป็นคน ดีแบบเสียประสา (คนเสพ) คอยควบคุมจิ้งหะให้
ผู้บรรเลงดำเนินทำนองด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

นำความรู้ไปกำหนดเกณฑ์มาตรฐานด้านลายเพลง
พื้นบ้านอีสานไปกลางในระดับต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา
ต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยเรื่องทำนองลายเพลงของเครื่องดนตรี
ดีด สี ดี เป่า ของวงดนตรีพื้นบ้านประเภทอื่นๆ ลักษณะเดียวกัน
ได้เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในระดับต่างๆ พร้อมทั้งยัง
เป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมทางด้านดนตรีพื้นบ้าน
ให้คงอยู่สืบไป

เอกสารอ้างอิง

- คมกริช การินทร์. (2558). แนวทางในการวิเคราะห์ดนตรีพื้นบ้าน [Næōthāng nai kām wikhro dontri phūmbān].
มหาสารคาม : ตักสิลาการพิมพ์.
- เจริญชัย ชนไพโรจน์. (2526). ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้าน [Dontri læ kānlalēn phūmbān]. มหาสารคาม :
ภาคดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ปิยพันธ์ แสนทวีสุข. (2549). ดนตรีพื้นบ้านอีสาน : ศิตกวีอีสานตำนานเครื่องดนตรีและการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสาน
[Dontri phūmbān 'Isān : khIt kawī 'Isān tamnān khruāngdontri læ kām rianrū dontri phūmbān
'Isān]. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.
- มานพ วิสุทธิแพทย์. (2533). ดนตรีไทยวิเคราะห์ [Dontri Thai wikhro]. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์.
- วีระวัฒน์ วัชรโกมล. (2525). ไปกลางอำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี [Ponglāng 'amphoe mūāng chāngwat 'Ubon
rāthachānī]. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิญญู ฉวีรัตน์. (2558). วงโปงลาง : การสร้างและพัฒนามาตรฐานศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน [Wong ponglāng :
kānsāng læ phatthana mātrathān sinlapa kām sadāng phūmbān 'Isān]. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
บัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศราวุธ โชติจำรัส. (2560). โปงลาง : การจัดหมวดหมู่ทำนองลายพื้นบ้าน [Ponglāng : kanchat muatmū thamnoṅ lai
phūmbān]. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำเริง คำโหมง. (2522). ดนตรีอีสาน [Dontri 'Isān]. มหาสารคาม : วิทยาลัยครูมหาสารคาม.

การพัฒนาบทเรียนแบบผสมผสานวิชาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

A Development of Blended Learning Lesson on the Innovative Media And Information Technology for Education Course, Faculty of Education, Chaiyaphum Rajabhat University

ลักขณา สุกใส¹ กนกอร โคตรผาบ² และ ฤทธิชัย ผานาค³
Luckhana Suksai,¹ Kanokon Kothpab² and Rittichai Phanak³

Article History

Received : October 26, 2018

Revised : January 2 , 2019

Accepted : January 2, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาบทเรียนแบบผสมผสานวิชาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการศึกษา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังการใช้บทเรียนแบบผสมผสาน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนด้วยบทเรียนแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 30 คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ 1) บทเรียนแบบผสมผสาน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 1 ฉบับ จำนวน 40 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.74 และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจ ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบการใช้ภาษา และความสอดคล้องโดยใช้ค่า IOC สถิติที่ใช้ได้แก่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้การทดสอบที (t-test Dependent Sample)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของบทเรียนแบบผสมผสานวิชาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการศึกษา สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ เท่ากับ 81.25/84.25 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนแบบผสมผสาน สูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.20 S.D. = 0.88)

คำสำคัญ : การพัฒนา ; บทเรียนแบบผสมผสาน ; วิชาสื่อนวัตกรรม

¹ อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, Lecturer, Faculty of Education, Chaiyaphum Rajabhat University

² อาจารย์ คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยเทคโนโลยีวิมลศรีย์ยาน, Lecturer, Faculty of Business Administration, Wimol Sriyan Technological College

³ อาจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, Lecturer, Faculty of Political Science, Chaiyaphum Rajabhat University

ABSTRACT

This research aimed: 1) to develop a blended learning lesson on the innovative media and information technology for education course, Chaiyaphum Rajabhat University for bachelor's degree students, Chaiyaphum Rajabhat University based on the efficiency criterion of 80/80, 2) to compare the learning achievement between before and after the implementation of the blended learning lesson, and 3) to examine students' satisfaction with learning using the blended learning lesson. A sample used was 30 undergraduate students, Faculty of Education, Chaiyaphum Rajabhat University in the second semester of academic year 2016, as selected by simple random sampling. The tools used were: 1) a blended learning lesson, 2) a 40-item test of learning achievement which had the entire reliability coefficient of 0.74, and 3) a satisfaction assessment form with a 5 point rating scale. The language usage and consistency were checked using the IOC technique. Statistics used were percentage, mean, standard deviation, and hypothesis t-test for dependent samples.

Findings of the study were as follows: 1) the efficiency index of the blended learning lesson on the innovative media and information technology for education course for undergraduate students, Chaiyaphum Rajabhat University was 81.25/84.25, which met the set criterion; 2) the learning achievement after implementing the blended learning lesson was significantly higher than that before the treatment at the .05 level; 3) students were satisfied with learning as a whole at high level ($\bar{X}$ = 4.20 S.D. = 0.88).

Keywords : Development ; Blended Learning Lesson ; Innovative Media Course

บทนำ

ตามแนวทางการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มีสาระสำคัญอยู่ หลายหมวดหลายมาตรา ได้แก่ หมวด 4 ซึ่งเป็นแนวการจัดการศึกษา ตามมาตราที่ 22 ผู้สอนจะต้องยึดหลักว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามมาตราที่ 24 ผู้สอนจะต้องจัดสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความแตกต่างของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้สาระที่สำคัญอีกหมวดหนึ่งได้แก่ หมวดที่ 9 ซึ่งเป็นหมวดเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยสนับสนุนให้มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้คุ้มค่าและเหมาะสมกับการเรียนรู้ของคนไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เขียนไว้ว่า “รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ และการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย”

การเรียนรู้ของคนในศตวรรษที่ 21 ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้สะดวกง่าย หลากหลายช่องทาง สามารถรับรู้ได้ด้วยการอ่าน ฟัง ดู มีการนำเสนอในรูปแบบอักษร ภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหว รวมถึงการสร้างสถานการณ์เสมือนจริง (Virtual Situation) รวมทั้งการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และสร้างเครือข่ายให้มีความสามารถจากความรู้ (Knowledge) ไปสู่ความเข้าใจ (Comprehension) การประยุกต์ใช้ (Application) การวิเคราะห์ (Analysis) การสังเคราะห์ (Synthesis) และการประเมิน (Evaluation) ตามลำดับ แต่การเรียนรู้เป็นกระบวนการเรียนรู้เนื้อหาไปสู่ความเข้าใจแท้จริงในระดับที่นำไปใช้ได้ สถานการณ์จริง เรียนรู้เนื้อหาพร้อมๆ กับการใช้ประโยชน์ในสถานการณ์จริง ผลการเรียนรู้คือจำได้ (Remember) เข้าใจ (Understand) ประยุกต์ใช้ (Apply) วิเคราะห์ (Analyze) ประเมิน (Evaluate) และสร้างสรรค์ (Create) โดยที่ขั้นตอนเหล่านี้เกิดพร้อมๆ กันได้หรืออะไรเกิดก่อนเกิดหลังได้ทั้งสิ้น รวมทั้งเรียงลำดับจากหลังไปหน้าก็ได้ โดยสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนมี 5 ด้านได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (สุภาพรณ มาลัย, ฐิตาพร คันทานวัฒน์ และไพฑูรย์ พิมพ์, 2559)

จากการจัดการเรียนการสอนบนเว็บธรรมดา ได้มีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนบนเว็บระบบอีเลิร์นนิ่งซึ่งสุภาพรรณ มาลัย และคณะ (2559) กล่าวไว้ว่าอีเลิร์นนิ่งไม่ใช่เพียงแค่การสอนในลักษณะเดิมๆ และนำเอกสารการสอนมาแปลงให้อยู่ในรูปดิจิทัล และนำไปวางไว้บนเว็บหรือระบบบริหารจัดการการเรียนรู้เท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงกระบวนการในการเรียนการสอน การอบรมที่ใช้เครื่องมือทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นทางการเรียนรู้ (Flexible Learning) สนับสนุนการเรียนรู้ในลักษณะที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner Centered) และการเรียนในลักษณะตลอดชีวิต (Life Long Learning) ซึ่งอาศัยการเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) ของทั้งกระบวนการในการเรียนการสอนด้วย นอกจากนี้อีเลิร์นนิ่งไม่จำเป็นต้องเป็นการเรียนทางไกลเสมอไป คณาจารย์สามารถนำไปใช้ในลักษณะการผสมผสาน (Blended) กับการสอนในชั้นเรียนได้

การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) เป็นการนำจุดแข็งของการเรียนในห้องเรียนมารวมกับข้อดีของการเรียนบนเครือข่าย ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่สำหรับการจัดการศึกษาทุกระดับโดยเฉพาะการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ปัจจุบัน มีการนำการเรียนการสอนบนเครือข่ายแบบผสมผสานมาใช้ในการจัดการศึกษาหลายระดับซึ่งในการนำการเรียนการสอนบนเครือข่ายแบบผสมผสานมาใช้ในการจัดการศึกษา แต่ละระดับนั้น การออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Design) ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดว่าจะมีการผสมผสานในระดับใด รูปแบบใด การออกแบบวิธีการเรียน วิธีการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนและเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ในการนำข้อดีของการเรียนการสอนบนเครือข่าย และการเรียนในชั้นเรียนแบบดั้งเดิม มาเสริมเติมเต็มจุดด้อยซึ่งกันและกันเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้สิ่งอำนวยความสะดวกในอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อและเครื่องมือในสภาพแวดล้อมของการเรียนการสอนบนเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้โดยเน้นปฏิสัมพันธ์จากการเรียนแบบออนไลน์และการมีส่วนร่วมในห้องเรียนแบบดั้งเดิม (นพรัตน์ พลเสน, 2557) การเรียนการสอนแบบผสมผสานสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ท้าทายตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลและศักยภาพทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ของตนเองได้ดีขึ้น (Driscoll, 2002) นอกจากนี้การเรียนการสอนแบบผสมผสานยังมีส่วนช่วยสนับสนุนการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน และผู้เรียนกับผู้สอนโดยการติดต่อแบบส่วนตัวช่วยให้การเรียนรู้ดีขึ้น (Thorne, 2003) จากเหตุผลกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาบทเรียนแบบ

ผสมผสาน วิชาสื่อวัฒนธรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาในการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ผู้วิจัยหวังว่าบทเรียน WBI ที่สร้างและพัฒนาขึ้น เป็นสื่อวัฒนธรรมที่ตอบสนองการจัดการเรียนการสอนในยุคไทยแลนด์ 4.0 สามารถเป็น สื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพตอบสนองการเรียนการสอนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นการเปิดโอกาสให้กับนักศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ได้หลากหลายมากขึ้น ทำให้ลดช่องว่างระหว่างการศึกษา สร้างความเท่าเทียม กระจายโอกาสทางการศึกษา และสามารถนำไปใช้ประโยชน์กับสถานศึกษาที่สอนในรายวิชาดังกล่าว และรายวิชาที่เกี่ยวข้องได้ อีกทั้งงานวิจัยที่เกิดขึ้นยังเป็นตัวชี้วัดคุณภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ (มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 2559)

วัตถุประสงค์การวิจัย

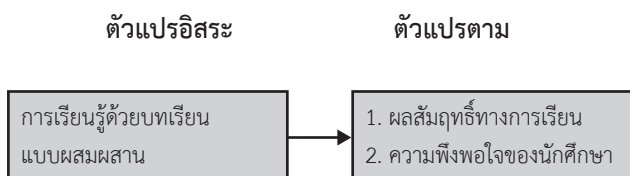
1. พัฒนาคู่มือแบบผสมผสานวิชาสื่อวัฒนธรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้บทเรียนแบบผสมผสานวิชาสื่อวัฒนธรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนด้วยบทเรียนแบบผสมผสานวิชาสื่อวัฒนธรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

1. นักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรีที่เรียนด้วยบทเรียนแบบผสมผสานวิชาสื่อวัฒนธรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรีที่เรียนด้วยบทเรียนแบบผสมผสานวิชาสื่อวัฒนธรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา มีความพึงพอใจในการเรียนในระดับมาก

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสร้างกรอบแนวคิดการเรียนแบบผสมผสาน โดยแบ่งระดับการเรียนแบบผสมผสาน (Blended Learning) ด้วยบทเรียนแบบผสมผสาน ตามกิจกรรมระดับการผสมผสาน 50:50 คือ การเรียนในห้องเรียนปกติ ร้อยละ 50 การเรียนแบบออนไลน์ ร้อยละ 50 (นพรัตน์ พลเสน, 2557) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิที่เรียนวิชา สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 ทั้งหมด 3 หมู่เรียน ดังนี้ สาขาวิทยาศาสตร์ จำนวน 1 หมู่เรียน จำนวน 30 คน สาขาภาษาอังกฤษ 2 หมู่เรียน จำนวน 84 คน จำนวนทั้งสิ้น 114 คน (มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 2559)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2559 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ วิชาที่เรียนใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลาก 1 หมู่เรียน จำนวน 30 คน จากหมู่เรียนทั้งหมด 3 หมู่เรียน (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. บทเรียนแบบผสมผสาน วิชาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการออกแบบของแอ็ดดี้ (ADDIE Model) เป็น MODEL ในการพัฒนาเครื่องมือ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ (ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2546) 1.1 วิเคราะห์ (Analysis) 1.2 ออกแบบ (Design) 1.3 พัฒนา (Development) 1.4 นำไปใช้ (Implementation) 1.5 ประเมินผล (Evaluation)

1.1 ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis) ศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งศึกษาความต้องการต่างๆ วิเคราะห์แหล่งข้อมูลที่จะใช้ในการออกแบบบทเรียนแบบผสมผสาน กำหนดวิธีการนำเสนอบทเรียน วิธีการปฏิสัมพันธ์กับบทเรียนเพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด

1.2 การออกแบบ (Design) ออกแบบโครงสร้างบทเรียน รวมทั้งพิจารณารูปแบบของการจัดการบทเรียนแบบผสมผสาน จัดลำดับความสัมพันธ์ของบทเรียนให้ครบขอบเขตของเนื้อหาแล้วนำรายละเอียด ไปเขียนบทดำเนินเรื่องเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบทเรียนต่อไป

1.3 การพัฒนา (Development) นำบทดำเนินเรื่อง (Story Board) มาสู่การพัฒนาบทเรียนแบบผสมผสานผ่าน

เครือข่าย โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการพัฒนาบทเรียน ให้มีความสามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามความต้องการ

1.4 การทดลองใช้ (Implementation) ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำบทเรียนแบบผสมผสานที่พัฒนาเสร็จสมบูรณ์ ไปใช้กับกลุ่มทดลองที่มีคุณสมบัติเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของบทเรียนในขั้นต้น และผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพโดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่าเพื่อสอบถามความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ เพื่อหาคุณภาพของบทเรียน จากนั้นจึงทำการปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.4.1 นำบทเรียนแบบผสมผสานวิชาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาที่พัฒนาขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประเมินบทเรียน WBI ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.63$, S.D. = 0.51)

1.4.2 นำบทเรียนแบบผสมผสานวิชาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญไปทดสอบใช้ (Tryout) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556)

1.4.3 การทดสอบแบบ 1: 1 (Tutorial Tryout 1:3) โดยการเลือกนักศึกษา เก่ง ปานกลาง อ่อน มาอย่างละ 1 คน รวมเป็น 3 คน มาทดสอบบทเรียนแบบผสมผสานวิชาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา จากผลการทดลองรายบุคคล พบว่าค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 65.83/70.00 แสดงว่าประสิทธิภาพของบทเรียนมีแนวโน้มไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ยังมีข้อผิดพลาดเช่น ตัวอักษรมีขนาดเล็กเกินไปการเชื่อมโยงบทเรียน มีข้อผิดพลาด

1.4.4 การทดสอบแบบกลุ่มเล็กโดยการเลือกนักศึกษา เก่ง ปานกลาง อ่อน รวมเป็น 10 คน มาทดสอบบทเรียนแบบผสมผสานวิชาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาจากผลการทดลองแบบกลุ่มเล็กพบว่า ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 71.94/74.44 มีการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นกว่าเดิมแต่ยังต่ำกว่าเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยมีข้อผิดพลาด เช่น ด้านเนื้อหาบทเรียน ด้านสีสนของบทเรียน

1.4.5 การทดสอบแบบกลุ่มใหญ่ภาคสนาม นำบทเรียนแบบผสมผสานที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรีชั้นปี 2 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จากผลการทดลองแบบทดสอบภาคสนาม พบว่าค่าประสิทธิภาพกระบวนการและค่าประสิทธิภาพผลลัพธ์มีเท่ากับ 80.33/81.25 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 สามารถนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

1.5 การประเมินผล (Evaluation) การประเมินสรุปเป็นขั้นตอนการประเมินผลการใช้บทเรียนแบบผสมผสานเพื่อหาคุณภาพของบทเรียนโดยใช้วิธีการทางสถิติต่อไป

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนแบบผสมผสานวิชาสื่อวัฒนธรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ การสร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ (Srisa-ard, 2010)

2.1 วิเคราะห์จุดประสงค์ เนื้อหาวิชา และทำตารางกำหนดลักษณะข้อสอบ การออกข้อสอบจะต้องออกตามตารางกำหนดลักษณะข้อสอบ

2.2 กำหนดรูปแบบของข้อคำถามและวิธีเขียนข้อสอบ โดยสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามที่กำหนดไว้ในตารางวิเคราะห์เพื่อให้สอดคล้อง กับเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัดตามทฤษฎีของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ข้อสอบเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ นำไปใช้จริง 40 ข้อโดยใช้เกณฑ์ ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ ค่าอำนาจจำแนก และค่าความยากง่าย

2.3 เขียนข้อสอบตามรูปแบบที่กำหนดไว้

2.4 ตรวจทานข้อสอบ นำแบบทดสอบที่สร้างเสร็จแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน หาค่าดัชนีความสอดคล้อง เลือกค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 นำไปใช้จริง 40 ข้อ (Index of Objective Congruence : IOC)

2.5 ทดลองใช้ วิเคราะห์คุณภาพ และปรับปรุงโดยนำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 ของค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.74 จัดพิมพ์แบบทดสอบฉบับจริง จำนวน 40 ข้อ

3. แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการใช้บทเรียนแบบผสมผสานจำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งระดับความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ประกอบด้วยคำถาม 15 ข้อ มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

3.1 สร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท คือ ปรับปรุง 1) พอใช้ 2) ดี 3) ดีมาก 4) ดีเยี่ยม 5) จำนวน 15 ข้อ

3.2 นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ด้านเนื้อหา ด้านการเรียนการสอน และด้านการวัดประเมินผล 5 คน ตรวจสอบการใช้ภาษาและ ความสอดคล้องโดยใช้ค่า IOC ของ โรวินลลีและแฮมเบิลตัน (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) คัดเลือกข้อคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

3.3 พิมพ์แบบสอบถามความพึงพอใจฉบับจริงจำนวน 30 ฉบับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยบทเรียนแบบผสมผสานวิชาสื่อวัฒนธรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และบทเรียนแบบผสมผสานด้านละ 3 คน รวม 6 คน โดยใช้ระยะเวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ ระหว่างเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 2560

2. เก็บรวบรวมข้อมูลผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างเป็นรายคนแล้วเปรียบเทียบคะแนนผลการทดสอบก่อนเรียนกับหลังเรียน

3. เก็บรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนด้วยบทเรียนแบบผสมผสาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพบทเรียนแบบผสมผสานวิชาสื่อวัฒนธรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการศึกษา ตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้สูตร E_1/E_2 (Ruangsawan, 2003)

2. วิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

3. เปรียบเทียบคะแนนผลการทดสอบก่อนเรียนกับหลังเรียน โดยใช้การทดสอบค่าที (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

4. วิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อสอบแต่ละข้อกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และความสอดคล้องของแบบสอบถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์การถาม โดยใช้ค่า IOC ของโรวินลลีและแฮมเบิลตัน (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

5. วิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้ KR-20 (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

6. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนด้วยบทเรียนแบบผสมผสานวิชาสื่อวัฒนธรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาประสิทธิภาพบทเรียนแบบผสมผสานวิชาสื่อวัฒนธรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพบทเรียนแบบผสมผสาน

หน่วยการเรียนรู้	ประสิทธิภาพ กระบวนการ (E_1)	ประสิทธิภาพ ผลลัพธ์ (E_2)
1.นวัตกรรมและเทคโนโลยี สารสนเทศทางการศึกษา	81.33	84.25
2.ฐานข้อมูลและเครือข่าย การเรียนรู้	81.00	
3. พัฒนาการและความเป็นมา ของเทคโนโลยีการศึกษา	80.33	
4. สื่อการเรียนการสอนและการ ออกแบบระบบการเรียนการสอน	82.33	
ค่าเฉลี่ยผลการทดสอบ	81.25	84.25

จากตารางที่ 1 พบว่า บทเรียนแบบผสมผสาน ประสิทธิภาพกระบวนการและค่าประสิทธิภาพผลลัพธ์ มีค่าเท่ากับ 81.25/84.25 แสดงให้เห็นว่าบทเรียนแบบผสมผสานมีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน กับหลังเรียนหลังการเรียนด้วยบทเรียนแบบผสมผสาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การ ทดสอบ	จำนวน นักศึกษา	คะแนน เต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	30	40	32.50	1.28	9.51*	.00
หลังเรียน	30	40	35.07	1.53		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนด้วยบทเรียน แบบผสมผสานวิชาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาแบบผสมผสาน มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ 32.50 และมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเท่ากับ 35.07 แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีความรู้เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน และผลการ ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและ หลังเรียนพบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อบทเรียนแบบ ผสมผสาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา หลังจากเสร็จสิ้นการเรียนด้วยบทเรียนบทเรียนแบบผสมผสาน จำนวน 4 หน่วย ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อบทเรียนแบบ ผสมผสานวิชาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการศึกษา

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความ หมาย
1. เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยยึดผู้เรียน เป็นสำคัญ	4.11	0.79	มาก
2. ช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของผู้เรียน	4.22	0.82	มาก
3. ทำให้มีประสบการณ์ในการใช้ เครื่องคอมพิวเตอร์มากขึ้น	4.48	0.85	มาก
4. สอนตามจุดประสงค์ของการเรียน	4.25	0.81	มาก
5. มีแหล่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่เหมาะสม เช่น การติดต่อผู้สอนกระดานแลกเปลี่ยน เรียนรู้แหล่ง เรียนรู้	3.97	0.95	มาก
6. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนติดต่อกับผู้สอนให้มี ปฏิสัมพันธ์ ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนผู้เรียน กับผู้เรียน และผู้เรียนกับสื่อ	4.02	0.95	มาก
7. นำเสนอเนื้อหาเป็นระบบ ช่วยให้ เห็นความต่อเนื่องของเนื้อหา	4.20	0.86	มาก
8. สามารถทบทวนเนื้อหาได้จนเข้าใจ ตามความสามารถของผู้เรียน	4.34	0.93	มาก
9. กิจกรรมระหว่างเรียนและการฝึกทักษะ ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเนื้อหาในบทเรียน แบบผสมผสาน	4.20	0.90	มาก
10.เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในบทเรียน แบบผสมผสาน	4.37	0.68	มาก
11. มีความสะดวกในการเข้าถึงบทเรียนหรือ การค้นหาข้อมูลต่างๆ	4.11	1.05	มาก
12. กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ในเนื้อหา ต่อต่อไป	4.00	0.87	มาก
13. ผลการประเมินต่างๆ สามารถโต้ตอบได้ทันที	4.02	0.85	มาก
14. ภาพประกอบ และภาพเคลื่อนไหว มีส่วนช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น	4.44	0.88	มาก
15. ศึกษาและทบทวนบทเรียนได้ไม่จำกัดเวลา มีอิสระในการเรียน	4.22	0.87	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.20	0.88	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก บทเรียนแบบผสมผสาน (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่นักศึกษาพึงพอใจ มาก 5 อันดับแรกได้แก่ 1) ทำให้มีประสบการณ์ในการใช้ เครื่องคอมพิวเตอร์มากขึ้น 2) ภาพประกอบ และภาพเคลื่อนไหว มีส่วนช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น 3) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในบทเรียน 4) สามารถทบทวนเนื้อหาได้จนเข้าใจ ตามความสามารถ ของผู้เรียน และ 5) ช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของผู้เรียน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48, 4.44, 4.37, 4.34 และ 4.28 ตามลำดับ)

อภิปรายผลการวิจัย

1. บทเรียนแบบผสมผสานวิชาสื่อวัตกรรมการและ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาสำหรับนักศึกษาระดับชั้น ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) 81.25/84.25 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ทั้งนี้เพราะบทเรียน ได้ดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนการพัฒนา ได้มีการ ศึกษาเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนในโรงเรียน ด้านเนื้อหา และด้านสื่อเทคโนโลยีการศึกษา ประชุมเพื่อหา ข้อสรุป เกี่ยวกับเนื้อหา สอดคล้องกับงานวิจัยของ (นพรัตน์ พลเสน, 2557) ได้พัฒนาวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนแบบผสมผสานกลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ประวัติศาสตร์ กรุงศรีอยุธยา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน บ้านหนองมะสัง ผลการวิจัยปรากฏว่า บทเรียนออนไลน์แบบ กิจกรรมกลุ่มโดยใช้วิธีการเรียนแบบผสมผสาน กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องประวัติศาสตร์ กรุงศรีอยุธยา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน บ้านหนองมะสัง มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน และ หลังการใช้บทเรียนแบบผสมผสานวิชาสื่อวัตกรรมการและ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาสำหรับนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ พบว่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนหลังการใช้บทเรียนพัฒนาบทเรียนแบบผสมผสานสำหรับ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้วยบทเรียนแบบผสมผสานวิชาสื่อวัตกรรมการและ เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการศึกษา ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปณิตา วรรณพิรุณ (2551) ได้ทำ การศึกษาและพัฒนาเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนบนเว็บผสมผสาน

โดยใช้ปัญหาเป็นหลักเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ นิสิตปริญญาบัณฑิตผลการวิจัยพบว่า นิสิตปริญญาบัณฑิตที่เรียน ตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีค่าเฉลี่ยของคะแนน การคิดอย่างมีวิจารณญาณในด้านการสรุปแบบนิรนัย การให้ ความหมาย การพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล และ การสังเกต การสรุปอุปนัย การสรุปโดยการทดสอบสมมติฐานและ การทำนาย และการนิยามและการระบุข้อสันนิษฐานสูงกว่าค่าเฉลี่ย ของคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ปณิดา สุกเอี่ยม, 2555) ได้ทำการวิจัยผลของการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน เรื่องพลเมืองดีของสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจาก การจัดการเรียนการสอน แบบผสมผสานหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่าดัชนี ประสิทธิภาพทางการเรียนของนักเรียนมีค่า 0.59 หรือร้อยละ 59 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อายุร ยิ่งขวัญเจริญ, 2556) ได้ทำ การพัฒนาบทเรียนผ่านเว็บแบบผสมผสาน เรื่องการจัดแสง การถ่ายภาพในสตูดิโอ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มี บุคลิกภาพแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนได้ค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง ที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกันระหว่างกลุ่มที่บุคลิกภาพเก็บตัวและ แสดงตัว มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการปฏิบัติการจัดแสงสำหรับการถ่ายภาพ ในสตูดิโอของกลุ่มทดลองอยู่ในเกณฑ์ดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

3. นักศึกษาที่เรียนด้วยบทเรียนแบบผสมผสานวิชา สื่อวัตกรรมการและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา มีความ พึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.20$ S.D. =0.88) ทั้งนี้ เพราะบทเรียนแบบผสมผสานวิชาสื่อวัตกรรมการและ เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการศึกษาเป็นบทเรียนที่ช่วยกระตุ้นและส่งเสริม การเรียนรู้ผู้เรียนจึงเกิดความพึงพอใจต่อบทเรียน ส่งผลให้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปณิตา วรรณพิรุณ(2551)ได้ทำการศึกษาและพัฒนาเกี่ยวกับรูปแบบ การเรียนบนเว็บผสมผสานโดยใช้ปัญหาเป็นหลักเพื่อพัฒนา การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนิสิตปริญญาบัณฑิต ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ปณิสรา จิตรประทักษ์, 2553) ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะด้วย

การเรียนรู้แบบผสมผสาน โดยภาพรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับได้ดังนี้ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านคุณภาพของบทเรียนผ่านเว็บตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของภาณุวัฒน์ ศรีไชยเลิศ(556) ได้ทำการพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสาน เรื่องการซ่อมและประกอบคอมพิวเตอร์ สำหรับนักศึกษาโปรแกรมวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสาน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.48$, $S.D.=0.53$)

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้สอนควรศึกษาคู่มือและทดลองใช้บทเรียนแบบผสมผสานวิชาสื่อวัฒนธรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาให้เข้าใจบทเรียนและลักษณะการทำงานของปุ่มต่างๆ ในบทเรียนเพื่อที่จะสามารถแนะนำนักศึกษาได้เมื่อนักศึกษาเกิดปัญหา
2. การสอนโดยใช้บทเรียนบนเครือข่าย ผู้สอนควรดูแล

เอาใจใส่และต้องศึกษาตามระยะเวลาที่กำหนดหรือนัดหมายกับผู้เรียน ถึงแม้ว่าผู้เรียนจะชอบมีความอิสระในการเรียนรู้ แต่ผู้เรียนในระดับกลางถึงอ่อนต้องการให้ผู้สอนเป็นผู้ดูแล เมื่อมีข้อสงสัยต้องการที่จะพบผู้สอนโดยทันทีเพื่อขอคำแนะนำ ผู้สอนต้องให้คำแนะนำตรงกับความต้องการของผู้เรียน และเตรียมการแก้ปัญหาในกรณีที่ผู้เรียนขาดความรับผิดชอบและไม่มีวินัยในตนเอง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างผลการเรียนบทเรียนแบบผสมผสานวิชาสื่อวัฒนธรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อศึกษากับอาจารย์ และสื่ออื่นๆ เพื่อพัฒนาการศึกษาของผู้เรียนให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ
2. ควรมีการศึกษาคุณธรรม จริยธรรมในการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
3. ควรสร้างบทเรียนแบบผสมผสานให้มีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้น เช่น แบบเกม สถานการณ์จำลอง เป็นต้น
4. ควรมีการพัฒนาบทเรียนแบบผสมผสาน ในเนื้อหาวิชาอื่นๆ ให้มีคุณภาพ และหลากหลายมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 [Phraratchabanyat kamsuksa haeng chat (chabap thi sam) Pho.So. songphanharajhasipsam]. กรุงเทพฯ : พรักหวานกราฟฟิค.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. [Kanthotsop prasitthiphap su ru chut kansop]. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย. 5(1),7-20.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2546). การออกแบบและพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์และบทเรียนบนเครือข่าย [Kan'okbaep lae phatthana botrian khomphiutae lae botrian bon khruakhai]. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นพรัตน์ พลเสน. (2557). การพัฒนาบทเรียนแบบผสมผสานกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเรื่องประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหนองมะสัง [Kanphatthana botrian baep phasomphasan klum sara kan rianru sangkhommasuksa satsana lae watthanatham ruang prawattisat krung siyutthaya samrap nakrian chan matthayommasuksa pi thi song rongrian ban nong masang]. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ). 7(3),454-463.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย [Withikan thang sathiti samrap kanwichai]. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ปณิตา วรรณพิรุณ.(2551). การพัฒนารูปแบบการเรียนบนเว็บแบบผสมผสานโดยใช้ปัญหาเป็นหลักเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนิสิตปริญญาบัณฑิต [Kanphatthana rupbaep kan rian bon wep baep phasomphasan doi chai panha pen lak phua phatthanakan khit yang mi wicharanayan khong nisit parinya bandit]. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ปนัดดา สุกเอี่ยม. (2555). ผลของการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน เรื่อง พลเมืองดีของสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 [Phon khoṅg kanchatkaṇ rian kansoṅ bæp phasomphasān ruāṅ phonlamuāṅ dī khoṅg sangkhom khoṅg nakriān chan prathomsuksā pī thī ha]. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ปานิสรา จิตรประทีป. (2553). การศึกษาผลการเรียนรู้แบบสืบเสาะด้วยการเรียนแบบผสมผสาน เรื่องประวัติศาสตร์ไทย สมัยอยุธยา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 [Kānsuksā phonkān rianrū bæp supsoṅ duāi kān rian bæp phasomphasān ruāṅ prawattisat Thai samai 'Ayutthaya samrap nakriān chan matthayommasuksā pī thī ha]. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภาณุวัฒน์ ศรีไชยเลิศ. (2556). การพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสาน เรื่อง การซ่อมและประกอบคอมพิวเตอร์ สำหรับนักศึกษาโปรแกรมวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร [Kānphatthana botriān 'iloen ning bæp phasomphasān ruāṅ kān soṅ læ prakop khoṃphiutoe samrap naksuksā prokræm wichā theknolōyī sārasonthet læ kānsūsān]. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ). 6(1),303-304.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. (2559). รายชื่อนักศึกษาที่ลงทะเบียน [Rai chū naksuksā thī longthabian]. สืบค้นเมื่อ พฤษภาคม 2559, จาก www.cpru.ac.th/cpruthai
- สุภาพรณ มาลัย, ฐิยาพร กันตธณวัฒน์ และไพฑูรย์ พิมพ์ดี. (2559). การพัฒนาบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการทบทวน เรื่อง ความรู้เบื้องต้นโปรแกรมไมโครซอฟต์เอกเซล สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ [Kānphatthana botriān phān khruākhaī 'inthoenet phua kān thopthuan ruāṅ khwāmru būangton prokræm maikhrosōp 'æksēt samrap nakriān radap prakāsanīyabat wichāchīp]. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม. 6(2),70-77.
- อายุธ ยิ่งขวัญเจริญ. (2556). การพัฒนาบทเรียนผ่านเว็บแบบผสมผสานเรื่องการจัดแสงการถ่ายภาพในสตูดิโอ สำหรับนักเรียนระดับปริญญาตรีที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน [Kānphatthana botriān phān wep bæp phasomphasān ruāṅ kānchat sæng kān thāi phap nai satudi'ō samrap naksuksā radap parinya tri thī mī bukkhalikkaphap tæktāṅ kan]. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ). 6(2),126-137.

การพัฒนาแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครู ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร

Model Development for Enhancing Competency in Measurement and Evaluation of Learning for Teachers in Schools under the Municipality of Sakon Nakhon City

ณัฐมา ไกยะฝ่าย¹ วณิกา ฉลากบาง² และ วันเพ็ญ นันทะศรี³
Nattacha Kaiyafai,¹ Wannika Chalabang² and Wanpen Nantasee³

Article History

Received : November 21, 2018

Revised : December 19, 2018

Accepted : December 19, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร ประกอบด้วย (1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) นำร่างรูปแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คนประเมิน และระยะที่ 2 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็น ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร ปีการศึกษา 2560 จำนวน 108 คน ซึ่งได้มาด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้นแบบไม่เป็นสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.23-0.85 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ (1) ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างสมรรถนะของครู ประกอบด้วย 5 ปัจจัย คือ (1.1) การสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด (1.2) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (1.3) ความพร้อมและความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองของครู (1.4) การนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา และ (1.5) ความเชี่ยวชาญของวิทยากร (2) ขอบข่ายสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มี 3 ด้าน คือ (2.1) ด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง (2.2) ด้านการนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และหลักสูตร และ (2.3) ด้านการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ (3) กระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มี 4 ขั้นตอน คือ (3.1) ขั้นการสำรวจความต้องการ (3.2) ขั้นการวางแผนกำหนดเป้าหมาย (3.3) ขั้นการดำเนินการเสริมสร้างจำแนกเป็น การเสริมสร้างโดยองค์กร และการเสริมสร้างโดยตนเอง และ (3.4) ขั้นการประเมินผล (4) ผลการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย (4.1) ครูมีความรู้ความเข้าใจในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (4.2) ครูมีทักษะในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และ (4.3) ครูมีเจตคติที่ดีต่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 2) รูปแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.28$, S.D. = 0.45)

คำสำคัญ : การเสริมสร้าง ; สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผล ; เทศบาลนครสกลนคร ; การพัฒนารูปแบบ

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษาระดับปริญญาโท คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, Master's Student in Educational Administration Innovation, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

^{2,3} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, Assistant Professor, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

ABSTRACT

The objectives of this study were to develop a model and verify its appropriateness for enhancing competency in measurement and evaluation of learning for teachers in schools under the Municipality of Sakon Nakhon City. The study was conducted in 2 phases. Phase 1: development of a model for enhancing competency in measurement and evaluation of learning for teachers in schools under the Municipality of Sakon Nakhon City comprising: (1) study of relevant concepts, theories, documents and research, (2) assessment of the developed model for enhancing competency in measurement and evaluation of learning by 5 experts. Phase 2: verification of the appropriateness of developed model. The sample used was school administrators and teachers at schools under the Municipality of Sakon Nakhon City in academic year 2017 totaling 108 people who were selected by disproportionate stratified random sampling. The tool used in data collection was a 5-level rating scale questionnaire whose IOC indexes ranged between 0.80 and-1.00, discrimination power values ranged between 0.23 and-0.85, and entire reliability coefficient was 0.97. Statistics used in data analysis were mean and standard deviation.

Findings of the study revealed as follows. 1) The model for enhancing competency in measurement and evaluation of learning for teachers under the Municipality of Sakon Nakhon City comprises 4 components, namely: (1) 5 factors contributing to success in enhancing competency of teachers: (1.1) support from original affiliation, (1.2) school administrator's leadership, (1.3) readiness and commitment to self-development of teachers, (1.4) supervision of school administrator, and (1.5) expertise of lecturer; (2) a scope of competency in measurement and evaluation of learning comprising 3 aspects: (2.1) authentic measurement and evaluation, (2.2) implementation of evaluation results to improve the learning management and curriculum, and (2.3) creating learning evaluation tools and finding their quality; (3) procedure for enhancing competency in measurement and evaluation of learning comprising 4 steps: (3.1) needs survey, (3.2) planning and targeting, (3.3) enhancing procedure as classified into enhancing by organization and enhancing by self, and (3.4) evaluation; (4) results of enhancing competency in measurement and evaluation of learning comprising: (4.1) teachers having knowledge and understanding in measurement and evaluation of learning, (4.2) teachers having skills in measurement and evaluation of learning, and (4.3) teachers having good attitude towards measurement and evaluation of learning. 2) The model for enhancing competency in measurement and evaluation of learning for teachers in schools under the Municipality of Sakon Nakhon City as a whole was appropriate at high level ($\bar{x}$ = 4.28, S.D. = 0.45).

Keywords : Enhancing ; Competency in Measurement and Evaluation ; Municipality of Sakon Nakhon City ; Model Development

บทนำ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญ และเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียน การสอน ช่วยให้ครู ได้ข้อมูลสารสนเทศที่จะนำไปปรับเปลี่ยนการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน เพื่อสะท้อนให้เห็นคุณภาพของครูที่จะส่งเสริมสนับสนุน ให้นักเรียนเกิดการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ อย่างไรก็ตามการวัด

และประเมินผลยังเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขพัฒนาอย่าง ต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวัดและประเมินผลในระดับชั้นเรียน ที่ครูยังมีการปฏิบัติที่คลาดเคลื่อน ไม่เป็นไปตามแนวทางการวัด และประเมินผลของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น การใช้แบบ ทดสอบมากกว่าการวัดและประเมินตามสภาพจริง การมีทัศนคติ ที่ไม่ดีต่อการประเมิน การขาดความมั่นใจในวิธีการประเมิน (สุวิมล ว่องวานิช, 2550) ดังนั้นกล่าวได้ว่า การวัดและประเมินผล

เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการที่ได้รับความสำคัญในฐานะช่วยปรับปรุงการเรียนการสอน และตัดสินผลการเรียนเพื่อตรวจสอบว่า ผู้เรียนได้พัฒนาไปตามหลักสูตรกำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่ได้ดีที่สุดคือครูผู้สอน ในการประเมินผลการเรียนนั้น ผู้สอนสามารถกระทำได้ ทุกขั้นตอนของการเรียนการสอนตั้งแต่ก่อนเริ่มเรียน ระหว่างเรียนและหลังการเรียน โดยอาจใช้การประเมินความก้าวหน้า เพื่อทราบพัฒนาการและปรับปรุงการเรียนรู้อีกหรือประเมินเพื่อการตัดสินคุณค่าของการเรียนรู้ของผู้เรียน (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2559) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง โดยจะต้องครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ ลักษณะนิสัย และคุณธรรม โดยเน้นที่การพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากการสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบงานด้านวิชาการของเทศบาลนครสกลนคร ได้แก่ ศึกษาธิการ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าวิชาการ และหัวหน้างานวัดผล ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร เกี่ยวกับการจัดการศึกษาประจำปีการศึกษา 2558 พบว่า ปัญหาที่จำเป็นต้องแก้ไขเร่งด่วน คือ ด้านวิชาการโดยเฉพาะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูผู้สอน ประเด็นที่เป็นปัญหา คือ ครูมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการวัดและประเมินผลไม่เพียงพอ ครูไม่ได้วางแผนในการวัดและประเมินผลล่วงหน้า ครูไม่มีทักษะในการสร้างเครื่องมือในการวัดผลแบบอื่นๆ นอกจากข้อสอบ และครูไม่ได้นำผลการประเมินไปใช้ให้เกิดประโยชน์เต็มที่ (สัมภาษณ์ 30 กันยายน 2559) จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติงานด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้เป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาที่จะต้องมีการบริหารและการจัดการควบคู่กันไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องดำเนินการไปในทิศทางและมาตรฐานเดียวกัน สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพผู้เรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนคุณภาพผู้เรียน และคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา ผู้ศึกษาในฐานะครูปฏิบัติการสอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร จึงมีความสนใจที่จะนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นแนวทางในการพัฒนาให้ครูมีสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และส่งผลต่อไปยังคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. พัฒนารูปแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร

2. ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร

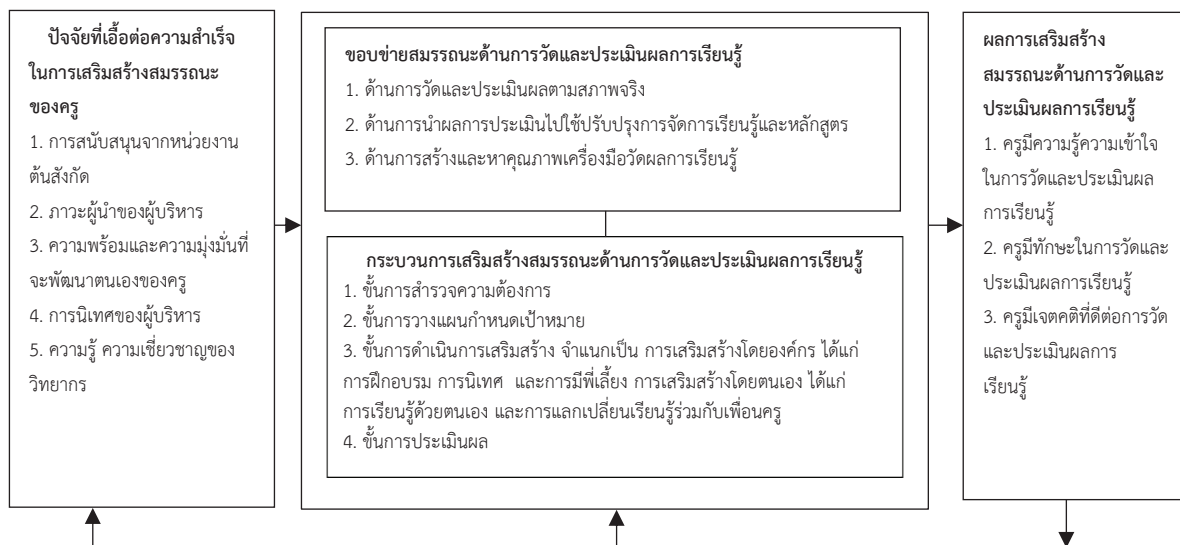
สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ดังนี้ รูปแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างสมรรถนะของครู จาก สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) พรชัย เจดามาน (2556) เพิ่มสกุล เล็กสรเสรี (2558)
2. ศึกษาขอบข่ายสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้ยึดสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
3. ศึกษากระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้จาก ชูชัย สมิตไกร (2554) Silanoi et al (2011) Heneman, Schwab, Fossum & Dyer (1983) Werner & Devimone (2006) Nicole, Tracey & Anne (2014)
4. ศึกษาผลการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้จาก สุรติยาพร ทองอึ้ง (2556) ได้กรอบแนวคิดการพัฒนารูปแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 พัฒนารูปแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครู ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร ประกอบด้วย 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ 2) นำร่างรูปแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ว่าต้องมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป

ระยะที่ 2 ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร จำนวน 4 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนเทศบาล 1 “เชิงชุมประชาชนกุล” โรงเรียนเทศบาล 2 “เชิงชุมอนุชนวิทยา” โรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาล 3 “ยุติธรรมวิทยา” และโรงเรียนเทศบาล 4 “รัฐประชานุเคราะห์” ปีการศึกษา 2560 จำนวน 131 คน (สำนักงานศึกษาเทศบาลนครสกลนคร, 2560) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร ปีการศึกษา 2560 จำนวน 108 คน กลุ่มตัวอย่างใช้การ

สุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) แบบไม่เป็นสัดส่วน ใช้สถานภาพตำแหน่งเป็นชั้น คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงจำนวน 10 คน และครูผู้สอนใช้วิธีสุ่มแบบง่ายโดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 80 ของจำนวนครูในแต่ละโรงเรียนได้ จำนวน 98 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 แบบประเมินองค์ประกอบของรูปแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร

ระยะที่ 2 แบบสอบถาม จำแนกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา สถานภาพตำแหน่ง กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอน และประสบการณ์ในการสอน มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.23–0.85 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำร่างรูปแบบส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประเมินองค์ประกอบของรูปแบบ

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามและเก็บด้วยตนเอง ในระหว่าง เดือนธันวาคมพ.ศ.2560 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2561 ได้รับกลับคืนทุกฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการ ดังต่อไปนี้ นำร่างรูปแบบ ที่ได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิมาตรวจสอบความเรียบร้อย และนำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

ระยะที่ 2 นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาตรวจสอบ ความเรียบร้อยแล้วนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปลงรหัสและนำไป วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังนี้ 4.51-5.00 คือมีความเหมาะสมมากที่สุด 3.51-4.50 คือมีความเหมาะสมมาก 2.51-3.50 คือมีความเหมาะสม ปานกลาง 1.51-2.50 คือมีความเหมาะสมน้อย 1.00-1.50 คือ มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนคร สกลนคร ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ปัจจัยที่เอื้อ ต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างสมรรถนะของครู ประกอบด้วย การสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความพร้อมและความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองของครู การนิเทศ ของผู้บริหารสถานศึกษา และความรู้ความเชี่ยวชาญของวิทยากร 2) ขอบข่ายสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย ด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ด้านการ นำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และหลักสูตร และด้านการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ 3) กระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการสำรวจความต้องการ ขั้นการวางแผน กำหนดเป้าหมาย ขั้นการเสริมสร้าง จำแนกเป็น การเสริมสร้าง โดยองค์กร ได้แก่ การฝึกอบรม การนิเทศ และการมีพี่เลี้ยง และการเสริมสร้างโดยตนเอง ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนครู และขั้นการประเมินผล และ 4) ผลการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย ครูมีความรู้ความเข้าใจในการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ ครูมีทักษะในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และครู

มีเจตคติที่ดีต่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และผลการประเมิน องค์ประกอบของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสม ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$, S.D. = 0.12) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินองค์ประกอบของรูปแบบเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครู ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนครโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

องค์ประกอบ	n = 5		
	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1. ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างสมรรถนะของครู	4.78	0.13	มากที่สุด
2. ขอบข่ายสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.76	0.03	มากที่สุด
3. กระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.86	0.15	มากที่สุด
4. ผลการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.80	0.03	มากที่สุด
โดยรวมเฉลี่ย	4.80	0.12	มากที่สุด

2. รูปแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมิน การเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร มีความเหมาะสมโดยรวมในระดับมาก ($\bar{x} = 4.28$, S.D. = 0.45) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบเพื่อ เสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สำหรับครูในโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสกลนคร

องค์ประกอบ	n = 108		
	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1. ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างสมรรถนะของครู	4.23	0.51	มาก
2. ขอบข่ายสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.33	0.46	มาก
3. กระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.29	0.46	มาก
4. ผลการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.31	0.51	มาก
โดยรวมเฉลี่ย	4.28	0.45	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างสมรรถนะของครู ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความพร้อมและความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองของครู การนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา และความรู้ความเชี่ยวชาญของวิทยากร องค์ประกอบที่ 2 ขอบข่ายสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ด้านการนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และหลักสูตร และด้านการสร้างและ หาคุณภาพเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการสำรวจความต้องการ ขั้นการวางแผนกำหนดเป้าหมาย ขั้นการเสริมสร้างจำแนกเป็น การเสริมสร้างโดยองค์กร ได้แก่ การฝึกอบรม การนิเทศ การมีพี่เลี้ยง และการเสริมสร้างโดยตนเอง ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนครู ขั้นการประเมินผล และองค์ประกอบที่ 4 ผลการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ได้แก่ ครูมีความรู้ความเข้าใจในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ครูมีทักษะในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และครูมี เจตคติที่ดีต่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีเชิงระบบ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยนำเข้าที่เอื้อต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างสมรรถนะของครูและ มีกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามขอบข่ายสมรรถนะที่กำหนด ส่งผลให้ครูได้รับการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) กล่าวว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการพัฒนาประกอบด้วย กำหนดนโยบายชัดเจน ชี้แนะ สนับสนุนสื่ออุปกรณ์ งบประมาณ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการมีการนิเทศ ติดตามการพัฒนา และครูมีความตั้งใจมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง และยังสอดคล้องกับ ชูชัย สมธิโก (2554) ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาบุคลากรว่าประกอบด้วยการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ การสำรวจและการกำหนดความต้องการในการพัฒนาบุคลากร การวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์วิธีการและระยะเวลาของการพัฒนา ดำเนินกิจกรรมการพัฒนา และการประเมินผล นอกจากนี้ยังสอดคล้อง ศรีประไพพร พลเยี่ยม และสมใจ ภูมิพันธ์ (2558) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

ที่แสดงออกให้ครูได้เห็นว่ามีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาโรงเรียนทางด้านวิชาการ การแสดงออกถึงความรู้ด้านวิชาชีพ ประสบการณ์ และส่งเสริมครูให้มุ่งหาความรู้เพื่อพัฒนางานด้านวิชาการ ส่งผลให้ครูเกิดความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานหรือพัฒนาตนเองตามไปด้วย

2. รูปแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร มีความเหมาะสมในระดับมาก แสดงว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในการนำไปเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครูฯ ทั้งนี้เพราะรูปแบบได้สร้างขึ้นตามหลักวิชาการ มีการศึกษาเอกสาร งานวิจัยและได้รับการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อนำไปให้ผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้สอน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยตรงพิจารณาองค์ประกอบและรายละเอียดในแต่ละด้าน ต่างก็เห็นว่ามีความเหมาะสม สอดคล้องกับ ชาญศึก เล็บครุฑ (2557) ได้ทำการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะวิชาชีพครูด้านวัดและประเมินผลการศึกษา ที่กล่าวว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นศึกษาจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ นักศึกษา และครูผู้สอนซึ่งผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเหมาะสมมาก

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครู ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร มีความเหมาะสมในระดับมาก ดังนั้นโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนครจึงควรนำรูปแบบดังกล่าวไปปรับใช้ตามความเหมาะสมกับบริบทโรงเรียนของตน

2. จากผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างสมรรถนะของครู ดังนั้นครูจะต้องพัฒนาตนเองด้วยการตั้งใจมุ่งมั่นที่จะทำหน้าที่ในการวัดและประเมินผล เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี ซึ่งจะช่วยให้ครูทำหน้าที่ของตนได้อย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ผู้บริหารในฐานะผู้รับผิดชอบการนิเทศภายในของโรงเรียนจะต้องเป็นผู้นำในการดำเนินงานวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ โน้มน้าวจูงใจให้ครูปฏิบัติงานด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ รวมทั้งให้คำแนะนำและปฏิบัติต่อครูอย่างให้เกียรติในการจัดการเรียนการสอนและสรุปผลการนิเทศ เพื่อเป็นข้อมูลการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลในการนำรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปทดลองใช้

2. ควรทำวิจัยเพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูเพื่อตรวจสอบและยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชูชัย สมितिไกร. (2554). *การฝึกอบรมบุคลากรในองค์การ* [Kān fuk 'ōprom bukkhalakōṇi nai 'ongkān]. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* [Kānwichai buāngton]. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- พรชัย เจดามาน. (2556). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์* [Kānphatthana sapphayakōṇi manut]. สืบค้นเมื่อ สิงหาคม 2559, จาก <http://www.oknation.net/blog/jedaman>.
- เพิ่มสกุล เล็กสรเสรีญ. (2558). 7 ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดอบรม/สัมมนา [chēt patchai sū khwāmsamret nai kānchat 'ōprom / sammana]. สืบค้นเมื่อ สิงหาคม 2559, จาก [http:// www.trainingdesign.net/](http://www.trainingdesign.net/).
- ลัดดา ศิลาน้อย และคณะ. (2554). รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน [Rupbāep kānboṛihān chatkān phūa phatthana wichāchīp khru nai phūmiphak tawan'ōk chiāng nūa tōṇi bon]. *วารสารวิจัย มข.* 16(3), 281-291.
- ศรีประไพ พลเยี่ยม และ สมใจ ภูมิพันธ์. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ [Khwāmsamphan rawāng phāwa phū nam thāng wichākān khoṅg phūboṛihān sathan suksā kap prasitthiphāp kānsōṅ khoṅg khru sangkat samnakngān khēt phūnthī kānsuksā prathom suksā bung kān]. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม.* 5(3), 48-55.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). *ทฤษฎีการประเมิน* [Thritsadi kānpramāen]. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมัย วงศ์พาน, อัครพงศ์ ภูติยา, สุวพัชร อุปพงศ์ และวราวุฒิ บุรีมาต. (2559, 30 กันยายน). *ศึกษานิเทศก์, ผู้บริหารสถานศึกษา, หัวหน้างานวิชาการ และหัวหน้างานวัดผล* [Suksānithet, phūboṛihān sathan suksā, huānā ngān wichākān lāe huānā ngān watphon [samphat] [สัมภาษณ์].
- สำนักงานศึกษาเทศบาลนครสกลนคร. (2560). *โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครสกลนคร* [Rongriān nai sangkat thetsabān nakhōṅ sakon nakhōṅ]. สืบค้นเมื่อ มีนาคม 2560, จาก <http://www.sakoncity.go.th/>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)* [Khoṣānce kanpatirū kānsuksā nai thotsawat thī sōṅg (Phā.Sō. sōṅgphanhāṛōṇihasipsōṅg - sōṅgphanhāṛōṇihoksip 'et)]. กรุงเทพฯ : פרקיהןגרפיק.
- สุรติยาพร ทองอ่ำ. (2556). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดผลประเมินผลตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับครูในสังกัดเทศบาลนครสกลนคร* [Rupbāep kānphatthana samatthana dān kān watphon pramāenphon tān laksut kēn klāng kānsuksā naphūn thān Phutthasakkarat sōṅgphanhāṛōṇihasip 'et samrap khru nai sangkat thetsabān nakhōṅ sawan]. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สุวิมล ร่องวานิช. (2550). *วิจัยในชั้นเรียน* [Wichai nai chan riān]. กรุงเทพฯ : อักษรไทย.
- หาญศึก เล็บครุฑ. (2557). *การพัฒนาแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะวิชาชีพครูด้านวัดและประเมินผล การศึกษา ในเอกสารการประชุมวิชาการคุรุศาสตร์อุตสาหกรรมระดับชาติ* [Kānphatthana rūpbāep kān riān kānsōṅ phūa songscēm samatthana wichāchīp khru dā nawat lāe pramāenphon kānsuksā nai 'ekkasān kān prachum wichākān kharusat 'utsahakam radap chat]. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

อพันธ์ พูลพุดธา. (2560). การพัฒนาสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
กรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม [Kāṇphatthana samatthana kāṇ wat læ pramœṇphon kāṇ
rīānrū khōṅ naksuksa fuk prasopkāṇ wichāchīp khru kōṛānī mahāwitthayalai ratchaphat Maha
Sarakhām]. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Heneman, H. G., Schwab, D. P., Fossum, J. A., & Dyer, L. D. (1983). *Personnel/Human Resource Management*.
Illinois : Irwin.

การบริหารพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อสร้างพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อ
กรณีศึกษาโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) และโรงเรียนกลุ่มเครือข่าย
ทุ่งเทินโมเดล จังหวัดศรีสะเกษ

The Management of Creative Space for Building Democratic Citizenship
Through Media Literacy: The Case Study of Mueang Khong
(Khongkha Withaya) School and Thung Thoen Model
Network Group School, Sisaket Province

พวงชมพู ไชยอาลา แสงรุ่งเรืองโรจน์
Phuangchompu Chaiala Sangrungruengroj

Article History

Received : June 14, 2018

Revised : November 26, 2018

Accepted : November 26, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การบริหารพื้นที่สร้างสรรค์ของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) และโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล เพื่อให้นักเรียนเป็นพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อ และ 2) ลักษณะการเป็นพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) และโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและแบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ครั้งนี้ได้แก่ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการตั้งอีสานด้อมโฮม เครือข่ายศรีสะเกษติดยิ้ม จำนวน 8 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารและครู จำนวน 139 คน และนักเรียน จำนวน 1,651 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) และโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นตามวิธีของครอนบาค เท่ากับ 0.85 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า 1) โรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) ใช้กลยุทธ์ด้านหลักสูตร กลยุทธ์ด้านบุคลากร และกลยุทธ์ ด้านชุมชน โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลใช้กลยุทธ์ด้านหลักสูตรและกลยุทธ์ด้านชุมชนในการบริหารการดำเนินงานของพื้นที่สร้างสรรค์ 2) นักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) มีการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.76 มีความรู้เท่าทันสื่อในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.98 มีความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.98 ส่วนนักเรียนโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล มีการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.98 มีการรู้เท่าทันสื่อในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.23 มีความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.19

คำสำคัญ : การบริหารพื้นที่สร้างสรรค์ ; การรู้เท่าทันสื่อ ; พลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อ

ABSTRACT

The objectives of this research were to study: 1) to investigate the management of creative space for building democratic citizenship through media literacy in Mueang Khong (Khongkha Withaya) School and Thung Thoen Model Network Group School, Sisaket province, and 2) to examine the characteristics of democratic citizens who have media literacy among students at Mueang Khong (Khongkha Withaya) School and Thung Thoen Model Network Group School. The study was mixed methods research consisting of collecting data from the focus group discussion and questionnaire. The population of this study was 8 schools which participated in the 'So Good, Isan Grouping' project in Sisaket Tid Yim Network, comprising 139 administrators and teachers, and 1,651 students. A sample selected by purposive sampling was Mueang Khong (Khongkha Withaya) School and Thung Thoen Model Network Group School. The instrument used was a questionnaire which had a reliability value of 0.85 according to the Cronbach's alpha coefficient.

Findings of the study were as follows. 1) Mueang Khong (Khongkha Withaya) School used the curriculum, personnel and community strategies and Thung Thoen Model Network Group School used the curriculum and community strategies in the management of creative space. 2) Students of Mueang Khong (Khongkha Withaya) School used learning media at high level with an average of 3.76, had media literacy at high level with an average of 3.98, and had democratic citizenship at high level with an average of 3.98. Students of Thung Thoen Model Network School Group used learning media at high level with an average of 3.98, had media literacy at high level with an average of 4.23, and had democratic citizenship at high level with an average of 4.19.

Keywords : Management of Creative Space ; Media Literacy ; Democratic Citizenship through Media Literacy

บทนำ

จากสถานการณ์ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนเป็นอย่างมาก เด็กและเยาวชนเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เนื่องจากระบบครอบครัว ระบบการศึกษา กระบวนการการเรียนรู้และการถ่ายทอดทางสังคมแบบในอดีตก้าวไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดช่องว่างของการถ่ายทอดการเรียนรู้ เด็กเยาวชนใช้เวลาอยู่กับสื่อมากกว่าอยู่ในห้องเรียน นอกจากนั้นยังมีสื่อที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของเด็กเยาวชนเผยแพร่อย่างรวดเร็วกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อใหม่ ที่หลอมรวมสื่อรูปแบบต่างๆ เข้าด้วยกันจนยากแก่การควบคุม กำกับดูแล ในขณะเดียวกันนอกจากเด็กและเยาวชนจะเป็นผู้รับสารแล้ว ยังสามารถพัฒนาตนเองไปเป็นผู้ส่งสาร แต่ด้วยความจำกัดด้านทักษะและประสบการณ์ชีวิต รวมทั้งขาดพื้นฐานความรู้ความเข้าใจไม่เท่าทันสื่อ จึงทำให้สารที่เด็กและเยาวชนสื่อออกไปนำไปสู่การสร้างปัญหา ด้านสุขภาพ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, 2559)

อย่างไรก็ตามตลอดระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมาโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง

ได้จัดกิจกรรม Friday is Flyday ขึ้นทุกวันศุกร์ตลอดทั้งวันเพื่อให้ นักเรียนได้มีอิสระในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง บนฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างอิสระ รวมถึงโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสขนาดเล็กก็ได้จัดกิจกรรมทุ่งเทินบะหมี่เกี๊ยว เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ทั้งสองโรงเรียนได้นำแนวคิดพื้นที่สร้างสรรค์ซึ่งเป็นแนวคิดที่เน้นการสร้างพื้นที่ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างสร้างสรรค์โดยมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย คือ ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน รวมทั้งแนวคิดพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งสร้างพลเมืองที่สามารถรับรู้ข่าวสารอย่างมี วิจารณญาณ และการใช้สื่อทุกประเภทอย่างถูกต้องเหมาะสม พร้อมทั้งสามารถนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางที่ถูกต้องมาเป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงาน ซึ่งผู้วิจัยเล็งเห็นว่ากระบวนการดังกล่าวสามารถใช้เป็นแนวทาง แก้ไขปัญหาที่เด็กและเยาวชนกำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน

ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาการบริหารพื้นที่ สร้างสรรค์ของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) และโรงเรียนกลุ่ม เครือข่ายทุ่งเทินโมเดลเพื่อทำให้นักเรียนเป็นพลเมืองวิถีประชาธิปไตย

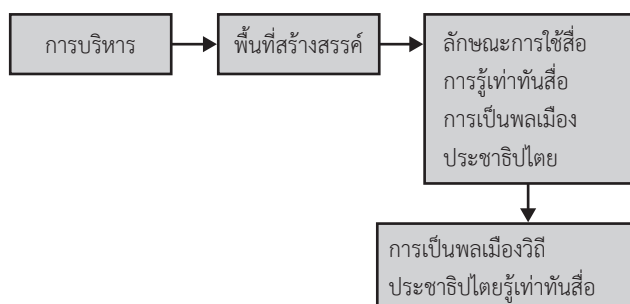
รู้เท่าทันสื่อ รวมทั้งลักษณะการเป็นพลเมืองวิถีประชาธิปไตย รู้เท่าทันสื่อของนักเรียนทั้งสองโรงเรียน ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จะทำให้โรงเรียนอื่นสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อให้นักเรียนเป็นพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อในโรงเรียนของตนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารพื้นที่สร้างสรรค์ของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) และโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล เพื่อให้ให้นักเรียนเป็นพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อ
2. เพื่อศึกษาลักษณะการเป็นพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) และโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก, 2555) ที่กล่าวว่าพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กคือพื้นที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ อย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดพัฒนาการตามวัยโดยการมีส่วนร่วมของเด็ก ครอบครัว ชุมชน รวมทั้งได้นำแนวคิดประเภทของงานบริหารการศึกษา (จอมพงศ์ มงคลวนิช, 2555) ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานธุรการ การบริหารงานบุคคล การบริหารกิจการนักเรียน และการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นกรอบ ในการศึกษาการบริหารพื้นที่สร้างสรรค์เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาพื้นที่สร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน และแนวคิดพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อที่กล่าวถึงการเป็นพลเมืองที่มีลักษณะการใช้สื่ออย่างมีวิจารณญาณ มีความรู้เท่าทันสื่อ สามารถวิเคราะห์ ตีความ ประเมินประโยชน์และโทษในการใช้สื่อ มีความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่เคารพสิทธิและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่หลากหลาย สามารถใช้สื่อเพื่อต่อรองอำนาจและเปลี่ยนแปลงสังคมให้เกิดความยุติธรรม (โสภิตา วีรกุลเทวัญ, 2561) เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการดีจังอีสานดุ่มโฮม เครือข่ายศรีสะเกษติดิยม จำนวน 8 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารและครู จำนวน 139 คน และนักเรียน จำนวน 1,651 คน

กลุ่มเป้าหมาย คือ โรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) และโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่ผู้รับผิดชอบโครงการประเมินว่าประสบความสำเร็จในการบริหารพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อสร้างนักเรียนให้เป็นพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อ โดยโรงเรียน เมืองคง (คงคาวิทยา) ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 1 คน ครูจำนวน 19 คน นักเรียน จำนวน 358 คน โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน ครู จำนวน 27 คน นักเรียน จำนวน 162 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ใช้แนวคำถามเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารพื้นที่สร้างสรรค์กับผู้บริหารสถานศึกษาและครู และแนวคำถามเดียวกับแบบสอบถามกับนักเรียน เพื่อเป็นการยืนยันคำตอบและเหตุผลที่ได้จากแบบสอบถาม
2. แบบสอบถามมี 4 ส่วนคือส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ และ ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ผู้วิจัยได้หาความตรง (Validity) ของแบบสอบถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.85

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1-30 พฤศจิกายน 2560 ดังนี้

1. การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน ถกประเด็นปัญหาในประเด็นการบริหารพื้นที่สร้างสรรค์กับกลุ่มผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) และโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล ประเด็นการเรียนรู้และการเป็นพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อ กับกลุ่มนักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) และนักเรียนโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล

2. การแจกแบบสอบถาม ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามไปยังนักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) จำนวน 182 คน และนักเรียนโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล จำนวน 86 คน โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 268 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มมาตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วยวิธีเก็บข้อมูลแบบสามเส้า จากนั้นทำการวิเคราะห์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์การศึกษา และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการเขียนบรรยายผลและข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาแจกแจงความถี่ และการหาค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ การรู้เท่าทันสื่อและการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยนำมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาพื้นที่สร้างสรรค์ของโรงเรียนที่ได้รับผู้รับผิดชอบโครงการประเมินว่าประสบความสำเร็จในการบริหารพื้นที่สร้างสรรค์ สรุปได้ดังนี้

1.1 โรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) ใช้กลยุทธ์ด้านหลักสูตร กลยุทธ์ด้านบุคลากร และกลยุทธ์ด้านชุมชนเพื่อสร้างนักเรียนให้เป็นพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อ ดังนี้

กลยุทธ์ด้านหลักสูตร โรงเรียนใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้โดยครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นที่จะศึกษา โดยครูจะมีตัวชี้วัดผลการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้แกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการในแต่ละระดับชั้นเรียน และเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรม ผู้เรียนจะต้องใช้วงล้อถอดบทเรียนด้วยการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของตนเองที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมนั้น

กลยุทธ์ด้านบุคลากร ผู้บริหารได้ชี้แจงครูผู้สอนให้เกิดความเข้าใจว่ากิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนในโครงการ Friday is Flyday สามารถเชื่อมโยงเข้ากับตัวชี้วัดการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการในแต่ละระดับชั้นเรียนทั้งหมด รวมถึงการสื่อสารกับหน่วยงานผู้ประเมินภายนอกเพื่อเชื่อมโยงให้เห็นตัวชี้วัดร่วมกัน และในขณะเดียวกันก็ลดภาระงานด้านเอกสารของผู้สอนจาก การให้ผู้สอนจัดทำแผนการสอนที่มีความยาวประมาณ 1 หน้ากระดาษ A4 ที่ระบุเฉพาะประเด็นสำคัญเท่านั้น

กลยุทธ์ด้านชุมชน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะปราชญ์ชุมชน ผ่านการเสนอชื่อเพื่อเข้ามาถ่ายทอดความรู้ในแต่ละกิจกรรมจากครูและนักเรียน ซึ่งปราชญ์ที่เข้ามาถ่ายทอดความรู้ไม่ได้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในชุมชนทุกครั้ง ดังนั้นจึงเป็นการกระจายบทบาทการเป็นปราชญ์ให้กับสมาชิกในชุมชน นอกจากนั้น การเข้ามามีบทบาทของปราชญ์แล้วยังสร้างความรู้สึกรักภูมิใจและ

ความรู้สึกรักผูกพัน เป็นการเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนมีเพิ่มมากยิ่งขึ้น

1.2 โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลโครงการทุ่งเทินบะหมี่เกี๊ยวมีการใช้กลยุทธ์ด้านหลักสูตรและกลยุทธ์ด้านชุมชนเพื่อสร้างนักเรียนให้เป็นพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อ ดังนี้

กลยุทธ์ด้านหลักสูตร โรงเรียนได้ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาเน้นงานบริการ ส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาเน้นการผลิตและการขาย

กลยุทธ์ด้านชุมชน โครงการทุ่งเทินบะหมี่เกี๊ยวได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเป็นหลัก เนื่องจากเป็น ภูมิปัญญาของชุมชน ซึ่งโรงเรียนสนับสนุนให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของบะหมี่เกี๊ยวที่เป็นเอกลักษณ์ด้านอาชีพและความขยันขันแข็งที่บรรพบุรุษสร้างให้ลูกหลานได้สืบทอด มีการร่วมกับมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก นำนักเรียนร่วมผลิตภาพยนตร์สั้นเพื่อแสดงให้เห็นว่าอาชีพบะหมี่เกี๊ยวเป็นอาชีพที่ผู้ปกครองทำเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว รวมทั้งการถ่ายทำมิวสิกวิดีโอเพลงทุ่งเทินบะหมี่เกี๊ยว โดยสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ให้ข้อมูลแก่ผู้แสดง

2. ผลการศึกษาลักษณะการเป็นพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อ สรุปได้ดังนี้

2.1 นักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) มีการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงระหว่างผู้สอนกับสื่ออินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์การสอน ส่วนนักเรียนโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลมีการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงระหว่างผู้สอนกับผู้ปกครองและสื่อกระจายเสียง โดยนักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) มีการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.76 ส่วนนักเรียนโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล มีการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.98 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานลักษณะ การใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) และโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล

ลักษณะการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้	โรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)			โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล		
	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
การเรียนรู้จากผู้สอน	4.26	1.03	มาก	4.31	0.69	มาก
การเรียนรู้จากสื่ออินเทอร์เน็ต	4.08	1.16	มาก	3.43	0.89	ปานกลาง

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลักษณะการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้	โรงเรียนเมืองคง (คงคาวិทยา)			โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
การเรียนรู้จากผู้ปกครอง	3.94	1.10	มาก	4.17	0.77	มาก
การเรียนรู้จากสื่อกระจายเสียง	2.80	1.30	ปานกลาง	4.13	0.70	มาก
การเรียนรู้จากเพื่อน	3.71	1.25	มาก	3.83	0.81	มาก
รวม	3.76	1.17	มาก	3.98	0.77	มาก

2.2 นักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) มีการค้นหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนมีการเรียนรู้ในประเด็นที่หลากหลาย ส่วนนักเรียนโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลมีตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้องก่อนนำเสนอ เนื่องจากลักษณะกิจกรรมในพื้นที่สร้างสรรค์คือการทำบะหมี่เกี๊ยวเพื่อจำหน่าย ซึ่งหากมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นย่อมส่งผลเสียให้เห็นอย่างชัดเจน นักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) มีการรู้เท่าทันสื่อในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.11 ส่วนนักเรียนโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล มีการรู้เท่าทันสื่อในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.23 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ลักษณะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) และโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล

ลักษณะการรู้เท่าทันสื่อ	โรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)			โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ความสามารถในการค้นหาข้อมูลที่หลากหลาย	4.36	1.00	มาก	4.21	0.87	มาก
สื่อมีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของตนเอง	4.15	1.10	มาก	4.35	0.81	มาก
การตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนนำไปใช้	3.82	1.18	มาก	4.40	0.69	มาก
รวม	4.11	1.09	มาก	4.23	0.79	มาก

2.3 นักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) มีความเคารพและเชื่อมั่นในคุณค่าของผู้อื่นและมีทักษะการเข้าใจผู้อื่นเนื่องจากกิจกรรมในพื้นที่สร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่มอบหมายให้นักเรียนรู้จักการทำงานเป็นทีม ส่วนนักเรียนโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล มีความสามารถในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เนื่องจากกิจกรรมในพื้นที่สร้างสรรค์คือการทำบะหมี่เกี๊ยวเพื่อจำหน่าย ซึ่งต้องมีการวางแผน การปฏิบัติงาน และการประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในส่วนของ การบริหารต้นทุนและกำไรโดยนักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) มีลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.98 ส่วนนักเรียนโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล มีลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.19 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ของนักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) และโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล

ลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย	โรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา)			โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ความสามารถในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	4.16	0.82	มาก	4.48	0.70	มาก
ความสามารถในการรู้จักตนเอง เท่าทันอารมณ์ ความคิดของตนเอง	3.17	1.10	ปานกลาง	3.76	0.63	มาก
เคารพและเชื่อมั่นในคุณค่าของผู้อื่นและมีทักษะการเข้าใจผู้อื่น	4.45	0.87	มาก	4.06	0.80	มาก
มีความรู้ในเรื่องชุมชนของตนเอง	4.23	1.08	มาก	4.09	0.70	มาก
ภูมิใจใน อัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของตนเอง	4.10	0.92	มาก	4.38	0.71	มาก
เคารพใน อัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนของผู้อื่น	3.75	1.06	มาก	4.37	0.70	มาก
รวม	3.98	0.98	มาก	4.19	0.71	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาพบว่ารูปแบบพื้นที่สร้างสรรค์ของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) และโรงเรียน กลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลมีความแตกต่างกัน จึงทำให้รูปแบบในการบริหารพื้นที่สร้างสรรค์ของแต่ละโรงเรียน มีการเน้นกลยุทธ์การบริหารที่แตกต่างกัน

พื้นที่สร้างสรรค์ของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) มีแนวทางการจัดกิจกรรมที่ต้องการจะแก้ไขปัญหาสังคมและปัญหาด้านการจัดการศึกษา ดังนั้นจึงได้มีการใช้กลยุทธ์ด้านหลักสูตรและกลยุทธ์ด้านบุคลากรเป็นหลัก ซึ่งจากการศึกษาพบว่าโรงเรียนได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน โดยครูมีบทบาทกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ และเกิดความคิดเพื่อต่อยอดการเรียนรู้ ซึ่งบทบาทของครูดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ธวัชย์ มาศจรัส (2553) ที่เชื่อว่าความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีอิสระทางความคิด และอยู่ในบรรยากาศของการได้รับการกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดความท้าทายความคิดสร้างสรรค์ ส่วนกลยุทธ์ด้านบุคลากรนั้นจากการศึกษาพบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนได้ใช้กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างทัศนคติ และสร้างสภาวะที่เอื้อให้เกิดการปฏิบัติงานตามรูปแบบและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ อรรถพร ปัตถนโนไวท (2542) ที่ว่าในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของมนุษย์นั้น มีอยู่ 3 ระดับ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงความคิด การเปลี่ยนแปลงความรู้สึก และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งนักจิตวิทยาต่างเห็นพ้องต้องกันว่า จิตลักษณะที่ทำนายพฤติกรรมได้แม่นยำที่สุดคือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมนั้น

พื้นที่สร้างสรรค์ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่าย ทุ่งเทินโมเดลโครงการทุ่งเทินบะหมี่เกี๊ยว มีแนวคิดในการนำภูมิปัญญาด้านอาชีพอันเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนมาบรรจุในหลักสูตรการทำงานพื้นฐานอาชีพ ดังนั้นจึงมีการใช้กลยุทธ์ด้านชุมชนเป็นหลักในการบริหารจากการศึกษาพบว่าโรงเรียนได้มีการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจในเป้าหมายร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งการสื่อสารดังกล่าวได้ทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของการ จัดกิจกรรม ซึ่งนับเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้โครงการสามารถดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ กมล เหมนาจิตร์ (2557) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่าความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของได้ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจในเป้าหมายร่วมกันยังทำให้สามารถสร้างตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับชุมชนอย่างแท้จริง ดังนั้นเมื่อโครงการได้ดำเนินกิจกรรมจนสามารถบรรลุ

ตัวชี้วัดที่ตั้งไว้ ย่อมหมายถึงโรงเรียนและชุมชนได้รับการพัฒนาตามที่ต้องการอย่างแท้จริง และเมื่อโรงเรียนและชุมชนได้รับการพัฒนาย่อมเป็นแรงผลักดันให้เกิดการพัฒนางานในระดับที่สูงขึ้นไป

จากการศึกษาพบว่า การสื่อสารสามารถสร้างความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของชุมชน ทั้งนี้ถึงแม้ว่าปราชญ์ชุมชนจะมีความเข้าใจในภูมิปัญญาของตนและมีความเต็มใจที่จะถ่ายทอดภูมิปัญญาของตนให้กับเยาวชน แต่ในขณะเดียวกันปราชญ์ชุมชนก็ยังมีความคิดว่า ภูมิปัญญาที่ตนมีอยู่นั้นเป็นสิ่งที่ล้ำสมัยไม่ทันยุคปัจจุบัน ดังนั้นเมื่อมีการใช้การสื่อสารในรูปแบบที่ยกย่องในฐานะปราชญ์จึงทำให้เกิดความเชื่อมั่น ซึ่งสอดคล้องกับ สมสุข หินวิมาน (2549) ที่กล่าวว่ากลยุทธ์การมอบหมายสถานภาพ (Status Conferral) สามารถส่งเสริมสถานภาพ/ตัวตน/อำนาจ/ศักดิ์ศรีของปราชญ์ชุมชนได้ เช่นการเผยแพร่บทบาทของปราชญ์ชุมชนต่อการจัดการเรียนรู้ให้กับโรงเรียนผ่านระบบการสื่อสารในชุมชน

จากการศึกษาพบว่า การบริหารพื้นที่สร้างสรรค์ของทั้งสองแห่ง ทำให้เกิดองค์ประกอบที่มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน (อุลิสซา ครุฑะเสน, 2556) ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบได้แก่ กระบวนการเรียนรู้ (Learning Paradigm) ผู้จัดการกระบวนการเรียนรู้ (Learning Facilitator) การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process Design) และความต่อเนื่อง (Continuity)

2. จากการศึกษาการเป็นพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) และโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อพบว่านักเรียนทั้งสองโรงเรียนมีการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ มีการรู้เท่าทันสื่อ และมีลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยในระดับมากเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ยังพบว่าลักษณะรายด้านของการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งสองแห่ง มีการเรียนรู้จากผู้สอนมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้สอนยังเป็นผู้มีบทบาทในการจัดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งมีความสอดคล้องกับ (อุลิสซา ครุฑะเสน, 2556) ที่กล่าวว่าผู้จัดการกระบวนการเรียนรู้ทำหน้าที่เป็นผู้กำกับกระบวนการให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นผู้ออกแบบวิธีเรียนรู้ คัดสรรเนื้อหาการเรียนรู้ เลือกแหล่งเรียนรู้ ประเมินสถานการณ์การเรียนรู้ และปรับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นให้ดำเนินไปสู่เป้าหมาย และสอดคล้องกับ รุจิภาณู ธนาเศรษฐ์สุนทร (2558) ที่ศึกษาการรู้เท่าทันสื่อใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมปลายในเขตอำเภอถนอมกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า การมอบความรัก ความอบอุ่น การสร้างความเป็นกันเองเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการรู้เท่าทันสื่อ

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่า ลักษณะรายด้านของการรู้เท่าทันสื่อ และการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) และโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดลจะมีความแตกต่างกัน แต่ผลวิเคราะห์เป็นภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งสองแห่ง ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ของการรู้เท่าทันสื่อนั้น เป็นการมองกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมทุกองค์ประกอบ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นลำดับขั้นตอนที่ต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ปลายทางคือการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งพื้นที่สร้างสรรค์ของโรงเรียนเมืองคง (คงคาวิทยา) มีลักษณะเด่น ได้แก่ การจัดกระบวนการกลุ่ม การวิเคราะห์อภิปรายแลกเปลี่ยน กิจกรรมและการเรียนรู้ที่หลากหลาย จึงทำให้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ในด้านความสามารถในการค้นหาข้อมูลที่หลากหลาย ด้านความเคารพและเชื่อมั่นในคุณค่าของผู้อื่น และมีทักษะการเข้าใจผู้อื่น ส่วนพื้นที่สร้างสรรค์ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายทุ่งเทินโมเดล มีลักษณะเด่น ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงและมีเนื้อหาที่บูรณาการเข้ากับวิถีชีวิต จึงทำให้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ในด้านการตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนนำไปใช้และด้านความสามารถในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการศึกษาพบว่าครูมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมของพื้นที่สร้างสรรค์ ดังนั้นจึงต้องมีการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างทัศนคติอันดี และสร้างปัจจัยที่นำไปสู่การสนับสนุนด้านการปฏิบัติงานตามแนวทางที่กำหนดไว้ร่วมกัน เช่น การลดภาระด้านงานเอกสาร การยกระดับงานให้มีมาตรฐาน เพื่อยื่นขอวิทยฐานะได้ ซึ่งนอกจากการจัดการด้านผู้สอนแล้วยังเป็นการผลักดันให้เกิดการบูรณาการเข้ากับตัวชีวิตและสาระการเรียนรู้แกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อนำไปสู่ความต่อเนื่องในการดำเนินงานในที่สุด

2. จากการศึกษาพบว่าชุมชนมีบทบาทสำคัญ ในการมีส่วนร่วมการจัดการพื้นที่สร้างสรรค์ของโรงเรียน ดังนั้นการกำหนดเป้าหมายของกิจกรรมต้องเป็นเป้าหมายที่ทั้งโรงเรียนและชุมชนมีความเห็นร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมนั้น ชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญทั้งในฐานะผู้ถ่ายทอดความรู้และการสนับสนุนทรัพยากรด้านต่างๆ ดังนั้นการที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมจึงต้องเป็นกิจกรรมที่จะต้องบรรลุเป้าหมายของชุมชนด้วยเช่นกัน ซึ่งเป้าหมายของชุมชนอาจจะเริ่มตั้งแต่การที่บุตรหลานของตน

เป็นคนมีคุณภาพ มีผลการเรียนดีขึ้น หรือรวมไปถึงมีความสามารถสร้างรายได้ หรือสร้างอาชีพ นอกจากนั้นควรสร้างความต่อเนื่องในการสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทั้งนี้นอกจากจะเป็นการสร้างความรู้สึกร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแล้ว ยังเป็นการสื่อสารที่ทำให้ชุมชนทราบผลการดำเนินงานในกิจกรรมที่ตนได้เข้าไปมีส่วนร่วม ส่งผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเองของตนในฐานะปราชญ์ชุมชน

3. จากการศึกษาพบว่านักเรียนมีการใช้สื่อ เพื่อการเรียนรู้ ในลักษณะการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้จากผู้สอนกับสื่อที่ตนเองคุ้นเคย เช่น อินเทอร์เน็ต หนังสืออ่านประกอบ รวมทั้งการระดมความคิดเพื่อวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของตนเองผ่านการใช้วงล้อถอบทเรียน ดังนั้นผู้สอนจึงควรวิเคราะห์วัตถุประสงค์ เป้าหมายของการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม รวมทั้งศักยภาพในการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อที่จะสามารถกำหนดเวลาของกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ของนักเรียน

4. ลักษณะกิจกรรมของพื้นที่สร้างสรรค์มีความสำคัญ ต่อความเป็นพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน ดังนั้นจึงควรมีการวิเคราะห์ถึงความต้องการหรือสภาพปัญหาของแต่ละแห่ง ก่อนที่จะทำการออกแบบกิจกรรม เพื่อจะทำให้สามารถสร้างพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อที่มีความเหมาะสมกับสังคมแต่ละแห่งซึ่งมีความหลากหลายในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำผลการศึกษาไปปรับใช้ในโรงเรียนที่มีเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองวิถีประชาธิปไตยรู้เท่าทันสื่อ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อนำผลที่ได้ไปพัฒนาเป็นแนวทางการบริหารพื้นที่สร้างสรรค์ในโรงเรียน เพื่อเด็กและเยาวชนรวมทั้งการใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ด้านการสื่อสารในพื้นที่สร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนในบริบทที่หลากหลายยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กมล เข็มนาจิตร. (2557). ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบูรณ์ [Suksā patchai thī mī phon tō kāmī sūanrūām khoṅg prachāchon nai kām pokkhroṅg sūan thoṅgthin khoṅg 'ongkān boṛihānsūantambon chāngwat phet būn]. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 8 (17), 80-89.
- จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2555). การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา [Kānboṛihān 'ongkān lāe bukkhalakōṅ thāngkān suksā]. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2553). Model การจัดการศึกษาและแหล่งการเรียนรู้สร้างสรรค์ [Model kānchātkaṅ suksā lāe lāeng kān rianrū sāngsan]. กรุงเทพฯ : 21 เซ็นจูรี.
- มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก. (2555). เพาะเมล็ดพันธุ์ด้วยหัวใจ: สื่อสร้างสรรค์เพื่อเด็กในสภาวะยากลำบาก [Pho malet phan duai huāchai : sū sāngsan phūā dek nai saphāwā yāḱ lambāk]. กรุงเทพฯ : ยูเนป อินเตอร์.
- รุจิกาญจน์ นาเศรษฐ์สุนทร. (2558). การรู้เท่าทันสื่อใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมปลายในเขตอำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร [Kān rūthao than sū mai khoṅg nakriān radap matthayom plaī nai khēt 'amphoe lān krabū chāngwat kamphaeng phet]. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน. (2559). กรอบแนวคิดพลเมืองประชาธิปไตยเท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลสื่อภาพและอินโฟกราฟฟิค [Kroṇ nāokhit phonlamuāng prachāthipatai thaathan sū sārasonthet lāe dichithan]. สืบค้นเมื่อ มิถุนายน 2560, จาก <http://www.healthymediahub.com>.
- สมสุข หินวิมาน. (2549). สื่อพื้นบ้านแข็งแรงแรง : สุขภาวะชุมชนเข้มแข็ง [Sū phūmbān khængkræng : suk phaḡwā chumchon khemkhæng]. กรุงเทพฯ : โครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุข.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2559). ขอบเขตการสนับสนุนทุนในการดำเนินงานโครงการพัฒนานักสื่อสารสร้างสรรค์สุขภาวะ ประจำปีงบประมาณ 2559 [Khoṇkhet kān sanapsanun thun nai kāndamnoen ngān khroṅgkān phatthana naksūān sāngsan suk phaḡwā pracham pingoppramān soṅgphanhāroḡhasipkaō]. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- โสภิตา วีรกุลเทวัญ. (2561). เท่าทันสื่อ: อำนาจในมือพลเมืองดิจิทัล [Thaathan sū : 'amnat nai mū phonlamuāng dichithan]. กรุงเทพฯ : สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน.
- อรรธรณ ปิลันธน์โอวาท. (2542). การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ [Kānsūān phūā kān nomnāo chāi]. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรศรี งามวิทยาพงศ์. (2551). รายงานผลการศึกษาระบบการเรียนรู้การเท่าทันสื่อ : บทสำรวจสถานภาพและก้าวต่อไป [Raīngān phonkān suksā krabūānkān rianrū sū kān thaathan sū : bot samruāt sathānaphap lāe kaō tō pai]. กรุงเทพฯ : 21 เซ็นจูรี.
- อุลิษา ครุฑะเสน. (2556). แนวทางการพัฒนาระบบการเรียนรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน [Nāothāng kānphatthana krabūānkān rianrū thaathan sū khoṅg kæn nam yaowachon]. วารสารวิชาการ Veridian E Journal. 6(3),276-285.

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านมและพฤติกรรมการตรวจคัดกรอง มะเร็งเต้านมของสตรี หมู่บ้านไทย - เวียดนาม จังหวัดนครพนม

The Relationship between Perception of Breast Cancer Risk and Breast Cancer Screening Behavior of Women in the Thai-Vietnamese Village, Nakhon Phanom Province

ณัตติยา พรหมสาขา ณ สกลนคร¹ จรินทร์พร โคตพรหม² รัตติยา ทองอ่อน³ และ อรุณา แก้วเกิด⁴

Nuttiya Prommasaka Na Sakonnakhon,¹ Jarintorn Koteprom,²

Rattiya Thong-on³ and Onuma Kaewkerd⁴

Article History

Received : January 26, 2018

Revised : November 23, 2018

Accepted : November 23, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านมของสตรีหมู่บ้านไทย-เวียดนาม 2) ระดับพฤติกรรมการตรวจคัดกรองโรคมะเร็งเต้านม และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านมและพฤติกรรมการตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านมของสตรีหมู่บ้านไทย-เวียดนาม กลุ่มตัวอย่างคือ สตรี 50 คน ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านไทย-เวียดนามอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามการรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านม และแบบสอบถามพฤติกรรมการตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านม แบบสอบถามมีค่าความเที่ยงตรงของเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เท่ากับ 0.80 ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค เท่ากับ 0.73 และ 0.86 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านมอยู่ในระดับปานกลาง 2) พฤติกรรมการคัดกรองโรคมะเร็งเต้านมอยู่ในระดับปานกลาง 3) การรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านมและพฤติกรรมการตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านมของสตรีหมู่บ้านไทย-เวียดนามมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งอภิปรายได้ว่า การรับรู้โรคมะเร็งเต้านมของสตรีหมู่บ้านไทย-เวียดนามทำให้เกิดพฤติกรรมการดูแลตนเองด้านการคัดกรองมะเร็งเต้านม สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์เพื่อพัฒนาโปรแกรมด้านการจัดการอารมณ์เพื่อช่วยในการตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านม และศึกษาปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านมด้วยตนเอง ในสตรีที่มีความหลากหลายในชาติพันธุ์

คำสำคัญ : มะเร็งเต้านม ; การรับรู้ความเสี่ยงมะเร็งเต้านม ; พฤติกรรมการตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านม ; สตรีในหมู่บ้านไทย - เวียดนาม

¹⁻⁴อาจารย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพนม มหาวิทยาลัยนครพนม, Lecturer, Boromarajonani College of Nursing Nakhon Phanom, Nakhon Phanom University

ABSTRACT

The objectives of this research were to study: 1) the level of perception of breast cancer risk of women in the Thai-Vietnamese village, 2) the level of breast cancer screening behavior, and 3) the relationship between perception of breast cancer risk and breast cancer screening behavior of women in the Thai-Vietnamese village. The sample selected by simple random sampling was 50 women with 20 years of age or over, who resided in the Thai-Vietnamese village. The instruments used in data collection were a questionnaire of perception of breast cancer risk and a questionnaire of breast cancer screening behavior. The value of content validity of them according to the 3 experts was equal to 0.80 (IOC: item-objective congruence index). Using the Cronbach's alpha coefficient, the coefficients of the questionnaires were 0.73 and 0.86, respectively. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

Findings of the study were as follows: 1) Perception of breast cancer risk was at moderate level; 2) breast cancer screening behavior was at moderate level; 3) perception of breast cancer risk and breast cancer screening behavior of women in the Thai-Vietnamese village, Nakhon Phanom province were significantly correlated at the .05 level. It could be discussed that the perception of breast cancer risk of women in the Thai-Vietnamese village caused self-care behavior in breast cancer screening. Findings of the study could be applied for developing an emotional management program to help screen breast cancer and could be examined to find the factors that are able to predict self-care behavior in breast cancer screening of women in the Thai-Vietnamese village, Nakhon Phanom province.

Keywords : Breast Cancer ; Perception of Breast Cancer Risk ; Breast Cancer Screening Behavior ; Women in the Thai-Vietnamese Village

บทนำ

มะเร็งเป็นโรคที่ทำให้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มที่จะมีจำนวนผู้เสียชีวิตเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ องค์การอนามัยโลกได้ให้ความสำคัญกับโรคมะเร็งว่าเป็นสาเหตุการตาย 1 ใน 10 อันดับแรกของประชากรโลก โดยมะเร็งที่พบบ่อยในสตรีคือ มะเร็งเต้านม ในแต่ละปีพบผู้ป่วยมะเร็งเต้านมกว่า 1 ล้านคน อัตราการตรวจพบผู้ป่วยมะเร็งเต้านมทั่วโลกโดยเฉลี่ยคิดเป็น 43.7 ต่อประชากรหนึ่งแสนคน มีอัตราการตรวจพบผู้ป่วยมะเร็งเต้านมมากที่สุดในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยตรวจพบผู้ป่วย 101 รายต่อประชากรหนึ่งแสนคน (WHO, 2014) สำหรับประเทศไทยมีผู้ป่วยมะเร็งเต้านมคิดเป็นร้อยละ 37.5 ของสตรีไทยที่เจ็บป่วยด้วยโรคมะเร็งทั้งหมด (สถาบันมะเร็งแห่งชาติ, 2556) สาเหตุการเกิดมะเร็งเต้านมนั้นยังไม่ทราบชัดเจนแต่มีปัจจัยเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง เช่น เพศ อายุ ออริโมน พันธุกรรม เป็นต้น (ACS, 2013) ดังนั้นการตรวจพบมะเร็งเต้านมในระยะเริ่มต้นจะช่วยป้องกันการเจ็บป่วยที่รุนแรงและสามารถรักษาโรคให้หายขาดได้ (WHO, 2014) การตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านมสามารถทำได้ 3 วิธีประกอบด้วย

การตรวจเต้านมด้วยตนเอง การตรวจเต้านมโดยบุคลากรทางสุขภาพ และการถ่ายภาพเอกซเรย์เต้านม (Mammography) (สถาบันมะเร็งแห่งชาติ, 2556) ดังการศึกษาของ สุธารัตน์ ชำนาญช่าง, ปนัดดา ปรีทภูมิ และกนกพร หมูพยัคฆ์ (2557) เรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการตรวจเต้านมด้วยตนเองของสตรีวัยแรงงานกลุ่มตัวอย่างคือ สตรีวัยแรงงานที่ทำงานในสถานประกอบการ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด จำนวน 116 คน พบว่าพฤติกรรมการตรวจเต้านมด้วยตนเอง กลุ่มตัวอย่างเคยมีการตรวจเต้านมด้วยตนเอง ร้อยละ 50.9 และตรวจเป็นประจำทุกเดือนร้อยละ 11.2 นอกจากนี้การศึกษาวิจัยของ Gibbons et al (2016) เกี่ยวกับปัจจัยที่มีความทุกข์ทรมานจากการได้รับการวินิจฉัยใหม่ว่าเป็นมะเร็งเต้านม อธิบายได้ว่าผู้ป่วยที่รับรู้การคัดกรองโรคจะมีการปรับตัวในการรักษาซึ่งในงานวิจัยนี้ Gibbons และคณะได้ประยุกต์แนวคิดความเจ็บปวดของ Leventhal et al (1980) มาใช้ในการศึกษา

แนวคิดการรับรู้ของ Leventhal et al (1980) กล่าวว่า บุคคลมีศักยภาพในการเผชิญความเครียดและสามารถจัดการกับสถานการณ์ที่คุกคามในชีวิต ทั้งนี้กระบวนการแก้ไขปัญหาคือการทำความเข้าใจกับชีวิตนั้นมีพื้นฐานอ้างอิงมาจากประสบการณ์

การเรียนรู้ ความคิด ความเข้าใจของบุคคล และจะสะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรมของบุคคลนั้นต่อความเจ็บป่วยลีเวนทาล และคณะ (Leventhal et al, 1980) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ความเจ็บป่วยว่าบุคคลจะสร้างมโนภาพความเจ็บป่วยตามสามัญสำนึก (Cognitive Representation หรือ Illness Representation) ประกอบด้วย 1) มโนภาพลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ของการเจ็บป่วย (Identity) ซึ่งเป็นการให้ความหมายต่อการเจ็บป่วยตามความเข้าใจของบุคคล ซึ่งอาจไม่ได้ให้ความหมายเดียวกันกับการแพทย์ เช่น ผู้ป่วยมีอาการเจ็บคอ ผู้ป่วยอาจรับรู้ลักษณะการเจ็บคอว่าเป็นหวัด หรือผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นมะเร็งเต้านม ผู้ป่วยอาจให้ความหมายว่าเขากำลังจะตาย 2) มโนภาพสาเหตุของความเจ็บป่วย (Cause) หมายถึงบุคคลคิดว่าเป็นสาเหตุของความเจ็บป่วย การคิดที่แตกต่างกันของบุคคล ส่งผลให้แต่ละบุคคลมีพฤติกรรมดูแลแตกต่างกัน 3) มโนภาพของขอบเขตของการเจ็บป่วย (Timeline) บุคคลที่รับรู้ความเจ็บป่วยในระยะเวลานั้นๆ เช่น ไข้หวัด และบุคคลที่รับรู้ว่าจะมีความเจ็บป่วยยาวนาน เช่น มะเร็งย่อมมีพฤติกรรมตอบสนองต่อโรคและพฤติกรรมแตกต่างกัน 4) มโนภาพของการรับรู้ว่าโรคสามารถรักษาหรือควบคุมได้ (Control/Cure หรือ Controllability) เป็นความเชื่อหรือความรู้สึกของบุคคลต่อความเจ็บป่วยของตนเอง เช่น การเจ็บป่วยที่รักษาได้ หรือการเจ็บป่วยที่ควบคุมได้ ย่อมส่งผลต่อการพยายามเรียนรู้และปฏิบัติพฤติกรรมตนเองให้ดีที่สุด นอกจากนี้บุคคลที่คาดการณ์ว่าโรคมะเร็งซึ่งเป็นโรคที่ควบคุมได้ยากอาจแสวงหาพฤติกรรมดูแลตนเองที่แตกต่างไป เช่น การใช้พืชสมุนไพร และแพทย์ทางเลือกอื่นๆ และ 5) มโนภาพที่เป็นผลมาจากความเจ็บป่วย (Consequence) การรับรู้ของบุคคลที่เจ็บป่วยนั้นจะทำให้กระทบต่อวิถีชีวิต เช่น เมื่อบุคคลรับรู้ว่าตนเองอาจมีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคมะเร็ง จะคิดว่าโรคนี้น่ามีความรุนแรงทำให้เขาเสียชีวิตได้ง่ายหรืออยู่กับโรคอย่างทุกข์ทรมาน ดังนั้นการสะท้อนความคิดลักษณะนี้ทำให้ผู้ป่วยมาคัดกรองหรือรับการรักษาจากแพทย์

การแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อความเจ็บป่วย ซึ่งอาจจะมีรูปแบบหรือการวางแผนทางเลือกต่างๆ ในการจัดการกับความเจ็บป่วยจะขึ้นอยู่กับความรู้และการแปลผลต่อความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นตลอดจนสถานะทางอารมณ์ของแต่ละบุคคล ดังนั้นกลไกการตอบสนองทางอารมณ์ของแต่ละบุคคลจึงแตกต่างกัน ดังการศึกษาของ รัศมี โชติแสงสาคร (2557) เกี่ยวกับปัจจัยทำนายพฤติกรรมคัดกรองมะเร็งเต้านม พบว่า การรับรู้ความเสี่ยงการเป็นมะเร็งเต้านมมีผลต่อการเพิ่มพฤติกรรมคัดกรองมะเร็งเต้านม ($OR=1.01, p>.05$) และปัจจัยที่ทำนายพฤติกรรมคัดกรองมะเร็งเต้านมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือการรับรู้อุปสรรคของการคัดกรองมะเร็งเต้านม ($OR=0.93, p<.05$)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่า การศึกษาการรับรู้ของผู้ป่วยโรคมะเร็งเต้านมในประเทศไทยที่ใช้กรอบแนวคิดของ Leventhal et al (1980) มาประยุกต์ใช้ในการรับรู้ ในการคัดกรองมะเร็งเต้านมในสตรีมีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งการรับรู้ความเสี่ยง

โรคมะเร็งเต้านมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพ และการเข้ารับการรักษาโรค/ความเจ็บป่วย (Gibbons et al, 2016) จังหวัดนครพนมเป็นจังหวัดติดชายแดนในอนุภาคน้ำโขง มีประชากรที่ประกอบด้วยหลายเชื้อชาติ เช่น ไทย จีน เวียดนาม และลาว เป็นต้น ส่งผลให้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเชื่อ ชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม เป็นชนกลุ่มหนึ่งที่อาศัยทั่วไปในจังหวัดนครพนมแต่ส่วนใหญ่ อาศัยอยู่ ณ หมู่บ้าน ไทย-เวียดนาม ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครพนม และวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพนม มหาวิทยาลัยนครพนม เป็นสถาบันการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ มีพันธกิจในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งจัดโครงการบริการวิชาการแก่สังคมและชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง ด้วยตระหนักถึงความสำคัญของการรับรู้ในการคัดกรองมะเร็งเต้านม จึงได้จัดทำโครงการบริการวิชาการแก่ชุมชน ในรายวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ 1 ปีการศึกษา 2556 ในหัวข้อ “เติมพลังใจใส่พลังใจปลอดภัยจากมะเร็ง” มีผู้เข้าร่วมโครงการที่เป็นผู้หญิง 95 คนพบว่า ร้อยละ 20 ไม่เคยตรวจเต้านมด้วยตนเอง ร้อยละ 53.20 ไม่เคยตรวจเต้านมโดยบุคลากรสุขภาพ เนื่องจากส่วนใหญ่ไม่ทราบเหตุผลและความจำเป็นของการตรวจมะเร็งเต้านม และร้อยละ 92.60 ไม่เคยตรวจเต้านมด้วยแมมโมแกรม (Mammogram) เนื่องจากไม่ทราบว่าวิธีการตรวจและต้องตรวจด้วยวิธีการนี้ การที่สตรีร้อยละ 20 ไม่เคยตรวจมะเร็งเต้านม ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านมและพฤติกรรมการตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านมในสตรีหมู่บ้านไทย-เวียดนาม จังหวัดนครพนม เพื่อเป็นสารสนเทศเบื้องต้นในการส่งเสริมพฤติกรรมคัดกรองมะเร็งในสตรีจังหวัดนครพนม และในหมู่บ้านไทย เวียดนาม ให้มีมากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษา ดังนี้

1. ระดับการรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านมของสตรีหมู่บ้านไทย-เวียดนาม
2. ระดับพฤติกรรมการคัดกรองโรคมะเร็งเต้านม
3. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านมและพฤติกรรมการตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านมของสตรีหมู่บ้านไทย-เวียดนาม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดสามัญสำนึกเกี่ยวกับความเจ็บป่วย (Common-sense Model of Self-regulation [CSM]) ของลีเวนทาล และคณะ Leventhal et al (1980) แสดงถึง การที่บุคคลมีความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Representative) ข้อมูลความรู้จากข่าวสารในสังคม และจะส่งผลต่อการรับรู้โรคมะเร็งเต้านม ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบได้แก่ 1) มโนภาพลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ของการเจ็บป่วย (Identity) ซึ่งเป็นการให้ความหมายต่อการเจ็บป่วยตามความ

เข้าใจของบุคคล 2) มโนภาพสาเหตุของความเจ็บป่วย (Cause) 3) มโนภาพของขอบเขตของการเจ็บป่วย (Timeline) 4) มโนภาพของการรับรู้โรคสามารถรักษาหรือควบคุมได้ (Control/Cure หรือ Controllability) และ 5) มโนภาพที่เป็นผลมาจากความเจ็บป่วย (Consequence) นำไปสู่การแสดงออกทางพฤติกรรมในการศึกษาครั้งนี้ได้นำกรอบแนวคิดนี้มาใช้กำหนดองค์ประกอบของแบบสอบถามเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านมกับพฤติกรรมการตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านม ดังภาพที่ 1

การมีความรู้ความเข้าใจ	การรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านม	พฤติกรรมการตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านม
1) ด้านการรับรู้การเจ็บป่วย 2) ด้านการตอบสนองทางอารมณ์ 3) ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับการเจ็บป่วย	1) มโนภาพลักษณะเฉพาะของการเจ็บป่วย (Identity) 2) มโนภาพสาเหตุของความเจ็บป่วย (Cause) 3) มโนภาพของขอบเขตของการเจ็บป่วย (Timeline) 4) มโนภาพของการรับรู้โรคสามารถรักษาหรือควบคุมได้ (Control/Cure หรือ Controllability) 5) มโนภาพที่เป็นผลมาจากความเจ็บป่วย (Consequence)	1. การตรวจด้วยตนเอง (แนวคิดการแก้ปัญหาด้วยตนเองของบุคคล/พื้นฐานความเชื่อชาวบ้าน) 2. การตรวจด้วยบุคลากรสุขภาพ (กระบวนการอยู่บนความเชื่อสามัญสำนึก) 3. การตรวจด้วยเครื่องถ่ายภาพรังสีเต้านม (Mammogram) (กระบวนการอยู่บนความเชื่อสามัญสำนึก)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรได้แก่สตรีที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านไทย-เวียดนาม จังหวัดนครพนม ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎรปี 2557 และอาศัยในหมู่บ้านอย่างน้อย 1 ปี มีอายุ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 213 คน ที่สามารถสื่อสารเข้าใจภาษาไทย และยินยอมเข้าร่วมวิจัย

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สตรีที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านไทย-เวียดนาม จังหวัดนครพนม กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ของ อรพรรณ ศรีสมพันธ์ (2558) สุ่มกลุ่ม

ตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 50 คน เก็บข้อมูล ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม พ.ศ.2557

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ เพศ พันธุกรรม ชนเผ่า ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ สิทธิการรักษา และประสบการณ์เกี่ยวกับโรค มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบและแบบปลายเปิด

2. แบบสอบถามการรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านม ประยุกต์จาก The Brief Illness Perception Questionnaire (IPQ) ของ Broadbent et al (2006) ผู้วิจัยนำมาดัดแปลงและปรับใช้กับผู้ป่วย ประกอบด้วย ข้อคำถามจำนวน 8 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าเชิงเส้นตรง (Continuous Linear Scale) จากระดับ 0-10 คะแนน เป็นคำถามเกี่ยวกับการรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านมด้านร่างกายจำนวน 6 ข้อ และด้านอารมณ์จำนวน 2 ข้อ เกณฑ์การแปลผลของค่าคะแนน แบ่งช่วงตามสูตรอัตราภาคขั้นประยุกต์จากการศึกษาของ ชูศรี วงศ์รัตน์ (2544) เป็น 3 ช่วง อัตราภาคขั้น โดยกำหนดให้คะแนนที่อยู่ระหว่าง 0-3.33 มีการรับรู้ในระดับน้อย 3.34-6.67 มีการรับรู้ในระดับปานกลาง และ 6.68-10.00 มีการรับรู้ในระดับมากที่สุด ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา ครอนบาค เท่ากับ 0.73

3. แบบสอบถามพฤติกรรมการคัดกรองมะเร็งเต้านม ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ข้อคำถามจำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย 3 วิธีคือ 1.การตรวจเต้านมด้วยตนเอง 2.การตรวจเต้านมด้วยแพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์ 3.การตรวจเต้านมด้วยการถ่ายภาพรังสีลักษณะคำตอบได้แก่ ไม่เคยตรวจ ตรวจเป็นบางครั้ง และตรวจสม่ำเสมอทุก 1 เดือน หรือทุก 1 ปี คะแนน 0-10 แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ คะแนน 0 -3.33 แปลผลระดับน้อย คะแนน 3.34- 6.64 แปลผลระดับปานกลาง คะแนน ตั้งแต่ 6.65-10 แปลผลระดับมาก ใช้เกณฑ์หาค่าเฉลี่ย คะแนนเต็ม 10 หาดด้วย 3 ระดับ เพื่อ (Cut Point) การแปลผลช่วง อัตราภาคขั้นคือ คะแนน 3.33 ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค เท่ากับ 0.86 เพื่อให้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีคุณภาพ คณะวิจัยจึงนำไปหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำเครื่องมือทั้งหมดที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการพยาบาล จำนวน 1 คน และเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์จำนวน 2 คน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย จากนั้น จึงนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง

ระหว่างแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์ ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.80 จากนั้นได้นำแบบสอบถามดังกล่าวไปทดสอบใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน ได้ค่าคะแนนความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค เท่ากับ 0.79 จากนั้นผู้วิจัยจึงนำมาใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ไปพบกลุ่มตัวอย่างสตรีที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านไทย-เวียดนาม จังหวัดนครพนม ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎรปี 2557 อายุ 20 ปีขึ้นไป โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามพฤติกรรมการคัดกรองมะเร็งเต้านม และแบบสอบถามการรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านมและเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม 2557

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป มีรายละเอียดดังนี้ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) ข้อมูลการรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านมและพฤติกรรม การตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านม วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามรายชื่อ และโดยรวม 3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านมและพฤติกรรม การตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านม ในสตรีหมู่บ้านไทย-เวียดนาม จังหวัดนครพนม โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation)

สรุปผลการวิจัย

1. สตรีหมู่บ้านไทย-เวียดนาม จังหวัดนครพนม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 60-79 ปี ร้อยละ 34.0 สถานภาพคู่ ร้อยละ 58.0 การศึกษาประถมศึกษา (ป.1-6) ร้อยละ 54.0 มีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ระดับดีเยี่ยม ร้อยละ 34.0 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 82.0 มีอาชีพค้าขาย ร้อยละ 54.0 มีเงินพอใช้ไม่มีเหลือเก็บ ร้อยละ 56.0 และสิทธิการรักษาส่วนใหญ่ใช้บัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า ร้อยละ 68.0

2. การรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านมของสตรีหมู่บ้านไทย-เวียดนาม ($\bar{X} = 5.87$, S.D. = 1.04) โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านมของสตรีหมู่บ้านไทย-เวียดนาม จำแนกเป็นรายชื่อและโดยรวม (n = 50)

การรับรู้	Min	Max	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1) ท่านคิดว่าโรคมะเร็งเต้านมเป็นโรคที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้ป่วยในด้านต่างๆ มากน้อยเพียงใด	0	10	7.06	2.97	มาก
2) ท่านคิดว่าผู้ป่วยด้วยโรคมะเร็งเต้านม จะมีอาการที่เกิดจากความเจ็บป่วยอยู่นานเพียงใด	0	10	6.06	2.53	มาก
3) ท่านคิดว่าโรคมะเร็งเต้านมเป็นโรคที่เราสามารถควบคุมอาการที่เกิดจากโรคได้มากน้อยเพียงใด	0	10	4.16	2.87	ปานกลาง
4) ท่านคิดว่าการรักษาที่มีอยู่ในปัจจุบันสามารถช่วยในการบำบัด รักษาโรคมะเร็งเต้านมได้มากเพียงใด	0	8	2.42	2.05	น้อย
5) ท่านคิดว่าโรคมะเร็งเต้านมเป็นโรคที่ส่งผลให้เกิดอาการเจ็บป่วยมากน้อยเพียงใด	0	10	6.66	2.76	มาก
6) ท่านคิดว่าโรคมะเร็งเต้านมเป็นโรคที่ส่งผลให้เกิดความกังวลต่อผู้ที่เจ็บป่วยมากน้อยเพียงใด	0	10	8.50	2.60	มากที่สุด
7) ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคมะเร็งเต้านมดีเพียงใด	0	10	4.08	2.42	ปานกลาง
8) ท่านคิดว่าความเจ็บป่วยที่เกิดจากโรคมะเร็งเต้านมมีผลกระทบต่ออารมณ์มากน้อยเพียงใด (เช่น ทำให้โกรธ กลัว ผิดหวัง หรือซึมเศร้า)	0	10	8.00	2.94	มาก
รวมคะแนน	3.38	8.00	5.87	1.04	ปานกลาง

3. พฤติกรรม การตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านมของสตรีหมู่บ้านไทย-เวียดนาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 5.26$, S.D. = 0.96) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมการตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านมของสตรีหมู่บ้านไทย-เวียดนาม (n = 50)

พฤติกรรม	Min	Max	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
การตรวจเต้านมด้วยตนเองอย่างน้อย 1 ครั้ง ในชีวิต	1	10	5.58	2.43	ปานกลาง
การตรวจเต้านมด้วยตนเองเป็นบางครั้ง	0	10	4.16	2.90	ปานกลาง
การตรวจเต้านมด้วยตนเองสม่ำเสมอทุก 1 เดือน	0	10	5.54	2.53	ปานกลาง
การตรวจเต้านมด้วยแพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์เป็นบางครั้ง	1	10	4.98	2.39	ปานกลาง
การตรวจเต้านมด้วยแพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์ตรวจสม่ำเสมอทุก 1 ปี	1	10	5.38	2.72	ปานกลาง
การตรวจเต้านมด้วยเครื่องถ่ายภาพรังสี (แมมโมแกรม) ตรวจอย่างน้อย 1 ครั้งในชีวิต	1	10	5.36	2.46	ปานกลาง
การตรวจเต้านมด้วยเครื่องถ่ายภาพรังสี (แมมโมแกรม) เป็นบางครั้ง	1	10	5.48	2.76	ปานกลาง
การตรวจเต้านมด้วยเครื่องถ่ายภาพรังสี (แมมโมแกรม) ตรวจสม่ำเสมอทุก 1 ปี	1	10	5.48	2.76	ปานกลาง
การตรวจเต้านมด้วยตนเอง ตรวจถูกต้องครบถ้วนทุกขั้นตอน	1	10	5.26	2.45	ปานกลาง
รวม	2.80	6.90	5.26	0.96	ปานกลาง

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้และพฤติกรรมของการตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านมของสตรีหมู่บ้านไทย-เวียดนาม พบว่าการรับรู้ต่อโรคมะเร็งเต้านม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของการตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านมของสตรีหมู่บ้านไทย-เวียดนามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้และพฤติกรรม ของการตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านมของสตรี หมู่บ้านไทย-เวียดนาม

ตัวแปร	พฤติกรรมการตรวจมะเร็ง	
	Pearson correlation	Sig
การรับรู้ต่อโรคมะเร็งเต้านม	.28*	.05

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. การรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านมของสตรีหมู่บ้านไทย-เวียดนาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะโรคมะเร็งเต้านมเป็นโรคที่ส่งผลให้เกิดความกังวลต่อผู้ที่เจ็บป่วยมีมากที่สุด และความเจ็บป่วยที่เกิดจากโรคมะเร็งเต้านมมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตมาก และรับรู้ว่าการรักษาที่มีอยู่ในปัจจุบันสามารถช่วยในการบำบัดรักษาโรคมะเร็งเต้านมได้ในระดับน้อย สอดคล้องกับงานวิจัย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ความเสี่ยงของมะเร็งเต้านมอยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างสตรีอยู่ในวัยทำงาน (ช่วงอายุ 20-59 ร้อยละ 62) เป็นวัยที่ยังคงมีสุขภาพแข็งแรง และยังไม่มีการผิดปกติของเต้านม จึงไม่เห็นความสำคัญหรือไม่ตระหนักถึงโอกาสเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคมะเร็งเต้านม สอดคล้องกับ รัศมี โชติแสงสาคร (2557) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรม การคัดกรองมะเร็งเต้านมพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเป็นมะเร็งเต้านมอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้มะเร็งเต้านมเป็นโรคที่ไม่แสดงอาการทันที ต้องใช้ระยะเวลาในการแสดงอาการ ทำให้บุคคลที่มีสุขภาพดีไม่มีประสบการณ์เจ็บป่วย มีผลให้การรับรู้โอกาสเสี่ยงในการเกิดโรคน้อยลง ดังนั้นจะไม่ปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพป้องกันโรค

2. พฤติกรรมการคัดกรองโรคมะเร็งเต้านมของสตรีหมู่บ้านไทย-เวียดนามโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะพฤติกรรมการตรวจทั้ง 3 วิธี คือ ตรวจด้วยตนเอง การตรวจเต้านมด้วยแพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์ และไม่เคยตรวจเต้านมด้วยแมมโมแกรม (Mammogram) ทั้งหมดอยู่ในระดับคะแนนปานกลางจึงทำให้คะแนนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ สุรารัตน์ ขำนาญข่าง และคณะ (2557) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมตรวจเต้านมด้วยตนเอง

ของสตรีวัยแรงงาน พบว่า สตรีวัยแรงงานตรวจเต้านมด้วยตนเองสม่ำเสมอทุกเดือนร้อยละ 11.2 และพบตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมตรวจเต้านมด้วยตนเองของสตรีวัยแรงงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ ความรู้เกี่ยวกับมะเร็งเต้านม ($r = .35, p < .01$)

3. การรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านมและพฤติกรรม การตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านม มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การที่สตรีหมู่บ้านไทย-เวียดนาม มีการรับรู้ต่อความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านม โดยมีมีโนภาพลักษณะเฉพาะของการเจ็บป่วย สาเหตุของความเจ็บป่วย ระยะเวลาของการเจ็บป่วย การรับรู้ว่าโรคสามารถรักษาหรือควบคุมได้ และผลที่เกิดขึ้นจากความเจ็บป่วย อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ อายุที่มีการกระจายค่อนข้างมาก เช่น อายุระหว่าง 60-79 ปี ร้อยละ 34 สถานภาพสมรส ร้อยละ 58 มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาและประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 54 ตัวแปรดังกล่าว ส่งผลต่อคะแนนและค่าเฉลี่ยการรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านม ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านมและตรวจพฤติกรรมการตรวจคัดกรองโรคมะเร็งเต้านม มีนัยสำคัญแต่อยู่ในระดับต่ำ ($r = .28, p < .05$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรพื้นฐานมีความสำคัญต่อการรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านมและพฤติกรรมการตรวจคัดกรองโรคมะเร็งเต้านม กล่าวคือ การรับรู้ความเสี่ยงโรคมะเร็งเต้านมจะส่งผลต่อพฤติกรรมการตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านมทั้ง 3 วิธี ได้แก่ การตรวจเต้านมด้วยตนเอง การตรวจเต้านมโดยบุคลากรทางสุขภาพ และการถ่ายภาพเอกซเรย์เต้านม (Mammography) (สถาบันมะเร็งแห่งชาติ, 2556) ซึ่งการตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านมนั้น จะสามารถช่วยให้กลุ่มตัวอย่างตรวจพบมะเร็งเต้านมในระยะเริ่มต้น อีกทั้ง เป็นการป้องกันการเจ็บป่วยที่รุนแรงและสามารถรักษาโรคให้หายขาดได้ (WHO, 2014) สอดคล้องกับ ศิริพร จิตรเอื้อ และคณะ (2560) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมการสร้างแรงจูงใจต่อพฤติกรรมตรวจเต้านมด้วยตนเองของสตรีวัยผู้ใหญ่ตอนต้น เทศบาลเมืองชลุ่ง อำเภอลอง จังหวัดจันทบุรี พบว่า การรับรู้ความเสี่ยงด้านสุขภาพนำไปสู่พฤติกรรมสุขภาพของแต่ละบุคคล ตามแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ความเจ็บป่วยที่ว่าบุคคลจะสร้างมโนภาพความเจ็บป่วยตามสามัญสำนึก ที่มุ่งเน้นการเรียนรู้สุขภาพตนเองและการแก้ไขปัญหาสุขภาพ จนได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดต่อสุขภาพของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2544). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย [Theknik kanchai sathiti phuā kanwichai]*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : เทพเนรมิตการพิมพ์.
- รัศมี โชติแสงสาคร. (2557). *ปัจจัยทำนายพฤติกรรมคัดกรองมะเร็งเต้านมในสตรีวัยหมดระดู [Patchai thamnai phruttkam kan khat kroṅg mareng taonom nai sattri wai mot radu]*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร จิตรเอื้อ, ฉันทนา จันทวงศ์, และนิสากร กรุโณเพชร. (2560). ผลของโปรแกรมการสร้างแรงจูงใจต่อพฤติกรรมตรวจเต้านมด้วยตนเอง ของสตรีวัยผู้ใหญ่ตอนต้น เทศบาลเมืองชลุ่ง อำเภอลอง จังหวัดจันทบุรี [Phon khōṅg prokrām kāsāng rāṅg chūṅchai to phruttkamkan truat taonom duai ton 'eng 'ong sattri wai phuayai toṅ ton thetbanmuang kho lung 'amphoe kho lung changwat chanthaburi]. *วารสารศูนย์การศึกษาแพทยศาสตร์ คลินิกโรงพยาบาลพระปกเกล้า*, 34(1), 40-53.
- สถาบันมะเร็งแห่งชาติ. (2556). *แนวทางการตรวจคัดกรอง วินิจฉัย และรักษาโรคมะเร็งเต้านม [Naeothang kan truat khat kroṅg winitchai lae raksa rok mareng taonom]*. สืบค้นเมื่อ ตุลาคม 2557, จาก <http://www.nci.go.th/th/cpg/download/12.pdf>

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาพบว่า การรับรู้ความเสี่ยงต่อโรคมะเร็งเต้านมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของการตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านมของสตรีหมู่บ้านไทย-เวียดนาม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้ พยาบาลและบุคลากรในทีมสุขภาพที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดแนวทางการป้องกัน และส่งเสริมโดยการจัดกิจกรรมการให้ความรู้แก่สตรีในหมู่บ้านไทย-เวียดนาม ได้ตระหนักถึงความเสี่ยงของโรคมะเร็งเต้านม อันจะนำไปสู่พฤติกรรมการตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านมที่ยั่งยืนต่อไป และควรจัดทำโปรแกรมการบริหารจัดการด้านอารมณ์ (Emotional Management Program) ควบคู่ไปด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านมด้วยตนเอง (Self-management Behavior) เพื่อหาปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านมด้วยตนเอง เมื่อทราบปัจจัยแล้วจะสามารถทำกิจกรรมตามปัจจัยที่ทำนายได้มากที่สุด เพื่อช่วยให้สตรีทำการคัดกรองมะเร็งเต้านมได้มากขึ้น

- สุธรัตน์ ขำนาญช่วง, ปนัดดา ปรียทฤณ และกนกพร หมูพยัคฆ์. (2557). ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการตรวจเต้านมด้วยตนเองของสตรีวัยแรงงาน [Suksa patchai thi mi khwamsamphan to phruttkamkan truat taonom duai ton'eng khong sattri wai raengngan]. *Journal of Nursing Science*. 32(3), 42-51.
- อรรณ ศรีโสมพันธ์, (2558). ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง : การวิจัยเชิงปริมาณ [Prachakon lae kan sumtuayang : kanwichai chaeng pariman]. สืบค้นเมื่อ ธันวาคม 2558 , จาก http://www.ubu.ac.th/web/files_up/08f2015112820164117.pdf.
- ACS. (2013). *2013 American Community Survey*. Retrieved October 2017, from https://factfinder.census.gov/bkmk/table/1.0/en/ACS/13_1YR/DP02.
- Broadbent, E., Petrie, K.J., Main, J. & Weinman, J. (2006). The Brief Illness Perception Questionnaire. *J Psychosom Res*. 60(6) : 631-7.
- Gibbons, A., Groarke, A., & Sweeney, K., (2016). Predicting general and cancer- related distress in women with newly diagnosed breast cancer. *BMC Cancer*, (1), doi: 10.1186/s12885-016-2964-z
- Leventhal, H., Meyer, D., & Nerenz, D. (1980). *The common sense representation of illness danger*. In S. Rachman (Ed.), *Medical psychology* (Vol II, pp.7-30), New York : Pergamon Press.
- WHO. (2014). *Breast cancer: prevention and control*. Retrieved November 2014, from <http://www.who.int/cancer/detection/breastcancer/en/index3.html>.

การพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยเบาหวานในชุมชนของหน่วยบริการสุขภาพ ระดับปฐมภูมิ เขตสุขภาพที่ 10

Development of a Community Diabetes Care Model of Primary Health Care Service Units, Health District 10

อมรรัตน์ สุขเลิศ¹ จินตนา จุลทัศน์² และ สุภาพร ใจการณ³

Amonrat Sooklers,¹ Jintana Junlatat² and Supaporn Chaigarun³

Article History

Received : November 11, 2018

Revised : January 2, 2019

Accepted : January 2, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยพยากรณ์การดูแลผู้ป่วยเบาหวานในชุมชนของหน่วยบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ เขตสุขภาพที่ 10 และ 2) พัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยเบาหวานในชุมชนของหน่วยบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ เขตสุขภาพที่ 10 การวิจัยระยะที่ 1 กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ป่วยโรคเบาหวาน จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามปัจจัยพยากรณ์การดูแลผู้ป่วยเบาหวานในชุมชนและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise) ระยะที่ 2 กลุ่มเป้าหมายในการสนทนากลุ่มมีจำนวน 13 คน และทดลองใช้รูปแบบ จำนวน 30 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิเคราะห์เชิงเนื้อหา ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยพยากรณ์การดูแลผู้ป่วยเบาหวานในชุมชน กลุ่มระดับน้ำตาลสะสมในเลือดล่าสุด (HbA1c) ต่ำกว่า 7 มี 3 ปัจจัยได้แก่ การดูแลตนเองด้านการบริโภคอาหาร การดูแลตนเองด้านการออกกำลังกาย และการสนับสนุนจากบุคลากรในการดูแลและควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด มีค่าอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 13.5 และกลุ่มระดับน้ำตาลสะสมในเลือดล่าสุด (HbA1c) สูงกว่า 7 มี 4 ปัจจัยได้แก่ การดูแลควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด การดูแลตนเองด้านการบริโภคอาหาร โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค, การสนับสนุนจากบุคลากรในการดูแลและควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด มีค่าอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 22.2 2) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมี 4 องค์ประกอบคือ หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการและเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ ผลการทดลองใช้รูปแบบพบว่า หลังทดลองใช้ 2 เดือน น้ำหนักตัว ขนาดเส้นรอบเอว ดัชนีมวลกาย (BMI) ระดับน้ำตาลในเลือดล่าสุด (FBS) มีค่าเฉลี่ยลดลงและกลุ่มผู้ป่วยเบาหวานมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = .50)

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ ; การดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน ; เขตสุขภาพที่ 10

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, Doctoral Student in Regional Development Strategies, Graduate School, Ubon Ratchathani Rajabhat University

² อาจารย์ คณะแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, Lecturer, Faculty of Thai Traditional and Alternative Medicines, Ubon Ratchathani Rajabhat University

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, Assistant Professor, Faculty of Public Health, Ubonratchathani Rajabhat University

ABSTRACT

The purposes of this study were: 1) to investigate the factors predicting community diabetes patient care of the primary health care service units, Health District 10, and 2) to develop and experiment in using a community diabetes care model of primary health care service units, Health District 10. The sample in phase 1 of study was 400 diabetes patients. The research instrument was a questionnaire of the factors predicting diabetes patient care in the community, and the data analysis employed was stepwise regression analysis. The target samples in phase 2 for focus group discussion included 13 people and for experiment in using the model included 30 people. Data were analyzed using statistics of mean and standard deviation. For the qualitative data, content analysis was used.

Findings of the study were as follows. 1) There were 3 factors for predicting the care of community diabetes patients whose latest blood accumulated glucose levels were below 7% according to a hemoglobin A1c(HbA1c) test, namely self-care in food consumption, self-care in exercise, and support from personnel in caring and controlling the blood sugar levels. These joint factors had predictive power of 13.5%. There were 4 factors for predicting the care of diabetes patients whose latest blood accumulated glucose levels were higher than 7% according to an HbA1c test, namely taking care to control blood sugar levels, self-care in food consumption, risk of disease, and support from personnel in caring and controlling the blood sugar levels. These joint factors had predictive power of 22.2%. 2) The developed model had 4 components, namely principles, objectives, procedures, and conditions for the success of the model. The experiment in using the model revealed that after the implementation for 2 months, the body weight, waist circumference, body mass index (BMI) and the latest fasting blood sugar (FBS) test showed a decreased mean value. The group of diabetes patients had the highest level of satisfaction ($\bar{x}$ = 4.60, S.D. = .50).

Keywords : Development of a Model ; Diabetes Patients' Self-Care ; Health District 10

บทนำ

โรคเบาหวาน (Diabetes Melitus: DM) คือโรคไม่ติดต่อเรื้อรังชนิดหนึ่งที่ผู้ป่วยมีอาการปัสสาวะบ่อย และมีระดับน้ำตาลอยู่ในปัสสาวะสูงผิดปกติ เป็นกลุ่มโรคที่เกิดจากความผิดปกติของการเผาผลาญสารอาหารในร่างกายจึงทำให้เกิดระดับน้ำตาลในเลือดสูงผิดปกติ โดยตัวย่อย มีการสร้างอินซูลินลดลงจึงไม่สามารถนำน้ำตาลมาใช้เป็นพลังงานได้ ทำให้เกิดภาวะระดับน้ำตาลในเลือดสูงซึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดภาวะแทรกซ้อนต่ออวัยวะต่างๆ ที่ตามมา สถานการณ์เบาหวานปัจจุบันมีอุบัติการณ์เพิ่มมากขึ้นจากข้อมูลสมาพันธ์เบาหวานนานาชาติ (International Diabetes Federation : IDF) ได้รายงานสถานการณ์ ผู้เป็นเบาหวานทั่วโลกแล้ว 285 ล้านคน และได้ประมาณการว่าจะมีจำนวนผู้ป่วยทั่วโลกเพิ่มมากกว่า 435 ล้านคน ในปี พ.ศ.2573 หากไม่มีการดำเนินการป้องกันและควบคุมที่มีประสิทธิภาพ (สุนทรี สุรัตน์, กิตติ ศศิวิมลลักษณ์, เกวลี เครือจักร และวิโรจน์ มงคลเทพ, 2559) ในประเทศไทยจากรายงานของสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์

สำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุขรายงานว่า อัตราการตายด้วยโรคเบาหวานต่อประชากรแสนคนในภาพรวมของประเทศในปี 2556-2558 เท่ากับ 14.93, 17.53 และ 17.83 ตามลำดับซึ่งเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ทั้งนี้ยังพบรายใหม่เพิ่มขึ้นจำนวนมากรวมทั้งมีอัตราป่วยและตายสูงขึ้นเนื่องจากพฤติกรรมสุขภาพด้านการรับประทานอาหาร การออกกำลังกายและการจัดการความเครียดที่ไม่เหมาะสม (เจษฎากร โนนทร์, ทิพย์อาทิ มีจันท, สุกัญญา กัญศรี และพิสิษฐ์ พูลประเสริฐ, 2560)

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นสถานบริการสาธารณสุขระดับปฐมภูมิสังกัดกระทรวงสาธารณสุข เปิดให้บริการทางการแพทย์และสาธารณสุขโดยเน้นการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในตำบล ข้อมูลในปี 2560 พบว่า มีผู้ป่วยที่อยู่ใน การดูแลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สังกัดเขตสุขภาพที่ 10 จำนวน 196,192 คน (สำนักงานเขตสุขภาพที่ 10, 2560) นับได้ว่าโรคเบาหวานของประชาชนในความรับผิดชอบเป็น ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่ง การรักษาพยาบาลผู้ป่วยเบาหวานให้ได้ผล จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ป่วยเบาหวาน บุคลากร

ที่เกี่ยวข้อง เช่น แพทย์ พยาบาล และนักโภชนาการ เป็นต้น เป้าหมายของการรักษาพยาบาล คือ การช่วยให้ผู้ป่วยเบาหวานควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้เหมาะสมกับสภาวะของโรคและอายุ ซึ่งทำได้โดยสนับสนุนให้ผู้ป่วยเป็นเบาหวานมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโรค วิธีการรักษา การป้องกันภาวะแทรกซ้อน การเสริมความรู้ทักษะในการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตด้านการบริโภคอาหารและการออกกำลังกายที่มีความเหมาะสม ตลอดจนกระตุ้นให้ผู้ป่วยเบาหวานคงสุขภาพที่ดี เช่น การลดสูบบุหรี่ การงดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ การรักษาน้ำหนักตัวให้เหมาะสม (อรุณี รัตนพิทักษ์, กิรดา ไกรนุวัตร, อภิรติ ศรีวิจิตรกมล และจุฑาทิพย์ วิภาวัฒน์, 2556)

การดูแลผู้ป่วยเบาหวานในชุมชนของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สังกัดเขตสุขภาพที่ 10 พบปัญหาที่สำคัญ คือ จำนวนผู้ป่วยที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นโดยที่ผู้ป่วยไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ และเกิดภาวะแทรกซ้อนหลายอย่าง เช่น เกิดภาวะไตวายและเกิดภาวะเบาหวานขึ้นตา ซึ่งภาวะแทรกซ้อนดังกล่าวส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและผู้ดูแล รวมถึงบุคลากรของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยพยากรณ์ต่อการดูแลผู้ป่วยจำนวน 11 ตัวแปร และเพื่อพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยเบาหวานในชุมชนของหน่วยบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ เขตสุขภาพที่ 10 ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างความตระหนักในการดูแลสุขภาพของตนเอง ตลอดจนสามารถปฏิบัติตามแผนการรักษาของแพทย์และให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือคำแนะนำของอาสาสมัครในพื้นที่ซึ่งจะสามารถลดภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวานและจัดการปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม

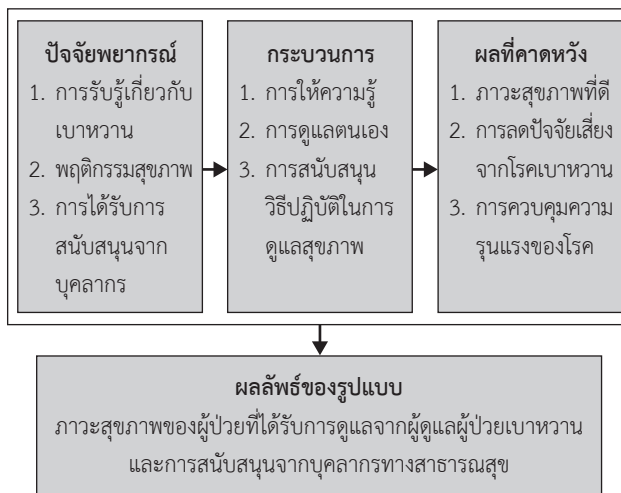
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยพยากรณ์การดูแลผู้ป่วยเบาหวานในชุมชนของหน่วยบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ เขตสุขภาพที่ 10
2. พัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยเบาหวานในชุมชนของหน่วยบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ เขตสุขภาพที่ 10

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธีโดยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องคือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน (Ryan & Sawin, 2009) การป้องกันควบคุมโรคเบาหวานของสำนักโรคไม่ติดต่อ (กรมควบคุมโรค, 2560) การจัดการตนเอง (Creer, 2000) ระบบการดูแลผู้ป่วยที่มีปัญหา

โรคเรื้อรัง (ชูชัย ศุภวงศ์, 2552) สามารถเขียนกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 ศึกษาปัจจัยพยากรณ์การดูแลผู้ป่วยเบาหวานประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ป่วยเบาหวานที่อยู่ในเขตสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สังกัดเขตสุขภาพที่ 10 จำนวน 196,192 คน (สำนักงานเขตสุขภาพที่ 10, 2560) กำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยใช้สูตรของ Taro Yamane แทนค่าในสูตร ดังนี้

$$n = \frac{196,192}{1 + 196,192(.05)^2}$$

$$= 399.19$$

แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่มย่อย โดยการเลือกแบบเจาะจงตามระดับน้ำตาลสะสมในเลือด (HbA1c) คือ 1. กลุ่มต่ำกว่า 7 (จำนวน 263 คน) และ 2. กลุ่มสูงกว่า 7 (จำนวน 137 คน) โดยใช้แบบสอบถามปัจจัยพยากรณ์การดูแลผู้ป่วยเบาหวานในชุมชน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยแบบเป็นขั้นตอน Stepwise

ระยะที่ 2 พัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยเบาหวานในชุมชนของหน่วยบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ เขตสุขภาพที่ 10 ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนารูปแบบโดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 13 คน เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

กับการดูแลผู้ป่วยเบาหวานและการทดลองใช้รูปแบบโดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 คน เป็นผู้ป่วยเบาหวานที่มีเข้ารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองแสง อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี และประเมินความพึงพอใจภายหลังทดลองใช้รูปแบบ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิเคราะห์เชิงเนื้อหา ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยพยากรณ์การดูแลผู้ป่วยเบาหวานในชุมชนของหน่วยบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิเขตสุขภาพที่ 10 ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับเบาหวาน ความรุนแรงของโรคเบาหวาน โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค การบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย การควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด การพบแพทย์ และการใช้ยา การสนับสนุนจากผู้ดูแลด้านอาหาร ด้านการออกกำลังกาย การควบคุมระดับน้ำตาล การพบแพทย์และใช้ยา จำนวน 11 ตัวแปร โดยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาค่าความตรงตามเนื้อหาทั้งฉบับ (ประจักษ์ ปฏิทัศน์, 2559) มีค่าเท่ากับ 0.80-1.00 นำแบบสอบถามไปหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นสูตรของครอนบาค มีค่าเท่ากับ 0.88 และนำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

ระยะที่ 2 ประเด็นการสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนารูปแบบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการและเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ และแบบประเมินความพึงพอใจ จำนวน 15 ข้อ มีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (CVI) เท่ากับ 0.85 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามระหว่างเดือนตุลาคม ถึง พฤศจิกายน พ.ศ.2560 และเก็บด้วยตนเอง ได้รับแบบสอบถามกลับคืน 400 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนารูปแบบ ในวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ.2560 เวลา 09.00-12.00 น. ผู้วิจัยสรุปประเด็นโดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และทดลองใช้รูปแบบโดยการประเมินภาวะสุขภาพ ได้แก่ น้ำหนักตัว ขนาดเส้นรอบเอว ดัชนีมวลกาย (BMI) ระดับน้ำตาลในเลือดล่าสุด (FBS) ในวันที่ 3 มกราคม พ.ศ.2561 ณ ห้องประชุมโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองแสง อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี

การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาปัจจัยพยากรณ์การดูแลผู้ป่วยเบาหวานในชุมชนของหน่วยบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ เขตสุขภาพที่ 10 โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์เทียบระดับความคิดเห็นในการแปลความหมายจำนวนชั้นและจำนวนอันตรภาคชั้น ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

4.21-5.00	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
3.41-4.20	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
2.61-3.40	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
1.81-2.60	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1.00-1.80	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

และวิเคราะห์ปัจจัยพยากรณ์การดูแลการดูแลผู้ป่วยเบาหวานใช้สถิติการถดถอยพหุคูณ เป็นขั้นตอนแบบ Stepwise (สุทิน ชนะบุญ, 2560)

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบโดยการสนทนากลุ่มใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ส่วนการทดลองใช้รูปแบบใช้การวิเคราะห์จากการประเมินภาวะสุขภาพ โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยพยากรณ์การดูแลผู้ป่วยเบาหวานในกลุ่มน้ำตาลสะสมในเลือดล่าสุดต่ำกว่า 7 มี 3 ปัจจัย ได้แก่ การดูแลตนเองด้านการบริโภคอาหาร การดูแลตนเองด้านการออกกำลังกายและการสนับสนุนจากบุคลากรในการดูแลและควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด มีค่าอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 13.5 ตัวแปรพยากรณ์ที่ทำนายได้สูงสุด คือ การดูแลตนเองด้านการบริโภคอาหาร (Beta = .260) สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $Y_1 = 6.044 + .287(X_4) + -.308(X_5) + .283(X_{10})$ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์การถดถอยแบบขั้นตอนกลุ่มระดับน้ำตาลในเลือดต่ำกว่า 7

ปัจจัยพยากรณ์	b	S.E.b	Beta
การดูแลตนเองด้านการบริโภคอาหาร (X^4)	.287	.066	.260
การดูแลตนเองด้านการออกกำลังกาย (X^5)	-.308	.113	-.181
การสนับสนุนจากบุคลากรในการดูแลและควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด (X^{10})	.283	.136	.127
ค่าคงที่ (Constant)	6.044	.445	
R=.367 R ² = .135 Adj.R ² =.097 S.E.E.= 1.161 F = 3.526**			

ส่วนกลุ่มระดับน้ำตาลสะสมในเลือดล่าสุดสูงกว่า 7 พบว่า ปัจจัยพยากรณ์การดูแลผู้ป่วยเบาหวานในชุมชน มี 4 ปัจจัย ได้แก่ การดูแลควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด การดูแลตนเองด้านการบริโภคอาหาร รับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค และการสนับสนุนจากบุคลากรในการดูแลและควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด มีค่าอำนาจการพยากรณ์ ร้อยละ 22.0 ตัวแปรพยากรณ์ที่ทำนายได้สูงสุดคือ การดูแลควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ($Beta = .308$) สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $Y_1 = 6.977 + .621(X_{10}) + -.266(X_8) + .412(X_3) + -.410(X_6)$ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์การถดถอยแบบขั้นตอนกลุ่มระดับน้ำตาลในเลือดสูงกว่า 7

ปัจจัยพยากรณ์	b	S.E.b	Beta
การสนับสนุนจากบุคลากรในการดูแลและควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด (X_{10})	.621	.165	.308
การสนับสนุนจากผู้ดูแลด้านการบริโภคอาหาร (X_8)	-.266	.13	-.189
รับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค (X_3)	.412	.199	.181
การดูแลควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด (X_6)	-.410	.179	-.185
ค่าคงที่ (Constant)	6.997	1.033	
$R = .471$ $R^2 = .222$ $Adj.R^2 = .153$ $S.E.E. = 1.366$ $F = 3.23^{**}$			

2. รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมี 4 องค์ประกอบได้แก่

1) หลักการของรูปแบบคือ การพัฒนาความสามารถในการจัดการตนเอง การรับรู้สมรรถนะ และภาวะควบคุมโรคของผู้ป่วย การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยของผู้ดูแลผู้ป่วยเบาหวานและภาคีเครือข่าย

2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบคือเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการตนเอง การรับรู้สมรรถนะ และภาวะควบคุมโรคของกลุ่มผู้ป่วยเบาหวานประเภท 2 ที่ไม่สามารถควบคุมได้ และเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดูแลกลุ่มผู้ป่วยเบาหวานประเภท 2 ที่ไม่สามารถควบคุมได้ของผู้ดูแลผู้ป่วยเบาหวานและภาคีเครือข่าย

3) วิธีดำเนินการ 3.1) การพัฒนาสมรรถนะในการจัดการตนเอง มีวิธีดำเนินการ ดังนี้ (1) ศึกษาสภาพปัญหาของผู้ป่วยเบาหวาน (2) ให้ความรู้โรคเบาหวานและสร้างทักษะเพื่อการดูแลตนเองโดยมีเนื้อหาที่สอน ได้แก่ อาหารกิจกรรมทางกายหรือการออกกำลังกาย ยารักษาโรคเบาหวาน การตรวจวัดระดับน้ำตาลในเลือดด้วยตนเอง (3) ติดตามเยี่ยมบ้านเพื่อให้ผู้ศึกษาและกระตุ้นเตือนให้ไปรับบริการอย่างต่อเนื่อง 3.2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ในการดูแลกลุ่มผู้ป่วยเบาหวานและภาคีเครือข่ายมีการดำเนินการ ดังนี้ (1) พัฒนาศักยภาพของบุคลากร ผู้ดูแลผู้ป่วยเบาหวาน และแกนนำในชุมชน ในการป้องกันคัดกรองและดูแลผู้ป่วยเบาหวาน ร่วมวางแผนและตั้งเป้าหมายในการจัดการตนเอง (2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดูแลกลุ่มผู้ป่วยเบาหวาน กลุ่มสมาชิกครอบครัว/ผู้ดูแลผู้ป่วยเบาหวานเป็นหลักในการดูแลสุขภาพของผู้ป่วย มีแกนนำชุมชนต่างๆ ที่อยู่ในชุมชน ติดตามเยี่ยมบ้านผู้ป่วย ร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่ อบต. เพื่อให้กำลังใจและให้การดูแลปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วยเป็นประจำทุกเดือน 3) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้บริการตรวจคัดกรอง และรักษา พยาบาล หรือส่งต่อผู้ป่วยโรคเบาหวานตามมาตรฐานและความจำเป็นอย่างเหมาะสม สนับสนุนความรู้สร้างการรับรู้ความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อน และกำหนดเป้าหมายในการควบคุมระดับน้ำตาลร่วมกัน 4) Care Giver มีบทบาทในการติดตามการปฏิบัติพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยการทักทายสอบถามทุกสัปดาห์ และมีการนำข้อมูลนำเสนอในที่ประชุมและประสานคณะกรรมการจัดการโรคเรื้อรังระดับตำบล เพื่อขอรับความช่วยเหลือในรายที่มีปัญหา

4) เงื่อนไขความสำเร็จ คือ ผู้ป่วยเบาหวานประเภท 2 ต้องตระหนักถึงความสำคัญและสามารถปฏิบัติตนในการจัดการตนเอง การรับรู้สมรรถนะและภาวะ การควบคุมโรค ด้านผู้ดูแลผู้ป่วยเบาหวานและภาคีเครือข่ายต้องมีส่วนร่วมในการดูแลกลุ่มผู้ป่วยเบาหวานประเภท 2 และหน่วยบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ เขตสุขภาพที่ 10 ต้องมีการพัฒนาระบบบริการของตนเองให้มีประสิทธิภาพ

การทดลองใช้รูปแบบ พบว่า การประเมินภาวะสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน มีภาวะความดันโลหิตสูงก่อนทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 140/90 หลังทดลอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 140/90 น้ำหนักก่อนเข้ารับการทดลอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 59.24 กิโลกรัม หลังทดลอง 2 เดือน มีค่าเฉลี่ย 58.40 กิโลกรัม ขนาดเส้นรอบเอว ก่อนเข้ารับการทดลอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 81.93 ซม. หลังทดลอง 2 เดือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 80.50 ดัชนีมวลกาย (BMI) ก่อนเข้ารับการทดลอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.50 หลังทดลอง 2 เดือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.17 ระดับน้ำตาลในเลือดล่าสุด (FBS) ก่อนเข้ารับการทดลอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 169 มม./ลิตร หลังทดลอง 2 เดือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 131.0 และ ผลการประเมินความพึงพอใจ พบว่า กลุ่มผู้ป่วยเบาหวานมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$, $S.D. = .50$) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับความพึงพอใจหลังการทดลองใช้รูปแบบ

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ความพร้อมในการให้ความรู้	4.60	0.56	มากที่สุด
2. เทคนิคบรรยาย การใช้สื่อ	4.67	0.61	มากที่สุด
3. การถ่ายทอดความรู้ตามลำดับขั้นตอน	4.70	0.60	มากที่สุด
4. การตอบคำถามได้ชัดเจนตรงประเด็น	4.70	0.47	มากที่สุด
5. การเปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถาม	4.50	0.63	มากที่สุด
6. สถานที่มีความพร้อม สะอาด สะดวก	4.60	0.50	มากที่สุด
7. เอกสารประกอบ/วัสดุอุปกรณ์มีเพียงพอ	4.80	0.41	มากที่สุด
8. โสตทัศนูปกรณ์มีความพร้อมและเพียงพอ	4.47	0.63	มากที่สุด
9. เอกสารประกอบครอบคลุมเนื้อหา	4.65	0.41	มากที่สุด
10. บุคลากรที่ให้บริการมีกิริยามารยาทที่ดี	4.60	0.56	มากที่สุด
11. บุคลากรอธิบายชี้แจงดูแลอย่างทั่วถึง	4.67	0.61	มากที่สุด
12. บุคลากรมีความรวดเร็วและคล่องตัว	4.70	0.60	มากที่สุด
13. ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องเบาหวาน	4.70	0.47	มากที่สุด
14. สามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง	4.50	0.63	มากที่สุด
รวม	4.60	0.50	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยพยากรณ์การดูแลผู้ป่วยเบาหวานในชุมชน กลุ่มระดับน้ำตาลสะสมในเลือดล่าสุดทั้งสองกลุ่มภาพรวมอยู่ในระดับมาก กลุ่มต่ำกว่า 7 มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความรุนแรงของเบาหวาน (X_2) ($\bar{X} = 3.20$, S.D.=0.67) และกลุ่มสูงกว่า 7 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพบแพทย์และการใช้ยา (X_7) ($\bar{X}=3.86$, S.D.=.49) แสดงให้เห็นว่า กลุ่มต่ำกว่า 7 จะให้ความสำคัญกับความรุนแรงของโรค ส่วนกลุ่มสูงกว่า 7 จะให้ความสำคัญกับการพบแพทย์และการใช้ยา ทั้งนี้เนื่องจากผู้ป่วยเบาหวานมีความเข้าใจ รับรู้ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโรคเบาหวานมากขึ้น ในกรณีที่ผู้ป่วยมีอาการเบาหวานรุนแรงถึงขั้นเกิดภาวะแทรกซ้อน ผู้ป่วยจำเป็นต้องพบแพทย์และปฏิบัติตามคำแนะนำอย่างเคร่งครัดโดยเฉพาะด้านการควบคุมอาหารและการรับประทานยา ซึ่งการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานเป็นความรับผิดชอบโดยตรงของตัวผู้ป่วยเอง รวมทั้งการคิด การตัดสินใจตามสถานการณ์และการเลือกปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับระยะของโรค (วิลลิตร์น บูลุเสถียร, 2557)

ปัจจัยพยากรณ์การดูแลผู้ป่วยเบาหวานกลุ่มระดับน้ำตาลสะสมในเลือดล่าสุดต่ำกว่า 7 มี 3 ตัวแปร ได้แก่ การดูแลตนเอง ด้านการบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย การสนับสนุนจากบุคลากรในการดูแลและควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ส่วนกลุ่ม

สูงกว่า 7 มี 4 ตัวแปร ได้แก่ การดูแลควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด การบริโภคอาหาร โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค การสนับสนุนจากบุคลากรในการดูแลและควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด สอดคล้องกับกิริติกิจ ธีระวุฒิมังษ์, จุฑาทกรต์ กิ่งเนตร, ชนายนันท์ แสงปาก และนงนุช วงศ์สว่าง (2560) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการจัดการโรคเบาหวานของผู้ป่วยเบาหวานประเภท 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทำนาย พบว่า มีตัวแปร 3 ตัว คือ ความสามารถแห่งตน แรงสนับสนุนทางสังคมและความรู้สามารถอธิบายความแปรปรวนของการจัดการตนเองได้ร้อยละ 32.7

2. รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมี 4 องค์ประกอบคือ หลักการวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการและเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบผลการทดลองใช้รูปแบบพบว่า หลังทดลองใช้ 2 เดือน น้ำหนักตัวขนาดเส้นรอบเอว ดัชนีมวลกาย (BMI) และระดับน้ำตาลในเลือดล่าสุด (FBS) มีค่าเฉลี่ยลดลง และผลการประเมินความพึงพอใจพบว่า กลุ่มผู้ป่วยเบาหวานมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด กลุ่มภาคีเครือข่ายมีระดับความพึงพอใจมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของคมสรรรค์ ชื่นรัมย์, บุญสิทธิ์ ไชยชนะ, กรรณิกา เรืองเดช และช่างสวน ศรีเจริญ (2559) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการดูแลสุขภาพตนเองในผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลินของโรงพยาบาล สุรินทร์ด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (AIC) ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองด้วยกระบวนการ AIC มี 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานและญาติหรือผู้ดูแลประกอบด้วย การปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน 4 ปัจจัย คือ ด้านการรับประทานอาหารการออกกำลังกาย การรับประทานยา และการจัดการอารมณ์ 2) รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองสำหรับทีมสุขภาพโรงพยาบาลสุรินทร์และเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ ประกอบด้วย การประเมิน ติดตาม พฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ซึ่งเป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมและการสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้ป่วยโรคเบาหวาน ให้เห็นคุณค่าในตนเองและมีความตระหนัก

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ตัวแปรสำคัญในการพยากรณ์โรคเบาหวานของกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับน้ำตาลในเลือดสะสมล่าสุด (HbA1c) ทั้งสองกลุ่ม คือ 1) การบริโภคอาหาร 2) การได้รับการสนับสนุนจากบุคลากรในการดูแลและควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ดังนั้นผู้ป่วยเบาหวานจึงควรได้รับความรู้เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องในการบริโภค

อาหารและควรได้รับการสนับสนุนจากบุคลากรต่างๆ ได้แก่ แพทย์ พยาบาล นักโภชนาการ อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนรวมทั้ง ผู้ดูแลผู้ป่วยเพื่อส่งเสริม ป้องกันและลดระดับความรุนแรงของ ภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นได้รวมทั้งมีพลังอำนาจในการตัดสินใจ เลือกปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพตนเองให้สามารถควบคุมระดับ น้ำตาลในเลือดได้ประสบผลสำเร็จ 2. ภายหลังการทดลองใช้ รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองผู้ป่วยโรคเบาหวานมีพฤติกรรม การดูแลสุขภาพตนเองด้านการบริโภคอาหาร การรับประทานยา การออกกำลังกายและการจัดการอารมณ์สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ การดูแลสุขภาพตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยเมื่อพิจารณาหลักการของรูปแบบการ ดูแลผู้ป่วยเบาหวานในชุมชนของหน่วยบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ เขตสุขภาพที่ 10 จะพบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเป็นผลที่เกิดจากการ ปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยเบาหวานของ 3 ภาคส่วน คือ ผู้ป่วยเบาหวาน ผู้ดูแลและบุคลากรสาธารณสุข ดังนั้นจึงควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผล ต่อความสำเร็จของแต่ละภาคส่วน เพื่อการดูแลผู้ป่วยเบาหวาน ในชุมชนและสร้างแนวทางการปฏิบัติที่ดีต่อการดูแลผู้ป่วยเบาหวาน

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2560). รูปแบบการบริหารการป้องกันควบคุมโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง [Rupbæp kânboṛihan kân poṅṅkan khuāpkhum rok baowan khwām dan lohīt sūṅ]. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิริติ กิจธีระวุฒิมัช, จุฬากานต์ กิ่งเนตร, ชนันทน์ แสงปาก และนงนุช วงศ์สว่าง. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การจัดการโรคเบาหวานของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 [Patchai thī mī 'itthiphon tō phruttkamkân chatkân rok baowan khōṅg phūpūai baowan chanit thī sōṅgFactor]. วารสารพยาบาลทหารบก. 18(3),192-200.
- คมสรณ์ ชื่นรัมย์, บุญสิทธิ์ ไชยชนะ, กรรณิกา เรืองเดช และชาวสวน ศรีเจริญ. (2559). การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพ ตนเอง ในผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลินของโรงพยาบาลสุคีริน ด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (AIC) [Kānphatthana rūpbæp kāndūlæ sukkhaphāp ton'ēng nai phūpūai rok baowan chanit mai phung 'insulin khōṅg rōṅghayabān su khiri na duai theknik kānwāṅsphæṅ bæp mī sūan rūam (AIC)]. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้. 3(3),179-193.
- เจษฎากร โนนินทร์, ทิพย์วาทิ มีจันโท, สุกัญญา กัญศรี และพิสิษฐ์ พูลประเสริฐ. (2560). พฤติกรรมการดูแลตนเองของ ผู้ป่วยเบาหวานในเขตพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก [Phruttkam kāndūlæ ton'ēng khōṅg phūpūai baowan nai khēt phūnthī rōṅghayabān songsoem sukkhaphāp tambon phlāi chum phon 'amphoe mūāṅg chāngwat phitsanulōk]. ใน รายงานการประชุมวิชาการ การ นำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 17 ณ ศูนย์วัฒนธรรม ภาคเหนือตอนล่าง มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. หน้า 2651-2663.
- ชูชัย ศุภวงศ์, สมศักดิ์ ชุมหระศรี, ลัดดา ดำริการเลิศ, สุพัตรา ศรีวณิชกร, เกษม เวชสุนทรานนท์ และศุภกิจ ศิริลักษณ์. (2552). คู่มือการให้บริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล [khūmū kānhai boṛikān rōṅghayabān songsoem sukkhaphāp tambon]. กรุงเทพฯ : ทีเคพี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่มที่ 1 [Withikān thāṅg sathiti samrap kānwichai lem thī nūṅStatistical]. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ประจักษ์ ปฏิพัทธ์. (2559). การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย Kāntrūātsōp khunnaphāp khruāṅmū wichai]. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

- วิมลรัตน์ บุญเสถียร. (2557). การจัดการตนเองในผู้ที่เป็นเบาหวาน : กระบวนการของแต่ละบุคคล [Kānchatkān ton'ēng nai phū thī pen baowān : krabuānkan khōng tæla bukkhon]. *วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ*. 32(4),18-24.
- สำนักงานเขตสุขภาพที่ 10. (2560). จำนวนและอัตราผู้ป่วยในด้วยโรคเบาหวาน [Chamnūān læ 'attra phupūāinai duāi rōk baowān]. สืบค้นเมื่อ ธันวาคม 2560 จาก www.region10pihp.org.
- สุทิน ชนะบุญ. (2560). การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุमानในสถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยเบื้องต้น [Kān wikhro khōmūn choēng 'anumān nai sathiti læ kān wikhro khōmūn nai ngān wi chap būāngton]. ขอนแก่น : สำนักงานสาธารณสุขขอนแก่น.
- สุนทรี สุรัตน์, กิตติ ศศิวิมลลักษณ์, เกวลี เครือจักร และวิโรจน์ มงคลเทพ. (2559).ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานในพื้นที่อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย [Khwāmsamphan rawāng patchai thī kiēokhōng kap phruttikam kāndulæ ton'ēng khōng phupūai baowān nai phūnthī 'amphoe māe chan changwat chiāng rai]. *วารสารพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*. 4(2),297-307.

ปรีชาญาณของคนพากย์โขน Intuition of Khon Voice-Over Narrators

เกษนิภา นิลบาลัน¹ และ บุญสม ยอดมาลี²
Ketnipa Ninbalan¹ and Boonsom Yodmalee²

Article History

Received : November 26, 2018

Revised : December 26, 2018

Accepted : December 26, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ความรู้และปรีชาญาณในการพากย์-เจรจาโขน ของคนพากย์โขนพระราชทาน วิธดำเนินการวิจัย ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทุกประเภท การสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มย่อย กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย เลือกแบบเจาะจงแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้/ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการแสดงโขน การพากย์เจรจาโขน จำนวน 6 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 5 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป จำนวน 15 คน แล้วนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้และปรีชาญาณของคนพากย์-เจรจาโขน ที่พากย์โขนพระราชทาน ทั้ง 5 คน ประกอบด้วย ครูธีรภัทร์ ทองนิม ครูสุธีร์ ชุ่มชื่น ครูเขาวนาท เพ็งสุข ครูดำรงศักดิ์ นาฏประเสริฐ และครูสมพร เทียงแถม ที่พัฒนาจากคนพากย์โขน ที่เคลื่อนไหว ถ่ายทอด สืบต่อมาจากบรมครูพากย์-เจรจาโขนในอดีต ตั้งแต่มีการแสดงโขน ยุคเริ่มแรก ในสมัยสุโขทัย ซึ่งในช่วงแรกยังไม่มี การบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์จึงได้มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในตำนานโขนหลวงและพัฒนาเรื่อยมาเรื่อยๆจนถึงปัจจุบันมีการแสดงโขนพระราชทานขึ้น คนพากย์โขนทั้ง 5 คน ซึ่งได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 ให้เป็นคนพากย์-เจรจาโขนตั้งแต่นั้น เป็นต้นมา การสังเคราะห์องค์ความรู้และปรีชาญาณของคนพากย์โขนพระราชทาน 5 คน พบว่า ปรีชาญาณของคนพากย์โขนทั้ง 5 คน มีองค์ประกอบคือ 1) เป็นผู้ที่มีปฏิภาณไหวพริบคือสามารถพากย์-เจรจาโขนโดยต้นสดไม่ต้องอ่านจากบท 2) มีกลเม็ดเคล็ดลับเฉพาะตัว ในด้านการพากย์เจรจาที่แตกต่างกัน 3) มีความเชี่ยวชาญและความสามารถขั้นบรมครู 4) มีลีลาการใช้บทบาทในการพากย์-เจรจาโขน ลีลาของท่วงทำนอง ความไพเราะตามบทบาทและอารมณ์ของตัวละคร 5) มีเทคนิคพิเศษในการพากย์-เจรจาโขน ซึ่งแต่ละคนจะมีกลวิธี แตกต่างกันไป ปรีชาญาณของคนพากย์และเจรจาโขนเกิดจากการสั่งสม ถ่ายทอด และฝึกฝน สืบต่อกันมา จนเกิดเป็นความสามารถ และเอกลักษณ์เฉพาะตัว

คำสำคัญ : คนพากย์โขน ; ปรีชาญาณ ; โขนพระราชทาน

¹ นิสิตปริญญาเอก สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, Doctoral Student in Cultural Science, Faculty of Cultural Science, Mahasarakham University

² อาจารย์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, Lecturer, Faculty of Cultural Science, Mahasarakham University

ABSTRACT

This research aims to study the body of knowledge and intuition in Khon voice over narrators towards the narration of the Royal Khon Performance. Research methodology consists of studying relevant research, exploration, observation and focus group discussion. The target people used in study were divided into 3 groups, comprising 6 experts in Khon voice over narration, 5 practitioners and 15 general informants. The research results were presented by descriptive analysis method.

The research results found that the body of knowledge and intuition of 5 Khon voice over narrators in the Royal Khon performance included Kru Theeraphat Thongnim, Kru Suthee Choomcheun, Kru Chaowanart Pengsuk, Kru Damrongsak Natprasert, and Kru Somporn Tiengcham. As such, the 5 Khon voice-over narrators have been developing themselves from the pattern of movement of Khon voice-over narrators. Significantly, the body of Khon knowledge has been inherited and transferred by the great teacher of Khon voice over narration in the previous period of time, since Khon performance was performed in the Ayutthaya period. Initially, there was no inscription on Khon voice-over performance. Later, in the reign of King Vajiravudh (Rama VI) of Rattanakosin period, the Khon voice-over performance was scripted through the legend of royal Khon and has been developing from that period of time until present. Currently, the Royal Khon performance has been arranged and presented to the public. The 5 khon voice-over narrators received the royal trust from Her Majesty Queen Sirikit of King Rama IX for allowing the 5 Khon voice-over narrators to take part in the Royal Khon performance since then. The synthesis of body of knowledge and intuition of 5 Khon voice-over narrators in the Royal Khon performance found that the intuition of 5 Khon voice-over narrators has 5 following elements: 1. The actor must have a comprehensive wisdom, namely he is able to perform Khon voice over narration; 2. he must have individual techniques in Khon voice over narration differently; 3, he must have self-specific expertise and ability as a great teacher; 4. he must have self's individual style in Khon voice over narration of melody, and fluency related to the role and feeling of actors; and 5. he must have special technique in Khon voice over narration, which every single actor has a different way of technique and expression in Khon voice over performance. Therefore, the intuition of Khon voice-over narrators has been derived from accumulating, transferring, practical knowledge and the knowledge has been inherited from generation to generation until it becomes self-talented.

Keywords : The Khon Voice - Over Narrator ; Intuition ; Royal Khon Performance

บทนำ

การพากย์-เจรจาโขน เป็นศิลปะชั้นสูงของไทย ที่รวบรวมความงดงามทางด้านศิลปะการใช้เสียงที่ทรงคุณค่า ประกอบกับการแสดงโขนซึ่งเป็นนาฏกรรมชั้นสูง ที่ถือว่าเป็นมรดกของชาติ ซึ่งเกิดขึ้นจากความสามารถในการเรียนรู้สืบทอดภูมิปัญญา ที่แฝงมากับประวัติศาสตร์ชาติไทยอย่างยาวนาน การพากย์-เจรจาโขนนับเป็นหัวใจสำคัญของการแสดงโขน ซึ่งแสดงถึงปรีชาญาณของผู้พากย์-เจรจาโขน ได้เป็นอย่างดี กล่าวคือผู้พากย์-เจรจาโขนเป็นผู้มีความรู้ด้านคีตศิลป์ สังคีตศิลป์ ภาษาศาสตร์ วรรณคดี และ

นาฏยศิลป์ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าผู้พากย์-เจรจาโขนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งต่อการแสดงโขนทั้งก่อนการแสดง ขณะแสดง และหลังการแสดง (ธีรภัทร ทองน้อม, 2556)

ความสำคัญในการศึกษาถึงองค์ความรู้และปรีชาญาณของคนพากย์โขนคือในปัจจุบัน คนพากย์โขนมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับผู้เชี่ยวชาญทางศิลปะด้านอื่น แต่ความจำเป็นในทางปฏิบัติถือว่ามีความสำคัญระดับต้นๆ เพราะการแสดงโขนเป็นศิลปะที่บ่งบอกความเป็นชาติที่ทำให้อารยประเทศรู้จักชาติไทย ถือเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นความงดงามประณีตยากจะหาชาติใดเสมอเหมือน ผู้พากย์-เจรจาโขน ถือเป็นบุคคลที่ทำให้ผู้ชม

เกิดความเข้าใจในบทบาทการแสดงแต่ละฉาก แต่ละตอนเพราะผู้แสดงไขนทุกคนต้องสวมหัวไขนในขณะแสดง จึงไม่สามารถพูดหรือร้องเองได้ ต้องอาศัยผู้พากย์-เจรจา ในการดำเนินเรื่อง ดังนั้นผู้พากย์-เจรจา ต้องเข้าใจในเรื่องราว และวิธีการแสดงในตอนนั้นๆ อีกทั้งต้องเป็นผู้ที่มีปฏิภาณไหวพริบในการแก้ปัญหาให้ตัวแสดงไขนทุกตัว และยังต้องจดจำคำพากย์ ซึ่งเป็นบทกวีที่นิพนธ์ไว้เฉพาะก่อน หรือแม้แต่คิดค้นคำเจรจาไว้อย่างเฉียบพลันอีกด้วย (ธีรภัทร ทองนิ่ม, 2556)

การพากย์-เจรจาไขนของไทย นั้นมีกำเนิดขึ้นเมื่อใดไม่มีหลักฐานแน่ชัด แต่สันนิษฐานได้ว่าน่าจะมีกำเนิดมาก่อนสมัยกรุงสุโขทัย เมื่อชาวไทยปรากฏตัวในดินแดนสุวรรณภูมิ อาณาจักรสุโขทัยสถาปนาเป็นรัฐอิสระ จากหลักฐานหลักศิลาจารึกหลักที่ 8 ในสมัยพระมหาธรรมราชาลิไท (พ.ศ.1903) ความว่า “มีระบารำเต้น เล่นทุกฉันด้วยเสียงอันสาธุการบูชา อีกด้วยดุริยพาท พินฆ้อง กลอง เสียงดั่ง สีพอดัง ดินจักหล่มอันใส” จากข้อความในหลักศิลาจารึกหมายความว่า “มีการแสดง ระบารำ รำ เต้น และการแสดงดนตรี สีดั่งพอที่แผ่นดินสะเทือนไปทั่ว” จากข้อความนี้น่าจะวิเคราะห์ได้ว่า ระบารำ หมายถึงการรำเป็นชุดๆ รำ หมายถึงละครรำ และเต้น คือ การเต้นไขน นั่นเอง

การศึกษาการพากย์-เจรจาไขนในปัจจุบัน มีเนื้อหาที่แทรกในสาขาศิลปะ ไม่มีข้อกำหนดในการใช้เสียง ใช้จังหวะ ใช้ลีลา ใช้อารมณ์ เพราะส่วนใหญ่เป็นการส่นทอด จากรุ่นสู่รุ่น ต่อด้วยปาก จากครูสู่ศิษย์ จากพ่อ แม่สู่ลูก คนพากย์ไขนส่วนมากอาศัยการเรียนรู้แบบ “ครูพักลักจำ” ทุกอย่างขึ้นอยู่กับ ปรัชญาของแต่ละบุคคลว่ามีการสร้างองค์ความรู้ส่วนบุคคล ซึ่งเกิดจากพรพิเศษที่มีในตัว การพากย์-เจรจาไขนนั้ เป็นศาสตร์ สาขานึงที่ฝึกหัดยากมาก จึงมีผู้ที่ฝึกอย่างจริงจังน้อย กอปรกับผู้ที่เข้ารับการฝึกขาดคุณสมบัติบางประการของ ผู้พากย์-เจรจาไขนที่ดีอีกประการหนึ่ง

ขณะนี้ พลังและศักยภาพของคนพากย์ไขนค่อยๆ ถูกลดบทบาทลง นับแต่เกิดกระแสแนวคิดโลกาภิวัตน์ขึ้น หรือแม้แต่ในการแสดงไขนยุคปัจจุบันที่มีการนำเอาเพลงร้องที่ใช้ในการแสดงละครเข้าผสมผสาน ในการแสดงไขนที่เรียกว่าไขนป่นละครวัฒนธรรมใหม่ที่แพร่กระจายเข้ามาเมื่อการแสดงไขนถูกจำกัดบทบาทหรือถูกระเบิดศิลปะแนวใหม่เข้ามามีบทบาทต่อสังคมไทยเป็นสาเหตุทำให้คนพากย์ไขนลดลง

ปัจจุบันเกิดการการแสดงไขนพระราชทานขึ้นและมีคนพากย์ไขนพระราชทาน ทั้ง 5 คน ซึ่งผู้ที่ปฏิบัติกรพากย์-เจรจาไขนพระราชทานนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถขั้นครู คือเป็นผู้ที่มีปริญญานที่ค้นคว้าไปไม่สามารถทำได้เท่า ปริญญานเป็นความสามารถความเชี่ยวชาญที่เกิดจากการหยั่งรู้เฉพาะบุคคล

ลอกเลียนแบบไม่ได้ การพากย์เจรจาไขนพระราชทาน หมายถึงการพากย์-เจรจาไขน ที่จัดแสดงขึ้นตามพระราชเสาวนีย์ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ 9 หรือเรียกอีกอย่างว่าไขนสมเด็จพระเจ้า เริ่มจัดแสดงครั้งแรก ตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 เป็นต้นมา (ประเมษฐ์ บุญยะชัย, สัมภาษณ์ 19 ตุลาคม 2560)

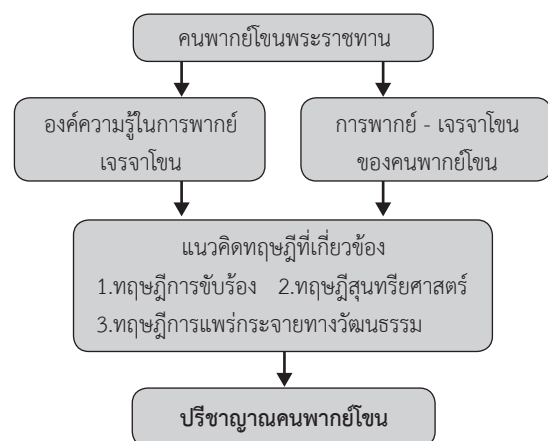
คนพากย์ไขนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการแสดงไขน และการที่จะเป็นคนพากย์ไขนที่ดีได้ จะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถและมีปริญญาน ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนเป็นประการสำคัญ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ความรู้และปริญญานในการพากย์-เจรจาไขน ของคนพากย์ไขนพระราชทาน 5 คน คือ ครูธีรภัทร ทองนิ่ม ครูสุธีร์ ชุมชื่น ครูเชาวนท เพ็งสุข ครูดำรงศักดิ์ นาฏประเสริฐ และครูสมพร เทียงเข้ม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่องปริญญานของคนพากย์ไขน ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อวิเคราะห์ ออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1. วิเคราะห์องค์ความรู้ในการพากย์ เจาของคณพากย์ไขนพระราชทาน และ 2. วิเคราะห์ถึงปริญญานของคนพากย์ไขนพระราชทาน ซึ่งเจาะจงวิเคราะห์คนพากย์ไขนพระราชทาน 5 คน ที่มีความรู้ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญขั้นครูในการพากย์เจรจาไขน จนได้รับคัดเลือกให้เป็นคนพากย์ไขนพระราชทาน ตั้งแต่การแสดงไขนพระราชทานครั้งแรกจนถึงครั้งล่าสุดที่จัดแสดง ก็ยังคงใช้คนพากย์ไขนพระราชทานชุดเดิม ทั้ง 5 ดังที่กล่าวมา โดยอ้างอิงแนวคิดทฤษฎีการขับร้องของครูท้วม ประสิทธิ์กุล ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ของ โบรมาร์เต็น และทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของ ฟรีดซ์ เกรบ (Fritz Graeb) และวิลเฮล์ม ชมิดท์ (Graeb & Schmidt, 1900) มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ ตำรา งานวิจัย สื่อนวัตกรรม และข้อมูลจากการลงภาคสนาม ด้านเนื้อหา การวิจัย ศึกษาถึงองค์ความรู้และปรีชาญาณ ในการพากย์ เจริจา โชนของคนพากย์โชนอาศัย แนวคิดทฤษฎี ประกอบด้วยทฤษฎี การขับร้อง ทฤษฎี สุนทรียศาสตร์ และทฤษฎีการแพร่กระจาย ทางวัฒนธรรม โดยศึกษาข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากการ สัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัย เช่น บทความ ตำรา วิทยานิพนธ์ บทโชน บทพากย์โชน ฯลฯ
2. สร้างคำถามที่สัมภาษณ์ โดยพิจารณาจากประเด็น วัตถุประสงค์ของการวิจัย นำมาแยกแยะ จัดกลุ่ม สร้างหัวข้อคำถาม ลงในเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสัมภาษณ์ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะจง โดยกำหนด กลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้รู้/ผู้เชี่ยวชาญ (Key Informants) 6 คน 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) 5 คน 3) กลุ่มผู้ให้ ข้อมูลทั่วไป (General Informants) 15 คน
4. กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาองค์ความรู้และปรีชาญาณ ในการพากย์-เจริญจาโชน ใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ บรรณครูด้านการแสดงโชนและพากย์เจริญจาโชน 6 คน ที่มีความ เชี่ยวชาญในการแสดงโชน การพากย์เจริญจาโชน ครูพากย์โชน พระราชทาน ที่ได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ให้เป็นผู้พากย์โชน พระราชทาน 5 คน และ ผู้มีความรู้ความสามารถในการแสดงโชน และพากย์เจริญจาโชน ในวิทยาลัยนาฏศิลป์ส่วนกลางและ ส่วนภูมิภาคหรือจากสถาบันต่างๆ จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสำรวจ (Survey Form) เป็นการสำรวจ เพื่อหา ข้อมูลเบื้องต้นในพื้นที่ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรีชาญาณของ คน พากย์โชน ของครูพากย์โชน 5 คน
2. แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ใช้ 2 แบบ คือ
 - 2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviews) ในการใช้เก็บข้อมูลเชิงลึก (In-depth Interviews) จากบรรณครูโชน และพากย์-เจริญจาโชน ทำการสร้างแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์การวิจัยและประเด็นที่เกี่ยวข้อง ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างแบบ

สัมภาษณ์ จากนั้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ ภาษา ข้อคำถามและความครอบคลุมของเนื้อหา และนำไป ปรับแก้ไขตามคำแนะนำ

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-structured Interviews) เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ไม่จำกัด คำตอบเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงลึก ซึ่งเป็นข้อมูลเฉพาะของ แต่ละบุคคลในการพากย์-เจริญจาโชน ใช้วิธีเรียบเรียงเชิงพรรณนา โดยจับประเด็นคำตอบมาตีความ โดยใช้แนวคิดนำมาซึ่งข้อมูล ที่ใช้ในการวิจัย

3. แบบสังเกต (Observation Form) ใช้สำหรับสังเกต สภาพทั่วไปของผู้เกี่ยวข้องในการวิจัย โดยใช้วิธีการสังเกตแบบ มีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผสมผสานในเวลา เดียวกัน

4. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (Credibility) ของเครื่องมือเมื่อทำการรวบรวมข้อมูลแล้วผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบ ความน่าเชื่อถือ โดยใช้หลักการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ทำการเก็บข้อมูลซ้ำภายใต้บริบท ความแตกต่าง สถานที่ ด้านบุคคลแนวคิด ทฤษฎี และด้านผู้วิจัย หลังจาก การสัมภาษณ์และทำการวิเคราะห์ แล้วผู้วิจัยได้จัดทำเอกสาร ส่งให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา เพื่อยืนยัน ความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้งจากผู้ให้ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การวิจัยได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลา ในการดำเนินการวิจัย ในการลงภาคสนาม (Field Study) ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2559 ถึง เดือนตุลาคม 2560 การเก็บ รวบรวมข้อมูลยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ข้อมูลเอกสาร เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยรวบรวมเป็นข้อมูล เอกสารที่มีการบันทึกไว้ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
2. ข้อมูลภาคสนาม (Field Research) เป็นข้อมูลที่ ผู้วิจัยรวบรวมได้จากการลงพื้นที่วิจัย โดยวิธีการสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้รู้/ผู้เชี่ยวชาญ (Key Informants) 6 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญ ในการแสดงโชนชั้นบรรณครู กลุ่มผู้ปฏิบัติ 5 คน ที่พากย์โชนพระราชทาน และผู้ให้ข้อมูลทั่วไป 15 คน ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้เรื่องการแสดงโชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดกระทำข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีการขับร้อง ของครูท้วม ประสิทธิกุล

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะ โดยยึดหลักปฏิบัติ 6 ข้อ คือ เสียง คำร้อง การใช้เสียงเอื้อน การควบคุมจังหวะ การแบ่งช่วงการหายใจ การสื่ออารมณ์กับบทบาทการพากย์-เจรจา โทณภูมิสุนทรียศาสตร์ ของ (Alexander Gottlieb Baumgarte) บิดาแห่งสุนทรียศาสตร์ สมัยใหม่ และทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ของ ฟรีดริช เกรบ (Fritz Graeb) และวิลเฮล์ม ชมิดท์ (Graeb & Schmidt, 1900) โดยสำนักนี้มีแนวคิดที่มนุษย์ชอบยืมวัฒนธรรมจากเพื่อนบ้าน วัฒนธรรมนั้นเมื่อแพร่กระจายไปวัฒนธรรมที่ปลายทางจะต้อง เหมือนกับวัฒนธรรมต้นกำเนิด ไม่มากนักน้อย มาใช้ในการวิเคราะห์ แล้วนำข้อมูลที่ได้ มาจำแนกข้อมูล (Typological Analysis)

1. นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารและตำรา มาตรวจสอบความน่าเชื่อถือโดยการเปรียบเทียบกับแหล่งข้อมูล เอกสารอื่น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย และทำการสรุป
2. จัดหมวดหมู่ และสรุปประเด็นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และคำถามที่ตั้งไว้ โดยแยกตามระยะเวลาก่อน-หลัง เพื่อทำการวิเคราะห์ผลของข้อมูล
3. นำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ แล้วตรวจสอบวิเคราะห์ โดยวิธีแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) โดยแบ่ง การตรวจสอบ เป็น 4 ด้าน คือ ด้านสถานที่ ด้านบุคคล ด้านแนวคิดทฤษฎี และด้านผู้วิจัย

สรุปผลการวิจัย

การสังเคราะห์องค์ความรู้ และปรีชาญาณในการพากย์-เจรจาของคณาจารย์ทั้ง 5 คน ได้แก่ ครูธีรภัทร ทองน่ม ครูสุธีร์ ชุ่มชื่น ครูเชาวนาท เพ็งสุข ครูดำรงศักดิ์ นาฏประเสริฐ และครูสมพร เทียงแซม ผู้วิจัยนำเสนอสรุปผลการวิจัย โดยแยกตามหัวข้อ ได้ 5 หัวข้อคือปรีชาญาณในการพากย์-เจรจาของครูแต่ละท่าน เพื่อให้เห็นถึงความเหมือนและความต่าง ของครูแต่ละท่าน ตามหัวข้อต่อไปนี้ 1) เป็นผู้ที่มีปฏิภาณไหวพริบ 2) กลเม็ดเคล็ดลับในการพากย์-เจรจา 3) ความเชี่ยวชาญเฉพาะในการพากย์-เจรจา 4) ลีลาในการใช้เสียงในการพากย์-เจรจา และ 5) ด้านเทคนิคพิเศษในการพากย์-เจรจา โดยสรุปได้ดังผู้วิจัยนำเสนอต่อไปนี้

1. องค์ความรู้ และปรีชาญาณในการพากย์-เจรจาของครูธีรภัทร ทองน่ม

ภาพที่ 2 ครูธีรภัทร ทองน่ม

ครูธีรภัทร ทองน่ม ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปฏิบัติราชการเป็นรองผู้อำนวยการสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นผู้ที่คร่ำหวอด อยู่ในวงการแสดงโขน เป็นผู้มีความสามารถชั้น “ครู” จนได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยให้พากย์โขน พระราชทานในปัจจุบัน สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้และปรีชาญาณในการพากย์-เจรจา ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นผู้ที่มีปฏิภาณไหวพริบ มีวิธีการฝึกพากย์-เจรจา เริ่มจากการฝึกให้เขียนบทโขนสั้นๆ และท่องจำและใช้วิธีการ “ครูพักลักจำ” นำมาฝึกเอง และปรับปรุงพัฒนา สร้างเอกลักษณ์ของตนเองขึ้น จดจำบทโขนได้ทุกบททุกตอน สามารถพากย์-เจรจาโขนโดยต้นสดไม่ต้องอ่านจากบท

2) กลเม็ดเคล็ดลับ การพากย์ มีสำเนียง น้ำเสียง ชัดเจน กังวานมีอำนาจ มีความชำนาญเรื่องคำไวพจน์ คำในวงศ์ศัพท์ เดียวกัน มีปฏิภาณไหวพริบสามารถส่งมุขได้ทันท่วงที ออกเสียง ควบกล้ำชัดเจน

- 3) ความเชี่ยวชาญเฉพาะในการพากย์ สามารถเล่นตลก ในการพากย์-เจรจาได้ แม่นยำในจังหวะการขับร้อง ฟังเสียงลูกตกได้ โดยฟังเสียงระนาดได้อย่างแม่นยำ

4) ลีลาในการใช้เสียงพากย์-เจรจา สามารถสร้างความสัมพันธ์กันระหว่างผู้พากย์กับผู้แสดงส่งอารมณ์ถึงผู้ชม ได้อย่างถึงบทบาท

- 5) ด้านเทคนิคพิเศษในการพากย์-เจรจา สามารถเล่นตลกแทรกการแสดงได้ทุกตอน ส่งมุขบนเวที บอกเพลงหน้าพาทย์ได้

2. องค์ความรู้ และปรีชาญาณ ในการพากย์-เจรจาของ ครูสุธีร์ ชุ่มชื่น

ภาพที่ 3 ครูสุธีร์ ชุ่มชื่น

ภาพที่ 4 ครูเชาวนาท เพ็งสุข

ครูสุธีร์ ชุ่มชื่น ปัจจุบันดำรงตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ ที่สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีความรู้ความสามารถในการพากย์โขน มาตั้งแต่ยังเด็ก องค์กรความรู้ และปรีชาญาณในการพากย์ เจริญ ของครู ประกอบด้วย

- 1) เป็นผู้ที่มีปฏิภาณไหวพริบ มีวิธีการฝึกพากย์โดย ท่องบทโขนสั้นๆ ฝึกแบ่งวรรคตอนในบท หาความหมายจากคำ ใส่อารมณ์ในคำ ฝึกพากย์ให้คล่องแคล่ว จดจำบทให้แม่นยำ จนสามารถพากย์-เจรจาโขนโดยด้นสดไม่ต้องอ่านจากบท
- 2) มีกลเม็ดเคล็ดลับ การพากย์-เจรจาใช้ปฏิภาณไหวพริบ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าบนเวทีได้ มีการส่งมุข ต่อมุข แก้มุข ได้อย่าง มีชั้นเชิง ไล่เสียงตัวโน้ต ถูกต้องตามหลักด้านดนตรี
- 3) มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในการพากย์แก้ปัญหาเฉพาะหน้า แก้เกมได้ทันทั่วทั้งที่ ด้นกลอนสดได้ แต่งบทโขน กำกับการแสดงได้ บอกเพลงหน้าพาทย์ได้
- 4) มีลีลาการใช้เสียงพากย์-เจรจา ใช้อารมณ์ภายใน ส่งสู่ตัวละคร โดยถืออารมณ์ของตัวละครเป็นหลัก ใช้กระแสเสียง สื่ออารมณ์ได้ไพเราะสมบทบาท
- 5) ใช้เทคนิคพิเศษในการพากย์ ต้องให้สื่อถึงตัวละคร และส่งต่อไปยังผู้ชมให้เกิดอารมณ์ร่วมกัน (สุธีร์ ชุ่มชื่น, สัมภาษณ์ 20 ตุลาคม 2560)

3. องค์กรความรู้ และปรีชาญาณ ในการพากย์-เจรจาโขน ของครูเชาวนาท เพ็งสุข

ครูเชาวนาท เพ็งสุข ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ในการพากย์ เจริญ ได้ดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่มีปฏิภาณไหวพริบมีวิธีการฝึกพากย์อ่านบทสั้นๆ และท่องจำให้ได้หาความหมายจากคำ ฝึกแบ่งวรรคตอนในบท จดจำบทโขนได้แม่นยำจนสามารถพากย์-เจรจาโขน โดยด้นสดไม่ต้องอ่านจากบท
- 2) มีกลเม็ดเคล็ดลับ การด้นกลอนสดได้อย่างชำนาญ สามารถปรับเปลี่ยนคำ มีความรู้เรื่องบทประพันธ์ทุกประเภท มีปฏิภาณไหวพริบในการแทรกบทโขนด้วยเพลงลูกทุ่ง
- 3) มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในการพากย์-เจรจา มีความรู้ เรื่องฉันทลักษณ์ สำเนียงไม่เหน่อ รู้อารมณ์ของผู้แสดง ใช้อารมณ์ ภายในสื่อให้ผู้แสดงส่งอารมณ์ไปยังผู้ชมให้เกิดอารมณ์คล้ายตาม ส่งความรู้สึกของผู้พากย์ บอกผู้ชมให้รับรู้ความรู้สึกของผู้แสดงได้ อย่างแนบเนียน
- 4) มีลีลาในการใช้เสียงพากย์-เจรจา ใช้เสียงเต็มพลังปิด ควบคุมเสียงให้มั่นคง
- 5) ใช้เทคนิคพิเศษ ในการพากย์-เจรจา การใช้เสียง ใช้เสียงหัวเราะสร้างความสุขให้ผู้ชมอย่างได้อารมณ์ (เชาวนาท เพ็งสุข, สัมภาษณ์ 18 ตุลาคม 2560)
4. องค์กรความรู้ และปรีชาญาณ ในการพากย์-เจรจาโขน ของครูดำรงศักดิ์ นาฏประเสริฐ

ภาพที่ 5 ครูดำรงศักดิ์ นาฎประเสริฐ

ภาพที่ 6 ครูสมพร เทียงแฉ่ม

ครูดำรงศักดิ์ นาฎประเสริฐ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง โดยสังเคราะห์องค์ความรู้ในการพากย์-เจรจา โดยได้ดังนี้

1) เป็นผู้ที่มีปฏิภาณไหวพริบมีวิธีการฝึกพากย์-เจรจา คือ อ่านบทสั้นๆ แบ่งวรรคตอนให้ถูกต้องหาความหมายของคำในบทพากย์ตามอักขรวิธี ค้นหาความหมายของคำในบทพากย์ และฝึกพากย์ทุกประเภทให้เกิดความชำนาญ จดจำบทได้แม่นยำจนสามารถพากย์-เจรจาโดยต้นสดไม่ต้องอ่านจากบท

2) มีกลเม็ดเคล็ดลับ การพากย์-เจรจา มีน้ำเสียงที่มีจิตระคนเวลาพากย์ รู้จักทั้งทอดคำ ใช้ลูกตกในการขึ้นเสียงพากย์ตรงคีย์ไม่ลอย

3) มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในการพากย์-เจรจา มีลูกเล่นที่ทางเสียง น้ำเสียงมีจิตระคนอย่างไรก็ได้

4) มีลีลาในการใช้เสียงพากย์-เจรจา เสียงที่นุ่มนวล น่าฟัง มีความชัดเจนในการแบ่งคำ มีลูกหยอด มีการทอดเสียง มีการส่งอารมณ์ความรู้สึกไปสู่ผู้แสดง

5) ใช้เทคนิคพิเศษ มีความสามารถทางด้านการใช้ภาษาไทยดีเด่นถึงขั้นเขียนหนังสือแต่งบทประพันธ์ การทอดเสียงที่มีจิตระคนในน้ำเสียงที่ต่างจากคนอื่น การส่งอารมณ์ในการพากย์เพื่อสื่ออารมณ์ถึงตัวแสดง (ดำรงศักดิ์ นาฎประเสริฐ, สัมภาษณ์ 19 ตุลาคม 2560)

5. องค์ความรู้ และปรีชาญาณ ในการพากย์-เจรจาของครูสมพร เทียงแฉ่ม

ครูสมพร เทียงแฉ่ม ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ข้าราชการบำนาญ โดยสังเคราะห์องค์ความรู้ในการพากย์-เจรจา โดยได้ดังนี้

1) เป็นผู้ที่มีปฏิภาณไหวพริบมีวิธีการฝึกพากย์-เจรจา เริ่มจากวิธีการ “ครูพักลักจำ” ด้วยการอ่านบทพากย์สั้นๆ แบ่งวรรคตอนให้ถูกต้องตามอักขรวิธี ฝึกพากย์ให้เกิดความชำนาญ จดจำบทได้ทุกบท ทุกตอนจนสามารถพากย์-เจรจาโดยต้นสดไม่ต้องอ่านจากบท

2) มีกลเม็ดเคล็ดลับ การพากย์สามารถตัดแต่งบทโชน และใช้การเจรจาแทนเพลงร้องในการแสดงโชน ตัดต่อปรับเปลี่ยนลดทอนบทพากย์ได้

3) มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในการพากย์-เจรจา มีความเชี่ยวชาญในการปรับบทโชน

4) มีลีลาในการใช้เสียงพากย์-เจรจา มีน้ำเสียงกังวาน ดุดัน มีอำนาจ การใช้เสียงเหมาะกับบทบาท

5) ใช้เทคนิคพิเศษ ในการพากย์ศึกษาวิธีการพากย์โดยใช้วิธีเดียวกันกับการร้องเพลงโอเปร่า (Opera) แมนย่าโนบันโดเสียงดนตรี (สมพร เทียงแฉ่ม, สัมภาษณ์ 16 ตุลาคม 2560)

จากการวิจัยเรื่องปรีชาญาณของคนพากย์โชน ผู้วิจัยสรุปความแตกต่างและความเหมือนของปรีชาญาณของคนพากย์โชนดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปความแตกต่างปรัชญาของคณาจารย์

คณาจารย์	ความแตกต่างของปรัชญา	ความเหมือนของปรัชญา
ธีรภัทร ทองนิ่ม	เล่นตลกกับนักแสดงในขณะที่ทำการพากย์ - เจรา	-น้ำเสียงไพเราะ -กังวาน ชัดเจน
สุธีร์ ชุ่มชื่น	ต้นกลอนสดในการพากย์ เจรา โดยไม่ต้องอ่านบท ได้ทุกบท ทุกตอน	-มีปฏิภาณไหวพริบ -ฝึกด้วยวิธี ครูพักลักจำ
เขาวนาท เพ็งสุข	ชำนาญในการร้องเพลงพื้นบ้านทุกประเภท นำมาปรับใช้ในการพากย์ - เจรา	-แต่งบท โทน บรรบด กากับการแสดงได้ - มีคลังคำไวพจน์ และคำต่างๆ ในวงศ์ศัพท์เดียวกัน
ดำรงศักดิ์ นานาประเสริฐ	เชี่ยวชาญพิเศษในการใช้ภาษาไทย สามารถแต่งบทประพันธ์ได้ทุกประเภท มีจิตในน้ำเสียง	-บอกเพลงหน้าพาทย์ได้
สมพร เทียงแซม	สามารถพากย์เสียงตะโกนให้ไพเราะได้ โดยใช้วิธีร้องแบบโอเปร่า	

อภิปรายผลการวิจัย

การสังเคราะห์องค์ความรู้ และปรัชญาในการพากย์-เจาของ “คณาจารย์” ผู้วิจัยพบว่า การพากย์ เจาของครู 5 คน เกิดขึ้นได้จากการฝึกฝนประสบการณ์ ที่สำคัญคือการเลียนแบบ หรือที่เรียกว่า “ครูพักลักจำ” ซึ่งนับเป็นพื้นฐานทางความคิด ที่คณาจารย์ไม่อาจปฏิเสธได้ วิธีการนี้ถือเป็นพื้นฐานเริ่มต้นในการฝึกหัดทางศิลปะ ทั้งหมดจะขึ้นอยู่กับธรรมชาติของแต่ละบุคคลทั้งครู และศิษย์ที่จะผสมผสานเชื่อมโยงในการเรียนรู้ ศิษย์จะสังเกต จดจำ สิ่งที่ครูปฏิบัติแล้วนำมาปฏิบัติเลียนแบบ ซึ่งสอดคล้องกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของ (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2546) ที่อธิบายว่า ครูพักลักจำ เป็นกระบวนการเรียนรู้วิธีหนึ่งที่มีมาแต่เดิมและจะยังมีอยู่ต่อไป ซึ่งวิธีนี้เป็น การเรียนรู้ในลักษณะแอบเรียน แอบเอาอย่าง แอบลองทำตามแบบที่เฝ้าสังเกตอยู่เงียบๆ และรับเอามาเป็นของตน เมื่อสามารถทำได้จริง วิธีการนี้ดูเหมือนการลักขโมยสิ่งที่เป็นภูมิปัญญาของผู้อื่น แต่แท้ที่จริงเป็นวิธีธรรมชาติ ธรรมชาติของมนุษย์ในการเรียนรู้จากผู้อื่น ซึ่งปรัชญาในการพากย์ และเจาของ คณาจารย์ก็เริ่มต้นด้วยครูพักลักจำเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ยังพบว่า ปรัชญาของคณาจารย์แต่ละท่านจะแตกต่างกันทั้งน้ำเสียง กลเม็ด เทคนิค สีส่า ซึ่งมีผลต่อการได้รับมอบหมายให้พากย์ในบทบาทของตัวแสดง เช่น ผู้ที่มี

น้ำเสียงสูงข่มนุ่มลึกจะรับพากย์บทของตัวพระ และผู้ที่มีเสียงฉอเลาะจะได้พากย์เสียงตัวนาง ซึ่งสอดคล้องกับที่ (มนตรี ตราโมท, 2500) อธิบายถึงความสำคัญของเสียงในการพากย์-เจาว่า ต้องทำเสียงให้เหมาะกับตัวเจา ใส่ความรู้สึกให้เหมาะกับอารมณ์ในเรื่อง และปรัชญาของคณาจารย์-เจาที่สำคญนอกจกน้ำเสียงแล้ว ยังต้องมีความรู้ในเรื่องวรรณคดี บทประพันธ์ จังหวะของดนตรี หน้าท้พเพลงหน้าพาทย์อีกด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ ท้วม ประสิทธิ์กุล (2535) ที่อธิบายถึงการขับร้องไว้ว่าจะต้องแม่นยำ ทั้งนี้หมายความว่า จะร้องเพลงใดจะต้องยึดถือหลักเสียงมาตรฐาน เช่นเสียงกรวด เสียงเพียงออ เป็นต้น

การสังเคราะห์องค์ความรู้และปรัชญา ในการพากย์ เจา เป็นการถอดองค์ความรู้ของครูคณาจารย์ นำมาเป็นต้นแบบในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ จากองค์ความรู้เดิมเพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังสืบทอดการพากย์เจา ให้เกิดสุนทรียะทางเสียงที่ไพเราะงดงามเหมาะสมกับเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ สืบไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. การพากย์ เจาเป็นวัฒนธรรมของชาติ ที่ปรากฏควบคู่มาับประวัติศาสตร์ชาติไทยส่งเสริมให้เกิดสุนทรียะ กล้าแสดงออก สร้างวินัย สร้างเสริมและพัฒนาจรรยา มารยาทศิษย์ ให้มีความกตัญญู และเคารพต่อครูอาจารย์ กลุ่มเภาลจิตใจ ให้มีความอ่อนโยนและงดงามตามแบบวัฒนธรรมของไทย

2. การสังเคราะห์องค์ความรู้และปรัชญาในการพากย์-เจา แสดงให้เห็นถึงภูมิรู้ที่ครูมี กลวิธีในการพากย์-เจาที่แยบยล สามารถนำเอาองค์ความรู้ และปรัชญา ของครู 5 คนไปเป็นแนวทางในการศึกษา ทำให้องค์ความรู้ยังการพากย์ เจา คงอยู่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ และพัฒนาต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเฉพาะเรื่ององค์ความรู้ และปรัชญาในการพากย์ ของครู 5 คน ที่พากย์เจาพระราชทานเท่านั้น ยังมีครูพากย์เจาอีกหลายท่านได้เป็นแบบอย่างให้เยาวชนได้เรียนรู้และนำมาปรับใช้ในการพากย์-เจาให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เยาวชนรุ่นหลังได้อีกต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ท้วม ประสิทธิ์กุล. (2535). *หลักคีตศิลป์* [lak khīt] sin. ม.ป.ท.
- ธีรภัทร์ ทองนิม. (2556). *แบบแผนและวิธีพากย์เจรจาของกรมศิลปากร* [Bæpphæñ læ withī phāk chērachā khōñ khōng Krom Sinlapakōñ]. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนตรี ตราโมท. (2500). *วิธีพากย์เจรจาและขับร้อง ในการแสดงโขน* [Withī phāk chērachā læ khaproñg nai kñ sadæng khōñ]. *ศิลปากร*. 1(1),70-78.
- อาคม สายาคม. (2525). *นาฏดุริยางคศิลป์ไทย กรุงรัตนโกสินทร์* [Naṭ duriyāṅkha sinlapa Thai krung Rattanakosin]. กรุงเทพฯ : ยูไนเต็ดโปรดักชั่น.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2546). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้* [Phūmpanyā thoṅgthin kap kñchatkñ khwāmru]. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์.
- สมพร เทียงแถม. (2560, 16 ตุลาคม). *ผู้พากย์-เจรจาโขนพระราชทาน* [Phu phāk chērachā khōñ phraratchathan] [สัมภาษณ์]
- เชาวนาท เฟื่องสุข. (2560, 18 ตุลาคม). *ผู้พากย์-เจรจาโขนพระราชทาน* [Phu phāk - chērachā khōñ phraratchathan] [สัมภาษณ์]
- ดำรงศักดิ์ นาฏประเสริฐ. (2560, 19 ตุลาคม). *ผู้พากย์-เจรจาโขนพระราชทาน* Phu phāk - chērachā khōñ phraratchathan [สัมภาษณ์]
- ประเมษฐ์ บุญยะชัย. (2560, 19 ตุลาคม). *ผู้กำกับการแสดงโขนพระราชทาน* [Phu kamkap kñ sadæng khōñ phraratchathan] [สัมภาษณ์]
- สุธีร์ ช่มชื่น. (2560, 20 ตุลาคม). *ผู้พากย์-เจรจาโขนพระราชทาน* [Phu phāk chērachā khōñ phraratchathan] [สัมภาษณ์]
- Graeb, F. & Schmidt, W. (1900). *The Diffusion Theory of Culture*. (No Publisher)

รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภักดี ของผู้บริโภคสินค้าปศุสัตว์อินทรีย์ไทย

The Linear Structural Relationship Model of Factors Affecting Consumer Loyalty of Thai Organic Livestock Commodity

จิตรา ปันรูป¹ นันทวัน เหลี่ยมปรีชา² และ อติศักดิ์ โชติธรรมธรา³

Jittra Punroob,¹ Nantawan Leamprecha² and Adisak Chotitumtara³

Article History

Received : January 11, 2018

Revised : January 30, 2019

Accepted : February 3, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภค 2) ตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดี และ 3) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่มีต่อความภักดีของผู้บริโภคสินค้าปศุสัตว์อินทรีย์ไทย การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน และขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.73 ถึง 0.78 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.77 กลุ่มตัวอย่าง เป็นลูกค้าที่ใช้บริการร้านจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน จากการสุ่มแบบโควตา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้บริโภคสินค้าปศุสัตว์อินทรีย์ไทย ประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ ปัจจัยความรับผิดชอบต่อสังคม ปัจจัยความไว้วางใจ ปัจจัยคุณค่าที่รับรู้ และปัจจัยความภักดีของผู้บริโภค 2) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติ ดังนี้ $P\text{-value} = 0.092$ $\chi^2/df = 1.198$ $RMSEA = 0.022$ $CFI = 0.999$ $GFI = 0.972$ $AGFI = 0.948$ และ 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้บริโภค มีดังนี้ ปัจจัยความรับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อปัจจัยความไว้วางใจ ปัจจัยคุณค่าที่รับรู้ และปัจจัยความภักดีของผู้บริโภค ในขณะที่อิทธิพลทางอ้อมนั้นมีปัจจัยคุณค่าที่รับรู้เป็นตัวแปรส่งผ่าน เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ (R²) ของปัจจัยเชิงสาเหตุทั้ง 4 ปัจจัย พบว่า สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความภักดีของผู้บริโภคสินค้าปศุสัตว์อินทรีย์ไทยได้ร้อยละ 26.0

คำสำคัญ : ความภักดีของผู้บริโภค ; สินค้าปศุสัตว์อินทรีย์ไทย ; กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม ; คุณค่าที่รับรู้ ; ความไว้วางใจ

¹ นิสิตปริญญาเอก สาขาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร, Doctoral Student in Business, Faculty of Business, Economics and Communications, Naresuan University

^{2,3} อาจารย์ คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร, Lecturer, Faculty of Business, Economics and Communications, Naresuan University

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to develop a linear structural relationship model of various factors affecting consumer loyalty of Thai organic livestock commodity, 2) to verify goodness of fit of the created model with the empirical data, and 3) to examine influence of various factors on consumer loyalty of Thai organic livestock commodity. The study was divided into two steps. The first step was determining a research conceptual framework by analyzing relevant documents and research and interviewing six experts. The second step was verifying the research hypothesis. Data were collected using a 5 point rating scale questionnaire with the discrimination power values ranging between 0.73 and 0.78 and the overall reliability value of 0.77. The samples were 400 organic department stores' customers in Bangkok who were selected by quota sampling. Quantitative data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and analysis of causal relationship model.

The results of study were as follows: 1) The causal factors affecting consumer loyalty of Thai organic livestock commodity comprised 4 components, namely social responsibility factor, trust factor, perceived value factor, and customer loyalty factor; 2) the developed model had goodness-of-fit with the empirical data with statistical values as follows: P-value = 0.092, χ^2/df = 1.198, RMSEA = 0.022, CFI = 0.999, GFI = 0.972, AGFI = 0.948; and 3) factors affecting consumer loyalty of Thai organic livestock commodity comprised the social responsibility factor that had direct and indirect influences on the trust factor, perceived value factor and customer loyalty factor. The indirect influence was passed through the perceived value factor to reach consumer loyalty. The coefficient of prediction (R²) of the 4 causal factors was found that they could jointly explain 26 percent of the variance of consumer loyalty of Thai organic livestock commodity.

Keywords : Consumer Loyalty ; Thai Organic Livestock Commodity ; Social Responsibility Activity ; Perceived Value ; Trust

บทนำ

ความภักดีของผู้บริโภคต่อสินค้าถือเป็นเป้าหมายสำคัญทางการตลาดที่นำไปสู่พฤติกรรมซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางการจัดจำหน่ายต่างๆ (Lee & Cheung, 2017) ผู้บริโภคที่มีความภักดีที่แท้จริงต่อสินค้าหรือบริการนั้นประกอบด้วยด้านทัศนคติและด้านพฤติกรรม โดยมีแนวทางในการสร้างความภักดี คือ การสร้างความเชื่อมั่นและการสร้างคุณค่าที่รับรู้ให้เกิดขึ้นแก่ผู้บริโภคทั้งในด้านคุณภาพสินค้าและการบริการ รวมทั้งพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง ให้ผู้บริโภคเกิดความใกล้ชิดกับผลิตภัณฑ์มากยิ่งขึ้น ในสภาพแวดล้อมการตลาดปัจจุบันที่มีการพัฒนากลยุทธ์การแข่งขันที่ทันสมัยอย่างต่อเนื่อง ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ดีกว่ารวดเร็วกว่า ต้นทุนและราคาที่ดีกว่าคู่แข่ง ผู้บริโภคยุคนี้จึงมีโอกาสมืออานาจที่จะเลือกสิ่งที่ดีที่สุดจากคู่แข่งจำนวนมาก ยิ่งการแข่งขันรุนแรงมากขึ้นเท่าใด ผู้บริโภคก็ยิ่งมีความคาดหวัง

สูงขึ้น ถ้าสินค้าหรือการบริการใดที่ผู้บริโภคซื้อไปแล้วรู้สึกพอใจว่าได้รับประโยชน์หรือคุณค่าคุ้มกับเงินที่จ่ายไป เรียกว่า สินค้าหรือบริการนั้นมีคุณค่าต่อผู้บริโภคก็จะเกิดการซื้อซ้ำต่อไป การทำธุรกิจสมัยใหม่ต้องให้ความสำคัญกับการดูแลเอาใจใส่ผู้บริโภคอย่างสม่ำเสมอ การรักษาสัญญาผู้บริโภคและสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริโภคต้องทำต่อเนื่องส่งผลให้การดำเนินการหลักการตลาดสมัยใหม่จึงเน้นกำไรที่เกิดขึ้นจากความพึงพอใจของผู้บริโภค ความพยายามตอบสนองให้ผู้บริโภคได้รับคุณค่าสูงสุด จึงเป็นสิ่งที่พึงปฏิบัติ แม้ว่าการกระทำดังกล่าว จะเป็นการเพิ่มต้นทุนแต่ในระยะยาวแต่ผลที่ได้ย่อมคุ้มค่า เมื่อผู้บริโภคเกิดความภักดีต่อสินค้าและบริการ ทำให้ธุรกิจเกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน รวมทั้งส่งเสริมภาพลักษณ์ขององค์กร ตลอดจนธุรกิจต้องสร้างกระบวนการภายในให้สามารถทำหน้าที่สร้างสรรค์คุณค่าให้เกิดขึ้นในสายตาของผู้บริโภคในตัวสินค้าหรือบริการที่องค์กรส่งมอบแก่ผู้บริโภค กระทั่งทำให้ผู้บริโภคประทับใจและภูมิใจที่ได้ครอบครองเป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์ขององค์กร (Kamran-Disfani et al, 2017)

ปัจจุบันมีงานวิจัยด้านการตลาดจำนวนมากได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับความภักดีของลูกค้าและองค์กรธุรกิจพร้อมที่จะลงทุนเพื่อยกระดับความภักดีของลูกค้าให้สูงขึ้น เพราะนอกจากจะมีต้นทุนที่ถูกกว่าการแสวงหาลูกค้ารายใหม่แล้ว องค์กรยังสามารถที่จะจำหน่ายสินค้าได้ในระดับราคาที่สูงเป็นพิเศษและสามารถที่จะเพิ่มส่วนแบ่งการตลาด ซึ่งถือได้ว่าความภักดีของลูกค้าเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาความได้เปรียบทางการแข่งขันแบบยั่งยืนของธุรกิจได้ (Ramaseshan & Ouschan, 2017) แม้ว่าความสำคัญเกี่ยวกับความภักดีของผู้บริโภคจะมีการกล่าวถึงมามากกว่าทศวรรษ แต่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคก่อให้เกิดวัฒนธรรมการบริโภคแตกต่างกัน เช่นเดียวกับการดำเนินกิจกรรม CSR ซึ่งถือเป็นความรับผิดชอบขั้นพื้นฐานของธุรกิจทุกชนิด สำหรับธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสินค้าปศุสัตว์อินทรีย์ของไทยก็เช่นกัน ปัจจุบันพบว่า ข้อมูลรายงานการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรม CSR ยังมีน้อย (Frooghi et al, 2015) ดังนั้นประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ คือ จะทำให้ทราบแนวทางเบื้องต้นในการสร้างความภักดีให้เกิดขึ้นแก่ผู้บริโภครวมทั้งการศึกษายังเป็นงานวิจัยครั้งแรกในสินค้าปศุสัตว์อินทรีย์ไทย ซึ่งผลการ ศึกษาที่ได้สามารถใช้ประโยชน์เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมให้ผู้ประกอบการได้พัฒนาสินค้าปศุสัตว์อินทรีย์เพื่อเพิ่มสู่การได้เปรียบด้านการแข่งขันต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

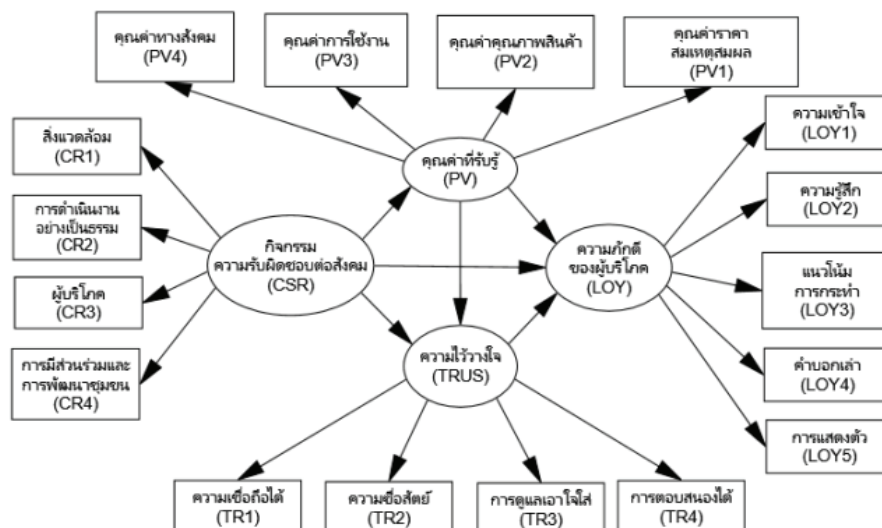
1. เพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้บริโภคสินค้าปศุสัตว์อินทรีย์ไทย
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้บริโภคสินค้าปศุสัตว์อินทรีย์ไทย
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่มีต่อความภักดีของผู้บริโภคสินค้าปศุสัตว์อินทรีย์ไทย

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้บริโภคในสินค้าปศุสัตว์อินทรีย์ไทย มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีอิทธิพลทางตรงอิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อความภักดีของผู้บริโภคในสินค้าปศุสัตว์อินทรีย์ไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำผลที่ได้จากการศึกษาเอกสารแนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการด้านการตลาด ได้แก่ Swaen & Chumpitaz (2008) Castaldo et al (2009) Pooltong & Mandhachitara (2009) Pavlos et al (2009) มาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

1. การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านความภักดีของผู้บริโภค เพื่อให้ได้ตัวแปรแฝงภายนอกและตัวแปรแฝงภายใน จากนั้นนำมาข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์หาองค์ประกอบและตัวแปรสังเกตได้ของแต่ละตัวแปรแฝงภายนอกและภายใน โดยใช้ค่า Factor Loading เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก เพื่อใช้เป็นตัวแทนในการศึกษาครั้งนี้ โดยใช้เกณฑ์ค่า Factor Loading ตั้งแต่ 0.3 ขึ้นไป แสดงว่า แต่ละองค์ประกอบและตัวชี้วัดมีคุณภาพในระดับดีมาก

2. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 6 คน เพื่อให้ได้ประเด็นตัวแปรที่เกี่ยวกับความภักดีของผู้บริโภคในสินค้าและบริการ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จำแนกผู้ทรงคุณวุฒิออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา 2 คน ผู้บริหารบริษัทเอกชน 2 คน และผู้ประกอบการสินค้าเกษตรอินทรีย์ 2 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

3. ศึกษาร้านจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ จำนวน 4 แห่ง โดยการสัมภาษณ์ผู้จัดการร้าน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากนั้นนำข้อมูลที่รวบรวมมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบสมมติฐานการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยความรับผิดชอบต่อสังคม ปัจจัยคุณค่าที่รับรู้ ปัจจัยความไว้วางใจ และปัจจัยความภักดีของผู้บริโภค

2. เครื่องมือที่พัฒนาขึ้นเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ด้านความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (IOC) พบว่า มีค่ามากกว่า 0.50 ทุกคำถาม และได้ทำการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 50 คน ได้ค่า Cronbach's Alpha ของแต่ละตัวแปรแฝงระหว่าง 0.73 ถึง 0.78 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 แสดงว่า ปัจจัยที่ใช้ศึกษามีความสอดคล้องภายในและมีความน่าเชื่อถือที่จะใช้ศึกษาในระดับดีมาก (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2552)

3. เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ลูกค้าย่อยใน 6 กลุ่มพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร คือ กลุ่มกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ กลุ่มกรุงเทพเหนือ กลุ่มกรุงเทพตะวันออก กลุ่มกรุงเทพมหานครเหนือ และกลุ่มกรุงเทพมหานครใต้ จำนวนทั้งสิ้น 3,087,562 คน (สำนักบริหารการทะเบียน, 2555)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ลูกค้าที่ใช้บริการร้านสินค้าเกษตรอินทรีย์ จำนวน 29 ร้าน ใน 6 กลุ่มพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร ได้แก่ กลุ่มกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ กลุ่มกรุงเทพเหนือ กลุ่มกรุงเทพตะวันออก กลุ่มกรุงเทพมหานครเหนือ และกลุ่มกรุงเทพมหานครใต้ รวมทั้งสิ้น 400 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ 20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกตได้ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) ซึ่งในงานวิจัยนี้มีตัวแปรสังเกตได้ 17 ตัวแปร เท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 360 คน และเพื่อป้องกันความผิดพลาดจากการตอบแบบสอบถามไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงได้ทำการสำรวจกลุ่มตัวอย่างเพิ่มอีก 40 คน รวมทั้งสิ้น 400 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบโควตา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างใช้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อหาองค์ประกอบกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม คุณค่าที่รับรู้ ความไว้วางใจที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภคสินค้าปศุสัตว์อินทรีย์ไทย

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภคที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยแบบสอบถาม แบ่งเป็น 5 ส่วน ส่วนที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและส่วนที่ 2-5 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์และข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 7 ข้อ โดยสอบถามเกี่ยวกับเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ด้านสินค้าปศุสัตว์อินทรีย์ไทย

ระดับที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยความรับผิดชอบต่อสังคมปรับใช้มาตรวัดของ Glavas & Kelley (2014) จำแนกปัจจัยความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ออกเป็น 4 ตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 20 ข้อ ได้แก่ สิ่งแวดล้อม (CR1) การดำเนินงานอย่างเป็นธรรม (CR2) ผู้บริโภค (CR3) การมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน (CR4)

ระดับที่ 3 คำถามเกี่ยวกับคุณค่าที่รับรู้ (PV) ปรับใช้มาตรวัดตัวแปรของ Menciairelli & Lombart (2017) จำแนกปัจจัยคุณค่าที่รับรู้ (PV) ออกเป็น 4 ตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 20 ข้อ ได้แก่ คุณค่าราคาสมาเหตุสมผล (PV1) คุณภาพสินค้า (PV1) คุณค่าคุณค่าในการใช้งาน (PV3) และคุณค่าทางสังคม (PV4)

ระดับที่ 4 คำถามเกี่ยวกับความไว้วางใจ (TRUS) ปรับใช้มาตรวัดตัวแปรของ Frooghi et al (2015) ได้จำแนกปัจจัยความไว้วางใจ (TRUS) ออกเป็น 4 ตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 20 ข้อ ได้แก่ ความเชื่อถือได้ (TR1) ความซื่อสัตย์ (TR2) การดูแลเอาใจใส่ (TR3) และ การตอบสนองได้ (TR4)

ระดับที่ 5 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยความภักดีของผู้บริโภค (LOY) ปรับใช้มาตรวัดตัวแปรของ Kamran-Disfani et al (2017) จำแนกปัจจัยความภักดีของผู้บริโภค (LOY) ออกเป็น 5 ตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 25 ข้อ ได้แก่ ความเข้าใจ (LOY1) ความรู้สึก (LOY2) แนวโน้มการกระทำ (LOY3) คำบอกเล่า (LOY4) และการแสดงตัว (LOY5)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ขอสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เข้ามาใช้บริการร้านจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ จำนวน 29 ร้าน ใน 6 กลุ่มพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ตัวอย่าง ในช่วงเดือนมิถุนายน ถึง สิงหาคม 2559

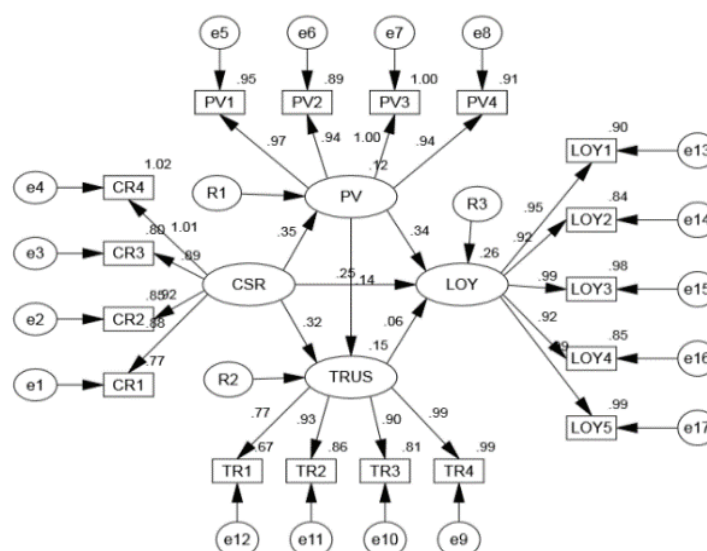
การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ด้านประชากรศาสตร์และข้อมูลทั่วไปเพื่อให้รู้ลักษณะกลุ่มตัวอย่างและสภาพของตัวแปร โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความถี่ ค่าร้อยละ สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ค่าความแปรปรวน ค่าความถี่ ค่าสัมประสิทธิ์

2. ตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุที่ได้พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และศึกษาเส้นทางอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อความภักดีของผู้บริโภคในสินค้าปศุสัตว์อินทรีย์ไทย โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบและการวิเคราะห์เส้นทาง

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น ประกอบด้วยตัวแปรแฝงภายนอก 1 ตัว คือ ปัจจัยความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) มีตัวแปรสังเกตได้ ได้แก่ สิ่งแวดล้อม (CR1) การดำเนินงานอย่างเป็นธรรม (CR2) ผู้บริโภค (CR3) การมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน (CR4) ส่วนตัวแปรแฝงภายในมี 3 ตัว คือ ปัจจัยคุณค่าที่รับรู้ (PV) มีตัวแปรสังเกตได้ ได้แก่ คุณค่าการคมนาคมเหตุผล (PV1) คุณค่าคุณภาพสินค้า (PV2) คุณค่าการใช้งาน (PV3) และคุณค่าทางสังคม (PV4) ปัจจัยความไว้วางใจ (TRUS) มีตัวแปรสังเกตได้ ได้แก่ ความเชื่อถือได้ (TR1) ความซื่อสัตย์ (TR2) การดูแลเอาใจใส่ (TR3) และการตอบสนองได้ (TR4) และปัจจัยความภักดีของผู้บริโภค (LOY) มีตัวแปรสังเกตได้ ได้แก่ ความเข้าใจ (LOY1) ความรู้สึก (LOY2) แนวโน้มการกระทำ (LOY3) คำบอกเล่า (LOY4) และการแสดงตัว (LOY5) รวมตัวแปรสังเกตได้ทั้งสิ้น 17 ตัวแปร เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยโดยรวมขององค์ประกอบพบว่า อยู่ในระดับมาก และค่าเฉลี่ยในแต่ละองค์ประกอบอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ ดังภาพที่ 2

P-value = 0.092, Chi-square = 100.54, X²/df = 0.198, GFI = 0.972, AGFI = 0.948, CFI = 0.999, RMSEA = 0.022

ภาพที่ 2 รูปแบบเชิงสมมติฐานที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

CSR แทน ความรับผิดชอบต่อสังคม

CR1 แทน สิ่งแวดล้อม

CR2 แทน การดำเนินงานอย่างเป็นธรรม

CR3 แทน ผู้บริโภค

CR4 แทน การมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน

PV แทน คุณค่าที่รับรู้

PV1 แทน คุณค่าราคาสมเหตุสมผล

PV2 แทน คุณค่าคุณภาพสินค้า

PV3 แทน คุณค่าในการใช้งาน

PV4 แทน คุณค่าทางสังคม

TRUS แทน ความไว้วางใจ

TR1 แทน ความเชื่อถือได้

TR2 แทน ความซื่อสัตย์

TR3 แทน การดูแลเอาใจใส่

TR4 แทน การตอบสนองได้

LOY แทน ความภักดี

LOY1 แทน ความเข้าใจ

LOY2 แทน ความรู้สึก

LOY3 แทน แนวโน้มการกระทำ

LOY4 แทน คำบอกเล่า

LOY5 แทน การแสดงตัว

2. รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งพิจารณาจากค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square : χ^2) เท่ากับ 0.092 ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.198 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลม กลิ่น (GFI) เท่ากับ 0.972 ค่าดัชนีวัดระดับ ความสอดคล้องกลมกลืนที่ปรับแก้ (AGFI) เท่ากับ 0.948 ค่าดัชนีราก ค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคาดเคลื่อน (RMSEA) เท่ากับ 0.022 และค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพันธ์ (CFI) เท่ากับ 0.999 ดังภาพที่ 2

3. รูปแบบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภคในสินค้าปุ๋ยอินทรีย์ไทย ดังนี้

3.1 ปัจจัยความรับผิดชอบต่อสังคมส่งผลต่อปัจจัยคุณค่าที่รับรู้ ปัจจัยความไว้วางใจ และปัจจัยความภักดีของผู้บริโภค โดยมีเส้นทางอิทธิพล เท่ากับ 0.35 0.32 และ 0.25 ($p < 0.01$, $CR > \pm 2.58$) ตามลำดับ

3.2 ปัจจัยคุณค่าที่รับรู้ส่งผลต่อปัจจัยความไว้วางใจ และปัจจัยความภักดีของผู้บริโภค โดยมีเส้นทางอิทธิพล เท่ากับ 0.14 และ 0.34 ($p < 0.01$, $CR > \pm 2.58$) ตามลำดับ

3.3 ปัจจัยความไว้วางใจไม่มีอิทธิพลต่อปัจจัยความภักดีของผู้บริโภค โดยมีเส้นทางอิทธิพล เท่ากับ 0.06 ($p > 0.05$, $CR < \pm 1.96$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ของตัวแปรตามสมมติฐานการวิจัย

ตัวแปรแฝง	ตัวแปรแฝง	Regression Weight				Standardized Regression Weights	ยอมรับ/ปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย
		Estimate	S.E	C.R.	p	Estimate	
คุณค่าที่รับรู้ (PV)	CSR	0.31	0.04	7.73	**	0.35	ยอมรับ
ความไว้วางใจ (TRUS)	CSR	0.23	0.03	7.24	**	0.32	ยอมรับ
ความภักดี (LOY)	CSR	0.21	0.04	5.12	**	0.25	ยอมรับ
ความไว้วางใจ (TRUS)	PV	0.11	0.03	3.00	**	0.14	ยอมรับ
ความภักดี (LOY)	PV	0.33	0.04	7.88	**	0.34	ยอมรับ
ความภักดี (LOY)	TRUS	0.06	0.05	1.27	0.20	0.06	ปฏิเสธ

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($CR > \pm 2.58$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภคสินค้าปุ๋ยอินทรีย์ไทย

พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยปัจจัยความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ปัจจัยคุณค่าที่รับรู้ (PV) ปัจจัยความไว้วางใจ (TRUS) และปัจจัยความภักดี (LOY) จากผลการศึกษาข้างต้นชี้ให้เห็นว่าความภักดีของผู้บริโภคได้รับอิทธิพลจากปัจจัยการดำเนินงานกิจกรรม

ความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีปัจจัยคุณค่าที่รับรู้ เป็นตัวแปรส่งผ่าน ผลการศึกษาข้างต้นสอดคล้องกับ Zeithaml (1988) ได้รายงานไว้ว่า คุณค่าที่รับรู้เป็นความแตกต่างระหว่างผลประโยชน์ที่ผู้บริโภคได้รับการบริโภคสินค้าเปรียบเทียบกับต้นทุนที่ต้องจ่ายไป เช่นเดียวกับ Christopher (1996) พบว่า คุณค่าที่รับรู้เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบในอรรถประโยชน์โดยรวมของผลิตภัณฑ์ที่ได้รับกับต้นทุนของสินค้า ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ คือ ความไว้วางใจ และความพึงพอใจสูงสุด โดยผลลัพธ์เหล่านี้จะส่งผลด้านบวกต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำในอนาคตของผู้บริโภค เช่นเดียวกับ Parasuraman (1997) ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างคุณค่าที่ผู้บริโภครับรู้ได้ถูกบ่งชี้ว่าเป็นหนึ่งในส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดในการที่จะมีความได้เปรียบทางการแข่งขันผ่านการตั้งใจและการกลับมาซื้อซ้ำของผู้บริโภค ซึ่งจากผลการอภิปรายข้างต้นสามารถอธิบายตามทฤษฎีว่าด้วยการกระทำด้วยเหตุผล โดย Ajzen (1985) ได้รายงานไว้ว่า บุคคลจะแสดงหรือไม่แสดงพฤติกรรมบางอย่างหนึ่งนั้น เกิดจากความสมัครใจและมีเหตุผลเสมอเป็นการสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริโภค

2) รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภคสินค้าปศุสัตว์อินทรีย์ไทย ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในเกณฑ์ดี โดยพิจารณาจากค่าดัชนีทดสอบความเหมาะสมของโมเดล (กริช แสงสูงเนิน, 2554 ; วสุกฤต สุวรรณทน และคณะ, 2560) อธิบายได้ว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นในการศึกษาครั้งนี้มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ประโยชน์เบื้องต้นสำหรับกำหนดแนวทางการดำเนินงานด้าน CSR เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการแข่งขันทางการตลาดสินค้าปศุสัตว์อินทรีย์ไทย ซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นปัจจัยต่าง ๆ ที่พัฒนาขึ้นในการศึกษาครั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้า (Songsom, 2014) และรูปแบบความสัมพันธ์ด้านความภักดีของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์นม (Liu et al, 2010)

3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภคในสินค้าปศุสัตว์อินทรีย์ไทยเมื่อแยกพิจารณารายตัวแปร พบว่า การดำเนินกิจกรรม CSR มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความภักดีของผู้บริโภค โดยมีปัจจัยความไว้วางใจและปัจจัยคุณค่าที่รับรู้เป็นตัวแปรส่งผ่าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการดำเนินกิจกรรม CSR ของธุรกิจส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างเกิดทัศนคติที่ดีต่อสินค้าปศุสัตว์อินทรีย์ไทย ในด้าน ด้านความเข้าใจ ด้านความรู้สึก ด้านแนวโน้มการกระทำ ด้านคำบอกเล่า และด้านการแสดงตัว

รวมถึงความผูกพันอย่างลึกซึ้ง ซึ่งทัศนคติที่ดีข้างต้นถือว่าเป็นเป้าหมายสำคัญทางการตลาด อันจะนำไปสู่พฤติกรรมการณ์ซื้อซ้ำของผู้บริโภคในอนาคตได้ (Dick & Basu, 1994) สอดคล้องกับในรายงานการศึกษา Pooltong & Mandhachitara (2009) ได้รายงานไว้ว่า การดำเนินกิจกรรม CSR มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความรู้สึกชอบในตราสินค้า ในกรณีอิทธิพลทางอ้อมจะมีตัวแปรการรับรู้คุณภาพสินค้าและบริการ และความไว้วางใจของลูกค้า เป็นตัวแปรส่งผ่าน เช่นเดียวกับ Castaldo et al (2009) ได้รายงานไว้ว่า การดำเนินกิจกรรม CSR ยังมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการรับรู้ ความพึงพอใจ และความไว้วางใจของลูกค้าในสินค้าและบริการ

นอกจากนี้ผลการอภิปรายข้างต้นยังสามารถอธิบายได้ตามทฤษฎีว่าด้วยการกระทำที่มีเหตุผลของ Ajzen & Fishbein (1980) ซึ่งได้รายงานไว้ว่า ทัศนคติเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ ความไว้วางใจนั้นจัดว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของทัศนคติ งานวิจัยในอดีตชี้ให้เห็นว่า ความไว้วางใจมีผลกระทบในเชิงบวกต่อความสัมพันธ์ระหว่างลูกค้ากับธุรกิจระยะยาว ในทำนองเดียวกันถ้าหากลูกค้ามีความเชื่อถือหรือธุรกิจได้รับความไว้วางใจจากลูกค้ามากขึ้น จะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ผู้บริโภคหันมาใช้บริการเพิ่มมากขึ้น ซึ่งพฤติกรรมการณ์ใช้บริการที่เกิดขึ้นจากความตั้งใจในการใช้จะพัฒนามาจากความไว้วางใจซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติของลูกค้า

ในทางทฤษฎีความภักดีต่อสินค้าและบริการจะต้องประกอบไปด้วยความภักดีทั้งในด้านทัศนคติและความภักดีในด้านพฤติกรรม ซึ่งแนวทางในการสร้างความภักดี คือ การพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้บริโภคและใกล้ชิดกับผู้บริโภคมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคมีความใกล้ชิดกับผลิตภัณฑ์ของธุรกิจมากยิ่งขึ้น และเมื่อพิจารณาในด้านของต้นทุนทางการตลาด ถือว่าการสร้างความภักดีให้เกิดแก่ผู้บริโภคจะมีการต้นทุนมีน้อยมาก เมื่อเปรียบกับการสร้างผู้บริโภครายใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเข้าถึงและสื่อสารอย่างต่อเนื่องกับผู้บริโภค (Gummerus et al, 2012) เช่นเดียวกับในธุรกิจค้าปลีก Eskildsen & Kristensen (2008) ได้รายงานไว้ว่า ปัจจุบันธุรกิจค้าปลีกพยายามนำเสนอการดำเนินกิจกรรม CSR แก่ผู้บริโภคในหลากหลายรูปแบบผ่านช่องทางการสื่อสารสังคมออนไลน์ การนำเสนอดังกล่าวถือเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งกระตุ้นทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการรับรู้ของผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภคเกิดความเข้าใจ และกระตุ้นความสนใจในประเด็นต่างๆ ของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งถ้าผลของการรับรู้ที่เกิดขึ้นตรงกับความต้องการหรือเหนือความคาดหวัง จะส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจและ

พัฒนาต่อเนื่องกลายเป็นความภักดี รวมทั้งเกิดความรู้สึกพอใจต่อสินค้าหรือบริการของธุรกิจ ซึ่งไม่ได้เป็นผลมาจากประสิทธิภาพการทำงานของผลิตภัณฑ์แต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลมาจากคุณค่าที่รับรู้ของผู้บริโภค สอดคล้องกับ Dick & Basu (1994) ได้รายงานไว้ว่า ปัจจัยความภักดีของผู้บริโภคส่งผลต่อการจำหน่ายสินค้าได้ในระดับราคาที่สูงเป็นพิเศษ การเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดและสามารถเพิ่มความสามารถในการทำกำไรแก่องค์กร ซึ่งถือได้ว่าความภักดีของลูกค้าเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาความได้เปรียบทางการแข่งขันแบบยั่งยืนของธุรกิจประเภทต่างๆ ทั้งธุรกิจผู้ผลิตสินค้าและธุรกิจการค้าปลีก

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. กำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานของธุรกิจให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ

2. กำหนดบุคลากร ผู้กำกับดูแลและติดตามผลการดำเนินงานของธุรกิจ รวมทั้งช่วงเวลาการดำเนินงานของธุรกิจให้ชัดเจนสำหรับส่วนงานที่เกี่ยวข้องด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สำรวจโดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคสินค้าปุ๋ยอินทรีย์ไทย จำนวน 6 เขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร ส่งผลให้ผลการศึกษายังต้นสามารถนำไปใช้ได้เฉพาะกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่กรุงเทพมหานคร การศึกษาครั้งต่อไปควรวิจัยเปรียบเทียบโดยใช้กรอบแนวคิดนี้กับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่อื่นๆ รวมทั้งใช้กับกลุ่มสินค้าทางการเกษตรชนิดอื่นๆ เพื่อศึกษาว่าการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานประกอบการไทย มีผลต่อคุณค่าที่รับรู้ ความไว้วางใจ และความภักดีผู้บริโภคในสินค้านั้นๆ ทั้งด้านความเหมือนและความแตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กริช แรงสูงเนิน. (2554). *การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย* [Kān wikhrō patchai duai SPSS lāe AMOS phua kānwichai]. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ด ยูเคชั่น.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *โมเดลลิสม์, สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย* [Modēnlitren, sathiti wikhrō samrap kānwichai]. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วสุภฤต สุวรรณเทน, วลีนา ฉลากบาง, วาโร เฟ่งสวัสดิ์ และทองศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ. (2560). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ [Rūpbāep khwāmsamphan choeng sahet khoṅg patchai thī song phon to khunnaphāp kānchatkān suksā pathommawai khoṅg rōngrian sangkat samnangkān khet phūnthī kānsuksā prathom suksā nai phak tawan'ōk chāng nua]. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*. 7(3),18-26.
- สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2552). *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์* [Rabiap withi wichai samrap manutsayasat lāe sangkhommasat]. พิมพ์ครั้งที่3. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักบริหารการทะเบียน. (2555). *ระบบสถิติทางการทะเบียน* [Rabop sathiti thāngkān thabian]. สืบค้นเมื่อ มิถุนายน 2555, จาก <http://www.bora.dopa.go.th/index.php/th/menu5/menu5-history>.
- Ajzen, I. & Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall.
- Ajzen, I. (1985). *From Intentions to Actions: A Theory of Planned Behavior*. In J. Kuhl & J. Beckman (Eds.), *Action-control, from cognition to behavior*. Heidelberg, Germany, Springer.
- Castaldo, S., Perrini, F., Misani, N. & Tencati, A. (2009). The missing link between corporate social responsibility and consumer trust: The case of fair trade products. *Journal of Business Ethics*, 84(1),1-15.

- Dick, A. & Basu, K. (1994). Customer loyalty, toward an integrated conceptual framework. *Journal of Marketing Science*, 22(2),99-113.
- Eskildsen, J. and Kristensen, K. (2008). Customer satisfaction and customer loyalty as predictors of future business potential. *Total Quality Management*, 19(7-8), 843-853.
- Frooghi, R., Waseem, S. N., Afshan, S. & Shah, Z. (2015). Effect of Offline Parent Brand Dimension on Online Trust, Satisfaction and Loyalty: In Context of Newspaper Industry. *Journal of Management Sciences*, 2(2), 223-242.
- Glavas A. & Kelley K. (2014). The effects of perceived corporate social responsibility on employees. *Business Ethics Quarterly*, 24,165–202.
- Gummerus, J., Liljander, V., Weman, E. & Pihlström, M. (2012). Customer engagement in a Facebook brand community. *Management Research Review*, 35(9),857–877.
- Kamran-Disfani, O., Mantrala, M. K., Izquierdo-Yusta, A. & Martinez-Ruiz, M. P. (2017). The impact of retail store format on the satisfaction-loyalty link: An empirical investigation. *Journal of Business Research*, 77, 14-22.
- Lee, M. & Cheung, C. M. K. (2017). Examining e-loyalty towards online shopping platforms. *Internet Research*, 27(3), 709-726.
- Liu, Y., Ji, H. & Liu, F. (2010). *A Study on the Perceived CSR and Customer Loyalty Based on Dairy Market in China*. Retrieved December 2015, from <http://ieeexplore.ieee.org.ezproxy>.
- Mencarelli, R. & Lombart, C. (2017). Influences of the perceived value on actual repurchasing behavior: Empirical exploration in a retailing context. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 38, 12-21.
- Parasuraman, A. (1997). Reflections on gaining competitive advantage through customer value. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 25(2), 154-61.

นวัตกรรมจัดการของสายการบินไทยแอร์เอเชีย Management Innovations of Thai AirAsia

ลตวรรณ ชยมงคล¹ และ ไชยนันท์ ปัญญาศิริ²
Latawan Chayamongkon¹ and Chaiyanant Panyasiri²

Article History

Received : June 21, 2018

Revised : January 28, 2019

Accepted : January 28, 2019

บทคัดย่อ

ปัจจุบันธุรกิจสายการบินต้นทุนต่ำถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการรองรับการคมนาคม ทั้งภายในประเทศไทยและระหว่างประเทศ เนื่องจากมีรูปแบบการดำเนินงานที่สอดคล้องกับความต้องการประชากรและธุรกิจการท่องเที่ยว จึงส่งผลให้การแข่งขันของสายการบินต้นทุนต่ำหลายราย สายการบินไทยแอร์เอเชียถือเป็นผู้นำในธุรกิจและมีส่วนแบ่งทางการตลาดจำนวนมากที่สุดของสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย บทความนี้จึงนำเสนอนวัตกรรมทางการจัดการต่างๆ ของสายการบินไทยแอร์เอเชียที่ส่งผลต่อการจัดการต้นทุนในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ทั้งจากการสัมภาษณ์นักวิชาการ ผู้บริหารของสายการบินไทยแอร์เอเชียและองค์กรต่างๆ และจากทฤษฎีทางวิชาการเรื่องนวัตกรรมจัดการ อันได้แก่ นวัตกรรมรวมกลุ่มแบบไฮลด์ิง นวัตกรรมการบริหารตราสินค้า นวัตกรรมจัดการรายได้ และนวัตกรรมทางเทคโนโลยี รวมถึงการจัดการนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพของสายการบินไทยแอร์เอเชียอีกด้วย

คำสำคัญ : นวัตกรรมจัดการ ; การจัดการนวัตกรรม ; สายการบินต้นทุนต่ำ

ABSTRACT

At present, the low cost airline business is a factor that is important and necessary to support communication both within Thailand and between countries. Because it is formed in line with the needs of the population and tourism business, therefore it results in the competition of several low cost airlines. Thai AirAsia is a leader in the business and has the largest market share of low cost airlines in Thailand. This article intends to present various management innovations of Thai AirAsia that affect the management of operating costs efficiently through the collection of data from both interviewing with academicians, administrators of Thai AirAsia and organizations, and reviewing academic theories on management innovations which include integrated holding group innovation, brand management innovation, earning-income innovation, and technological innovation, as well as efficient innovation of Thai AirAsia.

Keywords : Management Innovation ; Innovative Management ; Low Cost Airlines

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสยาม, Doctoral Student in Management, Faculty of Business, Siam University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสยาม, Assistant Professor, Faculty of Business, Siam University

บทนำ

แรกเริ่มนั้นธุรกิจสายการบินต้นทุนต่ำจะมีเฉพาะในประเทศพัฒนาแล้ว จนกระทั่งได้แพร่หลายมายังประเทศกำลังพัฒนาต่างๆ เช่นใน ภูมิภาคเอเชีย และภูมิภาคละตินอเมริกา โดย Charles E. Schlumberger & Nora Weisskopf (Schlumberger & Weisskopf, 2014) ได้ค้นพบว่า การเข้ามาของสายการบินต้นทุนต่ำนั้น ไม่เพียงแต่นำเสนออัตราโดยสารเครื่องบินในราคาถูกเท่านั้น แต่ยังมีส่วนในการเพิ่มรายได้ ผลักดันและพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย โดยเฉพาะธุรกิจการท่องเที่ยวซึ่งมีปัจจัยคือ การคมนาคมของประเทศกำลังพัฒนาต่างๆ

การเจริญเติบโตของธุรกิจสายการบินต้นทุนต่ำของประเทศไทยในปัจจุบัน ทำให้ตัวเครื่องบินมีราคาไม่แพงเกินกว่าความสามารถทางเศรษฐกิจและกำลังซื้อของประชากรส่วนใหญ่ จึงได้ส่งผลให้มีจำนวนผู้เดินทางท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากอย่างรวดเร็ว อีกทั้งทำให้การแข่งขันของธุรกิจสายการบินต้นทุนต่ำมีความรุนแรงเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ ในปี พ.ศ.2560 สายการบินไทยแอร์เอเชีย มีส่วนแบ่งทางการตลาดของเส้นทางบินในประเทศไทยถึงร้อยละ 31.2 ซึ่งถือเป็นส่วนแบ่งตลาดที่สูงที่สุดของประเทศไทย (บริษัทท่าอากาศยานไทย, 2561) จึงแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีสาเหตุมาจากปัจจัยพื้นฐานในการบริหารจัดการด้านความได้เปรียบทางการแข่งขันและกระบวนการจัดการทางด้านต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าสายการบินไทยแอร์เอเชียมีความเป็นผู้นำด้านนวัตกรรมจัดการ โดยเฉพาะในเรื่องการประหยัดต้นทุนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน อีกทั้งยังมีการพยายามคิดค้นนวัตกรรมจัดการ และนวัตกรรมทางเทคโนโลยีใหม่ๆ อยู่เป็นประจำ โดยจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ตัวแบบธุรกิจ (Business Model) ที่เป็นเอกลักษณ์ของสายการบินไทยแอร์เอเชียนั้น คือ สายการบินที่สามารถให้บริการด้วยต้นทุนต่ำกว่าสายการบินอื่นๆ ในประเทศไทย เนื่องจาก สามารถรักษาระดับต้นทุนให้ต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ประกอบการธุรกิจสายการบินต้นทุนต่ำรายอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด โดยสายการบินไทยแอร์เอเชียสามารถลดต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปรต่างๆ ได้เฉลี่ยถึง 1 ใน 3 ของสายการบินปกติ โดยส่วนต่างของต้นทุนของสายการบินไทยแอร์เอเชียเหล่านี้ คือ ความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ชัดเจนในธุรกิจสายการบินต้นทุนต่ำ ซึ่งประกอบไปด้วยนวัตกรรมจัดการต่างๆ ภายในองค์กรที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

นวัตกรรมจัดการ (Management Innovation)

นวัตกรรมจัดการนั้น เป็นสำคัญในการนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ เพราะการบริหารจัดการที่ดีถือเป็นรากฐานของการดำเนินงานในทุกๆ ด้าน และยังส่งผลให้องค์กรสามารถรักษาความได้เปรียบในการแข่งขันโดยอาศัยผลของนวัตกรรมตามแนวคิดของ Michael E. Porter (Porter, 1990) นอกจากนี้ Gary Hamel (Hamel, 2006) ได้ระบุว่า ไม่ใช่แต่นวัตกรรมทางการจัดการทุกประเภทจะสามารถนำไปสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขันได้ทั้งหมด แต่ยังมีนวัตกรรมเพิ่มมากขึ้น ก็มีโอกาสมิฉะนั้นนวัตกรรมทางการจัดการที่ประสบความสำเร็จได้มากขึ้น ทั้งนี้แนวคิดด้านการบริหารจัดการที่แตกต่างจากแนวทางการบริหารจัดการรูปแบบเดิมยังจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในวิธีการบริหารจัดการขององค์กรซึ่งเน้นการปรับปรุงกระบวนการในการบริหารจัดการภายในองค์กร รวมทั้งสามารถช่วยสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้องค์กรมากยิ่งขึ้น เนื่องจากองค์กรสามารถรวบรวมและเพิ่มเติมความรู้ความสามารถ ทักษะทางเทคโนโลยีและประสบการณ์ต่างๆ ในการสร้างสรรค์และนำเสนอสิ่งใหม่ๆ ในสินค้าและบริการอยู่เสมอ จึงส่งผลให้องค์กรสามารถขยายฐานของธุรกิจและเจริญเติบโตต่อไปได้ในระยะยาว นอกจากนี้ยังช่วยเสริมให้บริษัทมีภาพลักษณ์ที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นไปตามแนวทางการศึกษาวัตกรรมการจัดการของ McElroy, M.W. (McElroy, 2003)

สายการบินไทยแอร์เอเชียได้ให้ความสำคัญกับการคิดค้นสนับสนุน และพัฒนานวัตกรรมทางการจัดการต่างๆ นอกเหนือจาก Business Model โดยทั่วไปของสายการบินต้นทุนต่ำรายอื่นๆ โดยมีการจัดตั้งฝ่ายนวัตกรรมเชิงพาณิชย์และเทคโนโลยีขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการสร้าง ความแตกต่างในการประกอบธุรกิจสายการบินต้นทุนต่ำให้มีประสิทธิภาพสูงที่สุด โดยมุ่งเน้นการรักษาระดับต้นทุนให้อยู่ในระดับต่ำที่สุดและยังสามารถแข่งขันกับคู่แข่งรายอื่นๆ อีกทั้งเพื่อเป็นเครื่องมือในการชี้วัดความเป็นผู้นำในเรื่องการให้บริการที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและได้รับความพึงพอใจสูงสุด (ธรรตพลฐ์ แบลเวลด์, สัมภาษณ์ 15 พฤศจิกายน 2560) โดยนวัตกรรมทางการจัดการของสายการบินไทยแอร์เอเชียถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญและมีผลเป็นอย่างมากต่อความได้เปรียบและความสามารถในการแข่งขันซึ่งประกอบด้วย

นวัตกรรมกรรมการรวมกลุ่มแบบโฮลดิ้ง (Holding Company Innovation)

สายการบินไทยแอร์เอเชียเป็นธุรกิจที่ได้รับประโยชน์จากการเลือกใช้สัญญาฟิงฟิงกับ Air Asia Berhad บริษัทแม่จากมาเลเซียที่ถือหุ้นร่วมกับสายการบินไทยแอร์เอเชีย โดยได้รับอนุญาตให้ใช้ชื่อทางการค้า “Air Asia” ซึ่งทำให้สามารถใช้ Business Model เดียวกัน ส่งผลให้ได้รับผลประโยชน์ในหลายๆ ด้านมากกว่าสายการบินต้นทุนต่ำรายอื่นๆ ทั้งการร่วมใช้นวัตกรรมที่ทันสมัยในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบซอฟต์แวร์ เว็บไซต์หลักของแอร์เอเชียในการจองบัตรโดยสาร การใช้ศูนย์ฝึกอบรมพนักงาน นวัตกรรมด้านเครือข่ายการบิน ได้รับประโยชน์จากการบริการประจำท่าอากาศยานในประเทศสมาชิกกลุ่มแอร์เอเชีย อีกทั้งการให้บริการด้านการซ่อมบำรุง ชิ้นส่วนอะไหล่ของเครื่องบิน การเช่าเครื่องบิน และการป้องกันความเสี่ยงจากราคาน้ำมันเชื้อเพลิง รวมทั้งทักษะความรู้ทางด้านการตลาด การประกอบธุรกิจ และการบริการลูกค้า ทั้งนี้ยังเพิ่มอำนาจการต่อรองกับผู้ผลิตปัจจัยต่างๆ (Bargaining Power of Buyers) เช่น เครื่องบินอะไหล่ และอุปกรณ์ต่างๆ (วทิ วรรณกุล, สัมภาษณ์ 2560) ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า การรวมกลุ่มแบบโฮลดิ้งนั้น สืบเนื่องมาจากแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ข้ามธุรกิจที่มีต่อกัน โดยศึกษาจากองค์กรที่แบ่งธุรกิจเป็นหน่วยธุรกิจย่อย ตามแนวคิดของ Michael E. Porter (Porter, 1990) ที่แบ่งรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจซึ่งแบ่งเป็นความสัมพันธ์ที่จับต้องได้ (Tangible Interrelationship) ซึ่งมีการใช้ทรัพยากรและมีกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน ของธุรกิจในเครือ เช่น วัสดุอุปกรณ์ การใช้ช่องทางการจำหน่าย การใช้เทคโนโลยีและการส่งเสริมการขาย ซึ่งมีส่วนช่วยในการลดต้นทุนในการดำเนินธุรกิจทั้งของบริษัทแม่และธุรกิจในเครือ รวมทั้งความสัมพันธ์ทางธุรกิจที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Interrelationship) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและการแบ่งปันความรู้ระหว่างกันของแต่ละธุรกิจ เช่น เรื่องฐานข้อมูลของลูกค้า และการเกื้อหนุนกันในงานกิจกรรม เป็นต้น

นวัตกรรมกรรมการบริหารตราสินค้า (Brand Management Innovation)

ตราสินค้า (Branding) นั้นไม่เพียงแต่เป็นการเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาดเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างส่วนแบ่งทางอารมณ์และจิตใจของผู้บริโภคอีกด้วย การสร้างตราสินค้านั้นมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้บริโภคเข้าใจในสินค้าและบริการ รวมทั้งให้ความไว้วางใจจงรักภักดี และคาดหวังได้ทั้งในด้านอรรถประโยชน์ และด้านอารมณ์และความรู้สึก อีกทั้งยังสามารถช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับการนำเสนอสินค้าและบริการของธุรกิจ รวมทั้งยังส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของผู้ลงทุน คู่แข่ง และสื่อต่างๆ ตามแนวคิดของ Marc Logman

(Logman, 2007) ทั้งนี้สายการบินไทยแอร์เอเชียมีการสร้างตราสินค้าให้เป็นที่ยอมรับ จดจำ และยอมรับทางการตลาด โดยมุ่งเน้นการสร้างและการขยายฐานผู้ใช้บริการ โดยใช้รูปแบบของการสร้างตราสินค้า (นัธธมน ภูมิไชย, 2557) คือ การบริหารตราสินค้าองค์กร (Corporate Branding) ภายใต้คำขวัญ “ใครๆ ก็บินได้, Everyone Can Fly” และสร้างสรรภาพประชาสัมพันธ์ทางการตลาดอย่างต่อเนื่องจนเป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกใช้การทำโปรโมชั่น “0” บาทนั้น ได้รับความสนใจและการตอบรับจากผู้บริโภคเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ ยังใช้การบริหารตราสินค้าทางอารมณ์ (Emotional Branding) ซึ่งได้แก่ การเลือกใช้ตราดังอย่าง ฅนเดชน์ คุกกี้มียะ เป็นตัวแทนของตราสินค้าเพื่อสื่อสารกับผู้บริโภคถึงความอ่อนน้อม อ่อนน้อมและเป็นกันเอง และการใช้การบริหารตราสินค้าแบบสัมผัสได้ (Live Branding) ที่เน้นปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับกลุ่มผู้บริโภคในรูปแบบการจัดงานและกิจกรรมต่างๆ จะเห็นได้จากสัญลักษณ์ตามสถานที่สำคัญ สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ เมืองจำลองสำหรับเด็ก (Kidzania) และการสนับสนุนด้านกีฬา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการใช้การนำเสนอตราสินค้าผ่านสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลต่างๆ (Digital Branding) ที่รวมถึงการนำเสนอผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ ทั้งทางเว็บไซต์ ทางอีเมล (Email) ทางแอปพลิเคชัน (Application) และทางโทรศัพท์ ทั้งนี้สายการบินไทยแอร์เอเชียได้ให้ความสำคัญกับการสื่อสารแบบ 2 ทางในโปรแกรมไลน์ (Line) และเฟสบุ๊ค (Facebook) เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์อันดีกับผู้บริโภคและยังสามารถนำข้อมูลต่างๆ มาวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อมาปรับปรุงและพัฒนาต่อไปในอนาคตอีกด้วย (ธีรดา จงกลรัตน์ภรณ์, สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2560)

นวัตกรรมการจัดการรายได้ (Revenue Management Innovation)

สายการบินไทยแอร์เอเชียให้ความสำคัญกับการใช้หลักการจัดการรายได้จากฐานข้อมูลลูกค้าเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ (ณัฐพล บรรพกาญจน์, สัมภาษณ์ 16 ตุลาคม 2560) โดยเลือกใช้กลยุทธ์การตั้งราคาตัวโดยสารแบบ Dynamic Pricing Strategy ดังที่ Robert G. Cross (Cross, 1995) ได้กล่าวว่าการตัดสินใจต้นทุนเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอในการเพิ่มรายได้ให้แก่องค์กร แต่การกำหนดราคาที่มีประสิทธิภาพนั้น ต้องสะท้อนความต้องการของตลาด ไม่ใช่การกำหนดราคาแบบสะท้อนต้นทุน โดยมุ่งเน้นที่ราคาขายที่เลือกเก็บสินค้าและบริการไว้ขายให้กับลูกค้าให้ได้ราคาดีที่สุด หรือหาโอกาสในการขายในราคาที่ต่ำที่สุด โดยอยู่พื้นฐานของความรู้ความเข้าใจในสถานการณ์ของตลาดอย่างแท้จริง และไม่ใช้การคาดเดา รวมทั้งต้องมีการประเมินโอกาสในการสร้างรายได้

ของสินค้าและบริการที่มีอยู่อย่างสม่ำเสมอตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้การนำเสนอสินค้าและบริการตรงกับความต้องการของผู้บริโภคในเวลาที่ต้องการ และเสนอขายในราคาที่เหมาะสม โดยธุรกิจสายการบินนั้นได้นำกลยุทธ์ราคามาประยุกต์ใช้ โดยการแบ่งกลุ่มลูกค้าเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีการวางแผนการเดินทางล่วงหน้า และทำการเปรียบเทียบราคาของสายการบินเป็นหลักกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มักจะซื้อตั๋วโดยสารล่วงหน้าไม่นานและไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องราคามากนัก ธุรกิจสายการบินจึงสามารถกำหนดให้ราคาตั๋วเครื่องบินที่ทำการซื้อในวันที่ใกล้กับวันเดินทางนั้นมีราคาแพงกว่าราคาตั๋วเครื่องบินที่ซื้อล่วงหน้าเป็นระยะเวลานาน การกำหนดราคาตั๋วโดยสารที่มีวันเดินทางในช่วงฤดูกาลที่เป็นที่นิยมให้มีราคาแพงกว่าวันเดินทางที่อยู่ในฤดูกาลที่ไม่เป็นที่นิยม รวมทั้งเส้นทางการบินที่เป็นที่นิยมให้มีราคาแพงกว่าเส้นทางการบินอื่นๆ โดยใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีสารสนเทศ “Cookie” เพื่อช่วยในการเก็บข้อมูลของผู้บริโภค ค้นหาราคาตั๋วเครื่องบินใน Website ไปทำการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภคได้อย่างถูกต้อง (วิจิตรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา, 2557) นอกจากนี้ สายการบินไทยแอร์เอเชียยังมีการจัดตั้งแผนกที่มีหน้าที่ดูแลและตรวจสอบข้อมูลในเรื่องราคาตั๋วโดยสารของสายการบินอื่นๆ ในตลาดแบบเรียลไทม์ (Real Time) โดยเฉพาะเพื่อให้สามารถรักษาระดับราคาตั๋วโดยสารที่ต่ำที่สุดในตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ (พงศันรินทร์ อนุรักษ์ลาวัณย์, สัมภาษณ์ 13 ตุลาคม 2560)

นวัตกรรมทางเทคโนโลยี (Technology Innovation)

สายการบินไทยแอร์เอเชียมีการใช้นวัตกรรมทางเทคโนโลยีและสิ่งประดิษฐ์ที่ทันสมัย เพื่อสร้างประโยชน์เชิงพาณิชย์และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และเพิ่มขีดความสามารถในการจัดระบบและความสะดวกสบาย รวดเร็วในการให้บริการแก่ผู้โดยสาร ทั้งในเรื่องของเทคโนโลยีอากาศยานที่มีประสิทธิภาพทันสมัย และปลอดภัย เช่น การติดตั้งอุปกรณ์ชาร์คเลท (Sharklets) ที่ปลายปีกเครื่องบินทุกลำเป็นพิเศษ เพื่อให้ลดแรงลากของลมที่คอยต้านขณะทำการบิน เพื่อให้ประหยัดเชื้อเพลิงได้มากขึ้น และการสร้างเครื่องบินรุ่นใหม่ Airbus 320 Neo ที่สามารถลดความดังของเสียงเครื่องยนต์ และประหยัดน้ำมันเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 15 (บุญรักษ์ สวัสดิ์อนุภาพ, สัมภาษณ์ 17 ตุลาคม 2560) ในส่วนของบริการภาคพื้นดินนั้น ได้จัดให้มีการติดตั้งอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อช่วยเพิ่มความสะดวกและความรวดเร็วในการเช็คอินของผู้โดยสาร เช่น ตู้พิมพ์ตั๋วโดยสารอัตโนมัติ และป้ายติดกระเป๋าอัตโนมัติ (รัชฎา แยมศรีบัว, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2560) รวมทั้งการใช้ Application ผ่านสมาร์ทโฟนในการจัดการตั๋วโดยสาร เช็คอิน และอื่นๆ ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และสามารถติดต่อกับพนักงานได้ผ่านทางไลฟ์แชต (Live Chat) เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการนำนวัตกรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้านการจัดการต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพสูงมาใช้ในการทำงานอย่างเป็นระบบ ทั้งโปรแกรมในการรวบรวมข้อมูลของลูกค้ามาช่วยในการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภค และช่วยพยากรณ์ความต้องการสินค้าและบริการ โดยการใช้สมการทางคณิตศาสตร์ที่ซับซ้อนในการกำหนดราคาตั๋วโดยสารให้มีราคาที่เหมาะสมอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ตามหลักของการจัดการรายได้แบบ Dynamic Pricing มีการใช้โปรแกรม Axapta ในการจัดการด้านการเงิน โปรแกรม New Skies ในการจัดการด้านการขาย อีกทั้งระบบการจองตั๋วโดยสารแบบ Web Base เพื่อช่วยในการจัดเรียงราคาตั๋วโดยสาร การใช้ AMOS Operating System เป็นระบบบริหารจัดการเรื่องวิศวกรรมการซ่อมบำรุงอากาศยานและการขนส่งทางอากาศ การใช้ระบบ Navitech ในการวางแผนการบิน การใช้ระบบ Merlot ในการจัดการตารางบินของลูกเรือ เป็นต้น นอกจากนี้ สายการบินไทยแอร์เอเชีย ยังมีแผนในการพัฒนารูปแบบองค์กรให้เป็น Digital Airline อย่างแท้จริง โดยทำการยกเลิกการติดต่อสื่อสารภายในองค์กรที่ใช้กระดาษทั้งหมด และจะเปลี่ยนไปใช้ข้อมูลเอกสารต่างๆ ในรูปแบบของการใช้การติดต่อสื่อสารผ่านทาง Application และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ แทน (ธรรศพจน์ แบลเวิร์ด, สัมภาษณ์ 15 พฤศจิกายน 2560)

การจัดการนวัตกรรม (Innovation Management)

จะเห็นได้ว่า สายการบินไทยแอร์เอเชีย มีคุณลักษณะการจัดการนวัตกรรมการจัดการต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามคำกล่าวของ White and Bruton (White & Bruton, 2007) ที่ได้กล่าวว่า คุณลักษณะขององค์กรที่มีการจัดการนวัตกรรม คือ องค์กรมีการจัดสรรงบประมาณในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ อย่างเพียงพอและสม่ำเสมอ และเป็นองค์กรที่มีความคาดหวังและเป้าหมายที่มีความเป็นไปได้ เป็นองค์กรที่มีการกำหนดทิศทางของการทำงาน ติดตามผล และมีการพิจารณาตรวจสอบ และประเมินผลโดยผู้ตรวจสอบภายนอกองค์กร รวมทั้งยังเป็นองค์กรที่มีการสนับสนุนบรรยากาศในการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์อย่างแท้จริง รวมทั้งคุณลักษณะในการจัดการนวัตกรรมของ Dundon (Dundon, 2002) ซึ่งจะให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้พนักงานมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรม ยอมรับความคิดเห็นและเทคโนโลยี และวิธีการใหม่ๆ อยู่เสมอ โดยกำหนดกฎในการแข่งขันกับธุรกิจที่เป็นคู่แข่งในอุตสาหกรรม และลงทุนในทรัพยากรต่างๆ ที่มีส่วนช่วยในการสร้างสรรค์และพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

จะเห็นได้ว่า สายการบินไทยแอร์เอเชียนั้น มีเป้าหมายในการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการจัดการ และมีการจัดสรรงบประมาณในการคิดค้น สร้างสรรค์ และพัฒนาองค์ความรู้พื้นฐานของธุรกิจสายการบินต้นทุนต่ำอย่างเพียงพอ อีกทั้งยังให้ความสำคัญ

สำคัญกับเรื่องฐานข้อมูลลูกค้า และข้อมูลข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำเสนอรูปแบบของธุรกิจสายการบินต้นทุนต่ำในแบบใหม่ ๆ ที่มุ่งเน้นการสร้างประโยชน์ และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคเป็นสำคัญ ทั้งคุณภาพของการให้บริการ ความปลอดภัย ความสะดวกสบาย การประหยัดเวลา รวมถึงรูปแบบการนำเสนอที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้สายการบินไทยแอร์เอเชียยังเน้นการให้ความรู้ ความเข้าใจในเป้าหมายขององค์กร มีการอบรมให้ความรู้ ปลูกฝังทัศนคติ และเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรแก่พนักงานให้ตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาระดับของต้นทุนที่เป็นปัจจัยหลักซึ่งส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจสายการบินต้นทุนต่ำอย่างแท้จริง ยิ่งไปกว่านั้นยังมีการจัดตั้งแผนกบุคคล (Personal Department) เพื่อมุ่งเน้นการดูแลและให้ความรู้ ความเข้าใจ เปิดโอกาสให้พนักงานได้แสดงความคิดเห็นปรึกษา และเสนอแนะ ระเบียบวิธีการทำงาน กลยุทธ์ นวัตกรรมต่างๆ รวมทั้งมีการจัดงานเลี้ยงสังสรรค์อยู่ตลอด มีการกำหนดการให้ผลตอบแทน ของขวัญ และสวัสดิการที่ยุติธรรม และเพียงพอเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในที่ทำงานที่เอื้อต่อกระบวนการแห่งการสร้างสรรค์อีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการกำหนดให้หน่วยงานที่ปฏิบัติตามมาตรฐานในการติดตามผล และประเมินผลของการใช้นวัตกรรมการจัดการด้านต่างๆ โดยเลือกที่จะคิดค้นและส่งเสริมนวัตกรรมที่เกิดประโยชน์ ในขณะเดียวกันก็สามารถลดทอนและเลือกตัดนวัตกรรมที่ไม่มีประโยชน์ต่อองค์กรออกไป (สันติสุข คล่องใช้ยา, สัมภาษณ์ 21 พฤศจิกายน 2560)

บทสรุป

จากการวิเคราะห์กลยุทธ์ของสายการบินไทยแอร์เอเชีย ด้านการนำนวัตกรรมจัดการต่างๆ มาเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรักษาระดับต้นทุนให้สามารถแข่งขันในธุรกิจสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย สามารถสรุปได้ว่า การนำนวัตกรรมจัดการที่มีประสิทธิภาพมาใช้นั้น ส่งผลต่อความสามารถในการบริหารจัดการต้นทุนที่ถือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินงานของธุรกิจสายการบินต้นทุนต่ำอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยนวัตกรรมการจัดการของสายการบินไทยแอร์เอเชียที่สำคัญ ได้แก่

ด้านนวัตกรรมการรวมกลุ่มแบบโฮลดิ้ง ที่ทำให้เกิดความแตกต่างจากสายการบินต้นทุนต่ำรายอื่นๆ ในประเทศไทยอย่างชัดเจน ซึ่งส่งผลให้สามารถลดต้นทุนทั้งในเรื่องซื้อทางการค้า ตัวแบบทางธุรกิจ การร่วมใช้นวัตกรรมต่างๆ ทั้งในด้านระบบเครือข่ายการบิน การฝึกอบรมพนักงาน การซ่อมบำรุง การป้องกัน

ความเสี่ยง รวมถึงอำนาจในการต่อรองกับผู้ผลิตปัจจัยต่างๆ อย่างเห็นได้ชัด

ด้านนวัตกรรมการบริหารตราสินค้า มีการสร้างสรรค์รูปแบบการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องจนเป็นเอกลักษณ์ และเป็นที่ยึดจำของผู้บริโภค โดยให้ความสำคัญกับการบริหารตราสินค้าองค์กร (Corporate Branding) การบริหารตราสินค้าทางอารมณ์ (Emotional Branding) การใช้การบริหารตราสินค้าแบบสัมผัสได้ (Live Branding) และการนำเสนอตราสินค้าผ่านสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลต่างๆ (Digital Branding) อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการสื่อสารแบบ 2 ทางเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์อันดีกับผู้บริโภคและยังสามารถนำข้อมูลต่างๆ มาวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อมาปรับปรุงและพัฒนาต่ออย่างสม่ำเสมอ

ด้านนวัตกรรมการจัดการรายได้ มีการใช้ กลยุทธ์ในการตั้งราคาตัวโดยสารแบบ Dynamic Pricing เพื่อเป็นการนำเสนอสินค้าและบริการตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ในเวลาที่ถูกต้อง และเสนอขายในราคาที่เหมาะสม โดยใช้ฐานข้อมูลของลูกค้าเป็นสำคัญ รวมทั้งมีการจัดตั้งแผนกตรวจสอบข้อมูลและราคาตัวโดยสารของสายการบินอื่นๆ ในตลาดอยู่ตลอดเวลาอีกด้วย

ด้านนวัตกรรมทางเทคโนโลยี ทั้งนวัตกรรมทางเทคโนโลยีและสิ่งประดิษฐ์ที่ทันสมัย รวมถึงนวัตกรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้านการจัดการต่างๆ เพื่อประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และเพิ่มขีดความสามารถในการจัดระบบการทำงานได้อย่างแม่นยำและรวดเร็ว และยังเป็นการประหยัดต้นทุนต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กรอีกด้วย

ทั้งนี้สายการบินไทยแอร์เอเชียได้มีการจัดการนวัตกรรมต่างๆ เหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพ โดยกำหนดให้มีฝ่ายนวัตกรรมเชิงพาณิชย์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการติดตามผล และประเมินผลการปฏิบัติงานของการใช้นวัตกรรมจัดการด้านต่างๆ อีกทั้งเพื่อทำการคิดค้นและส่งเสริมนวัตกรรมที่เกิดประโยชน์ ส่วนนวัตกรรมใดที่ไม่มีประโยชน์ต่อองค์กรก็จะปรับลดและตัดออกไป รวมทั้งยังมีการจัดสรรงบประมาณ และให้การสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมจัดการต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ เพียงพอ และมีการกำหนดทิศทางการดำเนินงานจากผู้บริหารอย่างชัดเจนตามหลักของการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของ Gibbons, A. (Gibbons, 1997) ซึ่งจะเห็นว่า นวัตกรรมจัดการทั้ง 4 อย่างของสายการบินไทยแอร์เอเชียนั้น ล้วนแต่นวัตกรรมประสงค์เพื่อพัฒนาการจัดการด้านต้นทุนให้อยู่ในระดับต่ำที่สุดอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งสามารถส่งผลให้ธุรกิจมีผลกำไรจากการดำเนินงานอยู่ในระดับที่น่าพอใจ และรักษาความเป็นผู้นำทางการตลาดของสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- นัทธมน ภูมิไชย. (2557). กลยุทธ์เพื่อการแข่งขันอย่างยั่งยืน [konlayut phuā kān khængkhan yaṅg yangyūn]. สืบค้นเมื่อ มิถุนายน 2560, จาก www.sme.go.th/upload/mod_download/branding
- บริษัทท่าอากาศยานไทยจำกัด (มหาชน). (2561). รายงานประจำปี 2560 [Raīngān pracham pī soṅgphanharōihoksip]. สืบค้นเมื่อ เมษายน 2561, จาก <http://www.airportthai.co.th>.
- วิจิตรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา. (2557). กลยุทธ์ราคาแบบ Dynamic Pricing Strategy [Konlayut rakhā bāep Dynamic Pricing Strategy]. สืบค้นเมื่อ มิถุนายน 2560, จาก www.freightmaxad.com/magazine/?page_id=11.
- พงษ์นรินทร์ อนุรักษ์ลาวัลย์. (2560, 13 ตุลาคม). อดีตผู้จัดการฝ่ายการพาณิชย์ และรายได้พิเศษ สายการบินไทยแอร์เอเชีย [‘Adī phuṭhatkān fai kānpā nit læ raīdai phiset, saikānbin thai ‘æ ‘ēchiā] [สัมภาษณ์]
- ณัฐพล บรรพกาญจน์. (2560, 16 ตุลาคม). อดีตผู้จัดการฝ่ายขายและจัดจำหน่าย สายการบินไทยแอร์เอเชีย [‘Adī phuṭhatkān fai khāi læ chat chāmnai, saikānbin thai ‘æ ‘ēchiā] [สัมภาษณ์]
- บุญรักษ์ สวัสดิ์อนุภาพ. (2560, 17 ตุลาคม). วิศวกรการบิน สายการบินไทยแอร์เอเชีย [Witsawakōn kān bin, saikānbin thai ‘æ ‘ēchiā] [สัมภาษณ์]
- วที อรรถกมล. (2560, 17 ตุลาคม). นักวิชาการระดับผู้อำนวยการ บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทยจำกัด [Nakwichakān radap phu ‘amnuai kān, bōrisat witthayu kān bin hæng prathet Thai chāmkat] [สัมภาษณ์].
- รกฎ แยมศรีบัว. (2560, 29 ตุลาคม). ผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานและงบประมาณ บริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด [Phu ‘amnuai kān fai phænggan læ ngoppramān, bōrisat thā ‘ākatsayan Thai chāmkat] [สัมภาษณ์]
- ธีรดา จงกรรัตนารณ. (2560, 7 พฤศจิกายน). รองคณบดี คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [Rōṅg khanabōdī khana nithetsat, Chulalongkōmahā witthayaīai] [สัมภาษณ์]
- ธรรพลฐ์ แบเลเวิร์ด. (2560, 15 พฤศจิกายน). ประธานกรรมการบริหาร สายการบินไทยแอร์เอเชีย [Prathan kammakān bōrihan, saikānbin thai ‘æ ‘ēchiā] [สัมภาษณ์]
- สันติสุข คล่องใช้ยา. (2560, 21 พฤศจิกายน). ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร สายการบินไทยแอร์เอเชีย [Prathan chāonāthī bōrihan, saikānbin thai ‘æ ‘ēchiā] [สัมภาษณ์]
- Cross, R. G. (1995). *An Introduction to Revenue Management*. In handbook of Airline Economics. New York : McGraw-Hill.
- Dundon, E. (2002). *The Seeds of Innovation: Cultivating the Synergy that Fosters New Ideas*. American Management Association. New York.
- Gibbons, A. (1997). *Innovation and the Developing of Knowledge Production*. London : University of Sussex.
- Hamel, Gary. (2007). *The Future of Management*. Harvard Business School, 2007 Press.
- Logman, M. (2007). Logical brand management in a dynamic context of growth and innovation. *Journal of Product & Brand Management*, 16(4),257-268.
- McElroy, M. W. (2003). *The new knowledge management: Complexity, learning, and Sustainable innovation*. Amsterdam : Butterworth Heinemann.
- Porter, M. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. London : The Free Press. International Business. March-April 1990 Issue.
- Schlumberger, Charles and Weisskopf, Nora. (2014). *Ready to Takeoff?: The Potential for Low-Cost Carriers in Developing Countries*. International Bank Reconstruction and Development, The World Bank.
- White, Margaret A. and Bruton, Garry D. (2007). *The Management of Technology and Innovation: A Strategic Approach*. Toronto. South-Western.

คำแนะนำในการเตรียมและการส่งต้นฉบับ

กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม มีความยินดีและเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่จะได้รับผลงานเกี่ยวกับบทความวิจัย บทความวิชาการ หรือ บทความปริทัศน์ในสาขาศึกษาศาสตร์ บริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ นิเทศศาสตร์ ส่งเสริมการเกษตร ศิลปะ วัฒนธรรม และสาขาที่เกี่ยวข้องจากทุกท่านทุกหน่วยงาน เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม โดยบทความต้องผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกอย่างน้อยบทความละ 2 ท่าน เพื่อความสะดวกในการพิจารณา จึงขอแนะนำแนวทางการเตรียมต้นฉบับและการส่งต้นฉบับดังนี้

ประเภทของบทความ

1. บทความวิชาการ (Academic Article) หมายถึง บทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์ วิจารณ์ หรือเสนอแนวคิดใหม่ๆ จากพื้นฐานวิชาการที่ได้เรียบเรียงมาจากผลงานทางวิชาการของตนเองหรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้สำหรับผู้สนใจทั่วไป กล่าวถึงความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์ แนวทางการแก้ไขปัญหา มีการใช้แนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยจากแหล่งข้อมูล สรุป เช่น หนังสือ วารสารวิชาการ อินเทอร์เน็ต ประกอบการวิเคราะห์วิจารณ์ เสนอแนวทางการแก้ไข

2. บทความวิจัย (Research Article) หมายถึง เป็นการนำเสนอผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ การดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยประกอบด้วย หน้าที่เป็นชื่อเรื่อง บทคัดย่อ และเนื้อหาของบทความ ในส่วนหน้าที่เป็นชื่อเรื่องควรมีข้อมูลตามลำดับดังนี้ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้พิมพ์ สังกัด (ภาควิชา คณะ มหาวิทยาลัย) หรือในกรณีที่เป็นนักศึกษา ควรมีรายละเอียด เช่น หลักสูตร สาขา มหาวิทยาลัย คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ วุฒิการศึกษาของคณะกรรมการ

บทคัดย่อต้องระบุถึงสำคัญของเรื่อง วัตถุประสงค์ วิธีการวิจัย (ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และวิธีการสุ่ม เครื่องมือ และสถิติที่ใช้ในการวิจัย) ผลการวิจัย และบทสรุป ความยาวไม่เกิน 250 คำ

ในกรณีที่ต้นฉบับเป็นภาษาไทย ให้ผู้พิมพ์เขียนบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุคำสำคัญของเรื่อง (Keywords) จำนวนไม่เกิน 5 คำ

เนื้อหาของบทความ ให้เริ่มต้นจากบทนำโดยมีความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ และสมมุติฐานของงานวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและสรุปผลการวิจัยเทคนิคและวิธีการทั่วไปให้อธิบายไว้ในส่วนวัสดุอุปกรณ์และวิธีการวิจัย ผลการทดลองต่างๆ ให้อธิบายไว้ในส่วนผลการศึกษากการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการทดลองกับงานของผู้อื่นให้เขียนไว้ในส่วนอภิปรายผลการวิจัย และการสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ให้เขียนไว้ในส่วนสรุปผลการวิจัย

3. บทความปริทัศน์ (Review Article) หมายถึง งานวิชาการที่ประเมินสถานะล่าสุดทางวิชาการเฉพาะทางที่มีการศึกษาค้นคว้า มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งทางกว้างและทางลึกอย่างทันสมัย โดยให้ข้อวิพากษ์ที่ชี้ให้เห็นแนวโน้มที่ควรศึกษาและพัฒนาต่อไป

บทความปริทัศน์เป็นการนำเสนอภาพรวมของเรื่องที่น่าสนใจโดยในหน้าแรกของบทความปริทัศน์จะต้องประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้พิมพ์ ที่อยู่ผู้พิมพ์ และบทสรุป เพื่อเป็นการสรุปเรื่องโดยย่อให้เข้าใจว่าเรื่องที่ได้นำเสนอมีความน่าสนใจและความเป็นมาอย่างไร พร้อมระบุคำสำคัญของเรื่อง (Keywords) จำนวนไม่เกิน 5 คำ

เนื้อหาของบทความ ต้องมีบทนำ เพื่อกล่าวถึงความน่าสนใจของเรื่องที่น่าสนใจก่อนเข้าสู่เนื้อหาในแต่ละประเด็น และต้องมีบทสรุป เพื่อขมวดปมเรื่องที่นำเสนอ พร้อมข้อเสนอแนะจากผู้พิมพ์เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวสำหรับให้ผู้อ่านได้พิจารณาประเด็นที่น่าสนใจต่อไป

ผู้พิมพ์ควรตรวจสอบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทความที่นำเสนออย่างละเอียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาที่ใหม่ที่สุด บทความปริทัศน์ต้องนำเสนอพัฒนาการของเรื่องที่น่าสนใจ ข้อมูลที่นำเสนอจะต้องไม่จำเพาะเจาะจงเฉพาะผู้อ่านที่อยู่ในสาขาของบทความเท่านั้น แต่ต้องนำเสนอข้อมูลที่ผู้อ่านในสาขาอื่นๆ หรือนิสิตนักศึกษาในระดับสูงสามารถเข้าใจได้

การเตรียมต้นฉบับ

1. ต้นฉบับพิมพ์เป็นภาษาไทย องค์ประกอบต่างๆ ของบทความวิจัยหรือบทความวิชาการให้จัดทำตามคำแนะนำการเตรียมต้นฉบับนี้ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และข้อบัญญัติตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ควรหลีกเลี่ยงการเขียนภาษาอังกฤษปนภาษาไทยโดยไม่จำเป็น กรณีจำเป็นให้เขียนคำศัพท์ภาษาไทยตามด้วยในวงเล็บภาษาอังกฤษ โดยคำแรกให้ขึ้นต้นด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ ส่วนอักษรและคำที่เหลือทั้งหมดให้พิมพ์ด้วยตัวพิมพ์เล็ก ยกเว้นชื่อเฉพาะทุกคำให้ขึ้นต้นด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ การปรากฏอยู่หลายที่ในบทความของศัพท์คำเดียวกันที่เป็นภาษาไทยตามด้วยภาษาอังกฤษให้ใช้คำศัพท์ภาษาไทยตามด้วยภาษาอังกฤษเฉพาะครั้งแรก ครั้งต่อไปใช้เฉพาะคำศัพท์ภาษาไทยเท่านั้น

2. การพิมพ์ ให้จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Office Word ระยะเวลาบรรทัดเดียว โดยจัดหน้ากระดาษ ขนาด A 4 (8.5 x 11 นิ้ว) ตั้งค่าหน้ากระดาษสำหรับการพิมพ์ห่างจากขอบกระดาษทุกด้าน ด้านละ 1 นิ้ว (2.5 เซนติเมตร) จัดสองคอลัมน์ใส่เลขหน้ากำกับทุกหน้า

3. รูปแบบตัวอักษร ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้แบบ TH SarabunPSK ขนาดตัวอักษรทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้ขนาดตัวอักษรอย่างเดียวกัน ดังนี้ ชื่อเรื่องขนาด 18 pt. ชื่อผู้เขียนบทความและหัวข้อหลักใช้ตัวอักษรขนาด 16 pt. หัวข้อรองใช้ตัวอักษรขนาด 14 pt. ตัวหนาเนื้อความทุกส่วนใช้ตัวอักษรขนาด 14 pt. ตัวปกติ เชิงอรรถหน้าแรกที่เป็นชื่อตำแหน่งทางวิชาการของผู้เขียนบทความและที่อยู่ใช้ตัวอักษรขนาด 12 pt. ตัวปกติ

4. จำนวนหน้า ความยาวของบทความไม่เกิน 9 หน้า (รวมตาราง รูปภาพ และเอกสารอ้างอิง)

5. ตาราง รูปภาพ ภาพลายเส้น แผนภูมิ และกราฟ (Tables, Pictures, Figures, Diagrams and Graphs) ให้แทรกไว้ในเนื้อเรื่องอาจจัดทำเป็นขวาดำหรือสีได้ก็ได้ โดยให้ผู้เขียนบทความคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น เรียงลำดับให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ชื่อตารางให้อยู่ด้านบนของตาราง ส่วนชื่อรูปภาพ แผนภูมิ และกราฟให้อยู่ด้านล่างพร้อมทั้งคำอธิบายสั้นๆ ที่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วน ส่วนไฟล์รูปภาพให้แยกไฟล์ต่างหากจากต้นฉบับโดยให้แนบเป็นไฟล์สกุล .jpg หรือ .gif เป็นต้น

6. เอกสารอ้างอิง มีรายละเอียดตามที่กำหนด ดังนี้

ให้นำปีที่พิมพ์ลงไว้หลังชื่อผู้แต่งและใส่ไว้ในวงเล็บ ดังตัวอย่าง

6.1 ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./พิมพ์ครั้งที่./สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์.

6.2 ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์, เดือน)./“ชื่อบทความ,”/ชื่อวารสาร./ปีที่หรือเล่มที่(ฉบับที่)/;เลขหน้า.

6.3 ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ระดับวิทยานิพนธ์./ชื่อเมือง : ชื่อมหาวิทยาลัย.

6.4 การเขียนเอกสารอ้างอิงให้ใช้ 2 ภาษาคู่กัน คือ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ถ้ากรณีเป็นภาษาไทยให้แปลเป็นภาษาอังกฤษ

7. ผลงานวิชาการที่ส่งมาต้องไม่ได้รับการเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณากับวารสารฉบับอื่น

8. ในการส่งต้นฉบับ ให้ผู้เขียนบทความส่งได้ที่ www.npu.ac.th/npujournal หรือที่ npujournal@gmail.com โดยสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม อาคารสารสนเทศเพื่อการบริหาร ชั้น 4 สำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยนครพนม 103 หมู่ 3 ถนนขยางกูร ตำบลขามเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม 48000 โทร. 089-9448161, 042-532477 ต่อ 1126 โทรสาร. 042-532479

Guidelines for Manuscript Preparation and Submission

The editorial team of Journal of Humanities and Social Sciences Nakhon Phanom University is pleased and greatly honored to receive the work of any prescribed research, academic or review article in the fields of education, business administration, economics, political science, public administration, law, communications, agricultural extension, art, culture and related fields from everyone and every agency for getting published in Journal of Humanities and Social Sciences Nakhon Phanom University provided that it passes an evaluation by 2 qualified persons outside at least per article. For the convenience of the editors in manuscript consideration, manuscripts should be prepared and submitted using the following guidelines:

Types of Articles

1. Academic Articles

An academic article is characterized by a scholarly analysis of the topic, a proposal of a new concept gained by an academic background collected from one's own or others' academic work, an article written to give knowledge to interested persons. An academic article addresses the statement of problems, purposes and recommendations. It provides an analysis based on the ground of a theoretical framework, research work and conclusions from sources, such as books, academic journals, the Internet, etc. An academic article also suggests guidelines for problem solving.

2. Research Articles

A research article is a systematic report of the results of a research study. It addresses the statement and significance of the problems, the purpose of the research and the research methodology.

A research article contains the title page, abstract and the contents of the article. The title page should include the following data consecutively: title, author, department, faculty and university. In case the author is a student, the following details should be included: degree program, major, university, advisory committee and the educational qualifications of the advisory committee.

The abstract includes the significance of the study, research methodology (population, sample and sampling, tools and statistics used in the research), research results and conclusion. The abstract must not exceed 250 words in length. In case of a Thai manuscript, the author has to write the abstract both in Thai and English. The author also has to specify not more than 5 keywords.

For the contents of the article, start with the introduction chapter, which includes the statement and significance of the problems, the purpose and the hypothesis of the research followed by the research methodology including population and sample, tools, data collection and data analysis. The contents also include the results of the study and discussion, conclusion. Techniques and general methods should be explained in the materials and methodology sections. Results of experiments should be explained in the research results section. A comparative analysis of the results of an experiment and other researchers' work should be written in the discussion section. The conclusion of the research study according to the purpose (s) should be written in the conclusion section.

3. Review Articles

A review article is the academic work that critically evaluates the most current state of a specialized academic field and is characterized by an in-depth study with modern and thorough analysis and synthesis of knowledge management. It provides implications for further study and development in the field.

A review article provides a coherent view of an interesting topic. The first page of a review article contains the title, the name of the author, the address of the author and conclusion. The conclusion is given in order that the audience will be briefed on the interesting issue of the article and its background. The author has to specify not more than 5 keywords.

The contents of a review article contain the introduction to address the interesting issue of the article before leading to each sub-issue of the contents and the conclusion to make a point. A review article also contains the recommendations for the audience to further consider other interesting issues.

The author should check the contents that are relevant to the article thoroughly, especially the newest contents. A review article has to present the interesting development of a topic. The information presented must not be specifically directed to the audience in the field, but it has to be directed to a wider audience in other fields or understandable to advanced students.

Manuscript Preparation

1. For the Thai manuscript, the components of the research article or the review article have to follow these manuscript preparation guidelines. For Thai usage, follow the rules of The Royal Institute of Thailand for vocabulary and terminology usage. Avoid writing mixed Thai and English if not necessary. If necessary, write the Thai word followed by the English word in brackets by capitalizing the first letter of the first word and typing the rest using lower case letters. Capitalize the first letter of proper names. In case the same Thai words followed by the English words in brackets appear at several places in an article, write both Thai and English words the first time only; further use of the word should be the Thai word.
2. Type the article using Microsoft Office Word. Text is required to be single spaced on A 4 (8.5" x 11") paper with 1 inch margins on all sides. The text must be in two-columns format and single-sided. Number pages consecutively.
3. For both Thai and English fonts, use the following formatting guidelines:
 - 3.1 Use 18 point TH SarabunPSK for the title.
 - 3.2 Use 16 point TH SarabunPSK for the name of the author and main topics.
 - 3.3 Use 14 point TH SarabunPSK for the sub-topics.
 - 3.4 Use 14 point TH SarabunPSK for all boldface.
 - 3.5 Use 12 point TH SarabunPSK for the academic title and the address of the author that are typed at the footnote of the first page.
4. The length of the article should not be more than 9 pages long (including tables, illustrations and references).
5. Tables, pictures, figures, diagrams and graphs can be inserted in the contents of the article in black and white or in color. Insert only the necessary ones and number them consecutively according to the contents. The names of the tables have to be typed above the tables. The names of the pictures, diagrams and graphs have to be typed below them with a brief and complete caption. The image files have to be separated from the manuscript and attached as .jpg or .gif files.
6. For the reference, use the following guidelines: Type the publishing year in bracket after the name of the author as the example shown below:
 - 6.1 Name of the Author.//(Publishing Year).//Title.//Publishing Volume.//Publishing Place.//Publishing Company.
 - 6.2 Name of the Author.//(Publishing Year, Month).//“Title of article,”//Title of periodical or journal.//Volume(issue).//Page.
 - 6.3 Name of the Author.//(Publishing Year).//Title.//Thesis//City.//University.
 - 6.4 In writing a reference document, the author is required to use a pair of languages—both Thai and English. In case the reference is in Thai, it is required to translate into English.
7. The academic work sent to be considered for publication has not been previously published elsewhere and has not been under the consideration by any other journal.
8. In sending the manuscript, the author of article can send at www.npu.ac.th/npujournal or at npujournal@gmail.com. For more information, an inquiry can be made at Journal of Humanities and Social Sciences Nakhon Phanom University. The Information for-Administration Building, Fourth Floor, Office of the President, Nakhon Phanom University, 103, Houses Group 4, Chayangkoon Road, Kham Thao sub-district, Mueang district, Nakhon Phanom province, 48000. Tel. Nos. 089-9448161 and 042-532477 Ext. 1126. Fax. No. 042-532479.

แบบฟอร์มนำส่งบทความเพื่อพิจารณาลงวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม : กรณีมีผู้ร่วมวิจัย

1. ประเภทบทความ () บทความวิจัย () บทความวิชาการ () บทความปริทัศน์

2. ชื่อเรื่อง

ภาษาไทย.....

ภาษาอังกฤษ.....

3. ชื่อ - สกุล ผู้วิจัยหลัก..... สักส่วน.....

ชื่อ - สกุล ผู้ร่วมวิจัย..... สักส่วน.....

ชื่อ - สกุล ผู้ร่วมวิจัย..... สักส่วน.....

ชื่อ - สกุล ผู้ร่วมวิจัย..... สักส่วน.....

4. สถานที่ติดต่อผู้วิจัยหลัก

ที่อยู่ติดต่อสะดวกที่สุด.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....E - mail.....

5. การรับรองบทความ

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อนและไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณากับวารสารฉบับอื่น โดยยินยอมว่าบทความที่ตีพิมพ์ลงในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม และไฟล์ดิจิทัลถือเป็นลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยนครพนมโดยชอบธรรม

ขอรับรองว่าข้อความดังกล่าวข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ผู้วิจัยหลัก

ลงชื่อ

()

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ผู้ร่วมวิจัย

ลงชื่อ

()

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ผู้ร่วมวิจัย

ลงชื่อ

()

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ผู้ร่วมวิจัย

ลงชื่อ

()

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

แบบฟอร์มนำส่งบทความเพื่อพิจารณาการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

1. ชื่อ – สกุลเจ้าของบทความ (ภาษาไทย).....

ชื่อ – สกุลเจ้าของบทความ (ภาษาอังกฤษ).....

ตำแหน่ง () อาจารย์มหาวิทยาลัยนครพนม () อาจารย์/บุคคลทั่วไป

() นักศึกษาระดับปริญญาโท/เอก () มหาวิทยาลัยนครพนม () มหาวิทยาลัย.....

2. ประเภทบทความ () บทความวิจัย () บทความวิชาการ () บทความปริทัศน์

3. ชื่อเรื่อง

ภาษาไทย.....

ภาษาอังกฤษ.....

4. สถานที่ติดต่อเจ้าของบทความ

ที่อยู่ติดต่อสะดวกที่สุด.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....E – mail.....

5. การรับรองบทความ

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อนและไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาการวารสารฉบับอื่น โดยยินยอมว่าบทความที่ตีพิมพ์ลงในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ถือเป็นลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยนครพนมโดยชอบธรรม

6. อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก (ดุชนิพนธ์/วิทยานิพนธ์) ได้ตรวจสอบบทความนี้แล้วขอรับรองว่า องค์ประกอบและเนื้อหาของบทความนี้มีความสมบูรณ์และถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยบทความนี้เป็นเนื้อหาบางส่วนของวิทยานิพนธ์ /การศึกษาค้นคว้าอิสระที่นักศึกษาจัดทำ และเห็นควรให้ตีพิมพ์เผยแพร่ต่อสาธารณชนได้

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก (ดุชนิพนธ์ / วิทยานิพนธ์) ลงชื่อ

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

7. ในกรณีที่มีการประเมินมากกว่า 1 ครั้ง ผู้ส่งบทความจะต้องชำระเงินเพิ่ม 800 บาท/ครั้ง (ตามจำนวนที่ผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน)

8. กรณีไม่แก้ไขการประเมินและยกเลิกการส่งบทความวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนมจะไม่คืนเงิน

9. ข้าพเจ้าขอปฏิบัติตามกระบวนการและวิธีการดำเนินการจัดทำวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

☐ ยอมรับ

☐ ไม่ยอมรับ

ขอรับรองว่าข้อความดังกล่าวข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....เจ้าของบทความหรือผู้แทนส่งบทความ

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

หมายเหตุ - กรุณาส่งแบบฟอร์มมาที่ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม อาคารสารสนเทศเพื่อการบริหาร ชั้น 4 มหาวิทยาลัยนครพนม 103 หมู่ 3 ถนนขยางกูร ตำบลขามเฒ่า อำเภอมือง จังหวัดนครพนม 48000
โทรสาร 042-532479 หากมีข้อสงสัยสอบถามได้ที่ คุณสุภาวดี สุดะโคตร หมายเลขโทรศัพท์ 042-532477 ต่อ 1126,
089-9448161 www.npu.ac.th/npujournal or E-mail : npujournal@gmail.com

เฉพาะเจ้าหน้าที่

เลขที่สมาชิก.....

ใบสมัครสมาชิกวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

ชื่อ - นามสกุล (นาย / นาง / นางสาว).....

เลขที่สมาชิก.....(กรณีต่ออายุสมาชิก)

สถานที่จัดส่ง

☐ บ้าน ที่อยู่.....

โทรศัพท์ : โทรศัพท์มือถือ :

☐ ที่ทำงาน ที่อยู่.....

โทรศัพท์ : โทรศัพท์มือถือ :

โทรสาร : E - mail :

☐ ทางไปรษณีย์ ที่อยู่.....☐ นักศึกษาระดับ☐ ปริญญาเอก มหาวิทยาลัย.....☐ ปริญญาโท มหาวิทยาลัย.....☐ ปริญญาตรี มหาวิทยาลัย.....☐ อาจารย์☐ บุคคลทั่วไป

ค่าสมัครสมาชิกรายปี ปีละ 900 บาท ข้าพเจ้าขอสมัครสมาชิก

☐ 1 ปี 3 เล่ม เป็นจำนวนเงิน 900 บาท

(ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน, ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม, ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม)

ชำระเงินโดย

☐ เงินสด จำนวน.....บาท☐ โอนเงินผ่านธนาคารทหารไทย สาขานครพนม เลขที่บัญชี 321-2382372 ชื่อบัญชี เงินรับฝากอื่น มหาวิทยาลัยนครพนมหมายเหตุ : โดยสมัครผ่านทางเว็บไซต์ www.npu.ac.th/npujournal

(ลงชื่อ).....ผู้สมัคร

.....

วันที่...../...../.....

Model Development for Enhancing Competency in Measurement and Evaluation
of Learning for Teachers in Schools under the Municipality of Sakon Nakhon City

Nattacha Kaiyafai, Wannika Chalabang and Wanpen Nantasee

68

The Management of Creative Space for Building Democratic Citizenship through Media Literacy:
The Case Study of Mueang Khong (Khongkha Withaya) School and Thung Thoen Model
Network Group School, Sisaket Province

Phuangchompu Chaijala Sangrungruengroj

76

The Relationship between Perception of Breast Cancer Risk and Breast Cancer Screening
Behavior of Women in the Thai-Vietnamese Village, Nakhon Phanom Province

Nuttiya Prommasaka Na Sakonnakhon, Jarintorn Koteprom,

Rattiya Thong-on and Onuma Kaewkerd

84

Development of a Community Diabetes Care Model of Primary Health Care Service Units,
Health District 10

Amonrat Sooklers, Jintana Junlatat and Supaporn Chaigarun

92

Intuition of Khon Voice-Over Narrators

Ketnipa Ninbalan and Boonsom Yodmalee

100

The Linear Structural Relationship Model of Factors Affecting Consumer Loyalty
of Thai Organic Livestock Commodity

Jittra Punroob, Nantawan Leamprecha and Adisak Chotitumtara

109

Management Innovations of Thai AirAsia

Latawan Chayamongkon and Chaiyanant Panyasiri

118

Guidelines for Manuscript Preparation and Submission

124

CONTENTS

The Relationship between Service Quality and Student Loyalty to Public Universities
in the Northeast Region of Thailand

Nudchanard Buasudta and Ladda Vajanasaregagul

1

The Marketing Mix That Affects the Selection of Private Hospital Services of
the Inpatients in Samut Prakan Province

Punjapol Laotha Chatchai Loylitwutthikrai and Saowapa Meetawornkul

9

A Causal Relationship Model of Factors Influencing the Effectiveness of the Graduate Diploma
Program in Teaching Profession

Jaroonkiat Pongkunsorn, Sarat Wisetlong and Milint Charoenchon

18

Enhancing a Peace Culture in Schools: A Grounded Theory Study

Arpadsara Seedorntaow, Dawruwan Thawinkarn and Wallapha Ariratana

26

Effects of Talent Management System and Succession Planning on Employee Loyalty
and Organizational Performance: The Empirical Evidence of TMB Bank

Purit Pongpearchan and Jirayu Rattanaborworn

34

Factor Analysis of the Attitude towards Fraud Risk Factors for a Good Internal Control System

Piyaphisaktiko Jearasukon and Suree Bosakoranut

42

The Study of Pong Lang Song Styles: Classification of Melodies and Elements

Sarawut Choatchamrat, Thanaporn Bhengsri and Jarernchai Chonparot

50

A Development of Blended Learning Lesson on the Innovative Media and Information
Technology for Education Course, Faculty of Education, Chaiphum Rajabhat University

Luckhana Suksai, Kanokon Kothpab and Rittichai Phanak

59